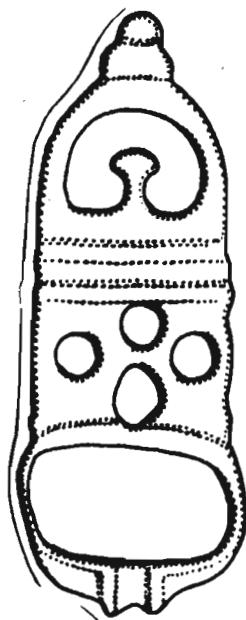

ARCHEOLOGICKÉ
VÝSKUMY
A
NÁLEZY
NA SLOVENSKU
V ROKU 1991

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED V NITRE

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY
A NÁLEZY
NA SLOVENSKU
V ROKU 1991

NITRA 1992

Na obálce byzantská pracka typu Keszthely-Pécs z Veľkého Medera, okr. Dunajská Streda (kresba I. Berta)

OBSAH - INHALT

Mapa lokalít - Karte der Fundorte	11
Prehľad lokalít - Übersicht der Fundorte	12
Ladislav Bánesz /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Prvé absolútne datovanie nálezov z paleolitickej stanice Kašov I metódou C ₁₄	16
Erste absolute Datierung von Funden aus der paläolithischen Station Kašov I mit der C ₁₄ -Methode	16
Juraj Bárta /Mostná 3, Nitra/	
Paleolitický kultový artefakt z Moravian nad Váhom-Olhej	16
Artefact cultuel du paléolithique de Moravany nad Váhom-Olhá	17
Juraj Bartík /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/ - Ján Štrbík /Kaplná, č. 3/	
Prieskum v povodí Vištuckého potoka, Gidry a Ronavy	17
Geländebegehung in den Bachländern Vištucky potok, Gidra und Ronava	18
Jozef Bátor a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Praveké a včasnostredoveké(?) nálezy z Dolných Lefantoviec	18
Urzeitliche und frühmittelalterliche(?) Funde aus Dolné Lefantovce	19
Peter Bednár - Gertrúda Březinová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum stredovekej fortifikačnej architektúry Horného mesta v Nitre	19
Untersuchung mittelalterlicher Fortifikationsarchitektur der Oberen Stadt in Nitra	20
Peter Bednár /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Ivan Staník /Ústav pamiatkovej starostlivosti, Bratislava/	
Archeologický a stavebno-historický výskum národnej kultúrnej pamiatky Nitra-hrad	21
Archäologische und baugeschichtliche Untersuchung des nationalen Kulturdenkmals Nitra-Burg	22
Gertrúda Březinová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum v Nitre na Mostnej ulici	24
Grabung in Nitra in der Gasse Mostná ulica	24
Vojtech Budinský-Krička /Solovjevova 57, Košice/ - Juraj Macák /Kapušany pri Prešove, č. d. 169/	
Nové nálezy na východnom Slovensku	24
Neufunde in der Ostslowakei	25
Dušan Čaplovic /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Branislav Lesák /Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava/	
Tretia etapa výskumu v Bratislave na Hlavnom námestí	25
Dritte Grabungsetappe in Bratislava auf dem Hauptplatz	26

Viera Drahošová /Záhorské múzeum, Skalica/	
Nález z mladšej doby rímskej v Skalici	27
Fund aus der jüngeren römischen Kaiserzeit in Skalica	27
Prieskumy v Lábe	27
Geländebegehungen in Láb	28
Zoltán Orenko /Archeologické múzeum, Bratislava/	
Výskum na hrade Červený Kameň	28
Grabung auf der Burg Červený Kamen	28
Marcela Ďurišová /Kysucké múzeum, Čadca/	
Renesančné pivnice v Kysuckom Novom Meste	29
Renaissance-Keller in Kysucké Nové Mesto	29
Kristián Elschek - Títus Kolník /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum v Bratislave-Dúbravke v roku 1991	30
Grabung in Bratislava-Dúbravka im Jahre 1991	30
Zdeněk Farkaš /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Praveké nálezy z bezmennej jaskyne v katastri obce Plavecké Podhradie	31
Urzeitliche Funde aus einer unbenannten Höhle im Gemeindekataster von Plavecké Podhradie	31
Zdeněk Farkaš /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/ - Katarína Klínčoková /Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava/	
Pokračovanie predstihového výskumu na Panskej (prv Nálepkovej) ulici 14 v Bratislave	32
Fortsetzung der Vorsprunggrabung in der Gasse Panská ulica (vorher Nálepková) 14 in Bratislava	32
Zdeněk Farkaš - Vladimír Turčan /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Výsledky prieskumu a záchranného výskumu v Bratislave-Devínskej Novej Vsi	33
Ergebnisse einer Geländebegehung und Rettungsgrabung in Bratislava-Devínska Nová Ves	34
Václav Furmanek - Klára Marková /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračovanie výskumu pravekého osídlenia vo Včelínciach	34
Forsetzung der Untersuchung urzeitlicher Besiedlung in Včelince	35
Lýdia Gačková /Zemplínske múzeum, Michalovce/ - Ján Adam /Katedra slovenského jazyka a literatúry FF UPJŠ, Prešov/	
Výskum sakrálneho objektu v Lesnom	36
Untersuchung eines Sakralobjektes in Lesné	36

Dárius Gašaj /Východoslovenské múzeum, Košice/ - Ladislav Oleša /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pätnásťta etapa výskumu v Nižnej Myšli	36
Fünfzehnte Grabungsetappe in Nižná Myšia	38
Alojz Habovštíak /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Pokračovanie výskumu v Bíni v roku 1991	39
Fortsetzung der Grabung in Bíňa im Jahre 1991	40
Juraj Halagan /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/ - Eduard Krekovíč /Katedra všeobecných dejín a archeologie FF UK/ - Jaroslava Schmidtová /Mestské múzeum, Bratislava/	
Pokračovanie výskumu na Balkánskej ulici v Rusovciach	40
Fortsetzung der Grabung in der Gasse Balkánska ulica in Rusovce ..	41
Juraj Halagan /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/ - Jaroslava Schmidtová /Mestské múzeum, Bratislava/ - Vladimír Varsík /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranné výskumy v Rusovciach	41
Rettungsgrabungen in Rusovce	43
Milan Hanuliak /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Stredoveké nálezy z Jásovej	44
Mittelalterliche Funde aus Jásová	44
Václav Hanuliak /Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti, Banská Bystrica/	
Záchranný výskum v Dvorníkoch	45
Rettungsgrabung in Dvorníky	46
Elena Hanzelyová - Ivan Kuzma - Ján Rajtér /Archeologic- ký ústav SAV, Nitra/	
Letecká prospekcia na juhozápadnom Slovensku	46
Luftbildprospektion in der Südwestslowakei	48
Jozef Hoššo /Katedra všeobecnych dejín a archeologie FF UK, Bratislava/	
Záchranný výskum vo vežovom dome na Hlavnom námestí v Bratislave .	48
Rettungsgrabung in einem Wohnturm auf dem Hauptplatz in Bratislava	49
Jozef Hromada /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum mezolitického sídliska a včasnoslovanského žiarového pohrebsiska v Bratislave-Dúbravke II	49
Abdeckung einer mesolithischen Siedlung und eines frühslawischen Brandgräberfeldes in Bratislava-Dúbravka II	50
Jozef Hromada /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Juraj Bártá /Mostná 3, Nitra/	
Výskum mladopaleolitickej stanice s rádiolaritovou industriou v Moravanoch nad Váhom-Žákovskej	51
Untersuchung einer jungpaläolithischen Station mit Radiolaritindustrie in Moravany nad Váhom-Žákovská	53

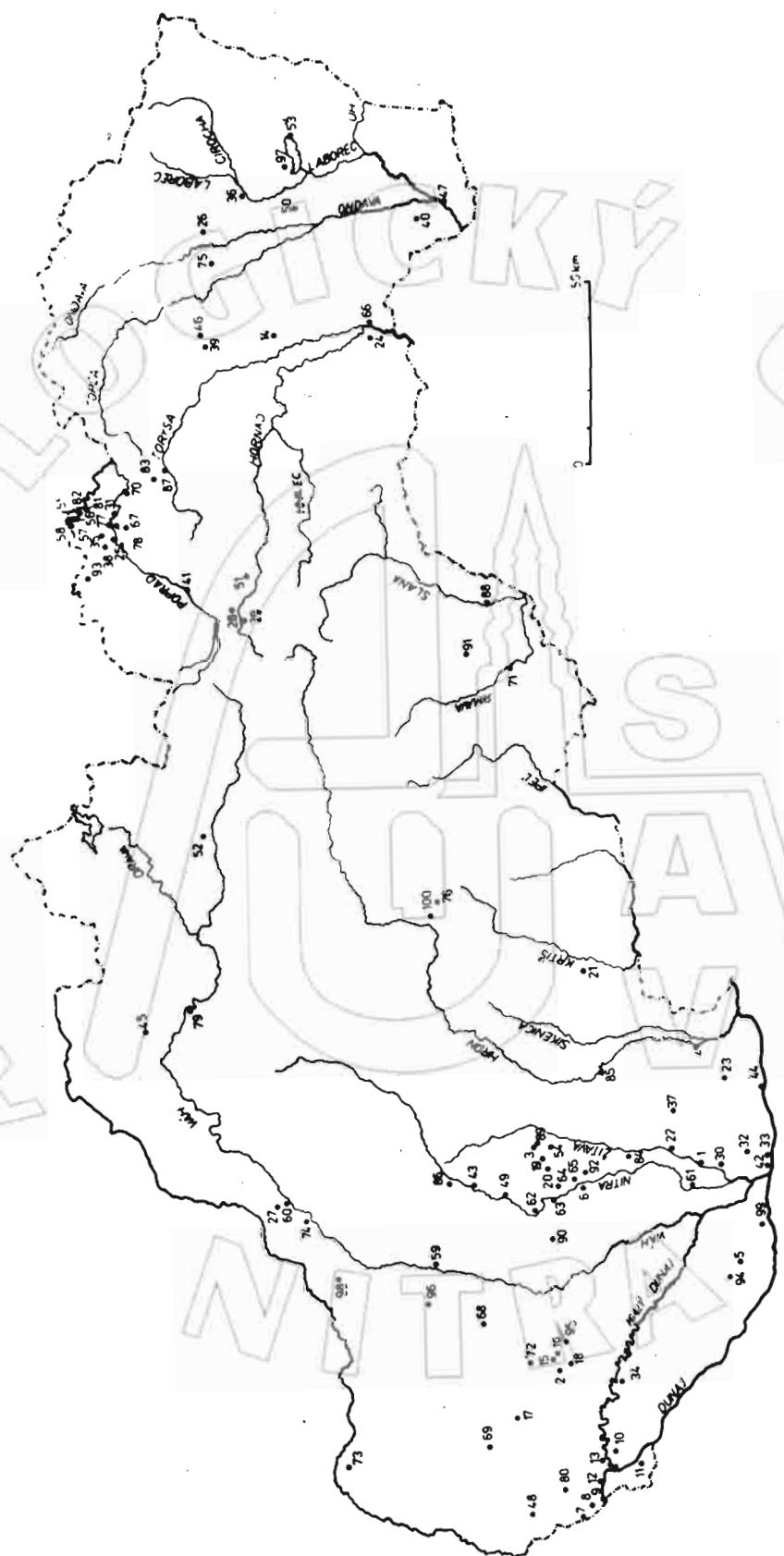
Jozef Hromada /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Ján Cuper /Právnická fakulta UK, Bratislava/	
Acheuliensky unifaciálny pästný klin z Bratislavu-Karlovej Vsi . . .	54
Unifazialer Acheuléen-Faustkeil aus Bratislava-Karlová Ves	56
Mezolitické stanice v Bratislave-Dúbravke	57
Mesolithische Stationen in Bratislava-Dúbravka	59
Ján Hunka - Eva Kolníková /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1991	59
Münzzuwachs im Archäologischen Institut der SAW im Jahre 1991 . . .	63
Ivan Cheben /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Sídlisko lengyelskej kultúry v Bajči	63
Siedlung der Lengyel-Kultur in Bajč	64
Ivan Cheben - Matej Ruttkay /Archeologický ústav SAV, Nitra/- Jaroslava Ruttkayová /Nitrianske múzeum, Nitra/ Záchranné výskumy na trase výstavby ropovodu	64
Rettungsgrabungen auf der Trasse der Erdölleitung	67
Ján Chovanec /Vlastivedné múzeum, Trebišov/ Zaniknutý stredoveký kostol v Ladmovciach	68
Abgegangene mittelalterliche Kirche in Ladmovce	69
Július Jakab /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Ďalšie antropologické nálezy z opevneného sídliska lengyelskej kultúry v Ružindole	69
Weitere anthropologische Funde aus der befestigten Siedlung der Lengyel-Kultur in Ružindol	70
Mária Jenčová /Vlastivedné múzeum, Hanušovce nad Topľou/ Záchranný výskum v Skrabskom	70
Rettungsgrabung in Skrabské	71
Ľubomíra Kamešová /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Výskum stredopaleolitickej lokality Hôrka-Ondrej v roku 1991 . . .	71
Grabung auf der mittelpaläolithischen Fundstelle Hôrka-Ondrej im Jahre 1991	71
Marián Klčo /Balneologické múzeum, Piešťany/ Prieskum katastra Padaroviec	72
Begehung des Katasters von Padarovce	72
Prieskum v Ružindole	72
Begehung in Ružindol	73
Stredoveké nálezy z Vrbového	73
Mittelalterliche Funde aus Vrbové	73

Klára Kuzmová - Ján Rajtár /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračovanie výskumu rímskeho kastela v Iži	73
Fortsetzung der Grabung im römischen Kastell von Iža	74
Mária Lamiová-Schmiedlová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Ďalší nález z doby rímskej z Holčíkoviec	75
Weiterer Fund aus römischer Zeit in Holčíkovce	75
Marta Mácelová /Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica/	
Nálezy zo Slatinky	75
Funde aus Slatinka	76
Marta Maruniaková /Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava/	
Záchranné výskumy v historickom jadre Bratislavы	76
Rettungsgrabungen im historischen Kern von Bratislava	77
Elena Mirošayová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výsledky výskumu na Čertovej sihoti a Kláštorisku v Letanovciach ..	77
Grabungsergebnisse von Čertová sihot und Kláštorisko in Letanovce ..	78
Záchranný výskum v Geči	79
Rettungsgrabung in Geča	80
Jozef Moravčík /Považské múzeum, Žilina-Budatín/	
Výskum studne na hrade Strečno	81
Untersuchung eines Brunnens auf der Burg Strečno	82
Peter Moesný /Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti, Banská Bystrica/	
Nálezy zo Zvolena	82
Funde aus Zvolen	83
Viera Nemejcová-Pavúková /Filozofická fakulta UK, Bratislava/	
Výskum fortifikácie lengyelskej kultúry v Ružindole-Borovej	83
Untersuchung einer Fortifikation der Lengyel-Kultur in Ružindol-Borová	85
Tomára Nešporová /Trenčianske múzeum, Trenčín/	
Regionálny prieskum na strednom Považí	86
Regionale Begehung des mittleren Waagtales	87
Gabriel Nevizánsky /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Bronzová dýka z Tekovského Hrádku	87
Bronzedolch aus Tekovský Hrádok	88
Ondrej Ožďáni /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Praveké a včasnostredoveké nálezy z Rimavských Janoviec	88
Urzeitliche und frühmittelalterliche Funde aus Rimavské Janovce ..	89

Ondrej Ožďáni /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Sídisko z veľkomoravského obdobia vo Veľkom Blhu	89
Siedlung aus großer mährischer Zeit in Veľký Blh	90
Ondrej Ožďáni - Ľudmila Illášová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Misa z doby rímskej z Kovariec	90
Schüssel aus römischer Zeit aus Kovarce	90
Ondrej Ožďáni /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Viera Nemejcová-Pavúková /Filozofická fakulta UK, Bratislava/	
Praveké sídlisko v Kravanoch nad Dunajom	91
Urzeitliche Siedlung in Kravany nad Dunajom	92
Karol Pieta /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Václav Hanuliak /Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti, Banská Bystrica/	
Výskum a pamiatková úprava v Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare v roku 1991	92
Grabung und Denkmalgestaltung in Liptovská Sielnica-Liptovská Mara im Jahre 1991	94
Magda Pichlerová /Javorínska 1, Bratislava/	
Dve halštatské(?) mohyly na území Bratislavы	95
Zwei hallstattzeitliche(?) Hügelgräber im Gebiet von Bratislava ..	96
Karel Prášek /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Pokračovanie záchranného výskumu v Dúbravke v kostole sv. Kozmu a Damiána	96
Fortsetzung der Rettungsgrabung in Dúbravka in der Kirche von St. Kosmas und Damian	97
Ján Rajtár /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Rímske polné tábory v Iži a v Komárne-Veľkom Harčáši	97
Die römischen Feldlager in Iža und in Komárno-Veľký Harčáš	98
Priska Ratimorská /Podunajské múzeum, Komárno/ - Igor Žundálek /Duklianska 6/10, Komárno/	
Prieskum v okrese Komárno	99
Begehung im Bezirk Komárno	101
Peter Roth /Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa/	
Podkovy z východného Slovenska	101
Hufeisen aus der Ostslowakei	102
Prieskum v okrese Stará Ľubovňa	102
Begehung im Bezirk Stará Ľubovňa	104
Výskum hradiska vo Veľkom Lipníku	104
Untersuchung eines Burgwalls in Veľký Lipník	105

Peter Roth /Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa/	
Výskum hradu Ľubovňa	105
Untersuchung der Burg Ľubovňa	106
Výskum hradu Plaveč	106
Untersuchung der Burg Plaveč	106
Peter Roth /Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa/ - Gabriel Lukáč /Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti, Levoča/	
Prieskum údolia rieky Poprad	107
Begehung des Poprad-Flußtales	108
Peter Roth - Pavol Mišenka /Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa/	
Prieskum na hornej Toryse	108
Begehung der oberen Torysa	108
Matej Ruttikay /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Včasnostredoveké objekty v Šuranoch-Úľanoch nad Žitavou	108
Frühmittelalterliche Objekte in Šurany-Úlany nad Žitavou	109
Matej Ruttikay /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Jaroslava Ruttikayová /Nitrianske múzeum, Nitra/ - Ján Hunka /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračovanie v prieskume horného Požitavia	110
Fortsetzung der Begehung des oberen Žitava-Tales	112
Jaroslava Ruttikayová /Nitrianske múzeum, Nitra/ - Ján Hunka /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Prieskum vo Veľkom Záluží	112
Begehung in Veľké Zálužie	113
Michal Slivka /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Deviata výskumná sezóna na Kláštorisku	113
Neunte Grabungssaison auf Kláštorisko	114
Marián Soják /Kukučínova ul. 2, Svit/	
Novoveké mince z artikulárneho kostola v Kežmarku	114
Neuzeitliche Münzen aus der Artikular-Kirche in Kežmarok	115
Ivana Strakošová /Vlastivedné múzeum, Humenné/	
Predstihový výskum na hrade Jasenov	115
Vorsprungsgrabung auf der Burg Jasenov	115
Záchranný výskum v Jasenove	116
Rettungsgrabung in Jasenov	116
Etyla Studeníková /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Halštatské sídliskové nálezy z Bratislavы-Trnávky	116
Hallstattzeitliche Siedlungsfunde aus Bratislava-Trnávka	117

Etela Studeníková /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Výskum mohyly IV v Janíkoch	117
Abdeckung des Hügelgrabes IV in Janíky	118
Alena Šefčáková /Prírodovedné múzeum SNM, Bratislava/	
Včasnostredoveké kostry z Panskej ulice 16 v Bratislave	118
Frühmittelalterliche Skelette aus der Gasse Panská ulica 16 in Bratislava	119
Alexander Trugly /Podunajské múzeum, Komárno/	
Ďalšie sídliskové nálezy z Bodza	119
Weitere Siedlungsfunde aus Bodza	119
Vladimír Turčan /Archeologické múzeum SNM, Bratislava/	
Pokračovanie revízneho výskumu v Stupave	120
Fortsetzung der Revisionsgrabung in Stupava	120
Vladimír Varsik /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum vo Veľkom Mederi v roku 1991	120
Grabung in Veľký Meder im Jahre 1991	122
Ladislav Veliačik - Peter Romsauer /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výsledky piatej výskumnnej sezóny v Zemianskom Podhradí	123
Ergebnisse der fünften Grabungssaison in Zemianske Podhradie . . .	124
Marián Vizdal /Filozofická fakulta UPJŠ, Prešov/	
Prieskum v katastri Lúčok	125
Begehung im Kataster von Lúčky	125
Výskum neolitickeho sídliska v Zalužiciach	126
Untersuchung einer neolithischen Siedlung in Zalužice	127
Egon Wiedermann /Vlastivedné múzeum, Topoľčany/	
Záchranný výskum v Topoľčanoch	128
Rettungsgrabung in Topoľčany	129

Mapa lokalít k prehľadu archeologických výskumov a nálezov na Slovensku v roku 1991 (čísluvanie nálezisk zodpovedá poradovým číslam na tabuľke - str. 12-15)
Karte der Fundorte zur Übersicht der archäologischen Grabungen und Funde in der Slowakei im J. 1991 (die Nummern der Fundstellen entsprechen den laufenden Zahlen in der Tabelle auf S. 12-15)

Prehľad slovenských lokalít, na ktorých sa v roku 1991 uskutočnili výskumy alebo zistili archeologické objekty, nálezy a pod. (Poradové čísla zodpovedajú číslam na mapke.)

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov								Príspevok na strane							
			paleolit a mezolit		neolit		eneolit		doberazová		halštatská	laténska	Rímska a stáhovania národn	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek
52	Liptovská Sielnica	Liptovský Mikuláš					● ●						●		61, 92			
53	Lúčky	Michalovce	● ●				●		● ●				● ●		125			
54	Malé Chyndice	Nitra			●						●		● ●		111			
55	Mníšek nad Popradom, časť Kače	Stará Ľubovňa											● ●		107			
56	Mníšek nad Popradom, časť Medzibrodie	Stará Ľubovňa											● ●		107			
57	Mníšek nad Popradom, časť Mníšek nad Popradom	Stará Ľubovňa											●		107			
58	Mníšek nad Popradom, časť Pilhovčík	Stará Ľubovňa							nedatované						107			
59	Moravany nad Váhom	Trnava	●										●		16, 51, 61			
60	Nemšová	Trenčín	● ●		● ●		●		●				●		86			
61	Nesvady, časť Ánala	Komárno							●				●		47			
62	Nitra, časť Dražovce	Nitra	●		●		●		●		●		●		62			
63	Nitra, časť Staré Mesto	Nitra	●		●		●		●		● ●		● ●		19, 21, 24, 46			
64	Nitra, časť Veľké Janíkovce	Nitra			●		●		●		●		● ●		47			
65	Nitrany, časť Malý Cetín	Nitra					nedatované						●		47			
66	Nižná Myšľa	Košice-vidiek					●						●		36			
67	Nová Ľubovňa	Stará Ľubovňa	? ?		● ●		●		●		●		● ●		103			
68	Padarovce	Trnava					●		●		●		● ●		72			
69	Plavecké Podhradie	Senica	●		●		●		●		●		●		31			
70	Plaveč, časť Podzámock	Stará Ľubovňa	?		●		●		●		●		● ●		106			
71	Rimavské Janovce	Rimavská Sobota					●				●		● ●		88			
72	Ružindol	Trnava	● ●								●		● ●		69, 72, 83			
73	Skalica	Senica					●				●		● ●		27			
74	Skalka nad Váhom	Trenčín					●				●		● ●		86			
75	Skrabské	Vranov nad Topľou					●				●		● ●		70			
76	Slatinka	Zvolen					●						●		75			
77	Stará Ľubovňa, časť Podsadek	Stará Ľubovňa	?				●				●		● ●		104			
78	Stará Ľubovňa, časť Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa	●								●		● ●		104, 105			

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov									Príspevok na strane	
			doba			stredovek							
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	římska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie
79	Strečno	Žilina									?	•	81
80	Stupava	Bratislava-vidiek				•							120
81	Sulín, časť Sulín	Stará Ľubovňa	?								?	•	107
82	Sulín, časť Závodie	Stará Ľubovňa								•	•	•	107
83	Šarišské Dravce	Prešov	?							•	•	•	108
84	Šurany, časť Úľany nad Žitavou	Nové Zámky						•	•				108
85	Tekovský Hrádok	Levice		•									87
86	Topoľčany	Topoľčany		•	•	•	•	•		•			128
87	Torysa	Prešov	?	?									108
88	Včelince	Rimavská Sobota		•	•	•							34
89	Veľké Chrašťany	Nitra		•	•								110
90	Veľké Zálužie	Nitra											62, 112
91	Veľký Blh	Rimavská Sobota						•					89
92	Veľký Cetín	Nitra	•	•	•	•	•	•	•	•	•		65
93	Veľký Lipník	Stará Ľubovňa											104
94	Veľký Meder	Dunajská Streda	•	•	•								62, 120
95	Voderady, časť Voderady	Trnava			•			•	•	•	•		18
96	Vrbové	Trnava									•		73
97	Zalužice, časť Malé Zalužice	Michalovce	•	•	•								126
98	Zemianske Podhradie	Trenčín		•		•	•		•			•	62, 123
99	Zlatná na Ostrove	Komárno			•		•			?	?		48
100	Zvolen	Zvolen		•	•	•	•	•					82

PRVÉ ABSOLÚTNE DATOVANIE NÁLEZOV Z PALEOLITICKEJ STANICE KAŠOV I METÓDOU C₁₄

Ladislav Bánesz

Kašov (okr. Trebišov), Spálenisko (M-34-128-C-b, a, 1 : 25 000, 50 : 85 mm), neskôr paleolit (epigravettien), sídlisko, systematický výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Až s odstupom rokov po skončení systematického výskumu paleolitickej stanice v Kašove sa podarilo datovať paleolitický nálezový súbor s prevahou obsidiánovej industrie. Keďže na lokalite sú nevýhodné pedologické pomery a nálezy boli plynko pod povrchom pôdy (priemerná hĺ. 35 cm), významným výsledkom je datovanie horného nálezového horizontu pomocou rádiuhlíkovej metódy C₁₄, ktoré sprostredkoval v Poľsku J. K. Kozłowski.

Absolútny vek drevných uhlíkov pochádzajúcich z ohniska je $18\ 600 \pm 390$ rokov (Gd - 6569). Na východnom Slovensku je to zatiaľ iba druhé absolútne datovanie paleolitických nálezov. Dáta sa časovo približujú chronologickému zaradeniu nedalekého náleziska v Cejkove, odkiaľ sa získali údaje o absolútном veku:

$19\ 600 \pm 340$ BC (Köln, H - 2124/526, KN - 14) a $19\ 755 \pm 240$ BC (Berlin 1414).

V Cejkove I ide o gravettienske nálezy tiež s prevahou obsidiálovej industrie, ktoré sa však odlišujú od typologickej náplne epigravettienu v Kašove I.

ERSTE ABSOLUTE DATIERUNG VON FUNDEN AUS DER PALÄOLITHISCHEN STATION KAŠOV I MIT DER C₁₄-METHODE. Mit dem Abstand von Jahren nach Beendigung der systematischen Grabung wurden Angaben über das absolute Alter der paläolithischen Funde von der Fundstelle Kašov I (Bez. Trebišov) aus der Lage Spálenisko gewonnen. Von Holzkohlenstückchen aus einer Feuerstelle gewann man mit Hilfe der Radiokarbonmethode die Angaben $18\ 600 \pm 390$ Jahre (Gd - 6569). Zeitlich nähern sich die Funde jenen aus dem Gravettien mit überwiegender Obsidian-industrie von der unweiteten Fundstelle Cejkov I, von welcher folgende Angaben bestehen: $19\ 600 \pm 340$ BC (KN 2124/526) und $19\ 755 \pm 240$ BC (Berlin 1414).

PALEOLITICKÝ KULTOVÝ ARTEFAKT Z MORAVIAN NAD VÁHOM-DLHEJ

Juraj Bárta

Moravany nad Váhom (okr. Trnava), Dlhá (M-33-132-B-b, 1 : 25 000, 341 : 348 mm), szeletien, sídlisko, zber, uloženie nálezu: súkromná zbierka J. Paulecha, Moravany nad Váhom.

Najvýznamnejšie slovenské nálezisko ateliéru szeletienskej kultúry, nachádzajúce sa v juhovýchodnej časti chotára na najvyššom poľnohospodársky obrábanom sprášovom chrbte severného úpätia Považského Inovca, vydáva aj v súčasnosti občas nové zberom získavané nálezy i napriek tomu, že bolo v r. 1943, 1946, 1953 a 1990 miestom systematických i revíznych výskumov. Stalo sa tak aj na jar 1991, keď moraviansky amatérsky archeologický zberateľ J. Paulech našiel pozoruhodný gigantolitický kamenný artefakt, ktorého náhodná, neintencionálna prítom-

nosť v areáli szeletienskeho sídliska sa môže vylúčiť na základe jeho tvaru, nápadnej veľkosti a geologickej pôvodu.

Ide o plochý, mierne zvetraný (patinovaný) okruhliak z tmavosivého gutensteinského vápenca bridličnatého zvrstvenia v tvaru nepravidelného kosodížnika, s kratšou bazálnou časťou a so zaoblenými spojnicami hrán. Na dorzálnej strane má priečnu svetlejšiu horizontálnu plasticku zvýšenú žilku kryštalického vápenca. Na dvoch miestach je čiastočne poškodený orbou. Rozmery: dĺ. 200 mm, š. 150 mm, hr. 35 mm (obr. 1).

Veľkosť i charakter artefaktu, ktorý je prírodného pôvodu, vzhľadom na celkovú geomorfologickú situáciu náleziska nepripútajú prítomnosť nálezu *in situ*, ale transfer človekom z riečiska Váhu alebo jeho blízkeho ľavobrežného prítoku z Považského Inovca. Nález celkovým tvarom predstavuje pravdepodobne kultový predmet - fetiš gigantickej ženskej vagíny. Menej pravdepodobná by mohla byť domienka, že ide o veľký kultový model tvarove inšpirujúci výrobu listovitých hrotov, ktorých sa na tomto nálezisku našiel zatiaľ najväčší počet v Európe. Tvarom sa však líšia od opísaného predmetu.

ARTEFACT CULTUEL DU PALÉOLITHIQUE DE MORAVANY NAD VÁHOM-DLHÁ. Ce gigantesque galet roulé rappelant le symbole de sexe féminin a été trouvé par un archéologue-amateur sur le site d'intérêt européen de Motavany nad Váhom-Dlhá (dist. Trnava), dans un atelier de taille spécialisé dans la fabrication de pointes foliacées (fig. 1). Il ne s'agit pas, selon toute probabilité, d'une trouvaille *in situ*, mais d'un objet y emporté par l'homme préhistorique. Il est aussi probable qu'il représente un fetiche cultuel datant du Széletien.

PRIEŠKUM V POVODÍ VIŠTUCKÉHO POTOKA, GIDRY A RONAVY

Juraj Bartík - Ján Štrbík

Prieskum povodia potokov prameniacich v Malých Karpatoch, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

1. Báhoň, časť Kaplná (okr. Bratislava-vidiek)

Západne od poľnej cesty prebiehajúcej po pravom brehu Vištuckého potoka (45-11-07, 1 : 10 000, 119 : 115 mm) sa našli hroty šípov z obdobia včasného a vrcholného stredoveku (obr. 4: 9, 10).

Asi 200 m juhovýchodným smerom, priamo na poľnej ceste (45-11-07, 1 : 10 000, 108 : 137 mm), našiel J. Štrbík bronzovú sponu spojenej konštrukcie (obr. 2: 3) zo stupňa LC₂.

Tieto nálezy dopĺňajú obraz o osídlení pravého brehu potoka v dobe laténskej a vo včasnom stredoveku, utvorený z menej reprezentatívnych keramických nálezov.

2. Cífer, časť Cífer (okr. Trnava)

Severozápadne od štadióna sa po obidvoch stranach železničnej trate (45-11-03, 1 : 10 000, 390-398 : 235-244 mm) rozprestiera germánske sídlisko

z doby rímskej. Z keramiky si zaslhuje pozornosť črep z terry sigillaty (obr. 4: 1).

3. Čífer, časť Páč (okr. Trnava)

V blízkosti rímskej "stanice" (45-11-08, 1 : 10 000, 140-147 : 42-60 mm) sa pri povrchovom prieskume našla poškodená bronzová pracka (obr. 4: 2), druhotne opracovaný fragment bronzovej spony (obr. 4: 3) a bronzový krúžok, pravdepodobne súčasť spínadla (obr. 4: 4). Prvé dva predmety spájame s bohatým osídlením polohy v dobe rímskej.

4. Čataj (okr. Bratislava-vidieck)

Z polohy Šúr východne od obce a severne od Zichyho potoka (45-11-12, 1 : 10 000, 11-20 : 90-101 mm) pochádza silexový nástroj, pokrytý bielou patinou (obr. 4: 5). Datovanie: mladý paleolit?

Fragment neobvyklého keramického tvaru (obr. 4: 7) pokladáme (s rezervou) za časť vonkajšieho plášta prenosnej piečky - pyrauna. Starostlivo vymodelovaný a vyhladený poloblúkový výrez na predmete má z vonkajšej strany rozšírený okraj.

Zo známeho germánskeho sídliska z doby rímskej pochádzajú ojedinelé črepy z terry sigillaty (obr. 4: 6, 8).

5. Voderady, časť Voderady (okr. Trnava)

a) Západne od Jozefovho majera sa na kóte 133 (45-11-09, 1 : 10 000, 288 : 201 mm) nachádza stredoveké sídlisko, zistené na základe keramiky z 12.-13. stor. (obr. 2: 2). V tejto polohe sa našla aj bronzová rolnička (obr. 2: 1).

b) Asi 250 m južnejšie (45-11-09, 1 : 10 000, 273 : 226 mm) dokladá osídlenie v dobe rímskej germánska a provinciálna keramika.

GELÄNDEBEGEHUNG IN DEN BACHTÄLERN VIŠTUCKÝ POTOK, GIDRA UND RONAVA. Bei Begehungen der Täler der in den Kleinen Karpaten entspringenden Bäche wurden zwei neue Fundstellen festgestellt und vier bereits bekannte beglaubigt: 1. Báhoň, Teil Kaplná, Siedlung, Latènezeit, Bronzefibel (Abb. 2: 3), Siedlung, Früh- und Hochmittelalter, eiserne Pfeilspitzen (Abb. 4: 9, 10). 2. Čífer, Teil Čífer, Siedlungsfunde aus römischer Zeit, Terra sigillata (Abb. 4: 1). 3. Čífer, Teil Páč, Siedlungsfunde aus römischer Zeit, Bronzeschnallen und eine Fibel (Abb. 4: 2-4). 4. Čataj, Siedlung, Paläolithikum? (Abb. 4: 5), Bronzezeit, Pyraunos? (Abb. 4: 7), römische Zeit, Terra sigillata (Abb. 4: 6, 8). 5. Voderady, Teil Voderady, Siedlung aus römischer Zeit, Siedlung aus dem 12.-13. Jh. (Abb. 2: 1, 2).

PRAVEKÉ A VČASNOSTREDOVKEKÉ(?) NÁLEZY Z DOLNÝCH LEFANTOVIEC

Jozef Bátor a

Lefantovce, časť Dolné Lefantovce (okr. Nitra), Mogyorós, areál JRD (M-34-121-C, 1 : 50 000, 180 : 165 mm), starý eneolit, včasný stredovek(?), pochrebisko(?), náhodný nález, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Študent Jozef Zaťko z Horných Lefantoviec priniesol do Archeologického ústavu SAV v Nitre nálezy, ktoré zozbieral v areáli hospodárskeho dvora JRD v Dolných Lefantovciach v zemine pochádzajúcej zo základových rýh novej hoso-

dárskej budovy. Lokalita sa nachádza na severovýchodnom okraji obce na pravom brehu potoka Rybníček, na miernom svahu zvažujúcim sa na JZ.

Opis nálezov:

1. Bezuchá vázovitá nádoba, na okraji poškodená, hrubé steny, krátke valcovité hrdlo, baňaté telo, úzke dno, farba povrchu šedá a bledohnedá, materiál s veľkou prímesou piesku; v. 56 mm, Ø ústia cca 35 mm, Ø dna 26 mm (obr. 3: 3).

2. Medené dláto so zúženým a zaobleným tylom, v strednej časti zosilnené, konce stenčené, stredná časť obdĺžnikového prierezu so zaoblenými hranami, na zelenopatinovanom povrchu stopy po švoch z odlievania; dĺ. 57 mm, š. opotrebovaného ostria 6 mm, š. strednej časti 8 mm, hr. strednej časti 6 mm (obr. 3: 1).

3. Kostená trubička mierne kónického tvaru, zdobená pri okrajoch dvojnásobnými a v strednej časti trojnásobnými hlbokými obvodovými líniemi. Povrch predmetu medzi zväzkami línií zdobený šikmými širšími, riedko zoradenými ryhami. Vnútrajšok dutiny trubičky vyhladený; dĺ. 42 mm, Ø 7-9 mm (obr. 3: 2).

Malá bezuchá vázovitá nádoba je tvarom i materiáлом podobná keramike mladších stupňov lengyelskej kultúry. Medené dláto svojím vyhotovením zodpovedá jednoduchým dlátom z obdobia eneolitu. Nie je vylúčené, že oba nálezy pochádzajú z rozrušených hrobov. Prihovárala by sa za to i skutočnosť, že na tomto nálezisku boli už v r. 1983 výkopom vodovodnej rýhy porušené dva hroby ludanickej skupiny (Kujovský, R. - Žebrák, P. 1984: Nové nálezy z Lefantoviec. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 130-131).

Kostenú trubicu nie je možné presne datovať. Celkovým vyhotovením a charakterom sa hlási azda do starších úsekov obdobia včasného stredoveku.

Lokalita v areáli hospodárskeho dvora je už dávnejšie známa. Okrem dvoch spomenutých hrobov ludanickej skupiny našli sa na nej črepy želiezovskej skupiny, silexové ústupy a bronzová sekera s tulajkou z neskorej doby bronzovej (Császta, J. 1975: Bronzová sekera z Dolných Lefantoviec. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1974. Nitra, s. 41-42).

URZEITLICHE UND FRÜHMITTELALTERLICHE(?) FUNDE AUS DOLNÉ LEFANTOVCE. Im Areal des Wirtschaftshofes JRD, auf der bekannten archäologischen Fundstelle in Lefantovce, Teil Dolné Lefantovce (Bez. Nitra), wurden folgende Lesefunde gewonnen: 1. Kleines henkelloses vasenförmiges Gefäß (Abb. 3: 3), 2. kurzer Kupfermeißel mit verjüngtem gerundetem Nacken (Abb. 3: 1), 3. verziertes Knochenröhren von konischer Form (Abb. 3: 2). Die ersten zwei Funde sind mit größter Wahrscheinlichkeit in das ältere Äneolithikum datierbar und können jüngeren Gruppen der Lengyel-Kultur zugewiesen werden. Möglicherweise stammt das Gefäß und der Kupfermeißel aus gestörten Gräbern. Das Knochenröhren ist jünger; mit seiner Anfertigung meldet es sich schon in das Frühmittelalter.

VÝSKUM STREDOVEKEJ FORTIFIKAČNEJ ARCHITEKTÚRY HORNÉHO MESTA V NITRE

Peter Bednár - Gertrúda Březinová

Nitra, časť Staré Mesto (okr. Nitra), štátна galéria, bývalý župný dom (45-21-02, 1 : 10 000, 342 : 283 mm), 13.-17. stor., sídlisko, záchranný výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Pokračovanie záchranného archeologického výskumu z r. 1990 (Bednár, P. - Březinová, G. - Fusek, G. 1992: Výskumy a prieskumy v Nitre v časti Staré Mesto. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 23-26). Preskúmané boli časti južných kamenných stavieb a stredovekej studne.

Z najstaršej stavby sa odkryla časť muriva (min. š. 230 cm) prebiehajúceho v smere V-Z v dĺ. asi 630 cm. Po jej zániku bol vybudovaný popri jej severnom lící ďalší objekt s lícovaným nadzemným murivom (š. 120-140 cm) z veľkých kameňov a s jadrom vyplneným maltou a drobným kamením. Preskúmala sa časť objektu v dĺ. 720 cm. Približne v polovici odkrytej dĺžky bol vstup (š. 120 cm) s odsedením na zárubu v strede šírky múru. Vo vzdialosti 100 cm východne od neho na južnej strane vybiehal oporný pilier. Pokračovanie muriva severným, resp. južným smerom sa nezistilo. Pretože priestor, v ktorom sa obe stavby nachádzali, sa z technických dôvodov nedoskúmal, nie je možné absolútne datovať staršieho a vzniku mladšieho objektu. Zánik mladšej stavby môžeme podľa keramiky z jej zásypu datovať do 14.-15. stor.

Do zásypu mladšieho objektu vyhľibili studňu s približne kruhovým pôdorysom a kamenným obložením stien (vnútorný Ø 130-140 cm). Preskúmali sme ju po hladinu spodnej vody v hĺ. 450 cm od úrovne dnešnej podlahy suterénu. Výplň obsahovala väčšie množstvo keramiky, zvieracích kostí, ojedinelé kovové predmety a zlomky opracovaných driev. Podľa keramiky zánik studne datujeme do 2. pol. 15. - 1. pol. 16. stor.

Po zániku studne bola vystavená stavba s kvadratickým pôdorysom, z ktorej sme preskúmali južné zakončenie. Šírka jej stien sa pohybovala v rozmedzí 90-120 cm. Jej dĺžka v smere V-Z bola 870 cm (dĺ. interiéru 670 cm). Severná stena ležala mimo skúmanej plochy. Túto stavbu datujeme do 16.-18. stor. Jej presnejšie datovanie sťahuje nálezová situácia porušená pri výstavbe župného domu.

Vychádzajúc z porovnania rozmerov uvedených stavieb a vedúť zo 16.-18. stor., predpokladáme, že tvorili súčasť fortifikácie Horného mesta, pravdepodobne časť mestskej brány. V prípade objektu zo 16.-18. stor. však nevylučujeme ani inú (obytnú?) funkciu stavby.

UNTERSUCHUNG MITTELALTERLICHER FORTIFIKATIONSARCHITEKTUR DER OBEREN STADT IN NITRA. In Nitra, Teil Altstadt (Bez. Nitra), Staatliche Galerie, ehemaliges Gaugebäude, wurden bei einer Rettungsgrabung Teile dreier Gebäude und eines mittelalterlichen Brunnens freigelegt. Vom ältesten Bau wurde ein Mauerstück von mindestens 230 cm Br. erfaßt (O-W-Orientierung). Nach seinem Untergang wurde ein neuer Bau mit einem Stützpfeiler an der Südseite und mit einem Eingang errichtet (Br. 120 cm). Der Verlauf seiner Südfront stimmt mit der Nordfront des älteren Mauerwerks überein. Der Untergang des jüngeren Objektes ist durch Keramik aus der Verschüttung in das 14.-15. Jh. datiert. In die Verschüttung wurde ein Brunnen eingetieft, der im Verlauf der zweiten Hälfte des 15. - Anfang des 16. Jh. seine Funktion verlor; nach seiner Verschüttung wurde ein quadratischer Bau errichtet (L. 870 cm, L. des Interieurs 670 cm). Dieser Bau ist in das 16.-18. Jh. datiert. Es wird vorausgesetzt, daß die angeführten Objekte einen Bestandteil der Befestigung der Oberen Stadt bildeten, wahrscheinlich den Teil des Stadttores. Im Falle des jüngsten Objektes ist auch eine andere Funktion (z. B. als Wohnung) nicht ausgeschlossen.

ARCHEOLOGICKÝ A STAVEBNO-HISTORICKÝ VÝSKUM NÁRODNEJ KULTÚRNEJ PAMIATKY NITRA-HRAD

Peter Bednár - Ivan Staník

Nitra, časť Staré Mesto (okr. Nitra), hrad (45-21-02, 1 : 10 000, 327 : 258 mm),
tažisko stredovek, predstihový záchranný výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Štvrtá sezóna predstihového záchranného výskumu (Bednár, P. - Březinová, G. -
Fusek, G. 1992: Výskumy a prieskumy v Nitre v časti Staré Mesto. In: Archeol.
Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 23-26).

Výskum sa uskutočňoval v štyroch priestoroch hradného areálu a jeho bezprostredného okolia: 1. na nádvorí medzi uzávermi kostolov a Vazilovou vežou, 2. v severovýchodnej časti paláca, 3. v kazemate juhovýchodného bastiónu, 4. v záhrade prepoštského paláca.

1. Na nádvorí medzi uzávermi kostolov a Vazilovou vežou sa výskum zameral na doskúmanie objektov čiastočne odkrytých v predchádzajúcich sezónach, na spresnenie ich relatívneho a absolútneho datovania a ich vzájomných vzťahov.

Viacnásobná superpozícia objektov a vrstiev z neskorej doby laténskej, datovaných nálezmi dáckeho charakteru a maľovanou laténskou keramikou, potvrdila existenciu viacerých sídliskových horizontov z tohto obdobia.

Ďalšiu etapu osídlenia skúmanej plochy reprezentuje val, obojstranne oplenovaný múrmi z lomového kameňa kladeného nasucho, čiastočne skúmaný už v r. 1990 (obr. 5). Nález mince Petra Orseolu (1038-1041, 1044-1046; mince z výskumu určil J. Hunka) vo vrstve bezprostredne nad čelnou plentou valu umožňuje predpokladať jeho zánik v 11. stor. Nie je však vylúčené, že minca sa našla v sekundárnej polohe.

Podľa výsledkov stavu výskumu v r. 1990 bol vyslovený predpoklad, že do ešte funkčného valu bola vstavaná na mieste dnešnej Vazilovej veže kamenná stavba (Bednár, P. - Březinová, G. - Fusek, G. 1992, s. 23-26). Výskum v r. 1991 ukázal, že budova narušila val a súčasne jej murivo prekryva korunu najstaršej murovanej hradby vystavanej až po zániku valu. Zároveň plenta mladšej nadstavby hradby rešpektovala už existujúcu stavbu. Opísaná situácia umožňuje relatívne datovanie týchto objektov. Absolútne datovanie prestavieb opevnenia a výstavby objektu pod Vazilovou vežou bude možné až po detailnom zhodnotení nálezov. Severná hradba bola poškodená a stavba pod Vazilovou vežou zničená v období okolo polovice 15. stor.

Južne a východne od apsidy románskeho kostola sa odkryla približne 50-70 cm hrubá vrstva stavebnej deštrukcie. Čiastočne ležala na skalnom podloží a bola prekrytá vrstvou s hrobmi stredovekého prikostolného cintorína (obr. 6). Jeho počiatky sú datované denárom Bela II. (1131-1141), nájdeným v jednom z hrobov, najneskôr do pol. 12. stor. Dva hroby patriace k cintorínu boli porušené základovým murivom apsidy románskeho kostola. Situácia v tomto priestore dovoľuje predpokladať v jeho blízkosti existenciu staršej kamennej architektúry.

Po skončení pochovávania na prikostolnom cintoríne a zániku stavby pod Vazilovou vežou stáli vo východnej časti nádvoria zahĺbené aj nadzemné stavby s košatinovou konštrukciou stien a pieckami v interiéri, čiastočne skúmané už v predchádzajúcich rokoch. Po ich zániku došlo ešte v 2. pol. 15., resp. začiatkom

16. stor. k ďalším prestavbám severného opevnenia a výstavbe vnútorného južného opevnenia nádvoria. Prvú fázu jeho výstavby reprezentuje palisáda predchádzajúca dnešný južný hradný mór. K nej pristavali južne od apsy románskeho kostola kamennú baštu a západne od nej kamenný mór. Ďalšia bašta stála na východnom okraji nádvoria na mieste Vazilovej veže. V nasledujúcej fáze bol vystavaný medzi baštami kamenný mór. Východná bašta bola zastavaná do muriva dnešnej Vazilovej veže a západná bašta zvýšená nadstavbou. Touto prestavbou, skončenou pred pol. 16. stor., sa dotvorila dnešná pôdorysná dispozícia nádvoria.

2. V severovýchodnej časti paláca (dnešná kuchyňa) sme preskúmali severovýchodné nárožie staršej kamennej stavby s nerovnou, maltou vymazanou podlahou, čiastočne zapustenou do skelného podložia. Murivo stavby sa zachovalo iba fragmentárne. Na severnej strane sa rozsah stavby dal rekonštruovať podľa zachovaného výmazu skalného podkladu podlahy. Zachovalá časť muriva bola neskôr opentovaná. Stavba zanikla v dôsledku požiaru, čo dosvedčuje výrazné prepálenie zachovaného muriva, podlahy i deštrukcie v jej interieri. Na základe keramiky z deštrukcie jej zánik datujeme do 13.-14. stor. Okrem tohto objektu sa tu zis-tili aj zvyšky starších murív, asanovaných pred výstavbou zachovaných častí paláca, ktoré sú architektonickými prvkami datované do 15. stor.

3. V kazemate juhovýchodného bastiónu sa preskúmal zvyšok vrstvy obsahujúcej keramiku želiezovskej skupiny. Ďalšiu fázu osídlenia dokladajú vrstvy a objekty z obdobia maďarskej kultúry. Medzi keramikou z najmladšieho sídliskového horizontu tejto kultúry sa vyskytol aj ojedinelý črep tzv. Litzenkeramiky. Via-cerými sídliskovými vrstvami je doložené aj osídlenie v neskorej dobe laténskej.

V týchto miestach pokračoval aj včasnostredoveký val, skúmaný už na nádvori za uzávermi kostolov. V tesnej blízkosti jeho vnútornej plenty sa preskúmalo päť hrobov, orientovaných paralelne s jeho priebehom (t. j. v smere S-J, resp. J-S). Ide o hroby z dvoch rôznych období; tri hroby sú z obdobia pred zánikom valu a dva z obdobia po jeho zániku. Staršie hroby sú nálezmi datované do 9.-10. stor.

K južnému opevneniu vrcholnostredovekého hradu patria dva rady kolových jám, orientované v smere V-Z, ležiace v superpozícii nad valom a jeho deštrukciou a pod vrstvami viažucimi sa na výstavbu jadra bastiónového opevnenia v 2. pol. 16., resp. v 17. stor.

4. Výskum v záhrade prepoštského paláca mal zisťovací charakter. Odkrylo sa severozápadné nárožie západnej časti paláca, asanované po bombardovaní v r. 1945. Zároveň sa čiastočne overila situácia v jeho interieri a bezprostrednom okolí. Odkryté základové murivo paláca z 18. stor. bolo zapustené do vrstiev, ktoré takmer po skelné podložie obsahovali neskorostredovekú, resp. novovekú keramiku. Bezprostredne na skelnom podloží ležala cca 10 cm hrubá vrstva obsahujúca črepy z 11.-12. stor. Do nej bola zahĺbená zásobná jama s keramikou datovanou do 12.-13. stor.

ARCHÄOLOGISCHE UND BAUGESCHICHTLICHE UNTERSUCHUNG DES NATIONALEN KULTURDENKMALS NITRA-BURG. Vierte Saison der Rettungsgrabung. Untersucht wurden vier Lagen: 1. Der Burghof zwischen den Kirchenabschlüssen und dem Vazil-Turm, 2. nordöstlicher Palastteil, 3. Kasematte der südöstlichen Bastion, 4. Garten des Probstei-Palastes.

1. Im Burghof zwischen den Kirchen und dem Vazil-Turm wurden Schichten und Objekte aus dem Spätlatène und ein frühmittelalterlicher Wall mit Stein-

blenden untersucht (Abb. 5). Der Untergang des Walles ist durch eine Münze in das 11. Jh. datiert. Der teilweise in den J. 1988-1990 untersuchte Bau unter dem Vazil-Turm wurde erst nach der Beschädigung der ältesten Phase der Befestigungsmauer mit Stützpfeilern an der Innenseite und vor dem An-blenden der Erhöhung der Innenseite errichtet. Um die Mitte des 15. Jh. wurde die Befestigungsmauer erneut beschädigt und wurde wüst. In der Umgebung der Apsis der romanischen Kirche deckte man eine Lage von Baudestruktion ab, die von der Gräberschicht eines mittelalterlichen Kirchenfriedhofs über-deckt war (Abb. 6). Die Bestattungsanfänge auf dem Friedhof werden aufgrund eines Denars Bela II. spätestens in die Mitte des 12. Jh. datiert. Zwei Gräber des Friedhofes wurden von Fundamenten der romanischen Kirche gestört. Die Baudestruktionsschicht und die gestörten Gräber erlauben es, auf dem Gipfel des Hügels die Existenz einer weiteren, älteren Architektur anzuneh-men. Über den Gräbern des Friedhofes, dem wüst gewordenen Bau unter dem Va-zil-Turm und der beschädigten Krone der jüngeren Phase der Burgmauer lagen mehrere Horizonte eingetiefter wie auch oberirdischer Bauten mit Flechtwand-konstruktion und Herdstellen im Interieur. Noch im Verlauf der zweiten Hälfte des 15. Jh., bzw. Anfang des 16. Jh., erfolgte ein weiterer Umbau der nörd-lichen Befestigung und der Aufbau der südlichen Innenbefestigung. Die älteste Phase ihres Aufbaues repräsentieren eine Palisade und Mauer westlich von ihr und die an sie angebaute östliche Bastei an der Stelle des Vazil-Turmes und die westliche Bastei südlich der Apsis der romanischen Kirche. Später wurde die Palisade von einer Steinmauer ersetzt. Nach ihrem Aufbau hat man die östliche Bastei in den Körper des Vazil-Turmes eingebaut und die west-liche Bastei mit neuem Mauerwerk erhöht. Mit diesem Umbau vor der Mitte des 16. Jh. erhielt der Burghof die heutige Grundrißdisposition.

2. Im Nordostteil des Palastes wurden Reste älterer Steinarchitekturen freigelegt. Der teilweise untersuchte älteste festgestellte Bau ging im Ver-lauf des 13.-14. Jh. unter. Außer ihm erfaßte man Spuren weiterer Bauten bzw. Umbauten, die vor dem Aufbau des heutigen Palastes vernichtet wurden. Im Mauerwerk wurden erhaltene Teile aus dem 15. Jh. festgestellt.

3. In der Kasematte der südöstlichen Bastion konstatierte man außer urzeitlichen Schichten und Objekten (Želiezovce-Gruppe, Maďarovce-Kultur und "Litzenkeramik", Spätlatènezeit) die Fortsetzung des frühmittelalterli-chen, mit Steinen angeblendetem Walles. In seiner Nähe befand sich eine Grä-bergruppe aus dem 9.-10. Jh. Über dem Wall lagen Reste der südlichen Palisadenbefestigung der hochmittelalterlichen Burg.

4. Im Garten der Probstei wurde ein Teil der Fundamente des Probstei-Palastes aus dem 18. Jh. freigelegt, die in Schichten aus dem 16.-17. Jh. eingetieft waren und bis zur Felsunterlage reichten. Lückenhaft erhielt sich eine Schicht mit Keramik aus dem 11.-12. Jh. In sie eingelassen war eine in das 12.-13. Jh. datierte Vorratsgrube.

VÝSKUM V NITRE NA MOSTNEJ ULIČI

Gertrúda Březinová

Nitra, časť Staré Mesto (okr. Nitra), Mostná ulica, parcely č. 299-302 (45-21-02, 1 : 10 000, 319-294 mm), skončenie predstihového zisťovacieho výskumu, ľažisko novovek, stredovek, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Pokračovalo sa v doskúmaní plochy sledovanej v r. 1990, keď bol výskum na stredovekom sídliskovom horizonte datovanom do 14.-15. stor. prerušený. V južnej časti sondy 1/91 sa črtal objekt približne kruhového tvaru (200 × 180 cm), ktorého obvod lemovali malé kolové jamky, kamene a dobre vypálená tehlovočervená zem. Objekt bol narušený novovekou zástavbou, preto sa preskúmala iba jeho západná časť. Pravdepodobne išlo o pec, ktorá mohla byť súčasťou príbytku. Vo výplni boli črepy datované do 13.-15. stor.

V severnej časti sondy pod úrovňou kamenného múru sa zistil rad drevených kolov, ktoré mali spevňujúcu funkciu. V zásypovej jame sa v sekundárnej polohe našiel i praveký materiál (neolitické kamenné škrabadlo, zlomok hlineného kolieska z doby bronzovej).

V hĺ. 4,50 m od súčasnej úrovne terénu sa objavila spodná voda. Výskum potvrdil dôležitosť sledovania tohto priestoru medzi Horným a Dolným mestom. Pripadol k poznaniu stratigrafických a hydrologických pomerov na brehu zanikutej Nitričky.

GRABUNG IN NITRA IN DER GASSE MOSTNÁ ULICA. Die abschließende Untersuchung der Fläche aus dem J. 1990 wurde fortgesetzt. Im südlichen Teil des Schnittes 1/91 zeichnete sich ein Objekt von unregelmäßigem kreisförmigem Grundriß mit Pfostengruben, Steinen und ziegelrot gebrannter Erde ab. Es war von neuzeitlicher Bebauung gestört. Aus der Verfüllung des Objektes stammen Scherben aus dem 13.-15. Jh. In der Verschüttungsgrube einer Steinmauer fand man in sekundärer Lage auch urzeitliches Material. Die Grabung trug zum Kennen der stratigraphischen und hydrologischen Verhältnisse am Ufer der ehemaligen Nitrička bei.

NOVÉ NÁLEZY NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

Vojtech Budinský-Krička - Juraj Mačák

Zisťovacie výskumy v oblasti Šariša, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

1. Kapušany (okr. Prešov)

Pokračovalo sa v zisťovacom výskume výšinného sídliska na kapušianskom hradnom vrchu, západne od zrúcanín hradu (M-34-103-D-c, 1 : 25 000, 173 : 113 mm), začatom v r. 1988. Podobne ako v priebehu prvej výskumnnej sezóny (Budinský-Krička, V. - Mačala, P. 1990: Nové nálezy na východnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1988. Nitra, s. 42-43, obr. 12: 1-15) aj počas výskumu v r. 1991 sa našla hlavne keramika pochádzajúca z mladšej doby bronzovej (obr. 7:

5-9, 11). Objavilo sa i torzo obdížnikového trachytového žarnova (obr. 7: 13) spolu s črepmi gávskej kultúry. Ďalšie nálezy predstavujú ojedinelé fragmenty slovanskej keramiky z 9. stor. (obr. 7: 10, 15), železná tordovaná strela so spätnými krídelkami z toho istého stor. (obr. 7: 16), ktorej blízkou analógiou je strela z veľkomoravského hradiska na Ostrej skale nad Dolným Kubínom (Čaplovič, P. 1978: Orava v praveku, vo včasnej dobe dejinnej a na začiatku stredoveku. Martin, tab. CXV: 7) a zlomky keramiky z 12.-13. stor. (obr. 7: 12, 14), aké sa vyskytli aj pri výskume sídliska v r. 1988 (Budinský-Krička, V. - Mačala, P. 1990, obr. 12: 16, 17, 19).

2. Lada (okr. Prešov)

Na terase Trnkovského potoka južne od obce (M-34-103-0-c, 1 : 25 000, 212 : 6 mm) sa okrem zlomku neolitickej keramiky (obr. 7: 4) našli aj ústupy a čepeľ z opálu (obr. 7: 1-3). Tieto nálezy rozšírili počet sídlisk kultúry s východnou lineárnu keramikou v oblasti Šariša (Šiška, S. 1989: Kultúra s východnou lineárnu keramikou na Slovensku. Bratislava, s. 48, 49, 60, 61, 166-168, 170).

NEUFUNDE IN DER OSTSLOWAKEI. 1. Kapušany (Bez. Prešov). In der Höhensiedlung auf dem Kapušaner Burgberg, westlich der Burgruine, erfolgte in den J. 1988 und 1991 eine Feststellungsgrabung. So wie in den Funden aus der ersten Grabung überwiegt auch in den Funden der wiederholten Grabung Keramik aus der jüngeren Bronzezeit (Abb. 7: 5-9, 11). Manche Scherben können der Gáva-Kultur zugewiesen werden. Über sporadische Besiedlung des Hügels im 9. Jh. zeugen Einzelfunde slawischer Keramik (Abb. 7: 10, 15) und eine tordierte Eisenpfeilspitze mit Widerhaken (Abb. 7: 16). In das Hochmittelalter fügen sich Keramikscherben aus dem 12.-13. Jh. (Abb. 7: 12, 14).

2. Lada (Bez. Prešov). Auf der Terrasse des Baches Trnkovský potok, südlich der Gemeinde, wurden außer einer Gefäßscherbe aus dem Bereich der Kultur mit östlicher Linearkeramik (Abb. 7: 4) Abschläge und eine Klinge aus Opal gefunden (Abb. 7: 1-3).

TRETIA ETAPA VÝSKUMU V BRATISLAVE NA HLAVNOM NÁMESTÍ

Dušan Čaplovič - Branislav Lesák

Bratislava (Bratislava, hlavné mesto SR), Hlavné námestie (predtým Nám. 4. apríla), centrálna časť Štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava (Bratislava, list 22, 1 : 10 000, 685 : 680 mm), preventívny systematický výskum, ľažisko 10.-12. stor., sídlisko; 10.-11. stor., pohrebisko; doba laténska (stupeň LO), sídlisko; uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre, MÚDP v Bratislave.

V priebehu sezóny 1991 sa skúmala plocha cca 220 m². Nadm. v. lokality je 139,6 m - bod 0. Preskúmalo sa 30 sídliskových objektov a 18 hrobov.

Zistilo sa 7 objektov, najmä odpadové jamy (objekty 34, 35, 36, 43, 60, 61) a príbytok - polozemnica (objekt 33), rámcovo datovaných do 10.-12. stor. Z hľadiska poznania sú najvýznamnejšie objekty 33 a 43.

Objekt 33 - polozemnica v sektore SI/A, obdížnikovitého pôdorysu s rozmermi cca 4,50 x 2 m, čiastočne zahĺbená do sterilného podložia. Steny boli šikmo

zrezané, v strede sa našla výrazná "hlinená lavica" po celej šírke objektu. Zahŕbenie polozemnice sa pohybovalo od 0,40 do 1 m. Objekt sa rozpoznal na úrovni -1,90 m od nultého meračského bodu na výskume.

Výplň objektu tvoril bohatý črepový materiál a fragmenty železných predmetov (nôž, strelka, kľúč, polotovary "bochníkovitého tvaru").

Ojedinelý a pre datovanie dôležitý je nález hlineného vajíčka "kraslice", resp. hrkálky vo výplni objektu (vo vrstve od -2,20 do -2,30 m od nultého bodu výskumu). Vajíčko je poliate čiernom a zdobené žltou glazúrou vytvárajúcou nepravidelné oblúky v pásoch oddelených zvislými líniemi.

Podobný nález poznáme zo Slovenska z včasnostredovekého pohrebiska v Nitre-Dražovciach (Furmánek, V. - Ruttay, A. - Šiška, S. 1991: Dejiny dávnovekého Slovenska. Bratislava, s. 125, obr. 136). Prevažná časť nálezov tohto druhu pochádza z prostredia Ukrajiny a Poľska (Eisner, J. 1966: Rukovét slovanské archeologie. Praha, s. 293-294).

K ojedinelým nálezom v našom prostredí radíme aj fragment hlinenej kužeľovite roztvorenej misy, ktorá je zvnútra a sčasti i z vonkajšej strany poliata zelenožltou glazúrou. Misami z prostredia západoslovanskej keramiky sa podrobne zaoberal Z. Váňa (1958: Misy v západoslovanské keramice. Památ. archeol., 49, s. 185-247). Uvedený nález zodpovedá podľa jeho typologického triedenia skupine II d a podobné misy poznáme najmä z územia Poľska (Váňa, Z. 1958, s. 208). Z drobných nálezov si pozornosť zasluhujú početné fragmenty prsteňov zo sklovinnej zelenej alebo zelenožltej hmoty. V madváznosti na celkovú stratigrafickú situáciu náleziska a štruktúru nálezov možno objekt datovať na prelom 11.-12. stor.

Objekt 43 - odpadová jama kruhového pôdorysu, lokalizovaná na rozhraní sektorov SI/D a SI/E na úrovni -1,80 m od nultého meračského bodu. Steny boli zvislé, dno spevnené lomovým kameňom.

Vo výplni objektu sa našlo množstvo zlomkov keramiky, rámcovo datované do 10. stor. Výplň obsahovala aj črepy zo staršej doby rímskej a doby laténskej. Vo vrstve na dne objektu sa nachádzal materiál predbežne datovaný do prelomu 9./10. - 10. stor., čomu zodpovedá aj datovanie objektu. Význam takto datovanej odpadovej jamy spočíva v tom, že tvorí dolnú hranicu pri terajšom rámcovom datovaní včasnostredovekého pohrebiska na lokalite. Nad objektom sa v superpozícii nachádzali hroby 15 a 25.

Skúmaná časť včasnostredovekého pohrebiska z prelomu 10.-11. stor. sa sústreduje predovšetkým v severozápadnej časti námestia. Z lokalizovaných 18 hrobov bolo preskúmaných 14. Nepreskúmané boli 4 hroby z dôvodu, že sa prevažnou časťou nachádzali v profiloch sektorov, ktoré sme nemohli porušiť. Prevažuje orientácia Z-V a SZ-JV. V štyroch hroboch boli detské kostry a v ostatných boli uložení dospelí jedinci vo vodorovnej a len v jednom prípade v skrčenej polohe na pravom boku. Hrobová jama aj s úpravou bola zachytená a rozpoznaná len v troch prípadoch. V štyroch hroboch boli uložené milodary.

Dsídlenie doby laténskej je doložené: 1 polozemnicou (objekt 39), 2 odpadovými jamami (objekt 42, 44), 3 hrnčiarskymi pecami (objekt 37, 38, 63) a 17 kolovými jamami po nadzemných konštrukciách. Množstvo črepov sprevádzajú nálezy miskovitých mincí a kostenej industrie.

DRITTE GRABUNGSETAPPE IN BRATISLAVA AUF DEM HAUPTPLATZ. Im zentralen Teil der Städtischen Denkmalreservation im historischen Kern von Bratislava setzte die Vorsprungs- und systematische Grabung fort. Auf 220 m² Fläche

wurden im J. 1991 30 Siedlungsobjekte und 18 Gräber untersucht. Grabungsschwerpunkt 10.-12. Jh., Siedlung; 10.-11. Jh., Gräberfeld; Latènezeit (Stufe LD). Aus dem 10.-12. Jh. wurden 7 Objekte untersucht, besondere Beachtung verdienen vor allem Abfallgruben und eine Halbgrubenhütte als Besiedlungsreste des vorstädtischen Bratislava. Es gelang, einen weiteren Teil des frühmittelalterlichen Gräberfeldes von der Wende des 10./11. Jh. zu erfassen und zu untersuchen (18 Gräber). Nachgewiesen ist ebenfalls intensive Besiedlung aus der Spätlatènezeit (eine Halbgrubenhütte, 2 Abfallgruben, 3 Töpferöfen, 11 Pfostenlöcher von oberirdischen Konstruktionen).

NÁLEZ Z MLAĐEJ DOBY RÍMSKEJ V SKALICI

Viera Drahošová

Skalica (okr. Senica), intravilán (34-24-04, 1 : 10 000, 191-209 : 72-86 mm), prieskum na stavbe sídliska Trávníky II, mladšia doba rímska, uloženie nálezov ZhM v Skalici.

Pri zemných prácach na výstavbe sídliska Trávníky II, na juhovýchodnom svahu terasy Zlatníckeho potoka, kde sa už v r. 1990 uskutočnil záchranný výskum, bol narušený objekt oválneho tvaru s malou pieckou, ktoréj bočné steny aj zadná stena boli obložené plochými kamienmi, dno bolo vymazané hlinou. Na základe nálezov keramiky typu Jiříkovice možno objekt datovať do mladšej doby rímskej.

FUND AUS DER JÜNGEREN RÖMISCHEN KAISERZEIT IN SKALICA. Auf der Baustelle der Siedlung Trávníky II in Skalica (Bez. Senica) wurde ein Objekt mit Herdstelle gestört, das aufgrund des Materials (Keramik des Typs Jiříkovice) in die jüngere römische Kaiserzeit datiert wurde.

PRIESKUMY V LÁBE

Viera Drahošová

Prieskum zameraný na lokality zistené v katastri obce Láb (okr. Bratislava-vidiek) v 30-tych rokoch F. Kovárom z Lábu uskutočnil spolupracovník ZhM v Skalici Alojz Lukáček z Lábu, uloženie nálezov ZhM v Skalici.

Overované lokality sa nachádzajú na miernej vyvýšenine, na pravom brehu miestneho prítoku potoka Malina.

a) Poloha Ohrady (34-43-25, 1: 10 000, 270 : 216 mm), asi 1100 m na JZ od obce. Nálezy: atypické neolitické črepy; okrajové črepy kultúry s kanelovanou keramikou zdobené vpichmi, vrypmi a kanelovaním (obr. 10: 1, 2, 5); fragmenty zdobenej keramiky z doby halštatskej, z mladšej fázy kalenderberskej kultúry (obr. 10: 3, 4, 8); črepy grafitovej keramiky s previsnutými okrajmi a hrebeňovaným povrhom z doby laténskej (obr. 10: 9, 11); ľažisko nálezov zo staršej a strednej doby rímskej. Okrem veľkého množstva germánskej keramiky s viacerými druhmi výzdoby (rytou, hrebeňovanou, kolkovanou, barbotinom, vpichovanou a ď.; obr. 10: 7, 12-15; obr. 11: 7, 9, 10-18) sa vyskytuje i provinciálna keramika:

jemná šedá (obr. 10: 10; obr. 11: 4), keramika tehlovej farby a terra sigillata (obr. 11: 1-3, 5, 6).

b) Poloha Pálenice (34-43-25, 1 : 10 000, 265 : 147 mm), asi 800 m na Z od obce. Nálezy: neolit - črepy kultúry s lineárhou keramikou (obr. 8: 1-3), nálezy bolerázskej skupiny (obr. 8: 4-8), skupiny Kosihy-Čaka (obr. 8: 9-11) a jeden črep zdobený odtlačkom šnúry. Niekoľko črepov pochádza z mladšej doby rímskej (obr. 9: 4-6). Ľažisko nálezov je z obdobia včasného a vrcholného stredoveku (8.-9. stor. a 11. stor.; obr. 8: 12-15; obr. 9: 9-15). Okrem toho sa našlo veľké množstvo atypického pravéckého materiálu, 2 kamenné brúsiky a 2 fragmenty kamenných sekieriek (obr. 9: 7, 8).

GELÄNDEBEGEHUNGEN IN LÁB. Durch Lesefunde im Gemeindekataster von Láb (Bez. Bratislava-Land) erlangte man auf den in den 30er Jahren festgestellten Fundstellen folgende Ergebnisse: a) Lage Ohrady: atypische neolithische Keramik, Scherben der Kultur mit kennelter Keramik (Abb. 10: 1, 2, 5), Keramik aus der jüngeren Phase der Kalenderberg-Kultur (Abb. 10: 3, 4, 8), Scherben von latènezeitlichen kammstrichverzierten Graphittongefäßen (Abb. 10: 9, 11). Schwerpunkt der Funde römische Zeit - germanische und provinzialrömische Keramik (feine graue, ziegelrote Keramik und Terra sigillata; Abb. 10: 7, 10, 12-15; 11: 1-7, 9-18). b) Lage Pálenice: Scherben der Kultur mit Linearkeramik (Abb. 8: 1-3), Funde der Boleráz- (Abb. 8: 4-8) und der Kosihy-Čaka-Gruppe (Abb. 8: 9-11). Einige Scherben aus der jüngeren römischen Kaiserzeit (Abb. 9: 4-6) und Schwerpunkt der Funde aus dem Früh- und Hochmittelalter (8.-9. Jh., 11. Jh.; Abb. 8: 12-15; 9: 9-15).

VÝSKUM NA HRADE ČERVENÝ KAMEŇ

Zoltán Drenko

Častá (okr. Bratislava-vidiek), hrad Červený Kameň, národná kultúrna pamiatka (29-617-64-18, 1 : 200 000, 255 : 205 mm), záchranný výskum, zaniknutý hrad, 13.-15. stor., uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Vyvýšenina v Malých Karpatoch. Odkrytá plocha 55 m². Archeologické múzeum Slovenského národného múzea v Bratislave, na žiadosť Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti v Bratislave, s pomocou akcie Strom života, pracovníkov hradu Červený Kameň (Juraj Slovák a Martin Šusták) a skautov z Modry uskutočnilo výskum v severnej časti nádvoria hradu (po nemecky Bibersburg, po maďarsky Vöröskő). Boli odkryté zvyšky kamennej architektúry, pravdepodobne obytnej veže z 13. stor., zbúranej v 16. stor. pri stavbe dnešného hradu. Severovýchodné krídlo je dlhé 9,30 m, severozápadné krídlo sa zachovalo v dĺ. 8,50 m, juhovýchodné krídlo v dĺ. 5 m. Múr je hrubý 2 m. Juhozápadnú časť objektu nebolo možné preskúmať pre chránenú lipu. V interiéri budovy bol nájdený inventár zo 14.-15. stor.: úlomky nádob, miskovitá kachlica, malé hlinené valčeky (dĺ. 5,50-6,50 cm a Ø 2,50-3 cm), motyka, napínadlo kuše, hroty šípov a železné guľky do pušky.

GRABUNG AUF DER BURG ČERVENÝ KAMEŇ. Das archäologische Museum des SNM zu Bratislava verwirklichte eine Grabung im nördlichen Teil des Burghofes Čer-

vený Kameň (deutsch Bibersburg, magyarisch Vöröskő), nationales Kulturdenkmal (Gemeindekataster von Častá, Bez. Bratislava-Land). Es wurden Reste von Steinarchitektur freigelegt, wahrscheinlich eines Wohnturmes aus dem 13.Jh., der im 16. Jh. beim Bau der heutigen Burg abgebrochen wurde. Der Nordostflügel ist 9,30 m lang, der Nordwestflügel erhielt sich in 8,50 m L., der Südostflügel in 5 m L. Die Mauer ist 2 m dick. Der Südwestflügel konnte wegen einer unter Naturschutz stehenden Linde nicht untersucht werden. Im Interieur des Baues war Inventar aus dem 14.-15. Jh.: Gefäßscherben, eine schüsselförmige Kachel, kleine Tonzyylinder (L. 5,50-6,50 cm und Dm. 2,50-3 cm), Hacke, Armbrustsehne, Pfeilspitzen und eiserne Gewehrkugeln.

RENEŠANČNÉ PIVNICE V KYSUCKOM NOVOM MESTE

Marcela Šurišová

Kysucké Nové Mesto (okr. Čadca), mestský úrad (Mapy okresov ČSSR, okres Čadca, 1 : 50 000, 525 : 480 mm), sídlisko, 17.-20. stor., uloženie nálezov KM v Čadci.

Pri stavebných prácach v centre mesta bol odkrytý násypník do suterénného priestoru. Obhliadkou sme zistili pivnicu s klenutým stropom. Je to rohová (koncová) pivnica, východnou stenou susediaca s ďalšími dvoma. Jedna z nich, výškou porovnateľná s prvou, je úplne zavalená, druhá je výrazne menšia. Murivo je riadkované, na výstavbu sa použil lomový kameň, omietnuté sú len stropy.

Zásyp sme vybrali len v severnej tretine. Exaktné odstraňovanie vrstiev znemožnila voda prenikajúca dovnútra. Spodok pivnice tvoril jemný piesok, ktorý bol miestami prekrytý vrstvou dreva (podlaha?). Rozmery pivnice: 6 x 4 m. Z najspodnejšej vrstvy pochádza jednouchý zadymovaný hrniec zo začiatku 17. stor. Ostatná keramika bola prevažne glazovaná. Zachovala sa časť pernice, hlbokej misy, okraje, dná a uchá hrncov a mís, fragment kachlice. Pozoruhodné je tolzo spodnej časti nádoby s glazúrou, modelovanej na kruhu, so vsadeným dnom. Z hornej časti zásypu pochádzajú tri sklenené pravdepodobne lekárenské flaštičky z 20. stor.

Dá sa predpokladať, že pivnica prestala plniť svoju funkciu najneskôr v 1. polovici 17. stor. Renesančné klenuté pivnice sú i pod vedľajšou budovou - pod bývalou farou. Podzemná chodba, v súčasnosti prehradená múrom, smeruje od fary priamo pod kostol.

Obhliadka umožnila spresniť obraz o topografii renesančného námestia v Kysuckom Novom Meste.

RENAISSANCE-KELLER IN KYSUCKÉ NOVÉ MESTO. Bei der Besichtigung eines Einschüttungskegels und eines unterirdischen Raumes, den man bei Bauarbeiten in Kysucké Nové Mesto (Bez. Čadca) freigelegt hatte, wurde festgestellt, daß es sich um ein Kellergewölbe handelt, das mit zwei weiteren benachbart ist. Ausmaße des Kellers: 6 x 4 m. Funde stammen aus dem 17.-20. Jh. Seine Funktion hörte spätestens in der ersten Hälfte des 17. Jh. auf.

VÝSKUM V BRATISLAVE-DÚBRAVKE V ROKU 1991

Kristián Elschek - Títuš Kolník

Bratislava, časť Dúbravka, Veľká Lúka (44-22-21, 1 : 10 000, 129 : 160 mm), systematický výskum polykulturnej lokality, fažisko doba rímska, uloženie nálezov výskumné pracovisko AÚ SAV v Bratislave-Patrónke.

Svah stredopleistocennej terasy privŕtenej na SV, nadmor. v. 200 m, preskúmaná plocha 5600 m².

Výskum v r. 1991 bol zacielený na skúmanie plôch na východ od rímskej stavby a prezentáciu lokality (vrátane rímskej architektúry - kúpeľa) účastníkom XII. kongresu UISPP.

V r. 1989-91 boli preskúmané viaceré železiarske redukčné pece zo staršej doby rímskej. Boli nepravidelne roztrúsené na V a JV od rímskej stavby; doteraz ich bolo preskúmaných 11. Vyskytovali sa jednotlivo, v dvójiciach alebo v trojici, pričom zachovaná výška (plášť včítane zahĺbenej časti pece) sa v dvoch prípadoch pohybovala medzi 115-120 cm. Nálezy: traska, popol, hematitová ruda, keramické nálezy (obr. 12).

Vzácny včasný import z Itálie a na Slovensku prvý nález svojho druhu predstavujú fragmenty misky so sieťovým dekorom, tzv. "Netzwerkschale" (obr. 13) z objektu 22 zo staršej doby rímskej. Najbližšie analógie sú známe z Carnunta (Grünwald, M. 1983: Der Römische Limes in Österreich. Die Funde aus dem Schutt-hügel des Legionslagers von Carnuntum. Heft XXXII. Wien, s. 21, Taf. 19) a Magdalensbergu. M. Schindler-Kaudelka (1975: Die dünnwändige Gebrauchskeramik vom Magdalensberg. Klagenfurt, s. 143, Taf. 31) datuje podobné "Netzwerkschalen" do klaudiovského obdobia, pričom pripúšťa i neskorší výskyt vzhľadom na skutočnosť, že Magdalensberg zaniká okolo r. 45 n. l.

Prevažná väčšina objektov odkryvaných v r. 1991 patrila do mladšej doby rímskej, z nich polozemnice 6-kolovej konštrukcie obsahovali bohatý keramický materiál a drobné nálezy (obr. 14: 1-12). V objekte 85, čiastočne skúmanom už v r. 1990 (Elschek, K. - Kolník, T. 1992: Výskum v Bratislave-Dúbravke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 33), sa popri germánskej keramike našla bronzová minca Constansa z r. 333-350 (Hunka, J. - Kolníková, E. 1992: Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1990. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 55), fragmenty terry sigillaty a ī. (obr. 14: 7-9).

V r. 1991 boli skúmané aj sídliskové objekty z eneolitu (kultúra s kanelovanou keramikou), doby laténskej (LA, LC₂) a včasného a vrcholného stredoveku (10.-12. stor.). Z tohto obdobia pochádza aj výborne zachovaný strieborný obolus Štefana I. z r. 997-1038 (Hunka, J. - Kolníková, E. 1992: Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v r. 1991. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1991. Nitra, s. 60). Výskum bude pokračovať aj v r. 1992.

GRABUNG IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA IM JAHRE 1991. Bratislava, Teil Dúbravka, polykulterelle Fundstelle auf einem mittelpaleistozänen Terrassenhang, mit 5600 m² untersuchter Fläche.

In den J. 1989-1991 wurden mehrere Eisenreduktionsöfen aus der älteren römischen Kaiserzeit untersucht; bisher waren es 11. Sie kamen einzeln,

paarweise und zu dreien vor. Ihre erhaltene Höhe samt dem eingetieften Teil bewegte sich in zwei Fällen zwischen 115-120 cm (Abb. 12). Zu den frühen Importen aus Italien, und in der Slowakei zum ersten Fund seiner Art, gehören Fragmente einer sog. "Netzwerkschale" (Abb. 13) aus einem älterkaiserzeitlichen Objekt. Die nahestehendsten Analogien stammen aus Carnuntum (Grünwald, M. 1983) und Magdalensberg. M. Schindler-Kaudelka (1975) datiert die "Netzwerkschalen" in die klaudische Zeit, wobei er auch ein späteres Vorkommen in Anbetracht der Tatsache zuläßt, daß Magdalensberg um das J. 45 u. Z. unterging. Die meisten Objekte gehören in die jüngere römische Kaiserzeit, von ihnen enthielten Halbgrubenhütten mit Sechspfostenkonstruktion reiches Keramikmaterial, Kleinfunde (Abb. 14: 1-12) und eine Bronzemünze von Constans aus den J. 335-350. Untersucht wurden auch Objekte aus dem Neolithikum, der Latènezeit (LA, LC₂) und aus dem Früh- und Hochmittelalter (10.-12. Jh.).

PRAVEKÉ NÁLEZY Z BEZMENNEJ JASKYNE V KATASTRI OBCE PLAVECKÉ PODHRADIE

Zdeněk Farkaš

Plavecké Podhradie (okr. Senica), južné skalnaté svahy Baborskej (4658/2, 1 : 25 000, 94 : 93 mm), jaskyňa, kultúra Iudu s lineárной keramikou, stredovek, povrchový zber, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Z jaskynných sedimentov vyfažených jaskyniarmi v úzkej chodbovitej skalnej dutine a spod prilahlého skalného previsu pochádza súbor zväčša nezdobených črepov kultúry s lineárной keramikou (spolu 13 ks). Podľa zlomku sivej nádoby, zdobenej trojicou rytých širokých oblúkovitých línií, môžu aspoň súčasti patriť ešte do obdobia kultúry Iudu so staršou lineárной keramikou (obr. 15: 1). Okrem toho sa tu našli drobné zlomky mazanice, niekoľko nevýrazných stredovekých črepov a kostenná dosťička s otvormi, najskôr súvisiaca s výrobou terčíkov alebo gombíkov (obr. 15: 2).

URZEITLICHE FUNDE AUS EINER UNBENANNTEN HÖHLE IM GEMEINDEKATASTER VON PLAVECKÉ PODHRADIE. Aus Höhlensedimenten, die unsachgemäß in einer namenlosen Felshöhling im Gemeindekataster von Plavecké Podhradie (Bez. Senica) ausgegraben wurden, stammt ein Verband von Scherben der Kultur mit Linearkeramik, der an Hand eines verzierten Fragmentes noch zur Kultur mit älter Linearceramik gehören könnte. Außerdem erschienen hier auch mittelalterliche Funde (Abb. 15: 1, 2).

POKRAČOVANIE PRESTIHOVÉHO VÝSKUMU NA PANSKEJ (PRV NÁLEPKOVEJ) ULICI 14 V BRATISLAVE

Zdeněk Farkaš - Katarína Klinčoková

Bratislava, časť Staré Mesto, Panská ul. 14 (44-24-02, 1 : 10 000, 183 : 307 mm), predstihový výskum v suteréne, sídliskové nálezy, kultúra s mladšou lineárной keramikou, bolerázska skupina, ťažisko neskôr doba laténska, stredovek, novovek, uloženie nálezov MÚPS v Bratislave.

Pri pamiatkovej obnove objektu odkryli stavbári v susedstve preskúmanej pivnice (Farkaš, Z. - Klinčoková, K. 1992: Predstihový výskum na Nálepkovej ulici 14 v Bratislave. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 33-34) dovtedy neznámy zamurovaný priestor s rozmermi 3 x 1,64 m. Pôvodná geomorfologická situácia tu zodpovedala poznatkom zo sondy I/90. V plynnej terénnej depresii, vedúcej zhruba od S na J, sa zistilo pokračovanie priekopovitého útvaru, ktorý sa takto podarilo zachytiť v dĺ. 9,80 m. Jeho dno ležalo v max. hĺ. 2,10 m od úrovne pôvodnej dlážky. Tvar i výplň objektu boli identické ako v sônde I/90 a zásyp s výnimkou intrúzí keramiky bolerázskej skupiny obsahoval črepy z neskorej doby laténskej. Ešte v tejto dobe priekopu, už z dvoch tretín doplnenú prirodzenými splachmi, jednorazovo zasypali a terén zarovnali. Neskôr do vrstiev, ktoré ju prekryli, a priľahlej sprašovej terasy zahĺbili obydlie s dlážkou vymazanou ílom a so stenami lemovanými 0,08 až 0,10 m širokým žliabkom. Medzi mazanicou z deštrukcie stien bol prevažne materiál z neskorej doby laténskej, ako aj črepy z obdobia kultúry Ludu s mladšou lineárной keramikou a bolerázskej skupiny. Vzhľadom na takmer rovnakú niveliu dlážky objektu 2/90 i zhodnú orientáciu nemôžno vylúčiť, že aj v tomto prípade išlo o zvyšok stredovekej polozemnice. Napokon už v novoveku (v spodnej časti zásypu sa nachádzala keramika zo 17. až 18. stor.) zahĺbili do bývalej priekopy šachtovitý objekt s rozmermi 1,20-1,36 x 1,20-1,30 m, zasahujúci až 2,18 m pod úroveň pôvodnej dlážky. Jeho steny čiastočne spevnili kamenno-tehlovými opornými múrikmi. Predpokladáme, že tak ako iné podobné šachty, aj táto slúžila na uskladnenie zásob pri konštantnej teplote ako tzv. chladnička.

FORTSETZUNG DER VORSPRUNGSGRABUNG IN DER GASSE PANSKÁ ULICA (VORHER NÁLEPKOVÁ) 14 IN BRATISLAVA. Bei der durch Denkmalerneuerung eines Gebäudes hervorgerufenen Vorsprungsgrabung erfaßte man im Keller des Objektes einen, wahrscheinlich aus der Latènezeit stammenden Graben, eine teilweise in die Erde eingetiefte mittelalterliche Hütte und einen neuzeitlichen Schacht zur Lagerung von Vorräten. In den Schichten fand man Keramikbruchstücke aus dem Zeitabschnitt der Kultur mit junger Linearkeramik und der Boleráz-Gruppe.

VÝSLEDKY PRIESKUMU A ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V BRATISLAVE-DEVÍNSKEJ NOVEJ VSI

Zdeněk Farkaš - Vladimír Turčan

Bratislava, časť Devínska Nová Ves, prieskum a záchranný výskum v katastri obce, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

1. Za blatom (44-22-21, 1 : 10 000, 475-487 : 89-94 mm). Plošinka na inak prudkom severnom zráze Devínskej Kobyle v blízkosti kóty 378. Pri povrchovom prieskume zistené zlomky rímskych tehál - tegúl, uložené zberateľmi na kôpku, okrajový črep z veľkej zásobnice z 13. stor. a dva atypické pravécké črepy. Poloha Za blatom je už tretím miestom nálezov rímskych tehál na severnom svahu Devínskej Kobyle.

2. Hradisko Nad lomom (44-21-25, 1 : 10 000, 195 : 35 mm) je sústavná narušované nelegálnymi zásahmi do terénu i rozširovaním záhradiek na úkor inak dobre zachovaného valu. V amatérskych výkopoch sa črtajú narušené ohniská, pri ktorých sa našlo množstvo črepov z 9.-10. stor., ale aj fragment bronzovej ihlice s hlavicou členenou tromi vývalkami, dĺ. 4,50 cm (obr. 16). S podobnými tvarmi sa možno stretnúť tak v stupni HB, ako aj v dobe rímskej. Jej datovanie do neskorej doby bronzovej by mohli podporiť početné zlomky keramiky z mladšej až neskorej doby bronzovej, vykované "archeológmi amatérmi" z telesa včasnostredovekého valu.

3. Balkánska ulica (44-21-20, 1 : 10 000, 187-191 : 281-316 mm), ľavobrežná terasa Moravy. Vo výkope na rozvod plynu boli nájdené početné zlomky keramiky z mladšej doby bronzovej.

4. Podhorské (44-21-25, 1 : 10 000, 78-81 : 0-5 mm), mierny svah na severnom úpäti Devínskej Kobyle. Na ploche s priemerom asi 20 m sa koncentruje črepový materiál kultúry ľudu s mladšou lineárной keramikou.

5. Čistička odpadových vôd a areál záhradníctva (44-21-20, 1 : 10 000, 119-143 : 232-243 mm), pravý breh potoka Stará mláka. Sídisko kultúry s mladšou lineárной keramikou, pravdepodobne uvádzané už E. Šimkom (1920/1921: Děvín. Památ. archeol., 32, s. 28).

6. Dlhý kopec - Útočnica (44-21-20, 1 : 10 000, 14-40 : 267-284 mm), kotlina medzi kótami 162 a 158. Hojné nálezy keramiky z doby bronzovej azda súvisia s nedalekým a dnes už takmer celkom zničeným kruhovým priekopovým opevnením vlastickej kultúry, ležiacom na území objektu vojenských kasární.

7. Diaľne zamajerské (44-21-20, 1 : 10 000, 57 : 201 mm - stred), mierny juhovýchodný svah, skláňajúci sa k potoku Stará mláka. Pomocou leteckých snímok sa tu lokalizoval štvorcový útvar ohraničený čiernym obvodom (priekopami?). Tmavý pás má š. 6 až 8 m. Nenašiel sa tu zatiaľ žiadny datovateľný archeologickej materiál.

8. Kaštýl (44-21-20, 1 : 10 000, 190-199 : 266-278 mm), výrazná vyvýšenina nad inundačiou Moravy na ľavom brehu Starej mláky. Po obvode kopca sa zachovali obvodové múry, azda z opevnenia spevneného opornými piliermi a zvyškom okrúhlej veže. Základy ďalších podobných veží sú pod úrovňou terénu.

V záhrade Vlka sa pod moderným obytným domom nachádza pivnica s renesančnou klenbou a časť stredovekého múru, ku ktorému pod zemou údajne priliehajú základy kruhovej veže. Pravdepodobne ide o zvyšky kláštora paulínov. Podľa informácií miestnych obyvateľov a staršej literatúry sa tu pri zemných práciach občas nájdu

rímske tehly (Ortvay, T. 1892: Geschichte der Stadt Pressburg. Pressburg, s. 33; Zavadil, J. 1912: Velehrady Děvín a Nitra. Kroměříž, s. 75 a n.).

Vo výkope na rozvod plynu sa zistila nerovnomerne hrubá kultúrna vrstva zo 16. až 19. stor. a dná objektov z neolitickej stupňa lengyelskej kultúry, za- hĺbených do podložia.

9. Hofierske lúky (44-21-15, 1 : 10 000, 337 : 371 mm), inundácia rieky Moravy, záchranný výskum v spolupráci s Mestským múzeom v Bratislave. Odkrytie časti narušeného objektu z 9.-10. stor., vyplneného zlomkami mazanice, črepmi a lastúrami korýtku rybničného.

ERGEBNISSE EINER GELÄNDEBEGEHUNG UND RETTUNGSGRABUNG IN BRATISLAVA-DEVÍNSKA NOVÁ VES. Bei einer Geländebegehung und nachfolgenden Rettungsgrabung wurden im Kataster von Devínska Nová Ves, Teil Bratislava, archäologische Funde in 9 Lagen festgestellt. 1. Lage Za blatom, Urzeit, römische Zeit, 13. Jh. 2. Burgwall Nad lomom, 9.-10. Jh., Spätbronzezeit (Abb. 16). 3. Balkánska ulica, jüngere Bronzezeit. 4. Podhorské, Siedlung, Kultur mit junger Linear-keramik. 5. Kläranlage von Abfallwasser im Areal der Gärtnerei, Siedlung der Kultur mit junger Linearkeramik. 6. Olhý kopec - Útočnica, Siedlung, jüngere Bronzezeit. 7. Diaľne zamajerské, auf einer Flugaufnahme wurde ein quadratisches Gebilde mit schwarzumrandetem Umfang erfaßt, ohne Funde. 8. Kaštýl, Reste mittelalterlicher Bauten, einbezogen eine Befestigung und Objekte der Lengyel-Kultur. 9. Hofierske lúky, gestörtes Objekt aus dem 9.-10. Jh.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU PRAVEKÉHO OSÍOLENIA VO VČELÍNCIACH

Václav Furmánek - Klára Marková

a) Včelince (okr. Rimavská Sobota), Lászlófala (M-34-125-D-c, 1 : 25 000, 185 : 115 mm), systematický výskum, ľažisko doba bronzová, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Ostroh nevýraznej vyvýšeniny v Rimavskej kotline.

V r. 1991 sa terénné práce zamerali na ručné vyberanie spodných vrstiev východného krídla opevnenia. Vo vonkajšej priekope sa v severnej časti uzáveru skončilo vyberanie vrstiev hatvanskej kultúry (IV-VII) a z polovice priekopy v smere jej pozdĺžnej osi sa vybrali vrstvy IV-VI. Za priekopami sa ani v tejto časti opevnenia nezistili palisáda ani val. V strednej priekope sa vybralo jej dno.

Priebeh opevnenia v juhozápadnej časti osady sa spresnil rezom, vykopaným pomocou mechanizmu UDS-114. Rez zachytil priekopy a potvrdil, že opevnenie v celom svojom priebehu sledovalo terénnu konfiguráciu - temeno vyvýšeniny (obr. 17). Predpokladáme skončenie terénného výskumu osady v nasledujúcej sezóne.

b) Včelince (okr. Rimavská Sobota), Halomszer (M-34-125-D-c, 1 : 25 000, 166 : 137 mm), pokračovanie revízneho výskumu, inundačná rovina rieky Slanej.

Pokračoval revízny výskum pravekej mohyly. Pomocou mechanizmu UDS-114 sa rozšírila stredová zisťovacia sonda a predížil sa južný rez až k úpatiu mohylového násypu (obr. 18). Práca mechanizmu sa neustále sledovala. Pri jednom zábere lyžice stroja sa vyberali vrstvy hrubé 5-8 cm. Vďaka tomu sa podarilo určiť úro-

veň pôvodného reliéfu terénu, na ktorý sa potom navršoval mohylový násyp. Zistilo sa, že povrch terénu pod mohylou bol pokrytý súvislou vrstvou organickej hmoty (listie, prútie - určila E. Hunková). V profiloch jednotlivých rezov sa dal zistiť postup navršovania mohyly. Predbežne možno povedať, že mohyla bola navršovaná etapovite, systémom postupného budovania niekoľkých menších mohyliek, ktoré boli v záverečnej fáze výstavby centrálnej mohyly definitívne prekryté hlavným mohylovým násypom. Zeminu, ktorá bola použitá na násypy, tvorí prevažne ornica pochádzajúca z blízkeho okolia mohyly. Tento predpoklad však bude treba overiť a precizovať výskumom v ďalšej sezóne.

Na úpäti mohylového násypu v južnej časti mohyly sa objavil obvodový žlab, široký 240 cm, ktorý bol zapustený 40-50 cm do podložia. Na dne žľabu boli nevýrazné stopy kolových jám.

Pôdorysne sa podarilo zreteľne identifikovať sondu z r. 1908 a ďalšie zásahy, ktoré môžu súvisieť s nejakým starším výkopom alebo s činnosťou vykrádačov hrobov. Na tieto otázky bude možné jednoznačne odpovedať až po vybratí výplne celého výkopu z r. 1908.

Východiskom pre datovanie doby vzniku mohyly boli dve novozískané informácie. V autentickej správe L. Loyscha z r. 1908 sa hovorí, že v priebehu výskumu sa objavovali ohniská. Zvyšok ohniska, ktoré ležalo na úrovni podložia v západnej časti mohyly, sa podarilo zistiť na okraji sondy z r. 1908. Vtedajší kopáči nechali na mieste mazanicu, uhlíky a črepy z troch keramických nádob. Tvar, materiál i výzdoba fragmentov troch nádob jednoznačne hovoria, že ide o materiál kyjatickej kultúry z neskorej doby bronzovej. Znamená to teda, že v období stupňa HB mohyla ešte neexistovala. Druhým oporným bodom datovania vzniku mohyly bol nález zatiaľ ojedinelého žiarového hrobu z doby laténskej. Vo vysokej miske, vyrobenej v ruke, boli uložené prepálené ľudské kosti nedospelého jedinca, železná drôtená spona, železný náramok, železný krúžok, bronzový prsteň a zlomok bronzovej špirálovitej trubičky. Kovový materiál datuje tento hrob do stupňa LC. Keďže hrob bol zapustený do mohylového násypu, je zrejmé, že v dobe uloženia žiarového hrobu do zeme násyp mohyly už neexistoval.

Z uvedeného vyplýva, že mohyla bola navršená v období od konca stupňa HB po stupň LC a že je, ako sa predpokladalo z opisu predmetov objavených (dnes bohužiaľ stratených) v r. 1908, z doby halštatskej. Definitívne závery však bude možné formulovať až po skončení výskumu.

FORTSETZUNG DER UNTERSUCHUNG URZEITLICHER BESIEDLUNG IN VČELÍNCE. Die diesjährige Abdeckung der Siedlung in der Lage Lászlófala richtete sich auf die manuelle Aushebung von Hatvan-Schichten im Ostflügel der Befestigung. Hinter den Gräben wurde nicht einmal in diesem Teil eine Palisade oder Wallanlage festgestellt. Den Verlauf der Befestigung im Südwestteil präzisierte ein weiterer Schnitt. Die Befestigung verfolgte mit ihrem ganzen Verlauf die Geländekonfiguration (Abb. 17).

Während der Revisionsgrabung des Hügelgrabes in der Lage Halomszer wurde das Niveau des ursprünglichen Geländereliefs bestimmt, das mit einer zusammenhängenden Schicht einer organischen Masse bedeckt war, auf die der Hügel aufgeschüttet wurde. In den Profilen der Schnitte konnte der etappenförmige Aufbau des Hügelgrabes etwa im System einer sukzessiven Errichtung mehrerer kleiner Hügel verfolgt werden, die mit der definitiven Hügelschütt-

tung überdeckt wurden. Zum Bau der Hügelschüttung, bzw. der kleinen Hügel benützte man überwiegend den Ackerboden der nahen Umgebung. Am Fuß der Hügelschüttung erkannte man im Südteil längs des Umfangs einen Graben mit Spuren von Pfostenlöchern. Nach dem Fund von Resten einer Feuerstelle mit Scherben der spätbronzezeitlichen Kyjatice-Kultur und eines latènezeitlichen Brandgrabes ist zu schließen, daß das Hügelgrab im Zeitabschnitt vom Ende der Stufe HB bis zur Stufe LC angehäuft wurde (Abb. 18).

VÝSKUM SAKRÁLNEHO OBJEKTU V LESNOM

Lýdia Gačková - Ján Adam

Lesné (okr. Michalovce), stred obce (38-14, 1 : 50 000, 865 : 315 mm), vrcholný stredovek a novovek, základy sakristie a osária, záchranný výskum, uloženie nálezov ZM v Michalovciach.

Záchranný výskum realizovaný v súvislosti so stavebnými úpravami pozdĺž vonkajšieho obvodu kostola. Výskumom sa zistila pôdorysná dispozícia zanikutej sakristie a prilahlého osária na severnej strane kostola. Základy obidvoch prístavieb boli porušené kostrovými hrobmi z neskoršieho obdobia. Získali sa prevažne zlomky keramiky a rôzne železné predmety (klince, kovania).

UNTERSUCHUNG EINES SAKRALOBJEKTES IN LESNÉ. Rettungsgrabung im Exterieur der Kirche in der Gemeinde Lesné (Bez. Michalovce). Festgestellt wurde die Grundrißdisposition einer abgegangenen gotischen Sakristei und eines später hinzugebauten Ossariums. Die Fundamente beider Anbauten störten neuzeitliche Gräber. In den Funden sind Bruchstücke von Keramik und Eisengegenständen vertreten.

PÄTNÁSTA ETAPA VÝSKUMU V NIŽNEJ MYŠLI

Dárius Gašaj - Ladislav Oleša

Nižná Myšľa (okr. Košice-vidiek), Várhegy (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 358 : 158 mm), systematický výskum, sídlisko, pohrebisko, otomanská kultúra, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

V južnej časti Košickej kotliny sa pri obci Nižná Myšľa realizuje dlhodobý systematický výskum na lokalite patriacej otomanskej (ottomansko-füzesabonskej) kultúre. Lokalita sa nachádza v polohe Várhegy na ploche takmer 7 ha. Tento pravký areál bol osídlený od mladšieho úseku staršej doby bronzovej do začiatku strednej doby bronzovej; v absolútnom datovaní spadá osídlenie náleziska k rokom cca 1700-1400 pred n. l. Výskum zabezpečuje Archeologický ústav SAV - VPS Košice v spolupráci s Východoslovenským múzeom v Košiciach. Areál pozostáva z troch samostatných častí:

1. opevnená osada I (poloha Várhegy I, rozloha 1 ha, klasická fáza otomanskej kultúry),

2. pohrebisko (poloha Várhegy II, rozloha cca 1,5 ha, koštianskoo-tomanská fáza a klasická fáza otomanskej kultúry),

3. opevnená osada II (poloha Várhegy II, rozloha 7 ha, poklasická fáza otomanskej kultúry).

Výskumné práce v sezóne 1991 sa sústredili na ploche 1600 m² v sondách, v ktorých sa pracovalo už v priebehu predchádzajúcich dvoch rokov. Časti odkrytých sídlisk, rezy cez fortifikácie a začistené hroby spolu s výstavkou inštalovanou vo výskumnom tábore prezentovali tento výskum účastníkom exkurzie XII. medzinárodného kongresu UISPP.

1. Opevnená osada I

V areáli staršej osady sa skúmal sídliskový horizont so zvyškami príbytkov, ktoré mali hlinené dlážky a ohniská. V kultúrnej vrstve sa zachytilo množstvo kameňov, ktoré pravdepodobne tvorili súčasť konštrukcie domov. Príbytky sa primkýnali k opevneniu, mali pravouhlý pôdorys a medzi nimi boli úzke uličky. Horizont domov je početnými archeologickými nálezmi dobre datovaný do najmladšieho úseku staršej doby bronzovej. Na dvoch skúmaných úsekoch sa podarilo zachytiť zvyšky staršieho, spodného osídlenia, v ktorom sa tiež zistili torzá príbytkov a ohniská. Nálezy keramiky tento sídliskový horizont zaraďujú do staršej doby bronzovej, do klasickej fázy otomanskej kultúry. V klasickej fáze otomanskej kultúry došlo aj k vybudovaniu fortifikácie osady I, ktorej skúmaniu sme v tejto sezóne venovali najväčšiu pozornosť. Skončil sa výskum rezu cez 24 m širokú a 6 m hlbokú priekopu a zachytili sa zvyšky valu. Výskumom sa rozlíšila existencia troch fáz priekopy, ktorá bola dvakrát rozširovaná. Fortifikácia stratila svoju funkciu v poklasickej fáze otomanskej kultúry, keď bol celý areál opevnenej osady I aj s fortifikáciou pohltený novou, podstatne rozsiahlejšou opevnenou osadou II. Kultúrne jamy a sídliskovú vrstvu zo stupňa BB, sme zachytili ako v časti už zasypanej nefunkčnej, staršej priekopy, tak aj vo vnútornom areáli staršej osady, kde zahĺbené objekty pretínali sídliskový horizont so zvyškami príbytkov. Etapovitosť jednotlivých stavebných aktivít v tejto časti lokality je evidentne dokázaná. Osídlenie polohy Várhegy I zaniklo pravdepodobne spolu s opevnenou osadou II na prelome stupňov BB₁-BB₂.

2. Pohrebisko

Pohrebisko časove a kultúrne korešpondujúce s osídlením opevnenej osady I sme skúmali v severovýchodnej časti lokality, v polohe Várhegy II. V r. 1991 sme preskúmali 50 kostrových hrobov z klasickej fázy otomanskej kultúry, čím počet preskúmaných hrobov na nižnomyšlianskom pohrebisku dosiahol 460. V hroboch sa popri dobre zachovanom antropologickom materiáli našli šperky zo zlata a bronzu, predmety z bronzu, kostí, parohoviny a početná keramika. Na základe viacerých indícii predpokladáme, že na pohrebisku sa nachádza ešte 50-100 nepreskúmaných hrobov.

3. Opevnená osada II

V poklasickej fáze otomanskej kultúry, v priebehu stupňa BB₁, došlo na lokalite v Nižnej Myšli k novej, rozsiahlej stavebnej aktivite. Na ploche takmer 7 ha vybudovali osadu a z prístupných strán, od S a V, ju zabezpečili novou fortifikáciou. Opevnenie pozostávalo z 25 m širokej a 5 m hlbokej priekopy a 15 m širokého valu, na ktorého opevnenie použili drevo a kamene. Príbytky sa primkýnali k opevneniu, v ich blízkosti, ale aj v priestore pred nimi, sa koncentrovali početné zahĺbené hospodárske objekty. Nové domy vybudovali sčasti nad starším,

už nefunkčným pohrebiskom a nová sídlišková vrstva prekryla aj staršie osídlenie opevnenej osady I. Napriek rozsiahlejším terénnym skrývkam sa nám dosiaľ nepodařilo identifikovať typy novopostavených domov. V pomerne hrubej kultúrnej vrstve, zasiahutej hlbokou orbou, sme zistili len ohniská a množstvo kameňov pochádzajúcich azda z ich konštrukcií. Početný charakteristický materiál zo sídliškovej vrstvy a zo zahĺbených objektov datuje opevnenú osadu II do poklasickej fázy otomanskej kultúry a jej zánik na prelom stupňov BB₁-BB₂. V r. 1991 sa skúmal rez fortifikáciou v severovýchodnej časti lokality, časť sídliškovej vrstvy a 26 jám. Pohrebisko korešpondujúce s najmladším osídlením lokality sa nám zatiaľ nepodarilo lokalizovať.

Nakoľko lokalita ešte nie je archeologicky vyčerpaná, bude sa v jej výskume pokračovať i v nasledujúcich sezónach.

FÜNFZEHNTE GRABUNGSETAPPE IN NIŽNÁ MYŠĽA. In der Gemeinde Nižná Myšľa (Bez. Košice-Land) erfolgte eine weitere Etappe der systematischen Grabung auf der beinahe 7 ha großen Fundstelle aus der beginnenden Bronzezeit. Die Grabung, Dokumentation und Auswahl bedeutsamer Funde besichtigten im August 1991 Teilnehmer der Exkursion des XII. Internationalen Kongresses der UISPP. Die Fundstelle ist in die Zeitspanne von ca. 1700-1400 v. u. Z. datiert und gehört der Otomani- (Otomani-Füzesabony) Kultur an. Das urzeitliche Areal besteht aus drei Teilen: 1. Befestigte Siedlung I aus der klassischen Phase der Otomani-Kultur; 2. ein zeitlich und kulturell korrespondierendes Gräberfeld; 3. befestigte Siedlung II. Diese ist zeitlich am jüngsten, sie entstand und verging im Verlauf der Stufe BB₁ in der nachklassischen Phase der Otomani-Kultur. Sie überdeckte die ältere, kleinere Siedlung I, auch das Gräberfeld, auf welchem nicht mehr bestattet wurde. Im J. 1991 wurden Schnitte durch die selbständigen Befestigungen der Siedlung I wie auch der Siedlung II angelegt. In beiden Fällen erfaßte man Reste von Wällen und beinahe 6 m tiefe Gräben. Es wurde bewiesen, daß die Befestigung der Siedlung I in der klassischen Phase der Otomani-Kultur entstand und zweimal erweitert wurde. Die neue, größere Befestigung der Siedlung II entstand erst nach dem Funktionsschluß der alten an einer anderen Stelle in der beginnenden mittleren Bronzezeit. In beiden Siedlungen wurden Reste von Wohnhäusern und eingetiefte Kulturgruben untersucht. Die gewonnenen wichtigen Fundverbände sprengen mit ihrer Bedeutung den regionalen Rahmen. Im J. 1991 wurde auch der östliche Teil des Gräberfeldes untersucht, der sich auf ca. 1,5 ha Fläche erstreckt. Dokumentiert wurden 50 Körpergräber mit Schmuck und Gegenständen aus Bronze, Gold, Knochen und Keramik. Die Gesamtzahl der Gräber stieg dadurch auf 460 an. Es wird vorausgesetzt, daß sich auf dem Gräberfeld noch etwa 100 nicht erschlossene Gräber befinden. Da die Fundstelle noch nicht archäologisch erschöpft ist, wird mit der Untersuchung des Gräberfeldes und der Siedlungen auch in den nachfolgenden Saisons fortgesetzt werden.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU V BÍNI V ROKU 1991

Alojz Habovštiak

Bína (okr. Nové Zámky), farský dvor a farská záhrada, kostolná záhrada a záhrada domu č. 81 (parcela č. 2282/52, 45-42-15, 1 : 10 000, 85. : 156 a 71 : 161 mm), systematický výskum opevneného sídliska, ľažisko 9.-13. stor., neolit (lengyelská kultúra a želiezovská skupina), eneolit (kultúra s kanelovanou keramikou), doba halštatská, doba laténska, doba rímska, novovek, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Dvoma sondami na farskom dvore (FD I a FD II) sa prišlo na 5 hrobov, ktoré patria k už skôr známemu pohrebisku z poslednej štvrtiny 9. a prvej štvrtiny 10. stor. (Holčík, Š. 1991: Veľkomoravské pohrebisko v Bíni. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 1. Archeológia. Bratislava, s. 85-105), čím sa celkový počet hrobov tohto pohrebiska zvýšil na 21. Tento počet možno považovať za konečný, lebo výskumom sa zistila už aj západná hranica pohrebiska. V jednom prípade bola časť kostry prekrytá estrichom pece, ktorá bola súčasťou bližšie neznámej chaty - polozemnice z 11.-12. stor. V sonda FD II sa zistila tehlová dlažba pece na pečenie chleba(?) oválneho pôdorysu s rozmermi osí 160 x 220 cm z 15.-16. stor.

Štyrmi sondami vo farskej záhrade (FZ II - FZ V) sa odkryli zvyšky viacerých objektov sídliskového charakteru, a to jedného ohniska z obdobia lengyelskej kultúry, dvoch zásobnícových jám s nálezmi črepov kultúry s kanelovanou keramikou a šiestich obilných jám s nálezmi keramiky a železných predmetov z 11.-13. stor. V dvoch sondách situovaných južne od budovy fary boli staršie (praveké i včasnostredoveké) objekty z veľkej časti porušené novovekými hrobmi z 18.-19. stor., ktoré tu siahalo do h. 150-180 cm.

V kostolnej záhrade, kde boli vykopané tri sondy (KZ II - KZ IV), sme pokračovali v sledovaní situácie na južnom okraji vyvýšeniny, ktorá tvorí dominantu celej lokality a na ktorej sa predpokladá opevnené sídlisko už v dobe veľkomoravskej (Habovštiak, A. 1990: Bínske šiance - jedinečná kultúrna pamiatka. Pamiatky, súčasnosť, 1 (21), č. 5/6, s. 20; Holčík, Š. 1991: s. 81). Preto sme tu jednu sondou presekli južný svah vyvýšeniny s cieľom zistiť eventuálne zvyšky opevnenia alebo ohrady. Žiaľ, terén tu bol porušený veľkým stredovekým hliniskom, ktoré siahalo miestami až do h. viac ako 300 cm. Preto otázka opevnenia akropoly bínskeho sídliska z 9.-10. stor. zostáva naďalej otvorená.

Výkop ďalších dvoch sond pri okraji vyvýšeniny priniesol tiež doklady osídlenia tejto časti polohy od neolitu až do stredoveku, ktoré však boli značne porušené hrobmi novovekého cintorína, podobne ako na ostatnom doteraz preskúmanom území vyvýšeniny.

Napokon dve sondy vykopané v záhrade domu G. Tabaa, č. 81 (na parcele č. 2282/52), na mieste dnes už celkom rozobratého valu a priekopy, ktorá sa miestami ešte sčasti zachovala, ukázali, že priekopa mala približne tie isté rozmery a tvar ako priekopy pri strednom a vonkajšom vale. Preto vnútorný val s priekopou možno považovať za súčasť veľkého vojenského tábora z čias povstania Kopáňa proti kráľovi Štefanovi I. v r. 997-998 (Habovštiak, A. 1966: K otázke datovania hradiska v Bíni. Slov. Archeol., 14, s. 474-479).

Výskum a lokalitu v Bíni navštívili účastníci predkongresovej exkurzie XII. medzinárodného kongresu UISPP, konaného v dňoch 1.-7. septembra 1991 v Bratislave, ktorí si s nevšedným záujmom prezreli tiež rotundu a románsky kostol, ako aj príležitostnú výstavku Z dávnej minulosti obce Bína.

Vo výskume sa pokračuje.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN BÍNA IM JAHRE 1991. Auf der weiteren untersuchten Fläche im Areal des Pfarrhofes und Gartens (ca. 105 m²) in Bína (Bez. Nové Zámky) wurden fünf Gräber abgedeckt, die zu dem bereits früher bekannten Gräberfeld aus dem letzten Viertel des 9. und ersten Viertel des 10. Jh. gehören, ferner Reste mehrerer Objekte von Siedlungscharakter, und zwar einer Feuerstelle aus dem Zeitabschnitt der Lengyel-Kultur, zweier Vorratsgruben mit Keramikfunden der Badener Kultur, von sechs Getreidegruben mit Funden von Keramik und Eisengegenständen aus dem 9.-13. Jh. und eines Ofens zum Brotbacken(?) aus dem 15.-16. Jh. Ein großer Teil der Siedlungsobjekte war durch neuzeitliche Gräber stark in Mitleidenschaft gezogen, die hier in die Tiefe von 150-180 cm reichten.

In drei Schnitten am Südrand der Anhöhe tauchten weitere neuzeitliche Gräber auf, die zum Großteil ältere urzeitliche und mittelalterliche Siedlungsobjekte störten. Im Schnitt, mit welchem der Querschnitt des Südhangs der Anhöhe verfolgt wurde, kam man auf eine große mittelalterliche Lehmgrube, welche hier völlig die ursprüngliche Situation aus dem vorangehenden Zeitabschnitt zerstört hat.

Im Garten des Hauses Nr. 81 (Parzelle Nr. 2282/52) wurde ein Teil des Areals unter der ehemaligen Aufschüttung des heute schon ganz abgebauten Innenwalls und ein Teil des Grabens bei ihm untersucht. In beiden Fällen wurde ein ähnlicher Befund wie beim Wall festgestellt. Deswegen ist anzunehmen, daß auch der Innenwall mit dem Graben in derselben Zeit wie die übrigen zwei Wälle entstand.

Die Fundstelle Bína und ihre Ausgrabung wie auch die anlässliche Ausstellung "Z dávnej minulosti Bína" (Aus früher Vergangenheit von Bína) besuchten und besichtigten auch mit großem Interesse die Teilnehmer der Vorkongreßexkursion des XII. Internationalen Kongresses der UISPP, der in den Tagen vom 1.-7. September 1991 in Bratislava tagte. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU NA BALKÁNSKEJ ULIČI V RUSOVCIAH

Juraj Halagan - Eduard Krekovič - Jaroslava Schmidtová

Bratislava, časť Rusovce, Balkánska 61 (44-24-18, 1 : 10 000, 415 : 124 mm), stredovek, novovek, doba rímska, sídlisko, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

V spolupráci s FFUK a Mestským múzeom v Bratislave pokračovalo v novembri a decembsri 1991 Archeologické múzeum SNM (v rámci Panónskej expedície) vo výskume vo dvore Balkánskej 61.

Vytýčená sonda susedila so sondami z predchádzajúcej sezóny, od ktorých bola oddelená blokmi širokými 70 cm. Vypínala celú plochu odhrnutú minulú sezónu bul-

dozérom do hĺ. cca 70 cm. Na nej sa zistilo väčšie množstvo novovekých zásahov, odpadových jám, obsahujúcich sutinu a keramiku (v jednom prípade sponu a mincu z doby rímskej). Do doby rímskej možno datovať niektoré žľaby, orientované rovnobežne s minuloročnými, a priekopu trojuholníkového prierezu, orientovanú v smere na Bergl. Tento objekt sa ukázal dôležitým pre datovanie dlážky z predchádzajúcej sezóny výskumu. Osídlenie z doby rímskej pozostávalo najmenej z dvoch fáz:

1. Priekopa trojuholníkového prierezu a esí niektoré žľaby;
2. Po zasypaní priekopy sa na jej mieste postavila stavba, z ktorej sa zachovala dlážka a silne prepálená, asi 5-8 cm hrubá, popolovitá vrstva, obsahujúca väčšie množstvo železných a bronzových fragmentov ako i železny hrot kopije.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN DER GASSE BALKÁNSKA ULICA IN RUSOVCE. In Bratislava, Teil Rusovce, setzte auf der Gasse Balkánska ulica 61 die Abdeckung der römerzeitlichen Siedlung fort. Auf der Fläche eines neu angelegten Schnittes wurden außer neuzeitlichen Objekten Rinnen, ein Spitzgraben und eine römerzeitliche Abfallgrube freigelegt, die Schutt und Keramik enthielten. In einem Falle fand man in der Verschüttung eine Fibel und Münze. Die Besiedlung aus römischer Zeit bestand aus mindestens zwei Phasen; in die ältere gehört der Graben und wahrscheinlich manche Rinnen. In die jüngere Phase ist ein in der vorangehenden Saison festgestellter Bau einzureihen, der an der Stelle des verschütteten Grabens errichtet wurde. Vom Bau erhielt sich der Fußboden und eine gebrannte, etwa 5-8 cm dicke aschige Schicht, die eine größere Menge von Eisen- und Bronzestücken wie auch eine eiserne Lanzenspitze enthielt.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V RUSOVCIACH

Juraj Halagan - Jaroslava Schmidtová - Vladimír Varsík

Záchranné výskumy v troch polohách intravilánu Rusoviec, časti Bratislavы, uskutočnené pracovníkmi Panónskej expedície, založenej v r. 1991, uloženie nálezov Panónska expedícia v Bratislave, po spracovaní MM a SNM v Bratislave.

1. Gerulatská ul., pozemok Glasera-Opitza, č. parc. 46 (44-24-18, 1 : 10 000, 359 : 137 mm).

Pri stavbe vjazdu do garáže majiteľa domu bol preseknutý rímsky mûr. So súhlasom majiteľa sme vedľa vjazdu vyhľibili sondu s rozmermi 5,30 x 2,50 m. Jej rozsah bol obmedzený novovekými stavebnými objektmi.

Mûr bol široký 95-105 cm (v dolnej časti užší). Stavaný bol z kameňov lícovaných v radoch. Prebiehal v smere SV-JZ kolmo na Rusovský kanál. Zistený bol v dĺžke 6 m (vrátane prerazenej časti vo vjazde do garáže). Jeho vyústenie smerom na Rusovský kanál prekrýva miestna komunikácia. Celý zistený kompaktný blok mûru bol šikmo vyvrátený a vysunutý zo základovej ryhy, čo mohlo súvisieť len s veľkou prírodnou katastrofou (zemetrásenie?). Pod mûrom bola základová ryha, široká 86-99 cm (smerom nahor sa rozširovala), hlboká 64-66 cm. Vyplnená bola stavebnou sutinou.

Severne sa k múru primkýnali pomerne pravidelne sa striedajúce vrstvičky žltosivej až hnedastej hliny, 4-10 cm hrubé, narastajúce od čierneho humusu do v. 80-86 cm. Humus, ktorý tvoril v dobe rímskej podložie, obsahoval praveké a laténske črepy. Komplex vrstvičiek neobsahoval žiadny archeologický materiál. Od poveď na otázku ich pôvodu (náplavy?, hlinený mûr z mačiny?) bude musieť priniesť budúci výskum.

Južne od mûru boli antropogénne sídliskové vrstvy z dvoch horizontov. Starší horizont predstavuje vrstva obsahujúca okrem keramiky dva zlomky terry sigillaty z druhej polovice 2. stor. (predbežné určenie K. Kuzmovej). Mladší horizont tvorila sutinová planírka, ktorou bol vyrovnaný terén na stavbu pevnej maltovej dlážky primkýnajúcej sa k základovej ryhe mûru. Nad dlážkou vznikla vrstva datoraná do 4. stor. črepmi mortária so zelenohnedou glazúrou a zlomkom náramku z čierneho skla. Koniec rímskeho osídlenia predstavuje silno prepálená popolovitá vrstva.

2. Gerulatská ul., pozemok Š. Marka, č. parc. 48 (44-24-18, 1 : 10 000, 367 : 134 mm). Záchranný výskum pri stavbe rodinného domu.

Výskum sa realizoval v bezprostrednej blízkosti miesta nálezu honosnej rímskej prilby (Snopko, L. 1980: Nález prilby rímskeho vojenského hodnostára v Ružovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1978. Nitra, s. 249-250). Horné vrstvy až do hĺ. 1,50-1,70 m boli zničené pred začatím výskumu pri hĺbení jamy na základy domu. Výskumom sme zachytili len najspodnejšiu rímsku vrstvu, siahajúcu do hĺ. 1,80-2 m.

Pri čistení profilov stavebnej jamy sa v hĺ. 140-160 cm zistila asi 20 cm hrubá, veľmi prepálená deštrukčná vrstva. Z nej pochádzajú dve mince cisárov Claudia II. Gothicu (268-270) a Galeria Maximiana (293-311) (určenie E. Kolníkovej). Nad touto vrstvou boli vo východnom profile stavebnej jamy dve základné lôžka kamenných murov, široké 50 cm a vzdialené od seba 2 m. Vyplnené boli stavebnou sutinou. V protilehlom západnom profile, vzdialenosť 8 m, sme ich nezistili.

V najstaršej rímskej vrstve, dosadajúcej na čiernu humusovitú laténsku vrstvu, boli vypreparované tri zhodne orientované priestory zrejme dvoch drevozemných stavieb (vzhľadom na obmedzený rozsah výskumu nemožno vylúčiť ani eventuálnitu, že ide o tri priestory jednej stavby).

Objekt 1 patril k stavbe 1. Mal obdĺžnikový pôdorys so š. 310 cm a zistenou dĺ. 260 cm (všetky objekty zachádzali mimo skúmanú plochu). Pri severovýchodnej kratšej stene bola jedna kolová jamka. Steny boli zvnútra omietnuté bielou vápenou omietkou, ktorá bola miestami zachovaná až v troch vrstvách na sebe. V severozápadnom rohu objektu sa pozdĺž stien zistili plytký žliabok.

Objekty 2 a 3 patrili k stavbe 2. Priestor medzi oboma stavbami bol široký 100-120 cm. Nachádzali sa v ňom väčšie kusy prepálených alebo spráchnivených driev. Obrys objektu 2 boli podobne ako v objekte 1 sledovateľne vďaka zachovanej červenkastej omietke. Po obvode pásika omietky sme zistili šesť kolových jamičiek, vzdialenosť navzájom 80-110 cm. Konštrukciu stien tvoril v tomto prípade zrejme tzv. Fachwerk. Na omietke stien boli z vonkajšej strany odtlačky prútov. Dlážka bola vymazaná maltovým poterom červenkastej farby, ktorý mal podobný charakter ako omietka na stenách. Pri juhovýchodnej stene objektu bola veľmi dobre zachovaná hlinená piecka, ktorej dno bolo vyložené tehlami (obr. 19: 1).

V objekte 3 sme sice nazachytili obrysom omietok, ktoré by indikovali priebeh steny, ale na základe existencie piecky tu predpokladáme ďalší priestor stavby 2.

Piecka mala podobnú konštrukciu a bola zhodne orientovaná s pieckou v objekte 2. Vzdialenosť piecky od omietky objektu 2 bola 30 cm, čo bola zrejme hrúbka priečky dvoch priestorov stavby 2.

Z nálezového materiálu okrem početnej keramiky, skla a rôznych kovových nálezov (okrem i. aj militáriá) sú pre datovanie drevozemných stavieb dôležité dve mince a dve bronzové spony. V objekte 3 bol strieborný denár, určený (E. Kolníková) s najväčšou pravdepodobnosťou ako razba cisára Tita (79-81). Mimo skúmaných objektov, ale v profile stavebnej jamy v najstaršej rímskej vrstve sme našli stredný bronz cisára Nervu (96-98) (určenie E. Kolníkovej). V objekte 2 a 3 boli dve bronzové spony typu Okorág (obr. 19: 3, 4). Ide o juhopanónsky variant silne profilovaných spôn, ktorý by nemal presahovať 1. stor. (Jobst, W. 1975: Die römischen Fibeln aus Lauriacum. In: Forsch. in Lauriacum 10. Linz, s. 28-29). Len v 1. stor. sa v severných provinciách rímskeho impéria vyskytujú kahance typu Loeschke VIII (Alram-Stern, E. 1989: Die römische Lampen aus Carnuntum. In: Röm. Limes in Österreich. Wien, 35, s. 34-35). Typologicky určiteľný zlomok takéhoto kahanca sme našli v tesnej blízkosti objektu 1 (obr. 19: 2).

Určiť funkciu zistených stavieb sa nám pre obmedzený rozsah výskumu zdá predčasné. Vzhľadom na určitú príbuznosť rusovských stavieb s barakmi pre mužstvo v drevozemných fláviovských kasteloch pokladáme za nanajvýš potrebné vo výskume pokračovať.

3. Balkánska ul. 220, pozemok K. Lošonczyho, č. parc. 527 (44-24-18, 1 : 10 000, 124 : 415 mm).

Majiteľ pozemku Karol Lošonczy a jeho syn narazili pri kopaní odpadovej jamy v záhrade domu na kamennú platňu, o ktorej sa domnievali, že je obložením studne. Po jej odstránení sa ukázala lebka a pri pravej klúčnej kosti ramienková spona.

Hrob bol v hĺ. 100 cm pod súčasným povrchom v piesčitej pôde. Jeho obloženie tvorili pieskovcové a vápencové sekundárne použité platne s veľkosťou cca 80 x x 80 cm, akými hrob aj prikryli. Spodok vyliažili tegulami. Kostra ležala na chrbte s rukami nepravidelne zloženými na panve. Pri nohách sme zistili zvieracie kosti zmiešané s ľudskými kostami ďalšieho jedinca.

Nálezy: na pravej klúčnej kosti - spona, v lone - bronzová pracka, pri pravej stehennej kosti - sklenený džbán a kónický pohár, pri členkoch - dva sklenené flakóniky. Datovanie: 4. stor. Súvislosť tohto hrobu s pohrebiskom Ib pri ZDŠ (Kraskovská, Ľ. 1974: Gerulata-Rusovce. Rímske pohrebisko I. Bratislava) je napriek relatívne veľkej vzdialnosti pravdepodobná.

RETTUNGSGRABUNGEN IN RUSOVCE. Die Mitarbeiter der Pannonischen Expedition realisierten durch Bautätigkeit hervorgerufene Rettungsgrabungen in drei Lagen des Intravillans von Rusovce, Teil Bratislava - des antiken Gerulata.

1. Gasse Gerulatská ulica, Parzelle Nr. 46. Abdeckung einer 1 m breiten römischen Mauer, die aus Reihen frontierter Steine erbaut war. Die in 6 m L. erfaßte Mauer verlief in NO-SW-Richtung vertikal auf den Rusovcer Kanal. Der ganze kompakte Mauerblock war umgestürzt und aus der Fundamentrinne verschoben (Zusammenhang mit irgendeiner Naturkatastrophe - Erdbeben?). Im Süden schlossen sich an die Mauer anthropogene Schichten zweier Horizonte an. Den älteren datiert Terra sigillata in das 2. Jh., der jüngere Horizont mit festem Mörtelfußboden stammt offenbar erst aus dem 4. Jh.

2. Gasse Gerulatská ulica, Parzelle Nr. 48. In dieser Lage unweit der bekannten Fundstelle Bergl wurden die bisher kompaktesten Besiedlungsreste aus der ältesten Phase Gerulatas festgestellt. Erfaßt wurden Torsos dreier Räume von Holz-Erde-Bauten. Die Bauten waren von innen verputzt (stellenweise sogar drei Verputzschichten erhalten) und in den Ecken hatten sie Herdstellen (Abb. 19: 1). Aufgrund von Pfostenlöchern und Rutenabdrücken an der Außenseite der Verputzschichten wird vorausgesetzt, daß ihre Wandkonstruktion Fachwerk bildete. Die Datierung in die flavische Zeit stützt sich auf Funde zweier Münzen der Kaiser Titus und Nerva, zweier Fibeln des Typs Okorág (Abb. 19: 3, 4) und einer Lampe des Typs Loeschke VIII (Abb. 19: 2). In Anbetracht einer gewissen Ähnlichkeit dieser Bauten mit Mannschaftsbaracken in Holz-Erde-Lagern, wird es für nötig gehalten, in der Grabung fortzusetzen. Die Interpretation der Bauten bleibt jedoch einstweilen offen.

3. Gasse Balkanská ulica 220, Parzelle Nr. 527. Beim Ausheben einer Abfallgrube wurde ein Grab festgestellt, das mit sekundär benützten Steinplatten von ca. 80 x 80 cm Ausmaß umstellt war. Die Grubensohle war mit Tegulae ausgelegt. Das Skelett lag in gestreckter Rückenlage, zu seinen Füßen lagen vermischte Knochen eines weiteren Individuums. Funde: bronzenes Zwiebelkopffibel, Bronzeschnalle, Glaskrug, konischer Glasbecher, zwei Flakons. Datierung: 4. Jh.

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z JÁSOVEJ

Milan Hanuliak

Jásová (okr. Nové Zámky), Zvonárske (45-42-02, 1 : 10 000, 139 : 59 mm), záchranný výskum, pohrebisko, 10.-11. stor., sídlisko, 14.-15. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Výskumné práce na lokalite sa uskutočnili na základe nálezov ľudských kostí, ktoré pochádzali z hrobov rozrušených erozívou činnosťou vody. Rozkladali sa pri východnom brehu vypustenej údolnej nádrže na ploche cca 40 x 3 m. Okrem kostí z asi 8 zničených hrobov sa odborne preskúmalo 12 hrobov. Ich dna boli zašíbené do svetlého podložia, predstavujúceho v súčasnosti dno nádrže. Ide zrejme o západnú časť nekropoly, ktorej pokračovanie možno očakávať na príľahlej polnohospodársky obrábanej parcele. Inventár z hrobov, ako nože, šidlo, prstene, náušnica, záušnica, minca (obr. 20: 1-5, 7), s príslušnými elementmi pohrebného ríta radia pohrebisko do 10.-11. stor.

Na ploche výskumu sa zozbieraný materiál pochádzajúci z čiernochneďej kultúrnej vrstvy, ktorá prekrývala areál pohrebiska. Črepky, prsteň, strelka z kuše, mince a zlomky podkovy, kosáka, klincov (obr. 20: 6, 8-11) radia sídliskový celok do 14.-15. stor. Ide zrejme o pôvodnú vrcholnostredovekú dedinu (Jaszafalva) zničenú v 16. stor. počas tureckých nájazdov.

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS JÁSOVÁ. Auf der Sohle eines entleerten Wasserbasins in Jásová (Bez. Nové Zámky), wurden außer einer Menge vernichteter Grä-

ber 12 Körpergräber mit typischen Funden aus dem 10.-11. Jh. untersucht (Abb. 20: 1-5, 7). Das Gräberfeldareal war von einer Siedlung überschichtet, die durch Funde (Abb. 20: 6, 8-11) rahmenhaft in das 14.-15. Jh. gewiesen wird.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V DVORNÍKOCH

Václav Hanuliak

Dvorníky (okr. Zvolen), osada Patkoš, kostol sv. Michala (M-34-134-B-d, 1 : 25 000, 248 : 229 mm), záchranný archeologický výskum, 12.-17. stor., uloženie nálezov SÚPS v Banskej Bystrici.

Starosta obce v Hontianskych Tesároch D. Strieborný v januári 1991 informoval pracovníkov SÚPS v Banskej Bystrici o pozoruhodnom náleze, situovanom na miernej vyvýšenine severovýchodne od osady Patkoš.

Kataster obce patrí do povodia rieky Štiavnice, ktorá tvorí geomorfologický predel medzi východnou časťou Bzovíckej pahorkatiny a západnou Žitavskou pahorkatinou.

Záchranný archeologický výskum trval od 3. do 24. apríla 1991. Ohlásený nález predstavoval porušenú klenbu neznámej hrobky. Výsledky výskumu rozšírili poznanie o hrobke, ktorá bola súčasťou interiéru zaniknutého kostola sv. Michala.

Služobnícke pomenovanie obcí Dvorníky a Hontianske Tesáre bolo ďalšou indíciou, ktorá poukazovala na staršie historické zázemie. Naprieč tomu prvá písomná správa o obci Dvorníky sa objavuje až v r. 1279 v darovacej listine kráľa Ladislava IV.

Na sakrálnom objekte v Dvorníkoch sa dozvedáme až v súpise pápežských desiatkov z r. 1332, na základe ktorého bol zostavený zoznam farností. Medzi nimi sa uvádzajú i farnosť v Hontianskych Tesároch. Na patrocínium zanikutej sakrálnej stavby v Hontianskych Tesároch sa viaže písomný údaj z r. 1367.

Záchranný výskum sa sústredil na odkrývku sakrálnej stavby, ktorú bližšie polohovo i tematicky predurčovala porušená baroková hrobka. Po plošnej odkrývke celého sakrálneho objektu sa zistilo, že hrobka je situovaná v interiéri románskeho kostola v jeho východnej časti. Bola vybudovaná 155 cm pod úrovňou základovej škáry, na obdĺžnikovom základe (s rozmermi 580 x 175 x 200 cm). Hrobka je zaklenutá jednoduchou valenou klenbou s kratšími parabolicky zaoblenými stranami. Jej východné zakončenie vymedzuje vnútorná hrana apsy románskeho kostola.

Najstaršiu etapu sakrálnej stavby predstavuje jednoloďový kostol s klasickej orientáciou, s polkruhovite zakončenou apsidou. Táto jednoduchá stavba bez veže predstavuje typ vlastníckeho kostola, ktorého atribútom bola empora v západnej časti, určujúca post nadradenosť nad ostatnou časťou lode. Podľa zisteného architektonického článku (sekundárne umiestneného v podlahe gotického presbytéria), pätky románskeho stípu s charakteristickými nárožnými drápkami, no najmä na základe polkruhovej apsy s výrazne dovnútra oddelenými postrannými výbežkami pre triumfálny oblúk, datujeme stavbu do 12. stor., resp. do jej druhej polovice.

Stavbu veže kostola a zväčšenie svätyne na pravouhlé presbytérium rámcovo dátujeme do obdobia vrcholnej gotiky na koniec 13. až do 1. pol. 14. stor. Záchytným bodom pre datovanie presbytéria bol nález fragmentov gotickej okennej kružby v zásype pod liatou podlahou v interiéri sakristie. Prístavba sakristie ku gotickému presbytériu a zároveň k románskej lodi kostola je časovo následná. Pre jej bližšie datovanie nemáme archeologicke a zatiaľ ani historické doklady. Predpokladáme, že bola postavená v 15., resp. začiatkom 16. stor.

Posledným stavebno-architektonickým dotvorením kostola sv. Michala bola prístavba kostnice k severnej strane lode kostola a veže. Pri datovaní tejto najmladšej stavebnej etapy vychádzame iba z blízkej analógie sakrálnej stavby v Dobrej Nive. Prístavbu kostnice k bočnej románskej lodi kostola v Dobrej Nive (zasväteného takisto sv. Michalovi) máme historicky doloženú v polovici 17. stor. Rozdielnosť týchto dvoch stavieb (Dvorníky, Dobrá Niva) spočíva iba v plošnom rozsahu. Do 17. stor. datujeme i stavbu hrobky, ktorá definitívne odstránila i základové zvyšky románskej oltárnej menzy z 12. stor. (obr. 21); tieto sa zvyškami základov románskej apsydoty dotvárali až do 17. stor. dlažbu v knazišti kostola).

K fyzickému zániku kostola pravdepodobne došlo na konci 17. stor. pri ničivom tureckom plienení, ktoré je uvádzané v historických záznamoch. Tiež sa nedá vylúčiť možnosť zániku kostola v období stavovských nepokojo, ktoré mnohokrát boli motivované konfesionálnymi rozpormi. V 18. stor. kostol sv. Michala bol už natoľko zdevastovaný, že nemohol slúžiť svojmu pôvodnému účelu. Preto ako provizorium na modlitebnu bola upravená a slúžila na tieto účely zemianska kúria na Patkoši. Zaniknutý kostol a jeho najbližší exteriér plnil v 18. stor. už len funkciu radového cintorína, ktorá pretrvala až do polovice 19. stor. Vtedy boli vysvätené nové cintoríny v blízkosti novovybudovaných kostolov v Hontianskych Tesároch (1849) a Dvorníkoch (1859).

RETTUNGSGRABUNG IN DVORNÍKY. Im Gemeindekataster von Dvorníky (Bez. Zvolen) erfolgte eine Rettungsgrabung, bei der die abgegangene St.-Michaelskirche freigelegt und dokumentiert wurde. Obwohl der erste schriftliche Bericht über diese Gegend erst aus dem J. 1279 stammt, wird die älteste Bauetappe der Kirche aufgrund archäologischer Funde und der Form der abgedeckten Architektur in die zweite Hälfte des 12. Jh. datiert. Die Kirche machte bis zu ihrem Untergang im 17. Jh. mehrere Baugestaltungen durch, die ihre ursprüngliche Form und das Flächenausmaß veränderten (Abb. 21). Das Slowakische Institut für Denkmalpflege - Zentrale Banská Bystrica, plant die zweite Saison der Rettungsgrabung für das J. 1993, mit der Zielrichtung auf die Außenbefestigung und das Reihengräberfeld.

LETECKÁ PROSPEKCIÁ NA JUHOZÁPAONOM SLOVENSKU

Elena Hanzelyová - Ivan Kuzma - Ján Rajtár

Systematický letecký prieskum juhozápadného Slovenska.

Pre obmedzené finančné možnosti sme uskutočnili iba tri lety v celkovom trvaní päť a pol hodiny.

Trasa prvého letu (29. 6) smerovala do pohraničného územia s Rakúskom, ktoré bolo v minulosti pre leteckú prospeku neprístupné. Prieskum obsiahol časť Záhorie od Gajár po Bratislavu a pravý breh Dunaja - okolie Petržalky, Rusoviec a Čuňova. Podmienky v sledovanej oblasti neboli veľmi vhodné pre leteckú prospeku, pretože polia boli väčšinou obsiate okopaninami a viacročnými krmovinami. Výsledky preto nesplnili očakávania. Jediné zistené stopy osídlenia sa viažu na polohu Malý Chelbár v katastri Lozorna, okr. Bratislava-vidiek (44-22-01, 1 : 10 000, 420 : 105 mm), kde sa v obilí črtali obydlia a sídliskové jamy, ako i bližšie neurčiteľné útvary a časti pravouhlých pôdorysov pomerne veľkých rozmerov. Negatívny bol výsledok aj v oblasti pravobrežia Dunaja.

Druhý let (2. 7.), na trase Nitra, Nové Zámky, Komárno, Mužla, Dvory nad Žitavou, Vráble, Nitra, bol úspešnejší. Objavili sme deväť dosiaľ nevidovaných nálezisk:

a) Dvory nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Jankovičovské (45-23-25, 1 : 10 000, 457 : 164 mm), b) Gbelce (okr. Nové Zámky), Parízske močiare (45-42-23, 1 : 10 000, 200 : 65 mm), c) Komárno (okr. Komárno), Hliník (45-41-22, 1 : 10 000, 187 : 341 mm), d) Nesvady, časť Aňala (okr. Komárno), Slepáčí les (45-41-08, 1 : 10 000, 408 : 35 mm), e) Nitra, časť Veľké Janíkovce (okr. Nitra), Pri Čechyniciach (45-21-13, 1 : 10 000, 435 : 130 mm), f) Nitrany, časť Malý Cetín (okr. Nitra), Jakubské (45-21-18, 1 : 10 000, 120 : 60 mm), g) Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Čikoch (45-23-18, 1 : 10 000, 457 : 350 mm), h) Šurany (okr. Nové Zámky), Malé Čiky (45-23-17, 1 : 10 000, 80 : 120 mm), i) Šurany (okr. Nové Zámky), Kopec-Annin majer (45-23-17, 1 : 10 000, 114 : 44 mm) a j) Zlatná na Ostrove (okr. Komárno), Lelský horný buk (45-34-10, 1 : 10 000, 241 : 325 mm).

a) Na lokalite Dvory nad Žitavou, Jankovičovské sa osídlenie zistilo v dvoch polohách, vzdialených od seba cca 100-150 m: v prvom prípade išlo o takmer štvorcový pôdorys s rozmerom strany cca 20 až 25 m, v druhom o výraznú menšiu skupinu objektov na ploche cca 40 x 40 m. V oboch prípadoch sme zberom získali materiál z obdobia neolitu a včasného stredoveku. Zaradenie pôdorysu do uvedených období, zdá sa, nie je pravdepodobné; presné určenie bude možné až po vykonaní zisťovacieho výskumu. Okrem nálezov v bezprostrednej blízkosti spomenutých objektov sme smerom k Bešeňovu nazbierali i materiál z doby laténskej, bronzovej a pravdepodobne i z obdobia mladého eneolitu (skupina Kosihy-Čaka).

b) Z lokalít, ktoré neboli overené pozemným prieskumom, si zaslúžia pozornosť Gbelce, Parízske močiare, kde okrem bežných pôdorysných jám bola zistená i časť pravouhlého pôdorysu s dĺžkou zachovanej strany cca 60 m.

d) Na lokalite Nesvady, časť Aňala, Slepáčí les ukazuje získaný materiál na prítomnosť rímsko-barbarského sídliska z mladšej doby rímskej, z 3. stor.

e) Pomereň bohatá je lokalita Nitra, časť Veľké Janíkovce, Pri Čechyniciach. Zistilo sa tu osídlenie z doby bronzovej, doby laténskej, v rámci nej i staršej doby laténskej (LB), ďalej z doby rímskej (germánske osídlenie), včasného stredoveku a z 12.-13. stor. Z týchto období boli zistené letecky pôdorysy jám, ako i rôzne bližšie nešpecifikovateľné objekty, resp. žľaby, ktoré sa však objavujú takmer na všetkých náleziskách. Okrem toho sa na tejto lokalite nachádzajú i veľmi dobre viditeľné pôdorysy bývalého majera Regina.

f) Pri leteckom prieskume trasy prekládky ropovodu Žitný ostrov sme v blízkosti ropovodnej ryhy zistili menší kruhový útvar na lokalite Nitrany, časť Malý Cetín, Jakubské. Jeho kultúrnu príslušnosť sa však nepodařilo určiť.

h) Povrchovým prieskumom na lokalite Šurany, Malé Čiky, sme zistili, že tu v protiklade s pôvodnými výsledkami leteckého prieskumu zrejme ide iba o útvary prirodzené, resp. o pozostatky recentnej činnosti.

Podobne za prírodný útvar treba považovať pozostatky starého meandra v Branči (okr. Nitra), v polohe Stará lúka (45-21-18, 1 : 10 000, 370 : 120 mm), evokujujúce umelý kruhový útvar.

j) Poslednou lokalitou, na ktorej boli overené poznatky z leteckého prieskumu i zberom, je Zlatná na Ostrove, Lelský horný buk. Získali sme tu nálezy z doby laténskej a bližšie nešpecifikované stredoveké nálezy.

Posledný let (15. 11.), ktorý bol plánovaný nad celou trasou prekládky rovvodu, sa pre technické problémy uskutočnil iba čiastočne, viac-menej sa obmedzil iba na zdokumentovanie výskumu v Branči (okr. Nitra) v polohe Arkuš (45-21-18, 1 : 10 000, 445 : 130 mm).

LUFTBILDPROSPEKTION IN DER SÜDWESTSLOWAKEI. Fortgesetzt wurde die systematische Luftbildprospektion der Südwestslowakei. Es erfolgten jedoch bloß drei Flüge in der Gesamtdauer von 5 1/2 Stunden, während welcher 10 bisher unbekannte Fundstellen festgestellt wurden: Lozorno, Dvory nad Žitavou, Gbelce, Komárno, Lage Hliník, Nesvady, Teil Aňala, Nitra, Teil Veľké Janíkovce, Nitran, Teil Malý Cetín, Nové Zámky, Šurany, Šurany, Lage Kopeč und Zlatná na Ostrove. In den meisten Fällen wurden Grundrisse von Siedlungsobjekten gesichtet (Gruben, Rinnen und näher nicht spezifizierbare Gebilde). Die größte Bedeutung gebührt der Fundstelle in Dvory nad Žitavou - einem quadratischen Grundriß von ca. 20-25 m Ausmaß, und in Gbelce - dem Teil eines rechtwinkligen Grundrisses mit etwa 60 m erhaltener Seitenlänge. Ihre Funktion und kulturelle Einstufung ist jedoch bisher nicht näher bestimmbar.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM VO VEŽOVOM DOME NA HLÁVNOM NÁMESTÍ V BRATISLAVE

Jozef Hoššo

Bratislava, časť Staré Mesto, Hlavné námestie (predtým nám. 4. apríla) č. 2, záchranný archeologický výskum, suterén meštianskeho domu v rámci pamiatkovej obnovy, sídliskové objekty, vrstvy a nálezy z doby halštatskej, laténskej, rímskej, vrcholného stredoveku a novoveku.

Vnútri vežového domu z druhej pol. 13. stor. boli preskúmané sídliskové vrstvy hrubé viac ako 3 m. Pod súčasnou dlážkou prízemia (zhodne s úrovňou povrchu terénu na námestí) ležala cca 30 cm hrubá vrstva novovekej navážky zo 17. až 18. stor. Pod ňou sa nachádzali vrstvy obsahujúce zvyšky zvieracích kostí a keramiku z prvej až tretej štvrtiny 15. stor. Pod stredovekými vrstvami ležala v hĺ. 160 cm pôvodná maltová dlážka vežového domu. Vo vrstvách pod dlážkou, hrubých cca 120 cm, sa našlo väčšie množstvo laténskej keramiky, od bežných úžitkových nádob po jemný maľovaný riad (obr. 22: 1, 6), a fragment misky terry sigillaty (obr. 22: 8).

V hĺ. 300 cm sa zistilo sterilné podložie z naplavených pieskov, do ktorého bol do hĺ. cca 80 cm zahĺbený obytný objekt s vchodom na juhozápadnej strane (obr. 22: 9a, b). Objekt so zaoblenými rohmi bol široký cca 3,30 m a dlhý viac

ako 3 m. Vo výplni objektu a vo vrstvách tesne nad ním sa nachádzali zvyšky zvieracích kostí a veľké množstvo keramiky. Okrem hrubo modelovaných nádob boli početné hlavne nádoby s hladeným povrhom a zdobené maľovaným i plastickým ornamentom, ktorý je typický pre kalenderberskú kultúru (obr. 22: 2-5).

Juhovýchodne od vežového domu, vo vzdialosti približne 4 m, bola v sterilnom podloží spodná časť odpadovej jamy, ktorú zakryli dlažbou z riečnych okruhliakov renesančnej pivnice. Obdĺžniková jama s rozmermi 4,40 x 1,70 m, s mierne šikmými stenami, mala tmavú výplň s farbenými organickými zvyškami kuchynského odpadu a množstvom fragmentov a celých predmetov z kovu (obr. 23: 13), skla a hlavne keramiky. Z veľkého množstva pohárov ani jeden nemal charakteristický "bratislavský" tvar (obr. 23: 1, 2). Toto, spolu s niektorými archaickými tvármami (obr. 23: 3, 7), datuje funkčnosť jamy pred obdobie prestavby vežového domu po pol. 15. stor. Datovaniu do 14. až na začiatok 15. stor. zodpovedajú tiež nádoby, ktoré boli zeleno, hnedo, hnedožlté alebo transparentne glazované (obr. 23: 4, 10, 15), ďalej sklenené poháre zdobené nálepami a sklenené dvojkónické fľaše (obr. 23: 11, 12).

RETTUNGSGRABUNG IN EINEM WOHN TURM AUF DEM HAUPTPLATZ IN BRATISLAVA. Im Interieur des Wohnturmes aus der zweiten Hälfte des 13. Jh., der bei jüngerer Bebauung in ein spätgotisches Bürgerhaus eingefügt wurde, untersuchte man Siedlungsschichten aus der Neuzeit, aus dem 15. Jh., aus römischer (Abb. 22: 8) und der Latènezeit (Abb. 22: 1, 6). Diese Schichten überdeckten ein eingetiefes Wohnobjekt mit charakteristischer Keramik der Kalenderberg-Kultur (Abb. 22: 2-5, 9a, 9b). Bei dem ursprünglichen Wohnturm befand sich unter dem Fußboden eines Renaissance-Kellers der Unterteil einer Abfallgrube. Die Grube diente den Bewohnern des Wohnturmes vor seinem Umbau im 15. Jh. Die Funde aus dem Grubeninhalt stellten eine breite Palette von Keramik, Glas und Metallgegenständen aus dem 14. Jh. dar (Abb. 23).

VÝSKUM MEZOLITICKÉHO SÍDLISKA A VČASNOSLOVANSKÉHO ŽIAROVÉHO POHREBISKA V BRATISLAVE-DÚBRAVKE II

Jozef Hromada

Bratislava, časť Dúbravka, Veľká lúka (44-22-21, 1 : 10 000, 400 : 55 mm), záchranno-zisťovací výskum, mezolit, včasnoslovanské obdobie, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Po objave a predbežnom spracovaní nálezového fondu mezolitického sídliska (Hromada, J. - Cuper, J. 1992: Mezolitické stanice v Bratislave-Dúbravke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1991. Nitra, s. 57-59) a včasnoslovanského popolnicového pohrebiska (Hromada, J. 1991: Včasnoslovanské žiarové pohrebisko v Bratislave-Dúbravke. Slov. Archeol., 39, s. 277-286) v Bratislave-Dúbravke vyvstalo do popredia niekoľko otázok, z ktorých dominantnou bolo zistenie rozsahu lokality, prípadné presnejšie datovanie pohrebiska. Nemenej dôležitou bola otázka geologického podložia a pôvodu veľkých balvanov roztrúsených po ploche asi 100 x 100 m. Vzhľadom na pokročilé ročné obdobie bola zvolená sondážna metóda. V dvoch sondážach (S 1/91 a S 2/91) bolo prekopaných spolu 25 m² plochy.

Sonda 1/91 mala rozmery 10 x 2 m a bola vedená v mieste koncentrácie mezolitickej industrie a zároveň v mieste hrobu 1/90. V sonda boli zachytené dva včasnoslovenské hroby. Hrob 3/91 bol zachytený plošne i z profilu. Slabo zreteľná hrobová jama mala kruhový tvar a lavórovitý prierez o Ø 70 cm a hĺ. 28 cm. Na jej dne sa nachádzalo niekoľko nezdobených črepov keramiky pražského typu a pári kalcinovaných kostičiek. Hrob 4/91 mal nezreťelné obrys hrobovej jamy a na základe uloženia kostičiek spolu s jedným nezdobeným črepom keramiky pražského typu sa dá usudzovať, že išlo pravdepodobne o jamkový hrob. Po celej ploche sondy boli nepravidelne a v rôznych hĺbkach roztrúsené zdobené i nezdobené črepy keramiky pražského typu, pričom výzobu tvorila viacnásobná vlnovka. Rovnako nepravidelne boli roztrúsené i kamenné artefakty. Typologicky ide prevažne o fragmenty jadier, drobné úštesy a čepelovité úštesy. Z hotových nástrojov bol nájdený jediný exemplár drobného úštepowého škrabadla a fragment oblúkovitého rydla. Surovinu predstavujú prevažne krumlovské rohovce a pestrofarebné rádiolarity, pravdepodobne bielokarpatskej provenience. Celkovo sa industria typologicky ani surovinovo neliši od kolekcie nájdenej pri povrchovom prieskume (Hromada, J. - Cuper, J. 1992, s. 57-59). Archeologicke nálezy boli nad súvislou vrstvou kameňov rôznej veľkosti (od drobných kamienkov až po balvany s priemerom 1 m). Rozborom sa ukázalo, že ide o spodnotriasové kremence miestneho pôvodu, ktoré sa na toto miesto dostali pravdepodobne zosuvom pôdy z miesta ich primárneho výskytu v masíve Devínskej Kobyle. V sektore A 1 sa urobil kontrolný rez do tejto súvislej vrstvy, ktorá zaberá plochu cca 1 ha, a zistilo sa, že vrstva kameňov je miestami hrubá až 1 m a leží na piesčitom podklade, v ktorom je veľmi dobre čitateľný sled navievaných vrstiev. Predbežne možno na základe záverov geológov uvažovať o pozostatkoch piesočnej duny.

Trochu odlišná situácia bola v sonda 2/91, ktorá bola umiestnená tesne na okraji lesa, v miestach ďalšieho výskytu včasnoslovenských popolníc a štiepanej kamennej industrie. Blízkosť lesného porastu spôsobila vytvorenie asi 40 cm hrubej vrstvy humusu, do ktorej boli zapustené dve včasnoslovenské popolnice, označované ako hroby 4/91 a 6/91. V obidvoch prípadoch ide o nádoby hrncovitých tvarov bez výzdoby, roztlačené tlakom zeminy. Hrob 6/91 obsahoval okrem prepálených kostičiek i malú perlu s očkami, ktorá potvrdzuje predbežné zaradenie pohrebiska do druhej pol. 6.-prvej pol. 7. stor. Po celej ploche sondy, ktorá pre pokročilé ročné obdobie nebola dokopaná, sa vyskytovali kamenné artefakty typologicky i surovinovo zhodné s nálezmi v sonda 1/91. Hotový nástroj sa nenašiel.

V budúcej výskumnnej sezóne bude potrebné zamerať sa na menšiu odkrývku v lesnom teréne a definitívne tak zistiť plošný rozsah sídliska i pohrebiska a začistiť profil úvozovej cesty v lese, čím by sa mala bližšie osvetliť stratigrafická pozícia mezolitických nálezov.

ABDECKUNG EINER MESOLITHISCHEN SIEDLUNG UND EINES FRÜHSLAWISCHEN BRANDGRÄBERFELDES IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA II. Nach der Entdeckung und kurzen Auswertung des bisherigen Fundfonds der mesolithischen Siedlung (Hromada, J. - Cuper, J. 1992, S. 57-59) und des frühslawischen Urnengräberfeldes (Hromada J. 1991) in Bratislava, Teil Dúbravka, trat man zur Beglaubigung der gewonnenen Erkenntnisse der Geländegrabung heran. Zwecks Feststellung des Gesamtausmaßes der Siedlung und Nekropole wie auch zur Beglaubigung der stratigraphischen Position der mesolithischen Spaltindustrie wurden etwa in 50 m

Entfernung voneinander zwei Schnitte angelegt, jeder von 10 x 2 m Ausmaß. Beide Schnitte ergaben Silexspaltindustrie, die auf der ganzen Grabungsfläche verstreut war. Diese unterscheidet sich weder typologisch noch dem Rohstoff nach vom Lesefundmaterial. Es dominieren Fragmente von Kernstücken, kleine Abschläge und Klingenabschläge. Von fertigen Werkzeugen fanden sich ein kleiner Abschlagkratzer und das Bruchstück eines Bogenstichels. In der Rohstoffzusammensetzung überwiegen mährische Hornsteine und karpatische Radiolarite. Außerdem wurden vier frühslawische Gräber entdeckt. Die Gräber 3/91, 5/91 und 6/91 waren Urnenbestattungen und enthielten Bruchstücke kalzinerter Knochen. Im Grab 6/91 befand sich eine Augenperle. Grab 4/91 war ein Brandgrubengrab.

Von der geologischen Situation erfaßte man unter den Fundhorizonten eine beinahe 1 m mächtige Steinschicht. Es handelt sich um Quarzite der unteren Trias, die durch Abrutschen vom unweiten Massiv der Devínska Kobyla hierher gelangt sind. Diese lagen auf geschichteten Sanden von über 1,50 m Mächtigkeit, die vorläufig als Reste einer Sanddüne zu betrachten sind.

Aus der gesamten Geländekonfiguration kann berechtigt geschlossen werden, daß sich die Siedlung und Nekropole minimal auf einer Fläche von 0,75 ha erstreckten und mit ihrem Verlauf auch in den Waldbestand reichen.

VÝSKUM MLADOPALEOLITICKEJ STANICE S RÁDIOLARITOVOU INDUSTRIOU V MORA VANOCHE NAO VÁHOM-ŽÁKOVSKEJ

Jozef Hromada - Juraj Bárta

Moravany nad Váhom (okres Trnava), Žákovská (M-33-132-8-b, 1 : 25 000, 359 : 275 mm), systematický výskum, mladý paleolit, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Pri príležitosti konania XII. medzinárodného kongresu UISPP sa rozhodlo vykonať na Považí pre trasu jednej z kongresových exkurzií terénny výskum zamiera-ny na problematiku paleolitu. Z tohto dôvodu sme obrátili pozornosť na rozsiahly komplex neskoropaleolitickej staníc, tiahnúcich sa v dĺ. asi 15 kilometrov na svahoch na ľavom brehu Váhu medzi Modrovou a Šokolovcami, s centrom v okolí obce Moravany nad Váhom. Z viacerých možností sa vytypovala poloha Žákovská, o ktorej sa predpokladalo, že je najmenej zasiahnutá polnohospodárskymi prácam. Druhým dôvodom bol charakter industrií pochádzajúcich z tejto polohy, ktoré ty-pologicky a technikou inventára inklinujú skôr ku kolekciam podunajského krem-sienu, výrazne sa však odlišujú od inventára gravettienu, zachyteného v okoli-tých polohách (Lopata, Noviny, Baraniny a pod.). Zároveň sme chceli aj overiť staršie geo-pedologické pozorovania začistením nových sprašových profilov, resp. pomocou híbkových sond. Keďže problematika sprašových staníc v okolí Moravian nad Váhom je známa a podrobne rozvedená v bohatej literatúre, obmedzíme sa iba na výsledky výskumu v r. 1991.

Pretože konfigurácia a vzhľad terénu sa za posledných 40 rokov podstatne zmenili, najprv bolo potrebné vytyčiť v teréne polohu, uvádzanú naposledy v r.

1949 ako Žákovská. To sa podarilo pomocou rozsiahlych geodetických meraní. Potom sa geologickej vrtákom vytýčila štvorcová sieť. Vrtmi do hí. 1 m sa mala zistiť prípadná prítomnosť kultúrnej vrstvy. V miestach, kde sa existencia vrstvy potvrdila, sa vykopala sonda s rozmermi 60 x 1 m do hí. až 1,50 m. Na temene pretiahnutého chrbta, prakticky na samom západnom okraji polohy Žákovská, sa koncentrovali kamenné artefakty a zvieracie kosti. V týchto miestach sa sonda rozšírla a začala sa plošná odkrývka.

Odkryla sa plocha asi 160 m^2 , ktorá sa rozdelila na sektory $2 \times 2 \text{ m}$. V sektónoch sa dosiahla hí. až 1 m, ale aj napriek tomu plocha sa nedoskúmala pre pokročilú ročnú dobu. Výskum bol prerušený a pokračoval sa v ňom bude v ďalšej sezóne.

Prvé kamenné artefakty pochádzajú z ornice a recentnej navážky, ktorá vznikla likvidáciou bývalých medzí. Vrstva dosahuje hr. 40 cm a neobsahuje žiadne kosti. Pod ňou sa nachádza vrstva najmladšej spraše, hrubá 2,70 m, čo sa overilo hibkovou sondou i na neďalekej polohe Lopata. Približne od hí. 50 cm od súčasného povrchu a 10 cm od hornej nivelety spraše sa začala objavovať kultúrna vrstva, miestami hrubá až 20-25 cm. Táto vrstva obsahovala početnú kamennú industriu a zvieracie kosti. V niektorých sektónoch sa objavili i voľne pohodené kamene s priemerom 10-15 cm. V týchto miestach sme zachytili i menšie porušenie vrstvy, ktoré súvisí pravdepodobne s výkopom L. Zotza alebo F. Proška. Vrstva má hnedo-oranžovú farbu a opticky i konzistenciou sa zreteľne líši od okolitej spraše jasnožltej farby. Okrem spomenutých predmetov obsahuje i drobné uhlíky. V okolitej vŕpnitej spraši boli zaregistrované i menšie kryptopedologické javy (mrazové kliny, mramorovanie). Môžeme teda konštatovať, že vrstva vznikla počas sprašovej sedimentácie a jej hrúbka nasvedčuje, že ide o stálejšie sídlisko, umiestnené na sprašovom chrbte so sklonom na SZ a s veľmi dobrým výhľadom do väzskej nivy.

Našlo sa vyše 200 ks štiepanej kamennej industrie. V inventári prevládajú jadra v rôznom štádiu vyťaženia, čepelovité úštesy a čepele útlych foriem. Výrazne však dominuje drobný odpad (cassons, esquilles, rydlové triesky, ale i masívnejšie úštesy). Pomerne hojne (predbežne asi 8 %) sú zastúpené hotové nástroje. Medzi nimi počtom i technikou zhotovenia jasne dominuje skupina hrotov (tzv. mikrogravetky, hroty typu Krems). Okrem nich sa vyskytli i úštepové a čepelové škrabidlá, hranové i viacnásobné rydlá a hrotité, čiastočne retušované čepele. Zatiaľ sa nenašli vysoké kužeľové škrabidlá, aké sú známe z výskumov L. Zotza a F. Proška. Nálezy útlych, mierne prehnutých čepelí však navodzujú otázku, či v rámci starších výkopov nešlo skôr o menšie jednopodstavové jadrá.

Možno konštatovať, že ľakmer 99 % industrie je zhotovenej z pestrofarebných prevažne hniedých a zelených rádiolaritov. To dáva lokalite osobitý punc, pretože i tým sa líši od okolitých gravettienských staníc, na ktorých používali na výrobu artefaktov prevažne pazúrik a limnokvarcit (Lopata, Noviny), resp. druhové zastúpenie surovín bolo rovnomerné (Podkovica).

Nájdené kostrové pozostatky patria prevažne mamutovi a sobovi, po prvýkrát sa však v okolí Moravian vyskytol i bližšie neurčený bovid.

Na overenie stratigrafickej situácie sa neďaleko polohy Žákovská začistil etážový profil, ktorý dosiahol hí. 16 m. V súčasnosti je podrobne analyzovaný (Paul Haesaerts), preto uvádzame iba stručné výsledky. Zachytilo sa ním 26 pedologických vrstiev a dosiahla sa úroveň tzv. červených pôd pravdepodobne eemského veku. Profil neobsahoval kultúrnu vrstvu ani pozostatky veľkej fauny.

Výskum v polohe Žákovská priniesol ďalšie závažné poznatky k problematike mladopaleolitického osídlenia Považia a potvrdil neobyčajný význam regiónu pre poznanie mladopaleolitického vývoja v strednej Európe.

UNTERSUCHUNG EINER JUNGPALÄOLITHISCHEN STATION MIT RADIOLARITINDUSTRIE IN MORAVANY NAD VÁHOM-ŽÁKOVSKÁ. Im J. 1991 wurde anlässlich der Tagung des XII. Internationalen Kongresses der UISPP abermals die Untersuchung jungpaläolithischer Stationen in der Umgebung von Moravany nad Váhom erneuert. Die Grabung konzentrierte sich auf die Lage Žákovská, die schon aus vorangegangenen Grabungen bekannt ist (L. F. Zott, F. Prošek). Bei der Grabung benützte man eine geologische Bohrgarnitur und die Methode von Schnitten und Flächenabdeckungen. Insgesamt wurden etwa 160 m² Fläche durchgraben.

Die Fundstelle liegt auf einem gestreckten, südöstlich in die Waagau geneigten Lößrücken und es ist von ihr eine gute Sicht in das Waagtal. Die ersten Steinartefakte fand man schon in der Ackerkrume und in einer rezenten Aufschüttung, die etwa 40 cm mächtig war. Darunter befand sich eine 270 cm mächtige Schicht von jüngstem Löß. Die gleiche Situation wurde auch in einem Tiefschnitt in der Lage Lopata beglaubigt. Ungefähr 10 cm von der oberen Nivelette des Lösses begann in 50 cm Tiefe von der Oberfläche eine Kulturschicht, die stellenweise sogar 25 cm dick war. Sie enthielt zahlreiche Steinindustrie und Tierknochen. In manchen Sektoren tauchten auch locker verstreute Steine von 10-15 cm Durchmesser auf. Die Schicht war bräunlich-orangefarben und auch mit ihrer Konsistenz unterschied sie sich gut vom hellgelben Löß. Außer den erwähnten Gegenständen enthielt sie auch kleine Holzkohlenstückchen. Im umliegenden, stark kalkhaltigen Löß wurden auch kryptopedologische Erscheinungen festgestellt (Frostkeile, Marmorierung). Es ist also offensichtlich, daß die Schicht während der Sedimentation des letzten Würmlösses entstand und daß hier eine wahrscheinlich langfristige Siedlung vorlag.

Insgesamt wurden über 200 Stück Steinindustrie gefunden. Im Inventar dominieren Kernstücke in verschiedenem Auswertungsstadium, Klingensabschläge und Klingen von feinen Formen. Ausgeprägt herrscht jedoch kleiner Abfall vor. Verhältnismäßig reichlich (etwa 8 %) sind fertige Werkzeuge vertreten. Unter ihnen dominiert in Zahl und Ausführungstechnik eine Gruppe von Spitzen (sog. Mikrogravette-Spitzen, Spitzen des Typs Krems). Außer ihnen kamen auch Abschlag- und Klingenskratzer vor, weiters Stichel an Klingen und Mehrfachstichel und spitze, teilweise retuschierte Klingen. Sogar 99 % der Industrie ist aus buntfarbigem Radiolariten (am häufigsten braune und grüne) karpatischen Ursprungs angefertigt. Auch dadurch unterscheidet sich die Lage von den umliegenden Gravettestationen, auf denen im Rohstoff deutlich patinierter Feuerstein und Limnoquarzit überwiegt.

Die gefundenen Knochenreste stammen von Mammút, Ren, und zum erstenmal in Moravany auch von Bovid.

Die Abdeckung der Fläche Žákovská soll im J. 1992 beendet werden.

ACHEULIENSKY UNIFACIÁLNY PÄSTNÝ KLIN Z BRATISLAVY-KARLOVEJ VSI

Jozef Hromada - Ján Cuper

Bratislava, časť Karlova Ves, Vinohrady (44-24-01, 1 : 10 000, 47 : 101 mm), prieskum, starý paleolit, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Lokalita sa nachádza na najvyššej terase tzv. karloveského potoka nedaleko jeho sútoku s Dunajom, na hrebeni oddelujúcom bratislavskú mestskú štvrt Karlova Ves od Mlynskej doliny. Podľa predbežného odhadu geológov ide pravdepodobne o relikt mindelskej terasy, tvorennej prevažne riečnymi okruhliakmi, ktorých veľkosť nepresahuje spravidla 15 cm. Pôvodný povrch terasy je v súčasnosti prekrytý vrstvou drobného štrku, hrubou asi 50-70 cm, súvisiacou pravdepodobne s rozrušením pôvodného stavebného elementu terasy, a vrstvou recentných hlín holocénneho pôvodu. Miesto nálezu sa nachádza na okraji postupujúcej zástavby v nadm. v. 257 m, pričom relatívne prevýšenie od dna údolia karloveského potoka predstavuje asi 50 m.

Pri výstavbe rodinného domu bola vyhĺbená do skeletu terasy základová stavebná jama, ktorá obnažila asi 3 m vysoký profil. Pri prieskume sa vytiahlo z profilu, z hĺ. asi 50 cm pod rozhraním holocénnych a pleistocénnych sedimentov, niekoľko kremencových okruhliakov priponajúcich tvarom jednoduché sekáče, známe z viacerých staropaleolitických lokalít. Už z ich vzhľadu je zrejmé, že ide o predmety, ktorých interpretácia vyžaduje zvýšenú opatrnosť. Je všeobecne známe, že podobne ako v iných industriách zo starších fáz paleolitu sa popri skupine nesporných nástrojov vyskytujú i nálezy, ktorých intencionálnosť je prinajmenšom diskutabilná a je spravidla výsledkom subjektívneho prístupu pri ich analýze. Meďzi nájdenými "artefaktmi" však výrazne dominuje predmet, ktorý je nepochybne výsledkom ľudskej činnosti. Keďže lokalita je v súčasnosti predmetom podrobného štúdia, prinášame predbežne iba stručné zhodnotenie nálezu.

Typologicky ide o pästný klin mandľovitého tvaru, vyrobený z okruhliaka z jemnozrnného piesčitého kremence. Jeho dĺ. je 120,70 mm, max. š. proximálnej časti 74,40 mm, š. rezu distálnej časti 43,90 mm a hr. pri báze 27,70 mm je viac-menej konštantná pre celú dĺ. artefaktu. Distálna časť je zaoblená a proximálna opracovaním sformovaná do tvaru polovičného lichobežníka. Jedna strana nesie výrazné stopy plošného opracovania. Ak túto stranu označíme pracovne za dorzálnu, tak potom niekoľkými údermi je vypracovaná i ľavá strana nástroja, v dôsledku čoho vzniklo takmer rovné až mierne klukaté ostrie. Pravá hrana je priostrená iba v bazálnej polovici, pričom jej terminálnu časť tvorí, podobne ako celú ventrálnu stranu, pôvodná kôra okruhliaka. Povrch dorzáльnej strany je mierne eolizovaný a nesie stopy vyzrážania častíc mangánu (obr. 24).

Podľa J. K. Kozłowského a B. Gintera (ktorým ďakujeme za podnetné rady a priponienky) klin predstavuje typ, ktorý možno označiť ako protobiface, príp. uniface à dos. Podľa typológie F. Bordesa nachádzame pästné kliny tohto charakteru v bifaciálnom vypracovaní v stredo- a mladoacheulienskych industriach, pričom sa im približujú z typologickej stránky najviac tzv. kopijovité dvojhrany-biface lacéolé (napr. Bordes, F. 1961: Typologie du Paléolithique ancien et moyen. Bordeaux, tab. 50: 5) s priamymi bokmi a so zakrivenou hranou. Tieto vystupujú v stredo- a mladoacheulienskych inventároch spolu s pästnými klinmi mandľovitého tvaru - biface amygdaloide (napr. Bordes, F. 1961, tab. 68: 3, 4). Obidva typy sa objavujú

už v priebehu mindelského glaciálu a prežívajú ojedinele až do eemskeho interglaciálu (Bordes, F. 1961, s. 75). Surovina, z ktorej je vyrobený hodnotený pästný klin, je domácej proveniencie a tvorí podstatnú stavebnú zložku terás Dunaja a niektorých jeho menších ľavobrežných prítokov, medzi ktoré patrí i karloveský potok.

Miesto nálezu nie je v odbornej literatúre celkom neznáme. Už na prelome sedemdesiatych a osiemdesiatych rokov upozornil amatérsky zberateľ O. Čepan na možnosť výskytu kremencových staropaleolitických industrií v oblasti tzv. Bratislavskej brány. Jeho zbery v priestore Karlovej Vsi a Mlynskej doliny (Čepan, O. 1985: Nové paleolitické lokality na západnom Slovensku. In: Študijné Zvesti Archeol. Úst. SAV, 21, Nitra, s. 27-45) však priniesli iba veľmi problematické kolekcie eolizovaných artefaktov, pričom išlo o povrchové typologicky veľmi sporné nálezy, ktorých intencionálnosť je značne diskutabilná. Obdobne neisté postavenie má i kremencový sekáč pochádzajúci zo zberu vo vinohradoch na východných svahoch Malých Karpát v Bratislave-Krasňanoch (Novotný, B. 1987: Bratislava preveká /minulosť Bratislavu od najstarších čias po zmenu letopočtu/. In: Najstaršie dejiny Bratislavu. Referáty zo sympózia 28.-30. októbra 1986. Bratislava, s. 35).

Z územia Moravy nálezy pästných klinov poznáme z viacerých lokalít. Distálna časť bifaciálne opracovaného nástroja formy pästného klinu, vyrobeného z kremence, pochádza zo Žltého kopca pri Brne (Knies, J. 1929: První stopy lidské na Moravě. In: Sborník Přírodověd. Společn. v Mor. Ostravě. 4 (1926-1928). M. Ostrava, s. 45-89). Údajne sa našiel 1,50 až 2 m pod povrhom mladotercíernej terasy Svatky. Je však sporné, či štrk prekrývajúci artefakt neboli premiestnený z primárneho výskytu v mladšom období po uložení terasy (Kukla, J. 1961: Stratigrafická pozice českého starého paleolitu. Památ. archeol., 52, s. 18). Napriek tomu zaraďuje K. Žebera (1958: Československo ve starší době kamenné. Praha, s. 95) tento predmet do acheulienu, rovnako ako bifaciálny pästný klin z Kadová, ktorý bol vyrobený z ondratického kremence. Ďalšie nálezy dvojstranne opracovaných pravdepodobne acheulienských artefaktov pochádzajú z Ostravy-Přívozu a Přemostia (Valoch, K. 1980: Ein Faustkeil aus Mittelmähren. Anthropologie, 18, č. 2/3, s. 287). Na začiatku šestdesiatych rokov sa našli artefakty podobné pästným klinom i v Bíloviciach a Želešiciach (Valoch, K. 1961: Altpaläolithische Steingeräte aus der Umgebung von Brno. In: Anthropozoikum. 11. Praha, s. 153-162, obr. 2: 2, resp. 8: 1), pri ktorých ale nie je vylúčené, že ide o recentnú pseudoindustriu. Ojedinelé nástroje, tiež pripomínajúce formou pästné kliny, pochádzajú z krumlovienu z oblasti Krumlovského lesa na južnej Morave, a to z katastrof Maršovíc a Zábrdovíc (Klíma, B. 1956: Ústěpový pěstní klin ze Zábrdovic a nová paleolitická stanica v Rybníkách. In: Anthropozoikum. 6. Praha, s. 331-339). Výrazný pästný klin mandľovitého tvaru z hnedého rádiolaritu pochádza z Karolína pri Kroměříži a je prisudzovaný mladému acheulienu (Oliva, M. 1979: Pěstní klin z Karolína okr. Kroměříž. Archeol. Rozhl., 31, s. 571-572, 602). Typický mlado-acheuliensky bifaciálny pästný klin sa našiel pri povrchovom zbere pri Určiciach na Prostějovsku a je vyrobený z rohovca (Valoch, K. 1980, s. 287-289). Bifaciálny pästný klin, ktorý sa objavil pri výskume Kůlny vo vrstve 7a, patrí už nepochybne micoquienu (Valoch, K. 1988: Die Erforschung der Kůlna-Höhle 1961-1976. Brno, obr. 24: 2).

Najvýraznejšie acheulienske súbory z územia Čiech pochádzajú z oblasti Mostecka. Lokalita Bečov IV, viazaná svojou polohou na primárne zdroje kvalitných kremencov v oblasti Českého stredohoria, poskytla okrem početnej sprievodnej industrie i bifaciálne pästné kliny, náležiace mladému acheulienu (Fridrich, J.

1972: Paleolitické osídlení v Bečově. Archeol. Rozhl., 24, s. 249-259; 1980: Bečov IV., District of Most - an Acheulian Site in Bohemia. Anthropologie, 18, č. 2/3, s. 291-298). Ďalší výrazný acheuliensky súbor pochádza zo Stvolínok (I-II) pri Českej Lípe. V ňom sa nachádza i menší bifaciálne opracovaný nástroj, označovaný ako pästný klin (Svoboda, J. 1979: Paleolitická industrie ze Stvolínek I., okr. Česká Lípa. Archeol. Rozhl., 31, s. 75-82, obr. 4: 1; 1980: Quelques industries du Paléolithique inférieur en Bohême du Nord. Anthropologie, 18, č. 2/3, s. 269-286, obr. 2: 1). I táto lokalita, podobne ako Bečov, je umiestnená v bezprostrednej blízkosti primárnych východísk kremencov.

Bifaciálne artefakty z obidvoch českých nálezisk acheulienu však nie sú zodpovedajúcou analógiou pästnému klinu z Bratislavu-Karlovej Vsi. Obdobný stav pozorujeme i pri ďalších pästných klinoch z územia Čiech, prisudzovaných buď abbevillienu - Srbsko, Putim (Žebera, K. 1958, s. 92), alebo acheulienu - Křešice, Lubná (Žebera, K. 1958, s. 95).

Typologicky i technologicky presvedčivejšie analógie k nálezu z Bratislavu-Karlovej Vsi nachádzame v geograficky vzdialenejších oblastiach. Ide predovšetkým o sústavu stredo- a mladoacheulienskych lokalít v povodí rieky Somme (Cagny la Garenne - Bordes, F. 1961: obr. 50: 3, 50: 5, 67: 2, 68: 3, 4) a z lokality Les Babots v Dordogne (Bordes, F. 1961, s. 62). Istým spôsobom artefakt z Bratislavu-Karlovej Vsi je blízky i niektorým industriám z Terry Amaty (Lumley, H. de 1976: Les civilisations du Paléolithique inférieur Provence. In: La Préhistoire Française. Paris, obr. 8; Luu Tran Tieu 1991: Palaeolithic Pebble industries in Europe. Budapest, tab. XXII). Typologicky najbližšou analógiou zo všetkých doteraz uvádzaných súborov kamenných industrií sa zdá silexový pästný klin z Monte Conero v Marches (Leonardi, P. - Peretto, C. 1980: La Paléolithique inférieur de l'Italie du Nord-Est et des Marches. Anthropologie, 18, č. 2/3, s. 225-235, obr. 6: 1). Tento exemplár je 129 mm dlhý, s max. šírkou 70 mm a bázalou hrúbkou 41 mm. Má zaoblenú proximálnu časť so zvyškami pôvodnej kôry okruhliaka, o niečo menej kľukatú hranu a oblé distálne zakončenie. Autori ho radia k mandlovitým formám bifaciálnych pästných klinov (Leonardi, P. - Peretto, C. 1980, s. 231).

Jedným zo všeobecných znakov acheulienskej kultúry je využívanie miestnych, predovšetkým kremencových surovín. Takúto situáciu nachádzame tak na území Nemecka (Hessensko - Luttrop, A. - Bosinski, G. 1971: Die altsteinzeitliche Fundplatz Reutersruh bei Ziegenhain in Hessen. Fundamenta. A/6. Köln; Porýnie - Schwabedissen, H. 1970: Quarzit-Fundplätze mit Fauskeilen aus dem Rheinland. In: Frühe Menschheit und Umwelt, I. Fundamenta. A/2. Köln, s. 99-109) ako i v Čechách (vyššie spomínaný Bečov a Stvolinky). Acheulienske industrie v strednej Európe bývajú spravidla označované ako mladý acheulien (Bosinski, G. 1967: Die mittelpaläolithischen Funde im westlichen Mitteleuropa. Fundamenta. A/4. Köln). Pre ich skladbu je typická prítomnosť pästných klinov, rôznych typov driapadiel, viačerých typov jadier a levalloisienskej techniky.

Napriek tomu, že lokalita v Bratislave-Karlovej Vsi je v počiatočnom štádiu skúmania, možno už teraz konštatovať, že sa tu podarilo po prvý raz identifikovať prítomnosť acheulienskej kultúry na území Slovenska. Bližšie geologické dátovanie i rozbor sprievodnej industrie bude predmetom pripravovanej štúdie.

UNIFAZIALER ACHEULÉEN-FAUSTKEIL AUS BRATISLAVA-KARLOVÁ VES. Bei der Begehung der Donau-Terrassen wurden im Kataster des Bratislavaer Viertels Karlova Ves

Reste einer fr  hpal  olithischen Siedlung entdeckt. Die Fundstelle liegt auf der höchsten Terrasse des Baches Karlovesk   potok, unweit seiner Mündung in die Donau, auf dem Kamm, der Karlov   Ves und Mlynsk   dolina trennt. Nach der vorläufigen Schätzung der Geologen handelt es sich wahrscheinlich um das Relikt einer Mindel-Terrasse, gebildet vorwiegend aus Flu  ger  ll, dessen Größe meist nicht 15 cm 超rschreitet. 超ber der ursprünglichen Oberfläche der Terrasse liegt gegenwärtig eine 50-70 cm mächtige feine Kiesschicht, die wahrscheinlich mit der Störung des ursprünglichen Bauelementes der Terrasse zusammenhängt, und eine Schicht holozäner Lehme. Die Fundstelle befindet sich in 257 m 超ersee  h  e, wobei die relative Höhe von der Talsohle des Karlovesk   potok etwa 50 cm beträgt.

Beim Bau eines Familienhauses wurde in das Skelett der Terrasse ein Fundamentgraben ausgehoben und so wurde das Profil von etwa 3 m H. entbl  tzt. Bei der Geländebegehung entnahm man aus dem Profil, etwa 50 cm unter der Grenze der pleistozänen und holozänen Sedimente, mehrere Quarzitger  lle, deren Form an einfache Chopping-tools erinnert, deren Zweckbestimmung jedoch strittig ist. Zusammen mit ihnen fand man auch einen mandelförmigen Faustkeil aus einem Ger  llstein aus feinkörnigem sandigem Quarzit (Abb. 24). L. 120,70 mm, max. Br. 43,90 mm, D. bei der Basis 27,70 mm. Der distale Teil ist gerundet und der proximale durch Bearbeitung trapezförmig gestaltet. Eine Seite trägt Spuren von deutlicher Flächenbearbeitung, die zweite stellt die ursprüngliche Rinde des Ger  llsteins dar. Eine der Kanten ist zu einer zickzackförmigen bis beinahe geraden Schneide behauen. Die zweite ist bloß im Basalteil zugerichtet, am Terminalteil ist die ursprüngliche Rinde erhalten. Die Oberfläche des ganzen Artefaktes ist poliert und trägt Spuren von ausgef  lltem Mangan. Nach J. K. Kozlowski und B. Ginter (Konsultation) handelt es sich um einen Typ, den man als Protobiface oder Uniface ´dos bezeichnen kann. Nach der Typologie von F. Bordes findet man Faustkeile dieser Ausführung in bifazialer Form in Mittel- und Jungacheul-Inventaren (biface lac  ol  , biface amygdaloide). Der Rohstoff, aus welchem der Faustkeil besteht, ist heimischen Ursprungs und bildet eine wesentliche Baueinheit der Terrassen der Donau und mancher ihrer kleineren linksseitigen Zuflüsse.

Die typologisch und technologisch nahestehendsten Analogien zum Artefakt aus Bratislava-Karlov   Ves befinden sich in geographisch entfernteren Gebieten (Mittel- und Jungacheul-Fundstellen Cagny la Garenne, Les Babots, Terra Amata, Bleurville und vor allem Monte Conero in Marches).

Die Fundstelle Bratislava-Karlov   Ves ist die erste verl  ffentlich datierte Acheul-Station in der Slowakei.

MEZOLITICK   STANICE V BRATISLAVE-D  UBRAVKE

Jozef Hromada - J  n Cuper

Bratislava, 醇ast D  ubravka, Ve  k   l  ka, prieskum, mezolit, ulo  zenie nálezov
A   SAV v Nitre.

Už v uplynulých rokoch strategická poloha Bratislavskej brány spolu so širším zázemím signalizovala možnosť objavenia pamiatok zo staršej a strednej doby kamennej. Až po prvých ojedinelých náleزوach z obdobia staršieho paleolitu (Čepan, O. 1985: Nové paleolitické lokality na západnom Slovensku. In: Štud. Zvesti Archeol. Úst. SAV, 21, Nitra, s. 27-45), ktoré sú dodnes problematické a z mladšieho paleolitu (Bárta, J. - Kolník, T. 1981: Rímska stanica(?) v Bratislave-Dúbravke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1980. Nitra, s. 29; Kolník, T. - Kulichová, L. 1985: Pokračovanie výskumu rímskej civilnej usadlosti v Bratislave-Dúbravke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1984. Nitra, s. 127, obr. 41: 3), začala sa tomuto územiu venovať náležitá pozornosť. A tak po objave prvých acheulienskych nále佐ov na Slovensku (Hromada, J. - Cuper, J. 1992: Acheuliensky unifaciálny pätný klin z Bratislav-Karlovej Vsi. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1991. Nitra, s. 54-57) sa zistilo prieskumom na rozhraní najjuhozápadnejších výbežkov Malých Karpát a Záhorskéj nížiny pomerne intenzívne mezoliticke osídlenie.

Bratislava - Dúbravka II - stanica A

Poloha Veľká lúka (44-22-21, 1 : 10 000, 400 : 55 mm), nadmor. v. asi 190 m. Zberom po hľbokej orbe sa zistila rozsiahla koncentrácia štiepanej kamennej industrie. Lokalita sa nachádza v ústí na SSV otvoreného údolia, v miestach, kde sa mierne klesajúca, pravdepodobne stredopleistocénna terasa napája na Záhorskú nížinu.

Artefakty ležali voľne roztrúsené na povrchu na ploche asi 100 x 100 m. Nasbieranlo sa 193 kusov štiepanej kamennej industrie. Prevahu tvoria drobné úštesy, čepeľovité úštesy a zlomky útlych čepeli. Značné zastúpenie majú polotovary, kusy silexových surovín a malé jedno- i dvojpodstavové jadrá v rôznom štádiu vytáženia.

Z hotových nástrojov majú miernu prevahu úštepové škrabidlá, škrabidlá na útlych krátkych čepeliach a nechtovité škrabidlá. Veľmi ojedinele sa vyskytuju rýdlá (tri exempláre drobných hranových rydiel) a hroty, medzi ktorými dominuje hrot typu Stawinoga (za upozornenie ďakujem J. K. Kozłowskému). Celá kolekcia má značne mikrolitický ráz, pričom ale nejde o typické mikrolity. Absentujú geometrické tvary. Niektoré artefakty však veľmi pripomínajú tvarom polotovary na ich výrobu. Ako surovina boli použité rádiolarity z karpatského bradlového pásma, rohozce pravdepodobne moravského (krumlovského) pôvodu, z ktorých je zhotovená väčšina jadier a ich zlomkov. Djedinele sa vyskytol i podkrajkovský pazúrik. Lokalita mohla byť pôvodne ateliérom na výrobu kamennej industrie a zároveň krátkodobou stanicou jednej z loveckých skupín.

Bratislava - Dúbravka II - stanica B

Lokalita sa nachádza asi 300 m južnejšie (hore svahom) od predchádzajúcej, v. nadmor. v. asi 200 m, v tesnej blízkosti civilnej usadlosti z doby rímskej (44-22-21, 1 : 10 000, 129 : 106 mm). Konfigurácia terénu vylučuje možnosť, aby stanica A bola iba splachovou intrúziou stanice B. Z priestoru asi 50 x 50 m sa získalo 101 kusov štiepanej kamennej industrie. Charakter industrie i surovinové zloženie je identické ako pri stanici A, s tým rozdielom, že tu nachádzame menej jadier a polotovarov a iba ojedinele hotové nástroje.

Charakter kamennej industrie z obidvoch staníc je v zásade zhodný. Pri hľadaní analógií sa nemôžeme oprieť ani o jednu doteraz známu mezoliticú stanicu na Slovensku (Bárta, J. 1972: Die mittlere Steinzeit in der Slowakei. Acta Praehist. et Archeol., 3, s. 57-76; 1980: Das Mesolithikum im nordwestlichem Teil

des Karpatenbeckens. Veröff. d. Mus. f. Ur- und Frühg. Potsdam. 14/15. Potsdam, s. 295-300), ba dokonca ani o najlepšie preskúmanú mezolitickú stanicu v Seredi-Mačianskych vrškoch, ktorá vykazuje podstatne viac geometrických tvarov (Bárta, J. 1957: Pleistocene piesočné duny pri Seredi a ich paleolitické a mezolitické osídlenie. Slov. Archeol., 5, s. 5-72). Naopak, pôvod surovín, celkový charakter industrie a v neposlednom rade i prítomnosť hrotu typu Stawinoga nás vedú k domienke, že môže ísť o kultúru z okruhu blízkeho komornickej kultúre, ktorú poznáme z mnohých lokalít na území južného Poľska, pričom za najjužnejšiu lokalitu tejto kultúry je považaná Barca pri Košiciach (Kozłowski, S. K. 1972: Pradzieje ziem Poľskich od IX do V tysiaclecia p. n. e. Warszawa, s. 46-91).

MESOLITHISCHE STATIONEN IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA. Bei der Begehung des Katasters des Bratislavaer Viertels Dúbravka wurden zwei mesolithische Stationen entdeckt.

Bratislava-Dúbravka II - Station A. Sie befindet sich in der Lage Veľká lúka in der Ausmündung des nach NNO offenen Tales an Stellen, wo sich eine mittelpleistozäne Terrasse befindet, die die Siedlungsbasis der Station bildete und sich in die Záhorie-Niederung des slowakischen Marchtales senkt. Artefakte lagen auf einer Fläche von etwa 100 x 100 m. Insgesamt wurden 193 Stück Spaltindustrie aufgelesen - überwiegend kleine Abschläge, Klingenabschläge und Bruchstücke feiner Klingen. Beträchtliche Vertretung haben Halbfabrikate, Stücke von Silexrohstoff und kleine Kernstücke in verschiedenem Ausnützungsstadium. In fertigen Werkzeugen überwiegen mäßig Abschlagkratzer, Kratzer an schmalen feinen Klingen und Daumennagelkratzer. Unter den Werkzeugen dominiert eine feine Spitze des Typs Stawinoga. Es fehlen geometrische Formen, doch kommen Halbfabrikate zu ihrer Anfertigung vor. Von Rohstoffen ist karpathischer Radiolarit, Hornstein mährischen Ursprungs und vereinzelt auch Kraków-Feuerstein vertreten.

Bratislava-Dúbravka II - Station B. Sie befindet sich ungefähr 300 m südlich der vorangehenden. Insgesamt wurden 101 Artefakte gefunden. Der Charakter der Industrie und die Rohstoffzusammensetzung ist wie bei der Station A, es fehlen jedoch fertige Werkzeuge und es wurden auch wenige Kernstücke festgestellt. Die Geländekonfiguration schließt eine Einsprengung durch Einschwemmung aus der Station A aus, es handelt sich verlässlich um zwei selbständige Stationen.

Der Charakter der Industrie erlaubt vorläufig eine Einstufung beider Stationen zum Komornica-Bereich der Industrie.

PRÍRASKY MINCÍ V ARCHEOLOGICKOM ÚSTAVE SAV V ROKU 1991

Ján Hunka - Eva Kolníková

Bratislava, časť Dúbravka poloha I, rímsko-barbarské a stredoveké osídlenie, zber (K. Elschek).

Rím, Aurelianus (270-275), antoninianus. 20 mm, 2,011 g. RIC V/I, č. 352. (Prír. č. 7393).

Uhorsko, Štefan I. (997-1038), obolus. 17 mm, 0,975 g. Huszár č. 1. (Prír. č. 7390.)

- poloha II, paleolitické a včasnostredoveké osídlenie, zber (J. Hromada).

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, 10-halier, 1915. 19 mm, 2,373 g. Huszár č. 2208. (Prír. č. 7391.)

Čeľadice (okr. Nitra)

- Kernya, prieskum zaniknej stredovekej dediny (M. Ruttkay - J. Hunka).

Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387-1437), denár, 1390-1427. 13,3 mm, 0,630 g. Huszár č. 576. (Prír. č. 7363.)

Iža (okr. Komárno)

- Leányvár, rímske stavebné objekty (K. Kuzmová, J. Rajtár).

Rím, Vespasianus (69-79), Rím, denár, 69-71. 19 mm, 2,776 g. RIC II, č. 10. (Prír. č. 7397.)

Rím, Titus (79-81), Rím, denár, 79-80. 18 mm, 2,963 g. RIC II, č. 26. (Prír. č. 7403.)

Rím, Domitianus (81-96), Rím, denár, 89-90. 18 mm, 3,079 g. RIC II, č. 143. (Prír. č. 7407.)

Rím, Nerva (96-98), Rím, denár. 17 mm, 3,304 g. RIC II, č. 4. (Prír. č. 7404.)

Rím, Traianus (98-117), Rím, denár, 103-111. 19 mm, 2,668 g. Ako RIC II, č. 118. (Prír. č. 7408); denár, poškodený. 12 mm, 2,629 g. (Prír. č. 7406.)

Rím, Hadrianus (117-138), as, poškodený. 21 mm, 6,387 g. (Prír. č. 7401.)

Rím, Faustina sen. (+141), Rím, as po 141. 21 mm, 10,468 g. RIC III; č. 1190. (Prír. č. 7399.)

Rím, Marcus Aurelius (161-180), dupondius, dec. 178 - jar 179. 14 mm, 9,638 g. RIC III, č. 1232. (Prír. č. 7409.)

Rím, Marcus Aurelius a Commodus?, as dec. 175 - dec. 176? 25 mm, 9,137 g. RIC III, č. 176? (Prír. č. 7405.)

Rím, Lucius Verus? (161-169), as. 24 mm, 7,682 g. (Prír. č. 7410.)

Rím, neurčený skorodovaný as, 1.-2. stor., 26 mm, 7,03 g. (Prír. č. 7411.)

Rím, Gallienus (253-268), Rím, antoninianus. 19 mm, 2,187 g. RIC V/I, č. 180? (Prír. č. 7398.)

Rím, Aurelianus (270-275), Rím, antoninianus. 21 mm, 2,826 g. RIC V/I, č. 64. (Prír. č. 7400.)

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, bez zn. 2-halier 1893. 19 mm, 2,993 g. (Prír. č. 7402.)

- Zber I. Žundálka pri hľadaní detektorm kovov:

Rím, Domitianus (81-96), Rím, denár, 90-92. 19 mm, 3,222 g. RIC II, č. 159. (Prír. č. 7412.)

Rím, Antoninus Pius (138-161), Rím, sestercius, 143-144. 32 mm, 28,065 g. RIC III, č. 716. (Prír. č. 7413.); sestercius, 151-152. 33 mm, 27,270 g. RIC III, č. 886. (Prír. č. 7414.)

Rím, Antoninus Pius a Marcus Aurelius, denár, 140-144. 17 mm, 3,205 g. RIC III, č. 417a. (Prír. č. 7415.)

Rím, Marcus Aurelius (161-180), Rím, sestercius, jeseň - dec. 177. 31 mm, 22,038 g. RIC III, č. 1208. (Prír. č. 7416.); sestercius, dec. 176 - jeseň 177. 32 mm, 22,834 g. RIC III, č. 1184. (Prír. č. 7417.); dupondius, dec. 169 - dec. 170. 24 mm, 8,239 g. RIC III, č. 965. (Prír. č. 7418.)

Rím, Lucilla (+183), as. 26 mm, 10,278 g. RIC III, č. 1752. (Prír. č. 7419.)

Rím, Commodus (176-192), sestercius, 186-189. 30 mm, 23,276 g. RIC III,

č. 548. (Prír. č. 7420.)

Rím, Gallienus? (253-268), antoninianus. 16 mm, 1,894 g. (Prír. č. 7421.)

Rím, Maximianus Herculius (286-305), Antiochia, follis, 294-295. 28 mm,

8,625 g. RIC VI, č. 44b. (Prír. č. 7422.)

Rím, Delmatius (335-337), Constantinopolis, malý bronz, 330-335. 15 mm,
1,234 g. LRBC č. 1033. (Prír. č. 7423.)

Rím, Constantius II. (323-361), Rím, stredný bronz. 25 mm, 4,216 g. Cohen
VII, č. 140. (Prír. č. 7424.)

Rím, Gratianus (375-383), Aquileia, stredný bronz, 378 - aug. 383. 24 mm,
4,685 g. RIC IX, č. 30a. (Prír. č. 7425.)

Rím, Valentinianus I.? (364-375), malý bronz. 12 mm, 2,260 g. (Prír. č.
7426.)

Letanovce (okr. Spišská Nová Ves)

- Kláštorisko, výskum kartuziánskeho kláštorného komplexu, objekt 5
(M. Slivka).

Uhorsko, Matej Korvín (1458-1490), Kremnica, denár, 1489-1490. 15 mm, 0,324 g.

Huszár č. 722. (Prír. č. 7388.)

Liptovská Sielnica (okr. Liptovský Mikuláš)

- Liptovská Mara, osídlenie púchovskej kultúry, výskum (K. Pieta). Nález
dvoch mincí:

Kelti, typ Veľký Bysterec, 1. stor. pred n. l., tetradrachma. 19 mm, 9,727 g.

(Prír. č. 7394.); didrachma. 17 mm, 5,286 g. (Prír. č. 7395.)

Moravany nad Váhom (okr. Trnava)

- Žákovská, sektor F 1, výskum paleolitického sídliska (J. Hromada). Zber.

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, 2-halier, 1910. 19 mm,
2,724 g. (Prír. č. 7389.)

Neznáme nálezisko

Dar rakúskeho colníka výskumu v Iži. Macedónia, neurčená bronzová minca,

3. stor. pred n. l. (Prír. č. 7396.)

Nitra, časť Staré Mesto

- galéria, výskum stredovekého osídlenia (P. Bednár). Výplň studne:

Uhorsko, Ľudovít Veľký (1342-1382), denár, 1373-1382. 14,1 mm, 0,472 g.

Huszár č. 547. (Prír. č. 7386.)

- hrad, stredoveké pohrebiško a sídlisko (P. Bednár), výskum Vazilovej veže:

pod hrobom 85: Uhorsko, Belo III.-Belo IV. (1172-1270), brakteát. 13 mm,

0,154 g. Huszár č. 195. (Prír. č. 7373.)

hrob 101: Uhorsko, Belo II. (1131-1141), denár. 11 mm, 0,236 g. Huszár č.

49. (Prír. č. 7382.)

hrob 116: Rakúsko, Fridrich Pekný ako kráľ (1314-1340), Viedeň, fenig. 13 mm,

0,378 g. Koch č. 206. (Prír. č. 7383.)

Z rôznych sektorov:

Uhorsko, Peter Orseolo (1038-1041, 1044-1046), obolus. 18 mm, 0,521 g. Hu-
szár č. 8. (Prír. č. 7381.)

Uhorsko, Belo III. (1172-1196), medená minca tzv. byzantského typu. 26,5 mm,
2,244 g. Huszár č. 72. (Prír. č. 7384.)

Uhorsko, Ondrej II. (1205-1235), obolus v tvare hranáča. 14,9-14 mm, 0,352 g.

Huszár č. 283. (Prír. č. 7385.)

Uhorsko, Mária (1383-1385), denár, 1383. 13,8 mm, 0,278 g. Huszár č. 566.
(Prír. č. 7380.)

Uhorsko, Žigmung Luxemburský (1387-1437), denár, 1390-1427. 13,2 mm, 0,360 g.
Huszár č. 576. (Prír. č. 7364.)

Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387-1437), Baia Mare, quarting, 1430-1437.
13 mm, 0,442 g. Huszár č. 586. (Prír. č. 7371.)

Uhorsko, Žigmund Luxemburský (1387-1437), quarting, 1430-1437. 12,5 mm,
0,316 g. Huszár č. 586. (Prír. č. 7378.)

Uhorsko, Albrecht (1437-1439), Kremnica, denár, 1439-1440. 13,7 mm, 0,367 g.
Huszár č. 592. (Prír. č. 7372.)

Uhorsko, Matej Korvíň (1458-1490), Buda, denár, 1458-1460. 17 mm, 0,657 g.
Huszár č. 699. (Prír. č. 7366.)

Uhorsko, Matej Korvíň (1458-1490), Kremnica, denár, 1458-1460. 15,2 mm,
0,48 g. Huszár č. 699. (Prír. č. 7370.)

Uhorsko, Matej Korvíň (1458-1490), Buda, denár, 1463. 16 mm, 0,576 g. Hu-
szár č. 706. (Prír. č. 7368.)

Uhorsko, Matej Korvíň (1458-1490), minc. zn. C-G, denár, 1463. 15 mm, 0,6 g.
Huszár č. 706. (Prír. č. 7369.)

Uhorsko, Matej Korvíň (1458-1490), Kremnica, denár, 1468-1481. 16 mm,
0,629 g. Huszár č. 717. (Prír. č. 7367.)

Uhorsko, Matej II. (1608-1619), Kremnica, denár, 1611. 15 mm, 0,55 g. Hu-
szár č. 1140. (Prír. č. 7375.)

Čechy, Vladislav II. (1471-1516), Kutná Hora, jednostranný biely peniaz.
15 mm, 0,267 g. (Prír. č. 7374.)

Rakúsko, viedenský fenig, koniec 13.-zač. 14. stor. 12,2 mm, 0,201 g. (Prír.
č. 7365.)

Dolné Rakúsko, Albrecht V. (1411-1439), Viedeň, fenig, 1426-1439. 13,5 mm,
0,250 g. Radoměrský, s. 133, č. 15. (Prír. č. 7377.)

Dolné Rakúsko, Albrecht V. (1411-1439), Viedeň, polfenig, 1426-1439. 11,2-
-11 mm, 0,138 g. Radoměrský, s. 133, č. 15 var. (Prír. č. 7376.)

Dolné Rakúsko, Wiener Hausgenossen, biely fenig, 1460-1462. 9 mm, 0,25 g.
Radoměrský, s. 135, č. 25. (Prír. č. 7379.)

Nitra, časť Dražovce

- výskum stredovekého a novovekého pohrebiska pri kostole sv. Michala
(A. Ruttkay):

vrstva pod hrobom 146/90: benediktínsky medailón, pravdep. 18. stor. 23 x
x 17 mm, 1,135 g. (Prír. č. 7387.)

Veľké Zálužie (okr. Nitra)

- súčasť hromadného nálezu, 48 mincí, 15. stor. Prieskum detektorom kovov
(J. Hunka - J. Tirpák - J. Ruttkayová). Podrobnej rozbor Slovenská numizmatika
12, v tlači. (Prír. č. 7315-7362.)

Veľký Meder (prv Čalovo, okr. Dunajská Streda)

Zber I. Žundálka pri hľadaní detektorom kovov na ploche výskumu rímsko-bar-
barského sídliska (V. Varsik).

Rím, Gordianus (238-244), Rím, antoninianus, 241-243, 22 mm, 4,682 g. RIC
IV/III, č. 86. (Prír. č. 7427.)

Zemianske Podhradie (okr. Trenčín)

- Hradišťia, zber počas výskumu (L. Veliačik).

Rakúsko, František I. (1792-1835), Viedeň, 3-grajciar, 1800. 29 mm, 6,767 g.
(Prír. č. 7392.)

Prehľad prírastkov mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1991

Nálezisko	Mince							Spolu
	grécke keltské	rímske	byzant- ské	11.-13.	14.-15.	16.-17.	18.-20.	
Bratislava, časť Dúbravka		1		1			1	3
Čeladice					1			1
Iža		29					1	30
Letanovce, Kláštorisko					1			1
Liptovská Sielnica, Liptovská Mara	2							2
Moravany nad Váhom							1	1
Neznáme nálezisko	1							1
Nitra, časť Staré Mesto, galéria					1			1
Nitra, časť Staré Mesto, hrad				6	14	2		22
Nitra, časť Dražovce							1	1
Veľké Zálužie					48			48
Veľký Meder		1						1
Zemianske Podhradie							1	1
Spolu	3	31	-	7	65	2	5	113

MÜNZZUWACHS IM ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUT DER SAW IM JAHRE 1991. Von den bei archäologischen Grabungen des AI der SAW gewonnenen Münzen (Übersicht, siehe beigelegte Tabelle) stammen besonders wichtige Exemplare von den Fundstellen Bratislava-Dúbravka - Besiedlung (römische Zeit und Frühmittelalter), aus Iža (römische Bauobjekte), Letanovce (Klosterkomplex), Liptovská Sielnica, Teil Liptovská Sielnica - Liptovská Mara (Besiedlung aus dem 1 Jh. v. u. Z.), Nitra-Burg (frühmittelalterliches Gräberfeld) und Veľké Zálužie (weiterer Teil eines Münzdepots, das mit Hilfe eines Metalldetektors gefunden wurde). Sie tragen zur chronologischen Einstufung der untersuchten Objekte bei.

SÍDLISKO LENGYELSKÉJ KULTÚRY V BAJČI

Ivan Cheben

Bajč (okr. Komárno), Za traťou (L-34-1-A-b, 1 : 25 000, 106 : 321 mm), eneo-lit, sídlisko, zisťovací výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Z katastra obce poznáme v súčasnosti už viac ako dvadsať lokalít dokladajúcich jeho osídlenie v priebehu viacerých období. Tento celkový obraz štruktúry osídlenia dopĺňajú i sídliskové nálezy z polohy Za traťou.

Lokalita (obr. 25: 1) sa nachádza vpravo od štátnej cesty Bajč - Štúrovo. Areál sídliska je situovaný na pieskovej dune, ktorá má v súčasnosti oválny tvar s rozmermi 150 x 300 m a od úrovne okolitého terénu má výrazné pre-výšenie. Zisťovacou sondou, ktorá bola umiestnená pri severnom okraji duny, sa nezachytili sídliskové objekty zahĺbené do pieskového podložia. Získaný inventár, predstavuje ho iba keramika a štiepaná industria, pochádzajúca výlučne z kultúrnej vrstvy, ktorá má v tejto časti sídliska hr. 40 cm. V nálezovom súbore je hlavným keramickým tvarom misa s roztvoreným profilovaným ústím a pravdepodobne štyrmi polguľovitými výčnelkami na naznačenom lome (obr. 25: 8). V tomto prípade ide zrejme o misu na dutej nohe. K tomuto tvaru sa radí i ďalší fragment tela nádoby, zdobený masívnejším polguľovitým výčnelkom (obr. 25: 6). Amforovité nádoby sú zastúpené dvoma zlomkami okrajov (obr. 25: 2, 5). Ostatný keramický inventár nie je možné tvarovo rekonštruovať. V štiepanej industrii sa vyskytujú hlavne čepele (obr. 25: 4) a ich fragmenty (obr. 25: 3).

Na základe získaných nálezov radíme sídlisko do stupňa Lengyel III (skupina Brodzany-Nitra).

SIEDLUNG DER LENGYEL-KULTUR IN BAJČ. Siedlungsfunde aus der Lage Za traťou von Bajč (Bez. Komárno; Abb. 25: 1). Das Siedlungsareal von 150 x 300 m Ausmaß liegt auf einer geländebeherrschenden Sanddüne. Ein Feststellungsschnitt ergab Keramikinventar, das ausschließlich aus einer Siedlungsschicht von 40 cm Mächtigkeit stammt. In die Unterlage eingetiefte Objekte wurden nicht festgestellt. Eine ausgeprägte Keramikform bildet eine Schüssel mit ausladender Mündung und halbkugeligen Knubben auf dem mäßigen Bauchumbruch (Abb. 25: 8). Es wird angenommen, daß in diesem Falle eine Hohlfußschüssel vorliegt. Amphorenförmige Gefäße sind durch Randscherben vertreten (Abb. 25: 2, 5). Die gewonnenen Funde datieren die Siedlung in die Stufe Lengyel III und reihen sie zur Brodzany-Nitra-Gruppe.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY NA TRASE VÝSTAVBY ROPOVOOU

Ivan Cheben - Matej Ruttkay - Jarmoslava Ruttkayová

Veľký Cetín (okr. Nitra), lokality I, II; Branč, časť Veľká Ves (okr. Nitra), lokality Arkuš I, II, III, neolit, eneolit (kultúra lengyelská a s kanelovanou keramikou, skupina bolerázska), doba bronzová (kultúra maďarovská a čačianska), doba halštatská, doba laténska, doba rímska, stredovek, sídlisko, pohrebisko, hradok, prieskum a záchranný výskum, uloženie nálezov NM v Nitre.

V snahe odstrániť ohrozenie ekologickej stability na žitnom ostrove, v oblasti hlavného zdroja pitnej vody pre západné Slovensko, sa rozhodlo vybudovať nové tranzitné vedenie ropovodu mimo žitného ostrova. Nová trasa vede severne a západne od tejto oblasti a zväčša kopíruje priebeh tranzitného plynovodu.

V r. 1991 sa začali práce na stavbe ropovodu. Po dohode s investorem (Benzina - Bystričce pod Hostýnem) sa vykonal prieskum trasy. Niektoré lokality boli prednostne odhumusované a tým sa vytvorili predpoklady na kvalitnejší výskum. Výskumná skupina, zložená z pracovníkov Archeologického ústavu SAV v Nitre a Obvodného nitrianskeho múzea v Nitre (J. Ruttkayová, E. Hanzelyová, M. Ruttkay, I. Cheben, I. Kuzma, technici E. Čaprdová, M. Vlasko, P. Červeň), sa od konca júla do decembra 1991 podieľala na systematickom záchrannom prieskume (pred odhumusovaním a po ňom a po výkope ryhy) a nasledujúcim záchrannom výskume.

Na trase dlhej 12 km v úseku Vráble - Branč sa zachytilo päť výraznejších lokalít, na ktorých sa ohrozené úseky preskúmali komplexne (Veľký Cetín I, Veľký Cetín II, Branč-Arkuš III), resp. vo výskume niektorých sa bude pokračovať i v r. 1992 (Branč-Arkuš I, Branč-Arkuš II). Označenie lokalít v texte zodpovedá ich číslovaniu na mape (obr. 26). Keďže výskum sa uskutočnil v náročných podmienkach a trval až do záveru r. 1991, nebolo zatiaľ možné pri niekoľkých objektoch vykonať ani základné hodnotenie.

1.-2. Veľký Cetín I, Pilišské (45-21, 1 : 50 000, 297 : 260 mm). Lokalita sa rozprestiera na ľavobrežnom a pravobrežnom svahu potoka Kadaň (v dĺžke 300, resp. 250 m). Preskúmalo sa 25 objektov (príbytky úplne a časť jám len na polovicu). Objekty z praveku, včasnej doby dejinnej a z 9.-10. stor. sú na V od potoka (obr. 26: 1) a objekty z 12.-13. stor. na Z od potoka (obr. 26: 2).

Doba halštatská - 4 obydlia a 7 jám (popolová výplň). Nálezy: keramika (zlomky nádob, hlinené podložky, prasleny), kostenej nástroje (šíidlá).

Doba laténska - 2 príbytky (obdĺžnikový pôdorys, kolová jama v strede užšej steny, hlinená lavica, vyhĺbená v jednej z dĺhších stien), a 2 jamy. V západnej časti obydlia (objekt 22) ležel na dne veľký počet hlinených závaží. Nálezy: keramika, prasleny, zlomky železnych a bronzových predmetov, hlinené závažie, fragmenty sklenených náramkov, zvieracie kosti.

Stredovek včasný - 9.-10. stor. - 2 jamy a dno pece, vyložené črepmi a kamennimi. Nálezy: keramika, zvieracie kosti.

Stredovek vrcholný - 12.-13. stor. - obydlie a 2 jamy. Príbytok má temer štvorcový pôdorys, zahĺbenie 30-50 cm, v dne pomerne veľký počet malých kolových jamiek, v severovýchodnom rohu ohnisko, v severozápadnom rohu zvyšky kamennej pece, postavenej z rozlámaných žarnovov.

Výsledky zberov a zvlášť nálezy z rozsiahleho hliniska dokazujú osídlenie polohy v mladšej dobe kamennej, v eneolite (kultúra s kamelovanou keramikou), staršej dobe bronzovej (maďarská kultúra). Nálezy: keramika, brúsená kamenná sekera, bronzová ihlica s guľovitou hlavicou. Časť objektov nie je možné presnejšie datovať.

3.-4. Veľký Cetín II, Jakubská A (45-21, 1 : 50 000, 197 : 244 mm), Jakubská B (45-21, 1 : 50 000, 205 : 247 mm), dve polohy, vzdialené od seba približne 200 m.

Poloha A (obr. 26: 3) - približne 1,40 km juhovýchodne od Malého Cetína na ľavobrežnej terasovitej tabuli Starej Nitry na miernom južnom svahu. Preskúmaná plocha 500 m².

Doba rímska, mladšia - 28 žiarových hrobov, z ktorých väčšina bola výrazne porušená orbou alebo buldozérom, resp. bagrom. Hroby sa zachytávali v dĺžke 50 m a nachádzajú sa aj mimo skúmanej plochy. Prevažná časť je urnových, len výnimocne sa vyskytol jamkový hrob. Získaná keramika je zväčša vyrobená v ruke a je po-

merne nekvalitná. Získané drobné nálezy boli buď v urne, alebo vedľa nej. Nálezy: keramika, kalcinované kosti, nôž, zlomky bronzových nádob, železné nože, bronzové spony a závesky, železné vedierkovité závesky, kúsky živice, paleobotanické nálezy, atď.

Poloha B (obr. 26: 4) - približne 500 m severne od Veľkého Cetína na okraji ťavobrežnej terasy Starej Nitry. Preskúmaná plocha 1300 m².

V úseku dlhom 230 m sa preskúmalo 16 objektov. Osídlenie v eneolite (lengyelská kultúra) dokladá pomerne mohutná hnedá kultúrna vrstva, zachytená v dĺžke 120 m, a dva fragmenty objektov (hlinísk) s typickou bledohnedou výplňou a pomerne malým výskytom črepov.

Do včasného stredoveku možno zaradiť 14 objektov. Z troch preskúmaných čiastočne zahĺbených obydlí si zvláštnu pozornosť zaslhuje objekt 14 - obydlie s nepravidelným obdĺžnikovým pôdorysom, s oddeleným vstupným priestorom, vysunutým smerom na V, s kamennou pecou a ohnískom v severovýchodnom rohu, hlinenou pecou vyhĺbenou do západnej steny a zásobnicovou jemou v juhovýchodnom rohu. Zachytila sa aj časť žlabu, samostatné pece a jamy. V objekte 1, pôvodne zásobnicovej jame, boli pohodené tri neúplné ľudské kostry (dvaja dospelí a dieťa). K najvýraznejším nálezom patrí keramika pražského typu. Pozoruhodné sú pomerne archaické formy, čiastočne pripomínajúce keramiku z doby stahovania národov vyrobenú v ruke. V menšom počte sa vyskytla keramika tzv. podunajského typu. Ďalšie nálezy: zvieracie kosti, praslen, mazanica, paleobotanické zvyšky.

5. Branč, časť Veľká Ves, Arkuš I (45-21, 1 : 50 000, 285 : 247 mm; obr. 26: 5) - približne 800 m severne od Veľkej Vsi na oválnej sprašovej dune, pôvodne zo všetkých strán obtekanej riekou Nitrou. Polohu uviedol do literatúry Š. Janšák (1931: Staré osídlenie Slovenska. In: Sbor. Muz. slov. Spoloč. 25. Tyrčiansky sv. Martin, s. 31-32) a v 50-tych rokoch tu uskutočnil zisťovací výskum B. Novotný (nálezová správa AÚ SAV, č. 1285/57). Trasa ropovodu pretínaла sprašovú dunu v smere Z-V v dĺžke 115 m. Preskúmala sa plocha 1150 m² a v r. 1992 ostáva doskúmať už len dva objekty (nebolo možné pre silný mráz).

Eneolit - lengyelská kultúra - zásobnicová jama. Nálezy: keramika, zvieracie kosti.

Eneolit - boleslavská skupina - 5 objektov, zväčša narušených mladším osídlením (4 jamy a časť priekopy, ktorá obkolesovala pôvodne vyvýšenú južnú časť sprašovej duny). Nálezy: keramika, zvieracie kosti.

Doba bronzová, mladšia - čačianska kultúra - 3 objekty (2 zásobnicové jamy a časť príbytku?). Nálezy: keramika, zvieracie kosti.

Doba rímska, mladšia - obydlie s prachovitou prepálenou výplňou. Kolová konštrukcia (koly pozdĺž stien a v rohoch). Nálezy: keramika, prasleny, spona, zlomky železnych a bronzových predmetov, zvieracie kosti.

Stredovek včasný - 9.-12./13. stor. - 9 objektov (zásobnicové jamy, pece a časť obydlia s kamennou pecou v rohu). Nálezy: keramika, zvieracie kosti. Odkryli sa 4 kostrové hroby, v jednom prípade s milodarom (hrniec).

Stredovek vrcholný a neskôr - druhá polovica 13. stor. - 15./16. stor. Najviac objektov je z 15.-16. stor. (42). Zachytili sa dve priekopy obkolesujúce pôvodne ostro vyvýšenú južnú časť duny. V stredoveku bol umelo zostrmený aj okraj ramena rieky Nitry. Toto opevnenie dozaista súvisí s hrádkom, pôvodne sa nachádzajúcim v južnej časti duny. K jeho fortifikácii patrila ešte jedna, aj dnes v teréne viditeľná priekopa. Z troch obydlí, ktoré zanikli spálením (našli

sa zhorené krovky streich) je najvýraznejší objekt 15 - zemnica obdĺžnikového pôdorysu (5 x 4 m, zahĺbenie 140 cm), kde sa okrem železných predmetov (kosák, nôž, naberačka, klince, sekera, motyka atď.) našlo 23 minci z 15 stor. (pozri Hunka, J. - Kolníková, E. v tejto ročenke). Zaujímavé sú aj kostné obloženia opaska, výrazná kuchynská keramika a zlomky nádobkovitých kachlic. Veľký počet odkrytých vakovitých a hruškovitých zásobnícových jám naznačuje polnohospodársky charakter tunajšej stredovekej dediny. Väčšina zásobníck bola postupne využívaná ako odpadové jamy. Našlo sa v nich veľa keramiky, železné a bronzové predmety, zlomky mazanice, zvieracie kosti atď. Zachytilo sa niekoľko úsekov žľabov, na preskúmanej ploche však netvorili žiadny systém.

Osem objektov bude možné presnejšie zaradiť (v rámci praveku) až po podrobnom zhodnotení a spracovaní nálezového inventára (jamy, žľab).

6. Branč, časť Veľká Ves, Arkuš II (45-21, 1 : 50 000, 291 : 251 mm; obr. 26: 6), cca 350 m smerom na JV od polohy Arkuš I. Lokalita sa v r. 1991 ne-skúmala.

7. Branč, časť Veľká Ves, Arkuš III (45-21, 1 : 50 000, 297 : 255 mm; obr. 26: 7), približne 80-150 m západne od cesty v smere Nitra - Branč, neolit (kultúra s mladšou lineárной keramikou), sídlisko (11 odpadových jám). V tejto polohe sa preskúmal takmer celý areál lokality.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DER TRASSE DER ERDÖLLEITUNG. Grabungen erfolgten auf der Trasse der neuen Abzweigung der Erdölleitung im Abschnitt Vráble - Branč (Bez. Nitra). Untersucht wurden vier von fünf Fundstellen, die bei der Begehung vor den Bauarbeiten festgestellt wurden - Veľký Cetín I, II, Branč, Teil Veľká Ves, Arkuš I-III. Drei von ihnen wurden ganz untersucht, eine (Branč, Teil Veľká Ves, Arkuš III - Abb. 26: 7) beinahe ganz. Branč, Teil Veľká Ves, Arkuš II (Abb. 26: 6) wird im J. 1992 untersucht werden. (Die Numerierung der Fundstellen im Text entspricht der Numerierung auf Abb. 26.)

Veľký Cetín I (Abb. 26: 1, 2) - Fundstelle auf dem linken und rechten Hang des Baches Kadaň. Es wurden 25 Objekte untersucht. Die Wohnhütten (4) und Gruben (7) aus der Hallstattzeit wiesen graue pulverige Ausfüllung mit verhältnismäßig vielen Funden auf (Keramik, Spinnwirbel, Tierknochen). Die Verschüttung des Objektes 14 (große Lehmgrube) ergab außer hallstattzeitlichen Funden auch Gegenstände der Badener Kultur (Keramik), Keramikscherben und eine Bronzenadel aus der älteren Bronzezeit (Maďarovce-Kultur). Aus der Latènezeit stammen zwei Wohnhäuser und seichte Gruben. Interessant ist das Objekt 22, in dessen westlichem Teil viele Tongewichte untergebracht waren. Eine Behausung mit Feuerstelle, destruiertem Steinofen und zwei Vorratsgruben gehört an die Wende des 12./13. Jh.

Veľký Cetín II - zwei Lagen, die ca. 200 m voneinander entfernt sind. In der Lage A (Abb. 26: 3) wurde der Teil eines Brandgräberfeldes aus der jüngeren römischen Kaiserzeit untersucht (28 Gräber, vorwiegend in Urnen). Funde: Keramik (größtenteils handgefertigt), ein Messer, Bruchstücke von Bronzegefäßen, eiserne eimerförmige Anhänger, Bronzeschmuck (Fibeln, Anhänger), Harzstückchen usw. In der Lage B (Abb. 26: 4), am Rand der linken Terrasse des Flusses Stará Nitra, wurden in einem 230 m langen Abschnitt 16 Objekte abgedeckt. Zwei von ihnen und eine Kulturschicht repräsentieren die Lengyel-Kultur (Äneolithikum), 14 Objekte sind aus dem Frühmittelalter -

drei Wohnhäuser, Öfen und Gruben. Beachtenswert ist das Objekt 14 - eine Behausung mit vorgeschobenem und abgeteiltem Eintrittsraum, mit Steinofen und Feuerstelle in der Nordostecke, einem Lehmofen, der in die Westwand eingetieft ist, und einer Vorratsgrube in der Südostecke. In den Objekten befand sich insbesondere Keramik des Prager Typus und wenige Keramik des sog. Donau-Typus.

Branč, Veľká Ves, Arkuš I (Abb. 26: 5) - auf einer inselartigen Lößdüne waren Besiedlungsreste aus dem Neolithikum, Čeolithikum, aus der Bronzezeit, römischen Zeit und dem Mittelalter. Wichtig sind Objekte der Boleslav-Gruppe (Gruben und ein Graben). Drei Objekte melden sich zur Čaka-Kultur. In die jüngere römische Kaiserzeit ist das Objekt 49 datiert - ein Haus mit Pfostenkonstruktion. Am ausgeprägtesten ist mittelalterliche Besiedlung. In das 9. bis 12.-13. Jh. einstufbar sind 9 Objekte (Vorratsgruben, Öfen, Teil eines Wohnhauses), und 4 Körpergräber.

Die meisten Objekte sind aus dem 15.-16. Jh. (42). Erfaßt wurden zwei Gräben, die den ursprünglichen erhöhten Südteil der Düne umschließen (auf ihr stand eine mittelalterliche Kleinburg). In jedem der drei untersuchten Wohnhäuser fand man verbrannte Holzkonstruktionen und Münzen. Besondere Beachtung gebührt dem Objekt 15 - einem Wohnhaus (4 x 5 m, T. 140 cm), wo außer Eisengegenständen (Axt, Hacke, Sichel, Hufeisen, Schöpfkelle, ein Messer usw.), knöchernem Gürtelbelag und weiteren Funden 23 Münzen zum Vorschein kamen (eingehender im Beitrag Hunka - Kolníková). Den Großteil der verbleibenden Objekte bildeten beutel- und birnenförmige Vorratsgruben.

Branč, Teil Veľká Ves, Arkuš III (Abb. 26: 7) - auf der neolithischen Siedlung der Kultur mit junger Linearkeramik wurden 11 Abfallgruben untersucht.

ZANIKNUTÝ STREDOVEKÝ KOSTOL V LADMOCIACH

Ján Chovanec

Ladmovce (okr. Trebišov), ľavý breh rieky Bodrog (38-34-12, 1 : 10 000, 100 : 328 mm), zrúcanina kostola a zaniknutá dedina, stredovek až novovek, prieskum, uloženie nálezov VM v Trebišove.

Na juhovýchodnom okraji Zemplínskych vrchov, na úpäti kopca Šomoš pri pravom brehu rieky Bodrog, leží obec Ladmovce. Prvá písomná zmienka z r. 1298 (de Ladomach) sa však vzťahuje na staré Ladmovce. Polohu starého sídliska na ľavom brehu rieky sme zistili pri prieskumoch v r. 1986 a 1991 (Chovanec, J. 1992: Zrúcanina kostola na brehu Bodroga. Náš Zemplín, 2, č. 9, 10. 3. 1992).

Na lokalizáciu starých Ladoviec poukazuje najmä najvýznamnejšia stavba vtedajšej dediny - kostol. Jeho zrúcanina sa nachádza v lesíku vo vzdialosti asi 60 m od ľavého brehu Bodroga. Kostol bol vybudovaný z lomového kameňa, niektoré časti muriva lode sa zachovali až do v. 1,50 m (obr. 27: 1, 2). Patrocínium sv. Antona Pustovníka je doložené k r. 1332 (Hudák, J. 1984: Patrocínia na Slovensku. Bratislava, s. 296).

Stopy po zanikutej dedine sú badateľné v reliéfe okolitého inundačného terénu. Tvoria ich deštrukcie domov a hospodárskych stavieb. Deštrukcie majú v podoryse tvar obdĺžnikových alebo štvorcových vyvýšení (v. 15-25 cm).

Príčinou zániku starých Ladmoviec boli časté a veľké povodne, ktoré obyvateľov prinútili opustiť dedinu. Aj v súčasnej dobe začiatkom jari je územie starých Ladmoviec zaplavené vodou siahajúcou od rieky až k úpatiu Somotorskej hory. Ladmovčania si na vyššie položenom mieste, ktoré poskytoval pravý breh rieky, postavili nový kostol ev. ref. cirkvi v klasicistickom slohu. Vybudovaný bol v r. 1826-1835 vo vzdialosti 800 m na SSZ od starého kostola. V tom čase (r. 1828) v starých Ladmovciach žilo 527 obyvateľov v 71 domoch. Po dobudovaní nového kostola sa začali presídľovať aj obyvatelia. Staré Ladmovce na ľavom brehu Bodroga zanikli; nie ako správna, ale iba ako sídlisková jednotka.

ABGEGANGENE MITTELALTERLICHE KIRCHE IN LADMOVCE. Am Südostrand der Zempliner Hügel, am Fuß des Hügels Šomoš beim rechten Ufer des Bodrogflusses, liegt die Gemeinde Ladmovce. Der erste schriftliche Vermerk aus dem J. 1298 (de Ladamach) bezieht sich jedoch auf das alte Ladmovce. Die Lage der alten Siedlung am linken Flußufer wurde bei Geländebegehungen in den J. 1986 und 1991 festgestellt. Die Kirchenruine befindet sich im Wäldchen in etwa 60 m Entfernung vom linken Bodrogufer. Die Kirche war aus Bruchsteinen errichtet, manche Mauerteile des Schiffes erhielten sich bis zu 1,50 m Höhe (Abb. 27: 1, 2). Das Patrozinium von St. Anton des Einsiedlers ist zum J. 1332 belegt. Spuren der Dorfwüstung sind im Relief des umliegenden Inundationsgeländes erkennbar. Sie bestehen aus Destruktionen von Häusern und Wirtschaftsgebäuden. Eine Ursache des Untergangs des alten Ladmovce waren häufige und große Überschwemmungen, welche die Bewohner zum Aufgeben des Dorfes zwangen.

ĎALŠIE ANTROPOLOGICKÉ NÁLEZY Z OPEVNENÉHO SÍDLISKA LENGYELSKÉJ KULTÚRY V RUŽINDOLE

Július Jakab

Ružindol (okr. Trnava), Celiny, priekopa, lengyelská kultúra, sídlisko, záchranný výskum, antropologický materiál, uloženie materiálu AÚ SAV v Nitre.

Na analýzu boli predložené kostrové zvyšky dvoch jedincov a sedem vzoriek izolovaných málopočetných zoskupení, resp. aj jedinečných ľudských kostí. Antropologický materiál bol doplnený aj šiestimi takýmito vzorkami z predchádzajúcej výskumnnej sezóny, ktoré sa na hodnotenie ododvzali dodatočne.

Príspevok nadväzuje na stručné informácie o výsledkoch hodnotenia antropologického materiálu z lokality (Jakab, J. 1991: Zhodnotenie ľudských kostrových zvyškov ľudu lengyelskej kultúry z Borovej. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1989. Nitra, s. 48; 1992: Kostra lengyelskej kultúry so stopami intencionálnych zásahov z Ružindola. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 52). Zvyšky jedinca označeného ako kostra č. 4 boli odkryté na ploche sídliska. Všetky ďalšie ľudské kosti, ako aj kostra č. 5 boli nájdené vo výplni priekopu.

Kostra č. 4 patrila asi 20-ročnému jedincovi strednej až robustnej stavby so slabým až stredne vytvoreným reliéfom svalových úponov. Na základe stavby lebky i postkraniálnej kostry a znakov na sánke možno predpokladať, že išlo pravdepodobne o muža. Po rekonštrukcii sa mohla hodnotiť neúplná kalva a úlomky lebky. Obrys neurokránia bol pravdepodobne sféroidný, mozgovňa bola dlhá a mezokrána. Z postkraniálnej kostry sa zachovali iba fragmenty kostí z oblasti hrudníka a horných končatín. Na fragmentoch neuro- a splanchnokránia sú početné štiepne lomy, ktoré vznikli v dôsledku viacerých silných úderov na hlavu tohto jedinca v perimortálnom období.

Kostru č. 5 predstavuje prakticky kompletný skelet 6- až 7-ročného dieťaťa. Je gracilnej stavby so slabo vyvinutým reliéfom svalových úponov, lebka sa zachovala v úlomkoch a postkraniálna kostra vo veľmi poškodenom stave. Na kostiach neboli zistené žiadne zvláštnosti.

V ďalších vzorkách kostí, resp. ich fragmentov z dvoch posledných výskumných sezón boli zistené na viacerých kostiach alebo ich častiach štiepne lomy, stopy po ohryzení a v jednom prípade i tenký plytký zárez. Dve vzorky tvorili zvyšky kostí lebiek novorodencov. V jednom prípade sa našla izolovaná sánka spolu s kostami pravého predlaktia a vlastnej ruky. Sánka patrí jednoznačne kostre č. 3, ktorej calvaria bola vyzdvihnutá v predchádzajúcej sezóne (Jakab, J. 1991, s. 48) v rovnakej hĺbke a vo vzdialnosti asi 400 cm od tohto nálezu.

Podrobne výsledky antropologickej analýzy s opisom anomálií, patologických zmien i tafonomických zvláštností na kostiach sú uvedené v antropologickom posudku, evidovanom v dokumentačnom fonde ústavu.

WEITERE ANTHROPOLOGISCHE FUNDE AUS DER BEFESTIGTEN SIEDLUNG DER LENGYEL-KULTUR IN RUŽINDOL. Grundlegende Information über die Analyse anthropologischer Funde auf der Fundstelle in Ružindol (Bez. Trnava). Es handelt sich um Skelettreste eines größeren Kindes, eines jungen Individuums und mehrerer Gruppierungen bzw. vereinzelter Menschenknochen. Auf vielen Knochen sind Spaltbrüche und Benagungsspuren. Ein Knochen weist einen dünnen seichten Einschnitt auf.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V SKRABSKOM

Mária Jenčová

Skrabské (okr. Vranov nad Topľou), Za mostkom (M-34-104-C-c-4, 1 : 10 000, 298 : 447 mm), sídlisko, záchranný výskum, 9.-10. stor., uloženie nálezov VM v Hanušovciach nad Topľou.

Ľavobrežná terasa Tople (Beskydské predhorie), nadmor. v. 160-170 m. Pre-skúmaná plocha cca 65 m².

Pri ťažbe zeminy bol narušený objekt nepravidelného oválneho tvaru (max. zahľbenie do podložia 0,45 m), pri okrajoch len plynko zahľbený a nejasne odlišiteľný od okolitej zeme. Vo výplni sa našlo množstvo črepov, kamenných úlomkov, uhlíkov a značne strávených kostí.

Na SZ od objektu sa zistili zvyšky ohniska, pri ňom bol rekonštruovateľný hrniec. Juhovýchodne sa zachytil druhý objekt nepravidelného oválneho tvaru (max. rozmery 5,40 x 2,90 m, zahĺbenie do podložia 0,50 m), dlhšou osou orientovaný SZ-JV. Nálezový materiál bol podobný ako pri prvom objekte.

RETTUNGSGRABUNG IN SKRABSKÉ. Im Gemeindekataster von Skrabské (Bez. Vranov nad Topľou) in der Lage Za mostkom wurde auf der linken Topla-Terrasse, bei Lehmbabgrabungen ein slawisches Objekt gestört. Nordwestlich von ihm befand sich eine Feuerstelle und südöstlich ein zweites Objekt von ovaler Form. Das gewonnene Keramikmaterial reiht die Siedlungsobjekte in das 9.-10. Jh.

VÝSKUM STREDOPALEOLITICKEJ LOKALITY HÓRKA-ONDREJ V ROKU 1991

Ľubomíra Káminská

Hôrka, časť Ondrej (okr. Poprad), Smrečányho skala (M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 320 : 273 mm, 330 : 273 mm), travertínová lokalita, sídlisko, systematický výskum, stredný paleolit, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

Výskumné práce sa sústredili hlavne na západnú časť pracoviska A za profilom A/G. Skúmanú plochu sme rozšírili o sektory m-p 1-8. Súčasne sme pokračovali v začiatke odkrývke vrstiev v sektورoch f-m 1-11.

Sektory f-m 3-11 boli pod holocennou rendzinou takmer úplne pokryté druhou vrstvou, ktorú tvorí sprašová hliná zmiešaná s veľkým množstvom travertínových balvanov a drviny. Podľa nálezov fauny možno predpokladať vznik tejto vrstvy v druhej polovici würmu. Pod ňou ležia hlinité sedimenty (hlavne vrstva G) z posledného interglaciálu.

Odkrývaná vrstva G poskytla veľké množstvo kamennej industrie a zvieracích kostí. Väčšina industrie bola vyrobená z kremeňa a prevažujú v nej ústupy a odštupy. Z hotových nástrojov z kremeňa sa vyskytli hlavne nože (obr. 28: 2). Z rádiolaritu boli vyrobené rôzne typy driapadiel (obr. 28: 3, 5), nože (obr. 28: 1, 6) a hrot. Plošná retuš sa objavila na nožoch a je ľahko opracovaný aj malý listovitý hrot so zaoblenou bázou (obr. 28: 4). Štiepaná kamenná industria má stredopaleolitickej charakter.

V ostatných častiach lokality sme pri čistení profilov C 1 a C 2 získali viacero artefaktov z kremeňa a v profile F aj nálezy otomanskej kultúry.

GRABUNG AUF DER MITTELPALÄOLITHISCHEN FUNDSTELLE HÓRKA-ONDREJ IM JAHRE 1991.
Fortsetzung der Untersuchung der mittelpaläolithischen Travertinfundstelle Hôrka, Teil Ondrej (Bez. Poprad) in der Lage Smrečányho skala. Auf der Arbeitsstelle A gewann man aus der Lehmschicht G eine größere Menge Spaltindustrie aus Quarz, z. B. Messer (Abb. 28: 2), und aus Radiolarit, z. B. Schaber (Abb. 28: 3, 5), Messer (Abb. 28: 6) und eine Blattspitze (Abb. 28: 4). Auf manchen Messern und auf der Blattspitze machte sich Flächenretusche geltend. Interglaziale Schichten sind in den Sektoren f-p 3-8 von einer zweiten Schicht überdeckt, die aus Lößlehm mit Travertinblöcken und Schutt aus der zweiten Hälfte des Würmglazials gebildet ist. Aus dem Profil F gewann man Funde der Otomani-Kultur.

PRIEŠKUM KATASTRA PADAROVIEC

Marián Klčo

Padarovce (okr. Trnava), extravidlán, sídlisko, prieskum, eneolit, lužická kultúra, doba laténska, 9.-13. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Osídlenie je situované tesne nad inundačnou hranicou na pravom brehu rieky Blava, na niekoľkých miestach v polohe od kátlovského.

a) Črepy z tela a ústia hrncovitých nádob, pochádzajúce pravdepodobne zo sídliskového objektu (35-33-05, 1 : 10 000, 271 : 163 mm), kóta 165 mm, 9.-10., 11.-12. stor.

b) Asi 20 m západne od miesta nálezu črepov z obdobia včasného a vrcholného stredoveku, sporadický výskyt keramiky lužickej kultúry a z doby laténskej; fragment motyky z parohoviny a praslen (obr. 29: 1).

c) Nález okrajového črepa z hrubostennej zásobnice (35-33-05, 1 : 10 000, 288 : 159 mm), kóta 168 m, vrcholný stredovek, 13. stor.

d) Sídliskové nálezy (35-33-05, 1 : 10 000, 280 : 146 mm), kóta 166 m, sporadickej výskyt črepov, čepeľ z rohovca (obr. 29: 2, 3), eneolit, bošácka skupina. Intenzívny výskyt črepov z tela šálok a amfor čiernej a sivočiernej farby s tuhaným povrchom, lužická kultúra. Okrajové črepy sitúl a hrncovitých nádob (obr. 29: 6-8), črep z tela keramiky zdobenej hrebeňovaním (obr. 29: 4), fragment skleneného náramku tmavomodrej farby (obr. 29: 5), doba laténska.

BEGEHUNG DES KATASTERS VON PADAROVCE. Im Extravillan der Gemeinde Padarovce (Bez. Trnava) wurde unmittelbar über der Inundationsgrenze des Flüßchens Blava intensive Besiedlung festgestellt: Äneolithikum, Bošáca-Gruppe (Abb. 29: 2, 3), lausitzer Kultur, Latènezeit, 9.-13. Jh. (Abb. 29: 1, 4-8).

PRIESKUM V RUŽINDOLE

Marián Klčo

Ružindol (okr. Trnava), intravilán, extravilán, prieskum, eneolit, stredo-vek., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

a) Farský mlyn (35-33-18, 1 : 10 000, 1 : 364 mm), ľavobrežná terasa potoka Parná, ojedinelý nález sivého sekeromlatu (zach. dĺ. 9,80 cm) zhotoveného z amfibolitu, resp. z amfibolitickej bridlice (petrografický rozbor Ľ. Illášová); stredná časť sekeromlatu je v mieste otvoru rozšírená, ostrie je obojstranne zbrúsené (obr. 30: 1). Datovanie: eneolit.

b) Intravilán (35-33-23, 1 : 10 000, 315 : 22 mm), pri výkope základov novostavby domu Štefana Pecha č. 22 bola porušená sídlisková vrstva, ktorá obsahovala črepy a železný nôž (obr. 30: 2-6). Na dvoch okrajoch hrncov sú vyrazené plastické značky v podobe písmena T (obr. 30: 4) a značka pozostávajúca zo štyroch šikmých zárezov (obr. 30: 3). Nález ďalej obsahuje fragment tehlovočerveného kananca (obr. 30: 5) a črepy z ústia a tela džbánov a hrncov. Datovanie: polovica 16. stor.

BEGEHUNG IN RUŽINDOL. Auf der linken Terrasse des Baches Parná in der Gemeinde Ružindol (Bez. Trnava) gewann man den Einzelfund einer äneolithischen Hammeraxt (Abb. 30: 1). Im Intravillan der Gemeinde wurde bei einer Ausschachtung eine Siedlungsschicht gestört, die Scherben und ein Eisenmesser von der Mitte des 16. Jh. enthielt (Abb. 30: 2-6).

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z VRBOVÉHO

Marián Klčo

Vrbové (okr. Trnava), intravilan, sídlisko, stredovek, uloženie BM v Piešťanoch.

a) Ulica Ela Šándora (35-32-06, 1 : 10 000, 70 : 296 mm), kóta 186 m, výkopom pre vodovodné potrubie bola porušená zásypová vrstva. Z tejto vrstvy z hĺ. 150 cm pochádzajú sivé a bledosivé črepy, zdobené radielkovou výzdobou, a fragment okraja (Ø ústia 7,20 cm) bezuchého hnedého loštického pohára typu Ib (Goš, V. 1978: Havelkovo muzeum v Lošticích. Katalóg archeologickej sbírky. In: Zprávy Čs. společ. archeol. při ČSAV, 20, Praha - Nitra - Brno, s. 137), stredovek, 15. stor. (obr. 31: 1).

b) Námestie slobody (35-32-06, 1 : 10 000, 55 : 310 mm), kóta 180 m, pri hĺbení základov pre obchodný dom bola porušená sídlisková vrstva, v ktorej sa našla kostená pracka (dĺ. 10,40 cm) s pevnou tylovou doštičkou, zdobená koncentrickými krúžkami, stredovek, 13. stor. (obr. 31: 2).

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS VRBOVÉ. Im Intravillan der Stadt Vrbové (Bez. Trnava) gewann man das Mündungsfragment eines "Lošticer" Bechers aus dem 15. Jh. (Abb. 31: 1) und den Einzelfund einer verzierten Knochenschnalle aus dem 13. Jh. (Abb. 31: 2).

POKRAČOVANIE VÝSKUMU RÍMSKEHO KASTELA V IŽI

Klára Kuzmová - Ján Rajtár

Iža (okr. Komárno), Leányvár (45-43-14, 1 : 10 000, 477-495 : 163-183 mm), doba rímska (2.-4. stor.), rímskoprovinciálna kultúra, kastel, systematický výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V predošlých rokoch výskumu sa postupne pod celým južným frontom kamenného kastela podarilo odkryť časti desiatich stavieb (kasárenských budov) vnútornnej zástavby staršieho drevozemného tábora. V štrnástej sezóne sa terénnne práce sústredili predovšetkým do priestoru juhozápadného nárožia a príľahej časti retenčnej kamenného kastela, kde sa na ploche 20 x 7 m (sektor 8-11/q-r) odkryli ďalšie zvyšky stavieb 9. a 10. drevozemného tábora.

Pod násypovými vrstvami zemnej ochodze kamenného kastela, ktorá sa z vnútornej strany opierala o jeho pevnostný múr, sa mimoriadne dobre zachovala nále-

zová situácia stavby 9. Jej dvojtraktové pôdorysné členenie a spôsob výstavby zo sušených tehál sa úplne zhodujú so stavebnou dispozíciou a s konštrukciou všetkých dosiaľ odkrytých stavieb. Múry strednej steny a oboch vonkajších nosných stien tejto stavby sa zachovali do výšky 30-40 cm a dosahovali hr. 100-120 cm. Miestnosti v oboch traktoch mali š. 400-425 cm. Podlahu tvorili udupané vrstvy žltého piesočnatého ílu a dlažba z nepálených tehál. V tejto stavbe sa odkryli aj zvyšky vykurovacích zariadení. V miestnosti západného traktu to bola značne deštruovaná malá hlinená piecka, postavená na dlažbe zo surových tehál, opierajúca sa o stredovú stenu. V miestnosti východného traktu bolo zrejme iba otvorené ohnisko na polkruhovitej dlažbe zo surových tehál s polomerom 125 cm pri východnej vonkajšej stene. Pozdĺž oboch vonkajších stien stavby boli vo vzdialenosťi 50-60 cm sčasti zahĺbené a sčasti z oboch strán surovými tehľami obložené odvodňovacie žľaby na odvádzanie dažďovej vody. Zo stavby 10 sa odkryla časť jej východného traktu, zvyšok bol značne porušený výstavbou pevnostného múru a juhozápadnej nárožnej veže kamenného kastela. Ulička medzi stavbami 9 a 10 mala š. 425-440 cm.

Pri zarovnávaní profilu zemnej ochodze v sektore 6/0 sa pod jej násypovými vrstvami na úrovni podložia objavila šachta studne, ktorej dno siahalo do hĺbky 220 cm. Šachta mala obloženie z lomového kamene s vnútorným priemerom 55 až 80 cm a v spodnej časti aj výdrevu z druhotne použitého asi 150 cm vysokého suda. Zachovali sa z neho iba malé zvyšky. Na dne studne v štrkovej vrstve sa našli zlomky niekoľkých keramických nádob. Studňa bola zahĺbená v mieste, kde sa pôvodne nachádzal západný trakt stavby 10. drevozemného tábora. Vznikla teda zrejme až po jeho zániku, v čase výstavby kamenného kastela.

Z početných nálezov z priestoru odkrytých stavieb 9 a 10 je potrebné spomenúť niektoré časti výzbroje a výstroja, ale najmä mince. Pozoruhodný je nález železného dvojsečného meča, dlhého 90 cm (spatha), v miestnosti západného traktu stavby 9. Je to už druhý takýto meč pochádzajúci z vrstiev drevozemného tábora. Dôležité sú i početné železné trojkridelkové hroty šípov, ktoré spolu so zlomkami kostených obložení lukov svedčia o tom, že v posádke tohto tábora boli zastúpené oddiely lukostrelcov. K obrannej výzbroji okrem fragmentu bronzového obvodového kovania štítu patrili zlomky železného segmentového panciera a zlomky bronzových šupinových pancierov. V priestore stavieb sa našli dve bronzové klienkovité spony a bronzová spona v tvare svastiky. Pozoruhodný je i zlomok germánskeho jednostranného kosteného hrebeňa s oblúkovitým držadlom.

Spomedzi desiatich mincí, ktoré sa našli v priestore odkrytých stavieb, je najvýznamnejší dupondius Marca Aurelia z decembra r. 178 až jari 179. Je to už druhý exemplár tejto razby, ktorá zakončuje chronologický rad mincí v nálezoch z vrstiev drevozemného tábora. Je teda zrejmé, že tento tábor, ktorý tu vznikol v období markomanských vojen, násilne zanikol pri nečakanom germánskom útoku niekedy v priebehu roka 179.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IM RÖMISCHEN KASTELL VON IŽA. Die Grabung in Iža (Bez. Komárno) konzentrierte sich auf den Raum der Südostecke und den anliegenden Teil der Retentura des Steinkastells. Auf einer Fläche von 20 x 7 m wurden hier weitere Teile von Mannschaftsbaracken Nr. 9 und Nr. 10 des früheren Holz-Erde-Lagers freigelegt. Seine Doppeltrakt-Aufgliederung, seine Ausmaße und Konstruktion aus luftgetrockneten Lehmziegeln stimmen

mit der Baudisposition der anderen bisher untersuchten Bauten dieses Lagers überein. Im Bereich des Baues 10 wurde unter der Wehrgang-Aufschüttung auch ein Brunnen entdeckt. Sein 220 cm tiefer Schacht wurde mit einem Holzfaß verschalt und mit Bruchsteinen verkleidet. Der Brunnen stammt wahrscheinlich aus der Bauzeit des Steinkastells. Von den zahlreichen Funden aus dem Bereich der Bauten 9 und 10 des Holz-Erde-Lagers sind einige Waffenstücke (ein eisernes Langschwert-Spatha, eiserne dreiflügelige Pfeilspitzen und beinerne Versteifungen von Kompositbögen) und 10 Münzen (die jüngste Prägung ist ein Dupondius des Mark Aurel vom Dezember 178 - Frühling 179) besonders wichtig. Sie bestätigen, daß das Holz-Erde-Lager von Iža zweifellos noch während der Markomannenkriege zerstört wurde.

ĎALŠÍ NÁLEZ Z DOBY RÍMSKEJ Z HOLČÍKOVIEC

Mária Lamiová-Schmiedlová

Holčíkovce (okr. Vranov nad Topľou), na juhovýchodnom brehu vodnej nádrže Domaša blízko rekreačného strediska Eva (38-12, 1 : 50 000, 240 : 430 mm), náhodný nález, doba rímska, uloženie nálezu VPS AÚ SAV v Košiciach.

V roku 1990 sa podarilo nájsť ojedinelé zlomky keramiky z doby rímskej (Lamiová-Schmiedlová, M. 1992: Nálezisko z doby rímskej v Holčíkovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990, Nitra, s. 67-68). V septembri 1991 pri poklese vodnej hladiny sa objavilo torzo pohárovitej nádoby s odsadenou nôžkou, hrubo vypracovanej, oranžovej farby; v. 5,10 cm, Ø oválneho dna 4,70-5,30 cm (obr. 32).

Je pravdepodobné, že uvedené nálezy pochádzajú z osady z doby rímskej, pôvodne situovanej na ľavobrežnej terase Ondavy, ktorá je dnes už zaplavená.

WEITERER FUND AUS RÖMISCHER ZEIT IN HOLČÍKOVCE. Bei der Senkung des Spiegels des Wasserbassins Domaša fand man in Holčíkovce (Bez. Vranov nad Topľou) ein Gefäßtorso aus römischer Zeit (Abb. 32). Er stammt wahrscheinlich aus der heute schon überfluteten Siedlung, die auf der linksuferigen Ondava-Terrasse existierte.

NÁLEZY ZO SLATINKY

Marta Mácelová

Slatinka (okr. Zvolen), zastávka Slatinka (36-32, 1 : 50 000, 170 : 253 mm), prieskum, mladšia doba bronzová, pohrebisko? uloženie nálezov SM v Banskej Bystrici.

Výstavba odstavenej koľaje pre nákladnú vlečku 100 m západne od železničnej zastávky Slatinka (obr. 33).

Pri prieskume staveniska v profile severného svahu v hí. 60 cm sa zistili črepy amforovitej nádoby (obr. 34), pochádzajúce pravdepodobne z porušeného lužického hrobu. Výsledky následných prieskumov na lokalite boli negatívne.

FUNDE AUS SLATINKA. Bei der Begehung der Baustelle auf der Bahnhaltestelle Slatinka (Bez. Zvolen) wurde ein gestörtes lausitzisches Grab festgestellt, das Scherben eines amphorenförmigen Gefäßes enthielt (Abb. 33; 34).

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V HISTORICKOM JADRE BRATISLAVY

Marta Maruniaková

Bratislava, časť Staré Mesto, štátna mestská pamiatková rezervácia, záchranné výskumy, ľažisko doba laténska, 13.-14. stor., 14.-16. stor., uloženie nálezov MÚDP v Bratislave.

1. Hlavné nám. 3, parcela č. 12, centrálna časť rezervácie (ďalej len ŠMPR). V suteréne objektu bola preskúmaná gotická kamenná chladnička kruhového pôdorysu s otvormi na drevené trámy v stenách. V jej zásype sa našla keramika zo 14.-15. stor.

2. Hlavné nám. 4, parcela č. 11, centrálna časť ŠMPR. V priestore vnútorného dvora objektu bola objavená gotická kamenná chladnička kruhového pôdorysu, kamenná studňa zo 14. stor. so zachovanou výdrevou v spodnej časti a kultúrna vrstva z doby laténskej. V zásype chladničky a studne sa našla keramika, sklo a kovové predmety zo 14.-15. stor.

3. Hviezdoslavovo nám. 25, parcela č. 309, južná časť ŠMPR. V suteréne objektu bol odkrytý v dvoch statických sondách hlavný hradbový mór, využitý sekundárne pri budovaní pivníc.

4. Panská (prv Nálepkova) ul. 11, parcela č. 305, južná časť ŠMPR. V suteréne objektu bola zistená laténska kultúrna vrstva a stredoveká kultúrna vrstva s črepmi zo 14.-16. stor., vo dvore objektu torzo stredovekej kamennej studne, v jej zásype keramika z 15.-16. stor.

5. Panská (prv Nálepkova) ul. 16, parcela č. 324, južná časť ŠMPR. V suteréne objektu boli zistené dve kamenné chladničky; jedna s kruhovým a druhá priблиžne so štvorcovým pôdorysom. Zánik prvej datujeme podľa keramiky v zásype do 14.-15. stor., zánik druhej do 13.-14. stor. Okrem keramiky sa tu našlo i gotické sklo.

6. Rybárska brána 1, parcela č. 10, južná časť ŠMPR. V suteréne objektu bola objavená v statickej sonde stredoveká kultúrna vrstva s keramikou zo 14.-16. stor., obvodové murivo z lomového kameňa zo 14. stor. a časť laténskeho objektu vyplneného keramickým materiálom z 1. stor. pred n. l.

7. Sedlářska ul. 5, parcela č. 335, severozápadná časť ŠMPR. V prízemí objektu bolo preskúmané stredoveké kamenné obvodové murivo domu zo 14. stor. s interiérovou maltovou a okruhliakovou dlažbou, pod nimi vrstvy z praveku a z doby laténskej.

8. Sedlářska ul. 6, parcela č. 341, severozápadná časť ŠMPR. V statickej sonde na prízemí bola zachytená časť laténskeho objektu (LC-LD), kultúrna vrstva s keramikou a s torzom piecky z 13. stor.; v ďalšej sonde na prízemí sa zistili

dva kostrové hroby z 11. stor. (dospelí jedinci v polohe na chrbte s vystretými nohami i rukami, jeden so zničenou lebkou; orientácia Z-V a JZZ-SVV, výplň hrobových jám sa farebne neodlišovala; ako milodary boli fragment broncového drôtiaka a broncový gombík); piecka z 13.-14. stor., laténska kultúrna vrstva a vo vstupnej miestnosti na prízemí kamenná studňa obsahujúca keramický a sklený materiál z 13.-18. stor.

RETTUNGSGRABUNGEN IM HISTORISCHEN KERN VON BRATISLAVA. Im Gebiet der Denkmalreservation in Bratislava erfolgten acht kleine Rettungsgrabungen. Die bedeutendsten Funde stammen aus dem 11. Jh. (zwei Gräber in der Gasse Sedlárska ul. 6) und aus dem 14.-16. Jh. (Kühlraum auf dem Hauptplatz 3, ein Brunnen und Kühlraum auf dem Hauptplatz 4, ein Brunnen in der Gasse Panská (vorher Nálepkova) ul. 11, zwei Kühlräume in der Gasse Panská ul. 16 und ein Brunnen in der Gasse Sedlárska ul. 6). Die Menge des Keramikmaterials aus dem 14.-16. Jh. aus der Verfüllung der angeführten Brunnen und Kühlräume ergänzte bedeutsam das Bild über die materielle Kultur des hoch- und spätmittelalterlichen Bratislava.

VÝSLEDKY VÝSKUMU NA ČERTOVEJ SIHOTI A KLÁŠTORISKU V LETANOVCIACH

Elena Miroššayová

Letanovce (okr. Spišská Nová Ves), Čertova sihoť (M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 201 : 245 mm), zisťovací výskum, sídlisko, mladšia doba bronzová, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

Opevnené sídlisko sa rozprestiera na terasovitých plochách severne a severovýchodne od valu III, ktorý sa tiahne po hrebeni Čertovej sihote. Objavené bolo náhodne pri výskume valu. Pôvodne sa totiž predpokladalo, že val III bol vybudovaný súčasne s valmi I a II na ochranu sídliska zo staršej doby železnej na svahu klesajúcim od Čertovej sihote ku Kláštorisku (Miroššayová, E. 1992: Zisťovací výskum systému opevnenia na Kláštorisku v Letanovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 76). Zisťovací výskum ukázal, že val III patril inému – staršiemu sídlisku, o ktorého existencii sa doposiaľ nevedelo (obr. 35). Pri výskume sme sa zamerali na sledovanie konštrukcie valu (sonda 1, 2) a sídliskových objektov vo vnútornom areáli (sonda 3, 4).

V sonda 1 (2 x 6 m) na vonkajšej strane, pri úpätí valu III, sa zachytila deštrukcia kameňov zosunutých z opevnenia, fragmenty keramiky a zvieracie kosti so stopami zárezov.

Sonda 2 a rez pri jej severnom profile na korune valu odkryli zvyšky múru z vápencových kameňov a pieskovcových platní kladených nasucho, ktorý bol pristavený ku skalnému bralu. Na vnútornej strane múru sa zistili stopy zuholnatej drevenej konštrukcie. Na kameňoch múru a nájdených fragmentoch keramiky sú viditeľné známky pôsobenia silného ohňa.

Na terasovitej ploche pod valom sa sondou 3 (2,50 x 4 m) preskúmala časť objektu s podlahou vyloženou kameňmi a kolovou konštrukciou. Medzi kameňmi ležali fragmenty keramiky, mazanice, zvieracie kosti a tri zlomky broncového meča, kto-

rého plná liata rukoväť, zdobená tromi rebrami, má kotúčovité zakončenie s gombíkom uprostred. Tvarom je meč najbližší mečom liptovského typu. Poškodený je pôsobením ohňa.

Časť kamennej deštrukcie podlahy ďalšieho objektu sa zachytila v sonde 4 (1 x 5 m).

Pre nájdené fragmenty keramiky je príznačné tvrdé vypálenie, zrnitý materiál, ostrený jemný alebo hrubozrnný pieskom, v niektorých prípadoch kúskami pálenej hliny a drveného väpenca. Pri predbežnej analýze zaznamenávame v tvaroch a vo výzdobných prvkoch podobnosť s keramikou lužickej kultúry. Pre spresnenie kultúrnej klasifikácie nálezov zo sídliska na Čertovej sihoti je potrebné získať rozsiahlejší súbor. Ak sa predpokladané spojenie s lužickou kultúrou potvrdí, bude to dôležitý príspevok k riešeniu problematiky zásahu uvedenej kultúry v regióne Spiša. Na základe doterajších nálezov datujeme opevnené sídlisko na Čertovej sihoti do mladšej doby bronzovej.

Súčasne s výskumom na Čertovej sihoti pokračoval výskum valu I na Kláštorisku. Nadviazalo sa na plochu sondy II, skúmanú v predchádzajúcej sezóne. Na ploche 4,50 m na korune valu sa zachytili obrys jednej celej komory a časť dvoch ďalších komôr vymedzených radom väčších kameňov. Výplň komôr pozostávala z menších kameňov, zo štrku a z popolovitej hliny zmiešanej s uhlíkmi alebo so spráchnenými zvyškami dreva. Sporadicky sa vyskytovali prepálené zvieracie kosti. Dokončil sa rez valom. Maximálna hĺbka, v ktorej sa zachytilo podložie, je 2,45 m. Z preskúmanej plochy je málo nálezov: malé fragmenty tiel hrncov, zvieracie kosti, železná troska. K spresneniu pôvodného datovania do staršej doby železnej (Mirošayová, E. 1992, s. 76) neprispievajú. Zachovaná výška deštrukcie valu, jeho dĺžka a dispozícia v teréne nás vedú k domnienke, že staviteľia prácu na opevnení z nejakých dôvodov prerušili a stavbu neskončili.

GRABUNGSERGEBNISSE VON ČERTOVÁ SIHOĽ UND KLÁŠTORISKO IN LETANOVCE. Die Grabung in Letanovce (Bez. Spišská Nová Ves) erfolgte in zwei Lagen. Die befestigte Siedlung in der Lage Čertova sihoľ entdeckte man zufällig bei der Untersuchung der Wallkonstruktion III. Es wurde festgestellt, daß der Wall nicht zur ältereisenzeitlichen Siedlung gehört, die auf dem von Čertova sihoľ zu Kláštorisko abfallenden Hang lag, sondern zum Schutz einer anderen Siedlung errichtet wurde, die vorläufig in die jüngere Bronzezeit datiert wird. Sie erstreckte sich nord- und nordostwärts vom Wall III (Abb. 35). Im abgedeckten Abschnitt bestand die Befestigung aus einer Trockenmauer aus Kalksteinen und Sandsteinplatten. Teilweise untersucht wurde ein Objekt mit stein gepflastertem Fußboden und Pfostenkonstruktion. Aus ihm stammen Bruchstücke eines Bronzeschwertes des Liptov-Typs und Fragmente von Keramik, deren Formen und Verzierungselemente eine Ähnlichkeit mit lausitzischer Keramik aufweisen.

In der Lage Kláštorisko beendete man die Grabung auf dem Wall I mit Holzkastenkonstrukcion, der zu der höher genannten Siedlung aus der älteren Eisenzeit gehörte. Die erhaltene Höhe der Versturzschicht des Walles, seine Länge und Disposition im Gelände lassen annehmen, daß seine Erbauung nicht beendet wurde.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V GEČI

Elena Miroššayová

Geča (okr. Košice-vidiek, záhrada domu č. 15 (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 189 : 176 mm), záchranný výskum, sídlisko, pohrebisko, staršia doba bronzová, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

Obec Geča sa nachádza na pravobrežnej terase Hornádu v rovinatom teréne. Skúmaná poloha je situovaná na južnom okraji terasy, od S mierne vyvýšenej. Na objekty narazil Martin Varga, obyvateľ obce, č. d. 15, pri kopaní základov pre pivnicu. Prostredníctvom obecného úradu upozornil na ne VPS AÚ SAV v Košiciach.

Záchranný výskum sa realizoval len na ploche výkopu pre pivnicu, ktorý mal rozmery 2,40 x 3,90 m. Pre blízkosť hospodárskych stavieb sa nemohol viac rozšíriť. Po začistení dna výkopu v hĺ. 1,10-1,20 m sa ukázalo, že kultúrna vrstva je vybratá až po podložie. Zachytili sa obrysy dvoch sídliskových jám a dna hrobovej jamy. Vo výkope bolo zistené nasledovné zvrstvenie: hnedočierna vrstva s hĺ. 0,80 m mala sypký charakter a obsahovala fragmenty novovekej, ojedinele i pravekej keramiky. Pôsobí dojmom navážky. Pod ňou sa nachádzala hneda sfarbená hlinitá kultúrna vrstva s prímesou piesku. Podložie bolo piesočnaté žltej farby.

Opis nálezov

Hrob - jama približne obdĺžniková so zaoblenými rohmi, zapustená do piesočnatého podložia. Črtala sa ako škvRNA s hnedou výplňou. Kostra zachytená v hĺ. 1,15 m od dnešného povrchu. Pochovaný ležal na bruchu, lebka mierne vytočená. Ruky pokrčené, ľavé rameno pritlačené k hrudnému košu, dlane zložené pod tvárou. Dolné končatiny zohnuté v kolenách, spodná časť a chodidlá pritiahnuté tesne k panve. Pôvodne boli pravdepodobne zviazané (obr. 36; 37: 1). Pri kostre sa milodary nenašli.

Nálezy z výplne nad dnom jamy: obsidiánový úštep, dĺ. 28 mm (obr. 37: 3); zlomok závesku z mušle - dĺ. 27 mm (obr. 37: 2); fragment okraja, svetlohnedý, zrnitý, ostrý materiál (obr. 37: 8); fragment vydutia s horizontálnym uchom, tmnedý až čierny, zrnitý materiál (obr. 37: 5); fragment dna, hnedý, zrnitý materiál ostrený hrubozrnňím pieskom (obr. 37: 4); 14 fragmentov tiel nádob - málo výrazné, zrnitý, ostrý materiál. Všetky fragmenty sú z dobre vypálených nádob.

Jama 1 - pri severnom profile (obr. 36). Preskúmaná čiastočne. Výplň obsahovala hnedú hlinu, smerom ku dnu zmiešanú s pieskom. Podložie piesočnaté. Nálezy: 4 novoveké črepky, 11 pravekých fragmentov keramiky. Fragmenty tiel pravekých nádob, nevýrazné; zrnitý materiál dobre vypálený.

Jama 2 - preskúmaná čiastočne. Tvar pravidelný, pokračuje pod východným a južným profilom (obr. 36). Výplň obsahovala hnedú hlinu, v lalokovitom výbežku smerom k severnému profilu zmiešanú s drobnými úlomkami mazanice a uhlíkmi. Zreteľné stopy prepálenia. Nálezy: úštep z limnokvarcitu, dĺ. 46 mm, ležal na povrchu tmavej výplne jamy (obr. 38: 7); úštep z limnokvarcitu, dĺ. 42 mm (obr. 38: 3); úštep z limnokvarcitu, dĺ. 31 mm (obr. 38: 6); úštep z poľského pazúrika, dĺ. 20 mm (obr. 38: 1); zlomok čepele z poľského pazúrika, dĺ. 15 mm (obr. 38: 2); čepeľ z limnokvarcitu, dĺ. 36 mm (obr. 38: 5); úštep z opálovitej horniny, dĺ. 53 mm (obr. 38: 4). Vo výplni preskúmanej časti objektu sa našlo 114 fragmentov keramiky. Prevažujú fragmenty tiel nádob zo zrnitého materiálu, hnedých a svetlo-

hnedých farebných tónov. Dobre vypálené. Fragment okraja sivohnedej farby, jemný materiál (obr. 38: 9); fragment tela sivohnedej farby, vnútro čierne, materiál zrnitý, povrch zdrsnený hustými plytkými vpichmi (obr. 38: 8); fragment dna s pôvodným Ø 50 mm, svetlohnedej farby, zrnitý materiál (obr. 38: 10); fragment dna červenohnedej farby, zrnitý materiál s prímesou hrubozrnného piesku a kamienkov (obr. 38: 11); fragment dna s pôvodným Ø 110 mm, červenohnedej farby so zrnitým ostrým materiálom, okraj dna pretláčaný (obr. 38: 12); pásikové ucho svetlohnedej farby so zrnitým materiálom a s prímesou piesku a drvenej pálenej hliny (obr. 38: 13; fragment okraja džbánka, pôvodný Ø ústia 75 mm, farba hnadosivá, materiál zrnitý (obr. 38: 14); fragment tela nádoby svetlohnedej farby, zrnitý materiál, povrch upravený slamovaním (obr. 38: 16); fragment kónickej misky s pôvodným Ø ústia 110 mm, farba sivohnedá, materiál jemne zrnitý (obr. 38: 15).

Nálezy vyzbierané v hline z výkopu: nástroj z poľského rohovca, dĺ. 70 mm (obr. 37: 6); brúsik, dĺ. 90 mm (obr. 37: 16); fragment tela s ryhou výzdobou, farba tmavosivá, materiál jemne zrnitý (obr. 37: 7); fragment misky s jazykovitým výčnelkom na okraji, farba červenohnedá, na lome čierna, materiál jemne zrnitý (obr. 37: 9); fragment okraja hrnca s pretláčeným okrajom, farba hneda, materiál zrnitý s prímesou kamienkov a drvenej pálenej hliny (obr. 37: 10); fragment hrnca, zdobený výčnelkom, plastický pásek odlúpnutý, farba hneda, materiál s prímesou kamienkov a drvenej pálenej hliny (obr. 37: 11); fragment tela nádoby, zdobený plytkými ryhami, farba hneda, vnútro čierne, materiál zrnitý (obr. 37: 12); fragment okraja, farba čiernosivá, materiál zrnitý (obr. 37: 13); fragment dna s pôvodným Ø 46 mm, farba svetlohnedá, materiál zrnitý (obr. 37: 15).

M. Varga odovzdal nádobu, ktorú našiel pri dodatočnom prehlbovaní dna výkopu v západnom rohu v hí. asi 1,40 m. Kónická nádobka s pásikovým uškom, v. 74 mm, Ø ústia 98 x 101 mm, Ø dna 58 mm, farba svetlohnedá až čierna, materiál zrnitý (obr. 37: 14).

Obec Geča leží v oblasti intenzívne osídlovej od obdobia praveku. V intravilané bol pri výstavbe domu č. 1 objavený kostrový hrob otomanskej kultúry (Budinský-Krička, V. 1978: Archeologické prieskumy a nálezy na východnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 48). Fragmenty z doby bronzovej sa našli aj na severnom okraji terasy, na ktorej sa nachádzala skúmaná poloha (Andel, K., nálezová správa č. 77/51 v archíve AÚ SAV v Nitre).

Chronologická a kultúrna klasifikácia nálezov z výkopu pri dome č. 15 je zatiaľ problematická. V kostrovom hrobe sa nenašli výraznejšie predmety, ktoré by pomohli bližšiemu datovaniu. Nájdené fragmenty keramiky, obsidiánová čepeľ a zlomok závesku z mušle (obr. 37: 2-5, 8) majú charakter pamiatok zo začiatku doby bronzovej, prípadne záveru eneolitu. Je však otázne, či uvedené predmety boli naozaj súčasťou výbavy hrobu, alebo sa do výplne dostali náhodne. Majiteľ domu odkryl celú kostru ešte pred príchodom pracovníkov AÚ SAV, ktorí potom mohli situáciu dokumentovať už len v úrovni kostry.

Výraznejší materiál, ktorý charakterom má bližšie k pamiatkom staršej doby bronzovej (obr. 38), sa získal z jamy 2.

Vzhľadom na malú plochu, ktorá bola odkrytá, zostáva nedoriešená otázka chronologického a kultúrneho vzťahu medzi kostrovým hrobom a sídliskovými jami zachytenými v jednej úrovni.

RETTUNGSGRABUNG IN GEČA. Beim Ausheben von Fundamenten für einen Keller erfaßte man Funde im Garten des Hauses Nr. 15 in der Gemeinde Geča (Bez. Ko-

šice). Eine Rettungsgrabung erfolgte nur auf der ausgehobenen Fläche. Auf der Sohle einer Kulturschicht wurden teilweise zwei Siedlungsgruben und ein Hockergrab freigelegt (Abb. 36; 37: 1). Die chronologische und kulturelle Klassifizierung des Grabes ist problematisch. Es fehlen Beigaben. Vorläufig ist es in die beginnende Bronzezeit, evtl. in den Abschluß des Äneolithikums datiert. Das Material aus der Siedlungsgrube 2 (Abb. 38) nähert sich mit seinem Charakter den Denkmälern aus der älteren Bronzezeit.

VÝSKUM STUDNE NA HRADE STREČNO

Jozef Moravčík

Strečno (okr. Žilina), hrad (M-34-98-B-c, 1 : 25 000, 32 : 333 mm), systematický výskum hradnej studne, novovek, uloženie nálezov PvM v Žiline.

Lokalita sa nachádza na predele Žilinskej kotliny a Turca v tesnej blízkosti Váhu, na jeho ľavej strane.

Prvé výskumy sa na hrede realizovali v r. 1974-75 pod vedením pracovníka PvM (Šedo, O. 1975, 1976: Zisťovací výskum na Strečianskom hrade. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1974. Nitra, s. 100-101, obr. 86-87; Druhá sezóna na hrade Strečno. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1975. Nitra, s. 203-206, obr. 133) a potom v r. 1978-79 sledovalo SNM v Bratislave vyčisťovacie práce, ktoré sa tu uskutočňovali popri rekonštrukcii a konzervácii hradu (Drenko, Z. 1980: Archeologické nálezy na hrade Strečno. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1978. Nitra, s. 89-91; Výskum na hrade Strečno. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1979. Nitra, s. 64-65).

V posledných troch rokoch sa tu okrem pravidelného čistenia celého areálu vykonáva aj čistenie hradnej studne, ktorá sa nachádza na nádvorí medzi hlavnou bránou a kapinkou tesne pod hlavnou vežou (severozápadne od nej). Koncom r. 1991 sa členovia Speleologickej spoločnosti z Martina dostali do hí. 85 m. Studňa obsahovala sutinu z deštrukcie hradu: murivo, maltu, rebrovanie z kaplnky, zlomky keramiky a kachlic, železné klince, zvieracie kosti. Tento materiál sa dostal do studne zrejme naraz v r. 1698, keď bol hrad na príkaz cisára Leopolda I. zdemolovaný ako sídlo rebelov (Tököliho kuruci sa tu zdržovali v r. 1678 a 1686).

Okrem spomínaných nálezov sa v hí. 50 m našli dva články portálu, vyrobené zo žltého pieskovca, zdobené plastickým ornamentom – vajcovcom a dobovým listom (obr. 39: 1, 2). Obidva sú značne olámané a nedajú sa spojiť.

Ďalšie články z pieskovca sa našli v hí. 80-82 m. Ide o štyri kusy plochých platní nerovnakej hrúbky s latinským textom: ETM... DNVS D, FR...SELENII (obr. 40: 1-4). Prvý kus nemusí patriť priamo k ďalším trom, ktoré na seba nadvážujú menom posledného majiteľa hradu palatína Františka Vešeléniho. Text možno rekonštruovať: Dominus domus Franciscus Wesselenii = pán domu František Vešeléni. Ide zrejme o portál dverí alebo časť výzdoby nad vstupom do hradu, prípadne vzhľadom na hrúbku platní môže ísť aj o náhrobný kameň.

Na ďalšom kameni je pretiahnutá plastická ruža, stredový plastický kruh a časť latinského textu: OCSI (obr. 41: 2). Posledným kamenným predmetom je dvojitá nádoba lievikovitého tvaru, ktorá vyrastá zo štvorcovej základne - podstav-

ca (obr. 41: 1). Časť jednej z nádob sa nezachovala. Vnútorná strana oboch je pokrytá čiernom smolovitou vrstvou - dechtom, ide zrejme o držiak smolných fakieľ.

Pri čistení kaplnky sa našlo tiež niekoľko kamenných článkov s latinským textom, ale nedali sa rekonštruovať. Možno predpokladať, že pri čistení zvyšnej časti studne sa objavia aj ďalšie podobné nálezy. Kamenné články s textami možno datovať do pol. 17. stor., prípadne o niečo neskôr (Fr. Vešeléni zomrel r. 1667); časť portálu s vajcovcom môže pochádzať i zo zač. 17. stor. a kamenný držiak fakieľ azda z neskorého stredoveku (15. stor.).

UNTERSUCHUNG EINES BRUNNENS AUF DER BURG STREČNO. In den letzten drei Jahren wird auf der Burg Strečno (Bez. Žilina) die Säuberung des Burgbrunnens verwirklicht. In 50 m Tiefe wurden zwei Teile eines Steinportals (Abb. 39: 1, 2) und in 80-82 m Tiefe weitere, beschriftete Steinglieder (Abb. 40: 1-4; 41: 2) entdeckt. Es handelt sich offenbar um den Teil eines Portals evtl. eines Eingangstores oder einer Grabplatte. Der letzten Fund bildet ein steinernes Doppelgefäß mit quadratischem Sockel - Fackelhalter (Abb. 41: 1). Die beschrifteten Steinglieder sind in die Mitte des 17. Jh. datierbar, die weiteren zwei mit Ornament an seinem Anfang und der Fackelhalter etwa in das 15. Jh.

NÁLEZY ZO ZVOLENA

Peter Mosný

Zvolen (okr. Zvolen), Haputka, Krivá púť, Strážnica, Sarvaška, neolit, doba bronzová, mladšia doba rímska, sídlisko, pohrebisko, náhodný nález, dar, uloženie nálezov SÚPS v Banskej Bystrici.

V decembri 1991 odovzdal František Malay archeologickému oddeleniu SÚPS - stredisko Banská Bystrica materiál, ktorý získal pri zemných prácach v r. 1952-1954. Časť nálezov pochádza z už evidovaných lokalít (obr. 45).

a) Haputka (M-34-123-A-d, 1 : 25 000, 365 : 72 mm)

Južný okraj mesta Zvolena pod vrchom Dráhy, ohraničený tokom Slatiny. Materiál nálezca získal z výkopu základov budovy "bitúnskeho" a povrchovým zberom v okolí. Nálezy: plochý hlinený praslen v. 2,80 cm, š. 5,60 cm (obr. 42: 4). Polovica gultatej nádoby so zúženým ústím, s dvoma malými uchami na podhradle, povrch hnedý, hladký, materiál jemne plavený, v. 11 cm, š. 13,50 cm, hr. 0,50 cm (obr. 42: 9). Fragment kónickej misky so zachovaným uchom, okraj vtiahnutý dovnútra, povrch hladký, hr. črepu 0,70 cm (obr. 42: 8).

Nachádzali sa tu aj zlomky germánskej keramiky z mladšej doby rímskej, zhotovenej v ruke z hliny s prímesou piesku; výzdobu tvorí nechtovanie (obr. 42: 3) a mrežovité ryhy (obr. 42: 5). Našla sa aj horná časť nezdobenej nádoby (obr. 42: 10).

Kamennú industriu zastupuje ústupové škrabadlo (obr. 42: 2), škrabadlo s protiľahlou retušou (obr. 42: 6), listovitý hrot (obr. 42: 1) a hrot šípu (obr. 42: 7).

Opísané nálezy pochádzajú z neolitu, zo staršej doby bronzovej a mladšej doby rímskej.

b) Krivá púť

Táto časť leží na juhozápadnom okraji mesta a je ohraničená hlbokým zárezom výstavby nového cestného fahu zo Zvolena. Nálezy pochádzajú z výkopov základov rodinných domov na terase. Pozostávajú z tmavohnedej nádoby s hladeným povrcho, výzdobu tvoria zväzky rytých čiar, v. 4 cm, š. 12 cm, hr. 0,30 cm (obr. 43: 2), z dna nádoby s otvorom a s "uzáverom"; táto časť bola vyzdvihnutá aj s kalcinovanými kostami zmiešanými s hlinou (obr. 43: 1).

Z tejto polohy pochádza aj kamenná industria: hrotitý úštep z kremeňa (obr. 43: 5), diskovitý vápencový úštep (obr. 43: 4) a limnokvarcitový úštep s retušou (obr. 43: 3). Keramiku možno datovať do doby bronzovej a súvisí s blízkym žiarovým pochrebiskom lužickej kultúry v polohe Balkán (Balaša, G. 1964: Zvolen v období lužickej kultúry. Banská Bystrica).

c) Sarvaška (M-34-123-A-d, 1 : 25 000, 359 : 3 mm)

Výkop základov budov kasárni narušil kultúrnu vrstvu s obsahom prevažne atypického keramického materiálu a niekoľkých úštepor (neolit?). Podľa keramiky sa dá usudzovať na osídlenie ľudom lužickej kultúry v dobe bronzovej (obr. 44: 1, 3, 4).

d) Strážnica (M-34-123-A-d, 1 : 25 000, 208 : 98 mm)

Východný okraj Zvolena pri vodnej nádrži Môťová. Odhal nálezca získal materiál z výkopu jám na uloženie stožiarov vysokého napäťa. Nálezový celok tvorí keramika vo fragmentoch a prepálené kostičky, ktoré pochádzajú zo žiarového hrobu. Z atypického materiálu sa dajú vyčleniť dve pásiakové uchá (obr. 43: 6, 7) a prsovitý výčnelok z pliec nádoby. Ide pravdepodobne o popolnicu zo žiarového hrobu zo strednej doby bronzovej.

Týmito nálezmi sa obohatil archeologický materiál z poloh Haputka a Krivá púť. Dve nové lokality v polohe Strážnica a Sarvaška rozširujú poznanie prehistorického osídlenia Zvolena a blízkeho okolia.

FUNDE AUS ZVOLEN. Funde aus dem Kataster der Stadt Zvolen (Bez. Zvolen) aus den Lagen Haputka, Krivá púť, Strážnica und Sarvaška (Abb. 45) wurden der archäologischen Abteilung der Denkmalpflege - Zentrum Banská Bystrica abgegeben. In der Lage Strážnica handelt es sich wahrscheinlich um ein neuentdecktes Brandgräberfeld aus der mittleren Bronzezeit (Abb. 43: 6, 7). Aus den übrigen Lagen stammen Silexspaltindustrie aus dem Neolithikum, Scherben aus der älteren Bronzezeit und aus der jüngeren römischen Kaiserzeit (Abb. 42; 43: 1-5; 44).

VÝSKUM FORTIFIKÁCIE LENGYELSKÉJ KULTÚRY V RUŽINDOLE-BOROVEJ

Viéra Nemejcová-Pavúková

Ružindol (okr. Trnava) Celiny, v tesnom susedstve obce Borová (35-33-17, 1 : 10 000, 110 : 338 mm), systematický výskum, fortifikácia, lengyelská kultúra, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V tretej výskumnnej sezóne bola ďalej rozširovaná odkrytá plocha nad priebehom kruhovej fortifikácie, takže sa uvoľnila takmer celá jej severovýchodná po-

lovica. Pôvodne sme mali v úmysle uvoľniť celú túto plochu aj s rozsiahlym pries-
torom v predbráni severnej brány fortifikácie. Pre neúmerné stúpnutie finančných
nákladov za odvoz zeminy však k tomu nedošlo, a blok cca 40 x 40 m vnútri forti-
fikácie zostal neodkrytý. Tým sa aj zúžila možnosť získať informácie o vnútornom
priestore fortifikácie. V jej odkrytých častiach sme registrovali niekoľko kolo-
vých jám a jeden sídliskový objekt, dosť bohatý na materiál, ktorý mal v nadlo-
ží, v nie celkom dobre čitateľnom chronologickej vzťahu, uloženú detskú kostru.
Keďže pri odhumusúvaní v hornej časti horizontu B neodkrytej časti vnútra forti-
fikácie sa našli viaceré zoskupenia mazanice, resp. drobných atypických lengyel-
ských črepov, je pravdepodobné, že aj v týchto miestach sa mohli nachádzať ďal-
šie sídliskové objekty, ktoré sú rozpoznateľné až pod zmieneným horizontom
v spráši. O existencii sídliskových objektov vnútri fortifikácie svedčia i zbe-
rové nálezy, získané ešte pred začatím výskumu, resp. v jeho priebehu, ktoré sa
zväčša koncentrovali vnútri fortifikácie, menej mimo jej obvodu.

Priebeh priekopy severozápadnej polovice kruhovej fortifikácie bol obnaže-
ný celý; rysoval sa veľmi zreteľne v svetlom sprášovom podloží a znova sa overi-
lo, že na lokalite je priekopa len jedna a bez obvyklých palisádových žľabov,
resp. inej konštrukcie na jej vnútornom obvode.

Už v r. 1990 bol skončený rez I naprieč priekopou i sprášovým podložím, do
ktorého je zahĺbená, a to v bezprostrednej blízkosti severnej brány fortifiká-
cie. Rez potvrdil hrotitý tvar priekopy, bežný v lengyelskej kultúre, a tiež jej
hĺbkou do 480 cm, ako sme ju podľa šírky a zošikmenia stien priekopy predpoklada-
li. Rez II na protiľahlom oblúku priekopy (t. z. na SZ od nekopanej južnej brá-
ny) bol v r. 1990 vyhĺbený len do hĺ. 3 m. Oba rezy, ako i celý výskum veľmi
utrpel zimou v r. 1990/1991, rezy boli temer zasypané zrútenými stenami profi-
lov. Keďže výskum v Ružindole-Borovej bol jedným z cieľov dvoch exkurzií XII.
medzinárodného kongresu UISPP v Bratislave, rez I bol znova vyčistený, rez II
bude skončený až v sezóne 1992.

Ku kongresu bola kompletne otvorená mohutná severná kliešťová brána do for-
tifikácie, a to na ploche štyroch sektorov rezmi III-VI. Úplné vybratie zásypu
priekop v bráne prinieslo doteraz najväčšie prekvapenie, čo je zrejmý prínos
tohto výskumu - stav jednotlivých úsekov priekop ukázal, že fortifikácia v dobe
vzniku nebola dokončená. Jednotlivé úseky brány a jej tesného susedstva sú ne-
rovako hlboké, hrotité dno schodovité, steny zvlnené, obe krídla brány nie sú
s ostatným priebehom priekopy prepojené. Zvlnenie stien a schodovitú úpravu
hrotitého dna sme zistili i na jednom úseku vonkajšej priekopy z dvoch priekop
mladšej fortifikácie vo Svätom Jure, nevedeli sme však vtedy interpretovať význam
tohto javu. Stav rozostavanosti fortifikácie v Borovej dovolí rekonštruovať
aspōň čiastočne postup prác pri jej hĺbení v praveku.

Skutočnosť, že fortifikácia nebola dokončená, vysvetluje aj početný výskyt
ľudských kostí, či už ojedinelých, či rozvlečených častí tela, alebo kompletých
skeletov v jej zásype, najmä v jej spodných častiach. V r. 1991 sa okrem rôznych
častí skeletov našla v hĺ. 400 cm neďaleko čela jedného z krídel brány (rez III)
kompletná kostra dieťaťa a neďaleko nej čepy z rekonštruovateľného súvisle čer-
veno maľovaného pohára. Tento nález definitívne končí doterajšie problémy s pres-
ným datovaním objektu, vyplývajúce z veľmi malého počtu keramických nálezy vô-
bec a dobre datovateľných zvlášť. Vznik fortifikácie možno položiť do mladšej
časti I. stupňa lengyelskej kultúry, kym nálezy z hornej časti, zrejme nie antro-
pogénne zapínanej priekopy, budú pravdepodobne o málo mladšie.

Nedokončenie fortifikácie a zrejme opustenie lokality jej staviteľmi je v súvise s veľmi malým množstvom nálezov vo výplni priekopy. Z nich okrem už spomínaných ľudských kostí treba zvlášť uviesť početné veľké neopracované kameňe i časti žarnovov, nachádzané v rôznych hĺbkach zásypu, ale nie v jeho najspodnejších vrstvách. Sú roztrúsené i na povrchu lokality, na oranísku v okolí rondelu.

Charakter zásypu priekopy sa v jednotlivých rezoch opakuje, nie je však jednotná hrúbka jednotlivých vrstiev. Horná časť priekopy je vyplnená kompaktnou čierrou zeminou, lišiacou sa od okolitej relativne svetlej hnedozemene, obdobne ako na fortifikáciach vo Svodíne. Pod ňou je výrazný, dobre vyvinutý červenkový horizont B, ktorý spod hnedozemene pokračuje aj nad priekopu a prekrýva bez prerušenia jej poklesnutú výplň. Priekopa je z väčšej časti vyplnená kompaktným svetlohnedým zásypom, pri stenách mnoho ráz len ľažko odlišiteľným od sprašového podložia. V dolnej časti je nevela splachových vrstvičiek rôznej hrúbky.

Podľa geomagnetických meraní do rondelu viedli len dve mohutné klieštové brány. Zostáva ešte neoverená možnosť, že v pravom uhle na ich os bola priekopa prerušená inak obligátnou tretou a štvrtou bránou, ale len jednoduchou, ako pri staršej fortifikácii vo Svodíne. Výrazne čierny súvislý zásyp odkrytého severozápadného polkruhu fortifikácie nepoukazuje zatiaľ na prerušenie. I tak však v r. 1992 chceme ešte na dvoch miestach túto možnosť preveriť, ako i sledovať charakter rozostavanej fortifikácie mimo brány a skončiť rez II, ktorý sa blíži už k neskúmanej protilehlnej južnej klieštovnej bráne.

UNTERSUCHUNG EINER FORTIFIKATION DER LENGYEL-KULTUR IN RUŽINDOL-BOROVÁ.

Fortgesetzt wurde die Abdeckung der Befestigung der Lengyel-Kultur in der Gemeindegemarkung von Ružindol (Bez. Trnava) in unmittelbarer Nachbarschaft der Gemeinde Borová, in der Lage Celiny. Zum XII. Internationalen Kongress der UISPP wurde das mächtige nördliche Zangentor der Fortifikation auf einer Fläche von 4 Sektoren mit den Schnitten III-VI komplett erschlossen. Diese brachten nach der völligen Herausnahme der Verschüttung der Gräben im Tor die bisher größte Überraschung, was einen Beitrag dieser Grabung bedeutet. Der Stand der einzelnen Grabenabschnitte zeigte nämlich, daß der Bau der Fortifikation zur Zeit ihrer Entstehung nicht beendet wurde. Die einzelnen Abschnitte des Tores und seiner unmittelbaren Nachbarschaft sind ungleich tief, der Spitzgraben stufenartig, die Wände gewellt, beide Torflügel sind nicht zum übrigen Grabenverlauf angeschlossen. Gewellte Wände und treppenartige Gestaltung der spitzen Sohle wurden auch auf einem Abschnitt des Außengrabens zweier Gräben der jüngeren Befestigung in Svodín festgestellt, doch damals wußte man nicht den Sinn dieser Erscheinung zu deuten. Der Stand des Aufbaues der Fortifikation in Borová erlaubt wenigstens eine teilweise Rekonstruktion des Arbeitsverlaufes in der Urzeit.

Außer verschiedenen Skeletteilen fand man in 400 cm Tiefe in der Nähe der Vorderfront eines der Torflügel (Schnitt III) ein komplettes Kinderskelett und unweit von ihm Scherben eines rekonstruierbaren, zusammenhängend rotbemalten Bechers. Dieser löst definitiv die bisherigen Probleme mit der genauen Datierung des Objektes, da nur eine sehr geringe Zahl von Keramikfunden vorhanden ist und besonders gut datierbare fehlen. Die Entstehung der Fortifikation kann in den jüngeren Abschnitt der Stufe I der Lengyel-

Kultur angesetzt werden, während die Funde aus dem Oberteil des offenbar nicht anthropogen ausgefüllten Grabens wahrscheinlich etwas jünger sein dürften.

REGIONÁLNY PRIEKUM NA STREDNOM POVAŽÍ

Tamara Nešporová

Regionálny prieskum zameraný na pravobrežie Váhu a jeho prítoky Súčanku a Vláru, sledovaný úsek od Trenčína po hraničnú oblasť s Českou republikou - kataster obce Horné Srnie (okr. Trenčín), uloženie nálezov TM v Trenčíne.

1. Horné Srnie (okr. Trenčín)

Obec sa nachádza v Považskom podolí v povodí Vláry.

a) Biele hliny, poloha na rozhraní chotárov Nemšová - Horné Srnie (35-21-07, 1 : 10 000, 264 : 88 mm), sídlisko, eneolit, bližšie nedatovateľný. Prieskumom boli zistené nálezy črepov, mazanic, rádiolaritovej suroviny a ústepov.

b) Ostrá hora, výšinná poloha nad dolinou Vlárského priesmyku, z veľkej časti zničená kameňolomom (35-21-02, 1 : 10 000, 220 : 226 mm). K starším nálezom (z r. 1972, 1976), ktoré sú dokladom osídlenia polohy v dobe bronzovej - lužická kultúra, v neskorej dobe laténskej - púchovská kultúra v slovanskom období a stredoveku, pribudli črepy a dvojkónický praslen. Materiálom a spracovaním pripomínanajú praveké bližšie nedatovateľné nálezy. Bohaté sídliskové nálezy reprezentujúce túto výraznú polohu budú podrobne a súborne publikované na inom mieste.

2. Nemšová (okr. Trenčín)

Obec leží v Považskom podolí v Ilavskej kotline, pri ústí Vláry do Váhu a je jej inundačným územím.

a) Nová Nemšová, pod kopcom Dubčák, výkop pre plynovod (35-21-07, 1 : 10 000, 172 : 143 mm), sídlisko, doba bronzová, lužická kultúra. V profile ryhy boli plytké nevýrazné objekty, maximálne 70-75 cm pod povrchom, s nepočetnými nálezmi - črepmi z nerekonštruovateľných nádob, mazanicou, osteologickým materiálom.

b) Hradisko, prieskum (35-21-07, 1 : 10 000, 100 : 160 mm), sídlisko, eneolit, doba rímska - púchovská kultúra. Nálezy: črepy z rôznych období, mazanica, rádiolaritová surovina rádiolaritové ústupy, plochý srdcovitý pazúrik s retušou.

3. Skalka nad Váhom (okr. Trenčín)

Na pravom brehu Váhu severne od Trenčína, masív Skalky, juhovýchodné rameno rázsochy členeného hrebeňa Bielych Karpát a ich útesového pásma. V polohe Veľká Skalka (M-34-109-A-a, 1 : 25 000, 161 : 368 mm) sa nachádza opevnený cirkevný komplex, ktorý pozostáva z kaplnky a ruín kláštora. V rámci pamiatkovej obnovy objektov sa uskutočnil prieskum a záchrana nálezov. Sledovali sa výkopy pozdĺž muriva opevnenia na juhovýchodnej strane pred injektážou. Súčasne sa skúmala situácia na nádvorí a pri vstupnej bráne, pri čistení od sutiny a zeminy. Nálezy neboli početné: stredoveká a novoveká keramika - črepy z nádob a kachlic, rekonštruovateľný hrnček, maľované sklo z pohára, stavebné kovania (klince, skoby); datované sú do 15.-17. stor. Nedatovateľným nálezom je fragment temennej časti ľudskej lebky.

REGIONALE BEGEHUNG DES MITTLEREN WAAGTALES. Die regionale Begehung im Bezirk Trenčín richtete sich auf das rechte Ufer der Waag und ihrer Zuflüsse Súčanka, Ľuborča und Vlára: 1. Horné Srnie, Funde in zwei Lagen: a) Biele hliny, bei der Begehung gewonnene Scherben, Lehmverputz, Radiolaritabschläge dokumentieren eine Siedlung aus dem Äneolithikum; b) Ostrá hora, eine Höhenlage über dem Tal des Vlára-Passes durch einen Steinbruch vernichtet. Zu den Funden aus den J. 1972 und 1976, die ein Beleg von Besiedlung in der Bronzezeit (Lausitzer Kultur), im Spätlatène (Púchov-Kultur), im Früh- und Hochmittelalter sind, kamen atypische Scherben und ein doppelkonischer tönerner Spinnwirtel hinzu. 2. Nemšová, Begehung in zwei Lagen: a) Nová Nemšová, unter dem Hügel Oubčák Ausschachtung für eine Gasleitung. Aus gestörten Objekten stammen Scherben, Lehmverputz, osteologisches Material. Die Siedlung gehört in die Bronzezeit (Lausitzer Kultur); b) Burgwall, Begehung. Funde von Scherben, Radiolaritabschlägen, einem herzförmigen Feuerstein mit Retusche sind Zeugen einer Siedlung aus dem Neolithikum, Äneolithikum und aus römischer Zeit (Púchov-Kultur). 3. Skalka nad Váhom, Massiv Skalka, befestigter Kirchenkomplex. Im Zusammenhang mit der Denkmalerneuerung der Objekte erfolgte eine Begehung und Bergung von Funden. Gewonnen wurden Scherben von Gefäßen und Kacheln, ein rekonstruierter Napf, bemaltes Glas u. a., die in das 15.-17. Jh. datiert wurden. Ferner fand man den Teil eines undatierten menschlichen Schädels.

BRONZOVÁ DÝKA Z TEKOVSKÉHO HRÁDKU

Gabriel Nevizánsky

Tekovský Hrádok (okr. Levice), Kočona (45-22-24, 1 : 10 000, 410 : 300 mm), pravobrežná hronska terasa cca 900 m na SSZ od okraja obce, asi 800 m naľavo od hradskej Kálha nad Hronom - Želiezovce v mieste býv. majera, ojedinelý nález, uloženie súkromná zbierka J. Boba.

Pri exploatacii hliny na stavbu hrádze v r. 1984 sa našla dýka. Údajne pochádzala zo sídliskovej jamy, žiaľ, sprevodné keramické nálezy sa nezachránili. Na lokalite sa v minulosti realizovali menšie výskumy v r. 1953 (Bialeková, D. Dulka, J. 1954: Výskum v Tekovskom Hrádku. Archeol. Rozhl., 6., s. 294-297) a záchranná akcia v r. 1984 (Kujovský, R. 1985: Záchranný výskum v Tekovskom Hrádku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1984. Nitra, s. 139; Nevizánsky, G. - Kujovský, R. 1991: Kostrové pohrebisko z prvej polovice 10. storočia v Tekovskom Hrádku. Archeol. Rozhl., 43., s. 552-561).

Opis nálezu

Bronzová dýka s úzkym pretiahnutým telom s oválnym tylom a dvoma otvormi na nity. Stredové rebro nie je zvýraznené, dĺ. 13,60 cm; max. š. 2,30 cm; max. hr. v strede tela 0,30-0,40 cm; Ø otvorov na nity 0,30 cm (obr. 46).

Žiaľ, pri chronologickej klasifikácii sa nemôžeme oprieť o sprevodné nálezy. Tvarovanie tyla dýky dovoľuje porovnanie najskôr s dýkami, resp. mečmi typu Rixheim. Priame analógie sme zatiaľ ešte nenašli. Nález z Tekovského Hrádku na základe typologických aspektov by azda bolo možné rámcovo datovať na koniec strednej doby bronzovej, resp. do mladšej doby bronzovej (BC-BO).

BRONZEDOLCH AUS TEKOVSKÝ HRÁDOK. Einzelfund eines Dolches bei Erdarbeiten (Abb. 46). Der Fund aus Tekovský Hrádok (Bez. Levice) stammt angeblich aus einer Siedlungsgrube, doch begleitendes Keramikmaterial wurde nicht gerettet. Die Gestaltung des Dolchknaufes erlaubt einen Vergleich am ehesten mit Dolchen bzw. Schwertern des Typs Rixheim. Aufgrund typologischer Aspekte wäre es vielleicht möglich, den angeführten Gegenstand an das Ende der mittleren bzw. in die jüngere Bronzezeit zu datieren (BC-BO).

PRAVEK A VČASNOSTREDOVEKÉ NÁLEZY Z RIMAVSKÝCH JANOVIEC

Ondrej Oždáni

Rimavské Janovce (okr. Rimavská Sobota), v r. 1932 pozemok roľníka Zajaca – bližšie neurčený extravilán, sídlisko, náhodný nález, zber, stredná až mladšia doba bronzová, včasny stredovek, uloženie nálezov GM v Rimavskej Sobote.

V súkromnej zbierke Aladára Bána Bódiho z Tomášoviec (okr. Rimavská Sobota), č. domu 9, zberateľa národopisného materiálu, sa nachádzal menší súbor črepov, ktoré som prevzal na zdokumentovanie. Podľa originálnych písomných dokladov črepy našiel L. Hüvösi v Rimavských Janovciach v júni r. 1932 na pozemku roľníka Zajaca. Tento keramický materiál pochádza z pozemku a súvisí s lokalitou, z ktorej L. Holkó taktiež v júni r. 1932 získal zberom fragment džbánka a zdobený črep zo staršej fázy pilinskej kultúry (Oždáni, O. 1977: Nové nálezy pilinskej kultúry v Rimavských Janovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1976. Nitra, s. 211, obr. 140: 5, 6).

Opis nálezov

1. Fragment okraja šálky s krátkym pásičkovým uchom. Povrch je hladený, hnedošedý (obr. 47: 1).

2. Črep z hrdla nádoby. Povrch je čierny, hladený, miestami i leštený. Výzdobu tvoria horizontálne paralelne ryté línie (obr. 47: 2).

3. Okrajový črep s plastickým prstovaným pásičkom, sekundárne mierne prepálený (obr. 47: 3).

4. Črep z okraja misy s dovnútra vtiahnutým ústím. Povrch je hladený, šedý (obr. 47: 4).

5. Zlomok z vydutia ostro profilovanej misy. Nízku hornú časť tela zdobia paralelné šikmé žliabky. Povrch je leštený, čierny, s kovovým leskom (obr. 47: 5).

6. Fragment džbánka s valcovitým hrdlom a výrazne von vyhnutým okrajom ústia. Povrch je leštený, bledohnedý až šedý (obr. 47: 6).

7. Zlomok z hrnca s von vyhnutým okrajom. Plecia zdobí rad kolkovaných štvorčekov. Povrch je hladený hnedošedý (obr. 47: 7).

Opisané črepy, ktorých bližšie nálezové okolnosti sú neznáme, reprezentujú viaceré kultúry, resp. pochádzajú z minimálne troch rôznych období. K pilinskej kultúre patrí zlomok šálky, džbánka a pravdepodobne aj črep z hrncovitej nádoby (obr. 47: 1, 6 a 3), pričom fragment džbánka (obr. 47: 6) možno zaradiť do staršej fázy pilinskej kultúry; časovo korešponduje s nálezmi pilinskej kultúry, ktoré v tejto polohe našiel už spomenutý L. Holkó. Kyjatickú kultúru zastupujú tri výrazné črepy vyobrazené na obr. 47: 2, 4 a 5. Do obdobia včasného stredoveku sa radí zlomok hrnca, ktorý rámcovo datujem do 9.-10. stor. (obr. 47: 7).

URZEITLICHE UND FRÜHMITTELALTERLICHE FUNDE AUS RIMAVSKÉ JANOVCE. Im J. 1932 fand L. Hűvösi im Gemeindekataster von Rimavské Janovce (Bez. Rimavská Sobota) auf dem Grundstück des Bauern Zajac Scherben der Pilinyer Kultur (Abb. 47: 1, 3, 6), der Kyjatice-Kultur (Abb. 47: 2, 4, 5) und aus dem 9.-10. Jh. (Abb. 47: 7). Nähere Fundumstände sind nicht bekannt. Die angeführten Funde stammen von einer Fundstelle, auf der L. Holkó im gleichen Jahr Scherben der Pilinyer Kultur auflas (Oždáni, O., 1977, S. 211, Abb. 140: 5-6). Ursprünglich gelangten alle erwähnten Funde in die Privatsammlung von Aladár Bán Bódi aus Tomášovce (Bez. Rimavská Sobota), Haus Nr. 9, von wo sie der Autor des Beitrags zur Dokumentierung übernahm.

SÍDLISKO Z VEĽKOMORAVSKÉHO OBDOBIA VO VEĽKOM BLHU

Ondrej Oždáni

Veľký Blh (okr. Rimavská Sobota), presne neurčený extravilán, sídlisko, náhodný nález, zber, včasný stredovek, 9. stor., uloženie nálezov GM v Rimavskej Sobote.

Aladár Bán Bódi z Tomášoviec (okr. Rimavská Sobota), zberateľ národopisného materiálu a starožitností, poskytol autorovi príspevku súbor keramických zlomkov, ktoré sa podľa jeho informácie našli v katastri obce Veľký Blh ešte v októbri r. 1964 pri melioračných prácach. Miesto nálezu črepov je údajne medzi obcami Veľký Blh a Padarovce, blížie smerom k Veľkému Blhu. Ďalšie nálezové okolnosti sú neznáme, pretože črepy odovzdali zberateľovi pôvodní dnes už neznámi nálezcovia bez bližších spresňujúcich údajov.

Opis nálezov

1. Črep z tela hrnca. Na hladenom šedom povrchu sú horizontálne zväzky viac-násobných hlboko rytých vlnoviek (obr. 48: 1).

2. Črep z tela nádoby. Na svetlohnedom hladenom povrchu sú paralelné obežné ryté línie a zväzok strmo rytých vlnoviek (obr. 48: 2).

3. Črep z tela hrnca. Na šedom povrchu sú zväzky rytých obežných paralelných línií, medzi ktorými je viacnásobná strmo rytá vlnovka (obr. 48: 3).

4. Okraj hrnca s časťou pliec. Okraj je vodorovne von vyhnutý. Na hladenom tmavohnedom povrchu je viacnásobná jemne rytá horizontálna vlnovka (obr. 48: 4).

5. Okrajový črep z hrnca súdkovitého tvaru. Ústie je mierne von roztvorené. Povrch je hladený, svetlohnedý až šedý. Na pleciach sú zväzky obežných rytých línií. Z vnútornej strany je povrch črepu na ústí a okraji ryhovaný nepravidelnými zväzkami horizontálnych línií (obr. 48: 5).

6. Zlomok z tela hrnca. Povrch je hladený, tmavohnedý s nádyhom do šeda. Výzdobu tvoria viacnásobné pomerne strmo ryté vlnovky (obr. 48: 6).

7. Okrajový črep s časťou tela hrnca. Ústie je mierne von vyhnuté, povrch hladený, hnedočierny. Na povrchu sú dva rady obvodových viacnásobných strmo rytých vlnoviek (obr. 48: 7).

8. Niekoľko ďalších črepov s výzdobou i bez výzdoby z tela hrncov a dien bez značiek.

Na základe opísaného materiálu možno konštatovať, že na lokalite sa nachádza slovanské sídlisko z veľkomoravského obdobia, ktoré črepy rámcove datujú do

9. stor. Žiaľ, lokalita je len približne situovaná v rámci katastra obce Veľký Blh a jej presnú lokalizáciu s odstupom času nie je možné obvyklým spôsobom zistíť. Na vyriešenie tohto problému by bolo potrebné preštudovať harmonogram realizácie meliorácií v chotári Veľkého Blhu a Padaroviec v októbri r. 1964.

SIEDLUNG AUS GROSSMÄHRISCHER ZEIT IN VEĽKÝ BLH. Im Oktober des J. 1964 fand man bei Meliorationsarbeiten im Gemeindekataster von Veľký Blh (Bez. Rimavská Sobota) eine Scherbenkollektion (Abb. 48: 1-7) ohne nähere Fundumstände. Die angeführte Keramik, die der örtliche Antiquitätensammler von den ursprünglichen Findern übernahm, wird rahmenhaft in das 9. Jh. angesetzt. Leider ist die genaue Lokalisierung dieser slawischen Siedlung aus großmährischer Zeit bereits mit dem Abstand der Zeit nicht mehr möglich.

MISA Z DOBY RÍMSKEJ Z KOVARIEC

Ondrej Oždáni - Ľudmila Illášová

Kovarce (okr. Topoľčany), Vinice (M-34-121-C-b, 1 : 25 000, 205 : 43 mm), náhodný nález, mladšia doba rímska, uloženie nálezov VM v Topoľčanoch.

V Kovarcích sa pred niekoľkými rokmi objavila nádoba vytočená na kruhu. Zistilo sa, že nádoba sa našla pri klčovaní a planirovaní bývalého ovocného sadu v extraviláne obce v polohе Vinice, v tesnej blízkosti kaplnky sv. Anny. bola voľne položená v zničenom interéri bývalej vínnej pivnice, ktorú istý čas obýval mestny bezdomovec. Bližšie nálezové okolnosti sú neznáme. Naposledy nádobi prechovával Rudolf Kováčik z Kovariec č. d. 398, ktorý ju odovzdal Archeologickému ústavu SAV v Nitre.

Opis nálezu

1. Misa s krátkym, nepatrne kónickým hrdlom, odsadeným od plieč, ktoré výrazným lomom prechádzajú do kónického tela s plochým dnom. Steny sú mierne prehnute smerom dovnútra. Pásikové ucho prekleňuje okraj ústia a hornú časť tela. Povrch je hladký, sivý. Ostrá rytá vlnovka zdobí po celom obvode plecia. Povrch nádoby pôvodne kryla čierna engoba, ktorá sa vnútri zachovala súvisle, zvonka sú jej stopy výraznejšie len na dne a na pásikovom uchu. Vnútri misy je zaschnutá glejovitá(?) hmota špinavožltej až žltohnedej farby, ktorá svedčí o používaní nádoby v súčasnosti. Rozmery: v. 9,20 cm, Ø ústia 15,10 cm, Ø dna 7,10 cm, š. ucha 1,90 cm (obr. 49: 1a, 1b).

Opisaná nádoba tvarovo i výzdobou veľmi pripomína vysoké misy przeworskej kultúry. Žiaľ, zatiaľ sa nepodarilo získať adekvátnu analógiu. Vzhľadom na celkový charakter misy, ako aj na skutočnosť, že ide o výrobok vytočený na hrnčiariskom kruhu, ju rámcovo datujeme do 3.-4. stor. n. l. Otázka proveniencie nádoby však zostáva otvorená. Domnievame sa, že misa sa do Kovariec, resp. i na územie Slovenska mohla dostať v podobe daru alebo suveníru ako pozoruhodná starozitnosť. Pôvodne bola možno súčasťou vybavenia jedného z dvoch kaštieľov, ktoré naposledy vlastnili Schlickovci.

SCHÜSSEL AUS RÖMISCHER ZEIT AUS KOVARCE. In Kovarce (Bez. Topoľčany) wurde vor Jahren im Extravillan der Gemeinde in der Lage Vinice, in nächster Nähe

der St. Anna-Kapelle, eine scheibengedrehte Schüssel gefunden (Abb. 49: 1a, 1b). Das Gefäß war ein Bestandteil des vernichteten Interieurs eines ehemaligen Weinkellers. Die Frage der ursprünglichen Auffindungsstelle des Fundes bleibt somit offen. Nähere Fundumstände fehlen. Die Schüssel erinnert an die hohen Schüsseln der Przeworsk-Kultur. Eine entsprechende Analogie wurde bisher nicht gefunden. Nach ihrer Form und Verzierung fügt sie sich in das 3.-4. Jh. u. Z. Es wird angenommen, daß die Schüssel nach Kovarce, bzw. auch in das Gebiet der Slowakei, in Form eines Geschenkes oder Souvenirs als beachtenswerte Antiquität gelangte. Ursprünglich konnte sie im Besitz der Familie Schlick gewesen sein, die in der Gemeinde zuletzt zwei Kastelle besaß.

PRAVEKÉ SÍDLISKO V KRAVANOCH NAD DUNAJOM

Ondrej Ožďáni - Viera Nemejcová-Pavúková

Kravany nad Dunajom (okr. Komárno), Piesčiny (45-44-08, 1 : 10 000, 231-196 : 35-61 mm), prieskum, sídlisko, pravek, bolerázská skupina, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Obrábané pole v polohe Piesčiny sa nachádza približne 3 km na SSV od obce a asi 1 km tým istým smerom od Langovho majera. Leží na malej vyvýšenine, ktorá nepatrne klesá smerom na SZ ku korytu dnes už vyschnutého zavlažovacieho kanála. Zberom z pomerne rozsiahlej plochy sa získala len skromná kolekcia väčšinou atypických črepov, z ktorých iba jeden poslúžil ako opora pre kultúrnu klasifikáciu.

Opis črepu

1. Okrajový zlomok misy s roztvoreným ústím. Povrch hladký, čierny. Vnútorná strana črepu je šikmo žliabkovaná. Žliabky sa tiahnu od okraja po celej ploche ústia až po horizontálne prebiehajúci žliabok (obr. 50: 1a, 1b).

Podľa opísaného črepu možno predpokladať, že na lokalite sa nachádza sídlisko bolerázskej skupiny.

Cieľom prieskumu bola identifikácia sídliska kultúry s lineárной keramikou, želiezovskej a bolerázskej skupiny, ako aj kultúry s kanelovanou keramikou v katastri menovanej obce, známej už od r. 1962 (nálezová správa č. 1366/63 v AÚ SAV v Nitre). Uvedená praveká lokalita sa objavila na základe informácie o existencii archeologickej školskej zbierky uloženej v slovenskej Základnej škole v Kravanoch nad Dunajom, ktorú zhromaždil učiteľ Juraj Novotný. V r. 1962 umožnil V. Pavúkovej jej zdokumentovanie a odborné zhodnotenie. V tom období zároveň spolu navštívili aj lokalitu a zberom získali ďalší keramický materiál.

Pri identifikácii hľadanej lokality, ktorá sa uskutočnila dňa 23. januára 1991 v rámci širšie koncipovaného prieskumu, bol prítomný aj J. Novotný, objaviteľ náleziska. Nezávisle od V. Pavúkovej, ale zhodne s ňou, označil polohu Piesčiny za lokalitu totožnú so sídliskom známym od r. 1962, hoci vzhľadom na zmeny v prírodnom prostredí tohto mikroregiónu (zrušenie vinohradov, výstavba nových budov ŠM a nových ciest, prebudovanie Langovho majera, zmeny vo vodnom režime v kanáloch) otázka presnej identifikácie lokality ostáva aj naďalej otvorená a k jej definitívному vyriešeniu je potrebné nálezisko navštíviť ešte raz v období po orbe a v čase vegetačnej aktivity.

URZEITLICHE SIEDLUNG IN KRAVANY NAD DUNAJOM. In Kravany nad Dunajom (Bez. Komárno) gewann man in der Lage Piesčiny als Lesefunde eine kleine Kollektion von größtenteils atypischen urzeitlichen Scherben. Eine Schüsselrandscherbe mit kannelierter Oberfläche an der Innenseite fügt sich in die Boleráz-Gruppe (Abb. 50: 1a, 1b). Die Fundstelle kann wahrscheinlich mit einer im J. 1962 entdeckten Siedlung der Kultur mit Linearerkeramik, der Želiezovce- und Boleráz-Gruppe und der Badener Kultur identifiziert werden.

VÝSKUM A PAMIATKOVÁ ÚPRAVA V LIPTOVSKÉJ SIELNICI-LIPTOVSKÉJ MARE V ROKU 1991

Karol Pieta - Václav Hanuliak

Liptovská Sielnica (okr. Liptovský Mikuláš), Liptovská Mara, sídlisko II - Rybníky, 617-625 m n. m. (M-34-99-D-b, 1 : 25 000, 48 : 270 mm), systematický výskum, doba laténska, doba rímska, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Výskum osady na východnom úpäti hradiska Havránek (Liptovská Mara I) s osídlením od staršej doby laténskej až po staršiu dobu rímsku. Pokračovanie vo výskume osídlenia terás na dvoch plochách s celkovou rozlohou 400 m², odkryvaných už v rokoch 1988-1990. Postupne sa rezmi zistila stratigrafia osady i priebeh terás a plošne sa prebádali vrstvy a zvyšky stavieb z mladších fáz staršej doby rímskej.

V r. 1991 sa detailnou odkrývkou vypracoval horizont včasnorímskeho osídlenia a sčasti sa dosiahla úroveň vrstiev z neskorej doby laténskej. Podarilo sa odkryť viaceru celých alebo fragmentárne zachovaných stavieb a získať rozsiahlu kolekciu nálezov včítane 140 drobných predmetov. Pozoruhodným a na lokalite zatiaľ prvým objektom je čiastočne zahĺbená stavba so šesťkolovou konštrukciou krovu s nosnými stípmi v strede kratších strán a dvojicami kolov na dlhších stranach pôdorysu. Ide o bežný typ germánskej polozemnice, ktorý je v prostredí púchovskej kultúry zriedkavý (Pieta, K. 1982: Die Púchov-Kultur. Nitra, s. 127, obr. 15). Podľa sprievodného materiálu môžeme túto stavbu datovať na začiatok staršej doby rímskej.

K nálezovému inventáru včasnorímskeho stupňa B_{1a} patria bronzové spony A 238a a A 67, bronzová falera, liaty košíčkovitý prelamovaný závesok na retiazke, železná ostroha, hrot oštetu, zlomok radlice a ďalšie predmety. Na ploche 1 sa ojedinele ešte objavil i sčasti zachovaný objekt z pokročilejšieho stupňa B₁, datovaný sponou A 68.

Po odstránení zvyškov súvrstvia z doby rímskej sa vypracovali prvé detailly neskorolaténskeho horizontu s fragmentmi viacerých objektov. Dominantnou zložkou je pôdorys rozsiahleho zrubového domu s podmurovkou. Jeho masívna ruina s množstvom silne prepálených kameňov, mazanice a blokov ílu sa rysovala už v súvrství z doby rímskej, ale podľa sprievodného inventára i stratigrafickej úrovne základov patrí tento objekt k neskorolaténskej fáze osady. Výskum tu ešte neboli skončený.

Časti ďalších objektov sa odkryli na ploche 1, kde sa popri hlavnom profile oboch sídliskových terás kvôli názornosti interpretácie stupňovite odkryli fragmenty jednotlivých sídliskových horizontov až po podložie v hĺ. 230 cm. V spod-

ných vrstvách, datovaných len rámcovo keramikou predpúchovského stupňa, sa na chádzali zvyšky drevených a kameňmi dláždených podláž dvoch stavieb. Jediným významnejším nálezom bol článok železného reťazového opaska. V porušených neskorolaténskych vrstvách sa podarilo vypracovať fragment pôdorysu objektu pravdepodobne zrubovej konštrukcie, sčasti zahĺbeného do svahu. Z nálezov tohto horizontu spomenieme zlomky jantáru, bronzovú oblúkovitú sponu s pásovým lúčikom a striebornú mincu veľkobysterského typu.

Výskumné práce prebiehali aj v priestore svätyne na hradisku Havránek (Liptovská Mara I), kde sa znova odkryla severná časť areálu. Pôvodná nálezová situácia sa znova začistila a dokumentačne preverila, pričom sa potvrdilo zameraanie výskumu z rokov 1966-1968. Navyše sa preskúmali spodné časti bývalých kontrolných blokov, ktoré pred zasypaním v r. 1968 neboli rozobraté. Zachytili sa tu malé plochy popolovitej vrstvy so zvyškami obetín (obilie, hrach, bronzové závesky a nášivky, strieborné a bronzové zliatky, zlomok zrkadla a náramku). Rozpoznali sa i tri dosiaľ nevidované jamy stíporadia. V druhotnej polohe v zásype sa našla strieborná minca veľkobysterského typu, hrot šípov a bronzový závesok. Severovýchodne od dlažby obetiska sa preskúmali časti paralelnej cesty zo žulových okruhliakov, ktorú na viacerých miestach porušovali jamy z neskororímskeho obdobia. V nich sa okrem typickej keramiky našli aj železné predmety, ako hrot oštetu, pracka, nožnice, dláto a zlomky rôznych kovaní.

Pamiatková úprava

V r. 1991 sa úsilie o pamiatkovú prezentáciu národnej kultúrnej pamiatky Liptovská Mara (pod názvom Bobrovník, hradisko Havránek) sústredilo na dokončenie dvorca z doby laténskej v západnej časti sídliska Rybníky, na náznakovú rekonštrukciu neskorolaténskeho obetiska a stredovekého hrádku v areáli hradiska. Na dvorci sa v r. 1990 zrekonštruovala originálna situácia nálezu studne s kamennou výstužou a zrubovou ohradou s prestrešením. Ďalej sa postavil prístrešok hrnčiarskej dielne s vypletanými prútenými stenami a kolovou zvislou konštrukciou, ktorá nesie jednoduchú sedlovú strechu so zadnými krovkami, opretými o terén. Na obe tieto stavby bola v nasledujúcich rokoch položená krytina z otiepok trstiny, ktoré boli ku krovu pripojované mokrými remencami zo surovej hovädzej kože. Predná časť hrnčiarskeho prístreška sa pokryla plátmi smrekovej kôry, pripojených k latovaniu kolíkmi.

V prednej časti prístreška sa vyhotovila replika dvojkomorovej dvojkanaganálovej hrnčiarskej pece. Celá táto dielna sa odkryla v r. 1973 v dnes už zatopenej osade Liptovská Mara VII, pričom pec, do detailov dobre zachovaná, bola v celosti vyzdvihnutá a uložená v Liptovskom múzeu v Ružomberku. Replika sa vyhotovila za metodickej pomoci dr. H. Windla (Niederösterreichisches Landesmuseum, Asparn) a dr. A. Kerna (Naturhistorisches Museum, Wien) podľa detailov originálu. Po vysušení a vytmenení sa pec uviedla do funkčného stavu a vykonali sa tri pokusné výpaly imitácií keramiky vyhotovenej v ruke podľa originálnych predlôh z lokality (obr. 51).

Obytný dom so zrubovými stenami, rekonštruovaný v rámci dvorca, sa taktiež našiel v osade VII v r. 1973. Strecha, čiastočne postavená už v r. 1990, mala valbovú konštrukciu opretú o zrub. Po diskusiách a opäťovnom prehodnotení nálezovej situácie sa na ukotvenie skeletu strechy využili stípy, doložené zvonka rohov a stien stavby, pričom sa uľahčený odvod dymu riešil zošikmením hrebenice. V dvojpriestorovom interiéri sa podľa nálezovej situácie postavilo ohnisko a zhovobil sa predpokladaný mobiliár včítane krosien a doložený keramický inventár.

Na hradisku sa prikročilo k pamiatkovej úprave vstupnej brány obetiska. Obe krídla vstupu sa museli z veľkej časti zo statických dôvodov rozobrať a znova postaviť, pričom sa v kolových jamách zvislej konštrukcie hradby i veže umiestnili stípy. Po opäťovnom začistení severnej časti obetiska sa znova položila dlažba, ktorá bola pri výskume neúplne odstránená a do kolových jám sa umiestnili sčasti výtvarne stvárnené stípy a samorasty (obr. 52). Hrubka použitých stípov, ako aj ich veľkosť sa prispôsobila podľa priemeru a hĺbky jám. Ako dekoračné prvky sa využili nálezy a výzdobné motívy doložené na obetisku. Výtvarné práce realizovala akad. soch. Ľ. Cvengrošová. Do pôvodnej jamy pri obetnej šachte sa osadil rozmerný borovicový samorast (obr. 53). Vybudovala sa aj komunikácia zo žulových obliakov doložená nálezovou situáciou a v náznaku aj časť ohradenia posvätného areálu.

Konzervačné a rekonštrukčné práce sa realizovali aj na stredovekom hrádku na vrchole kopca (obr. 54). Do výšky troch zrubov sa vyznačila základová konštrukcia obytnej veže a podobne sa vyznačil i prístavok a budova čeladníka. Po celom obvode sa postavilo palisádové opevnenie. Zrubovou konštrukciou sa spevnil aj hlinený prísyp pri severozápadnom základe obytnej veže. Práce na pamiatkovej úprave hrádku i obetiska budú pokračovať aj v r. 1993.

GRABUNG UND DENKMALGESTALTUNG IN LIPTOVSKÁ SIELNICA-LIPTOVSKÁ MARA IM JAHRE 1991. Auf der Siedlung II beim Ostfuß des Burgberges wurde mit der Erforschung der terrassenförmigen Besiedlung fortgesetzt. Den frührömerzeitlichen Horizont kennzeichnete verhältnismäßig reiches Fundinventar (Fibel Almgren 67 und Almgren 238a, Bronzephale, durchbrochen gearbeiteter körbchenförmiger Anhänger an einem Kettchen, Eisensporn, Speer, Bruchstück einer Pflugschar u. ä.). Den Rahmen der üblichen Siedlungsbauten der Púchov-Kultur sprengt eine eingetiefte Sechspostenhütte, die zweifellos im gegebenen Milieu ein fremdes, sicherlich germanisches Element darstellt. Bei der Abdeckung erreichte man nach und nach die Oberfläche einer mächtigen latènezeitlichen Schichtenabfolge. An ihrer Oberfläche zeichnete sich deutlich der Grundriß eines großen Blockhauses mit einem Steinsockel ab, überdeckt mit einer massiven gebrannten Destruktion von Steinen, Lehmverputz und Lehmblöcken. Erwähnt seien von spätlatènezeitlichen Funden eine bronzenen Bogenfibel mit bandförmigem Bügel, Bernsteinbruchstücke und eine Silbermünze des Typs Veľký Bysterec. Auf dem Burgwall wurde abermals der Nordteil des Opferplatzes freigelegt, der in den J. 1966-1968 zwecks Denkmalgestaltung untersucht wurde. In den Resten der Kontrollblöcke wie auch auf der neu freigelegten Fläche wurden Reste einer Aschenschicht mit Resten von Opfergaben erfaßt (Bronze- und Silberschmelzstücke, Getreide, Erbsen, Anhänger, Bruchstücke eines Spiegels und Armbandes). In sekundärer Lage fanden sich Pfeilspitzen und eine Silbermünze des Typs Veľký Bysterec. Es wurden auch mehrere Gruben vom Ende der römischen Kaiserzeit freigelegt.

Die Denkmalgestaltung der Fundstelle schritt weiter fort. Im latènezeitlichen Hofe erhielt der Brunnen, das Blockhaus und zum Teil auch die Töpferwerkstatt ein Schilfdach. Aufgrund einer Diskussion fertigte man einen neuen Dachstuhl des Wohnhauses an, wobei die Ecken des Dachstuhls und der rückwärtige Teil des Firstes auf außerhalb der Ecken und Wände des Baues situierte vertikale Pfosten gestützt sind. In der Töpferwerkstatt

erbaute man nach der originalen Fundsituation und mit methodischer Hilfe österreichischer Kollegen (Dr. H. Windl, Dr. A. Kern) einen zweiräumigen Ofen mit zwei Kanälen. Nach seinem Trocknen wurde der Ofen in Betrieb genommen und es erfolgten in ihm drei Versuchsbrennungen von handgefertigter Keramik der Fundstelle (Abb. 51). Auf dem Burgwall wurde in Andeutung das Eingangstor auf den Opferplatz rekonstruiert, das Kultpflaster erneuert und in die Pfostengruben teils künstlerisch gestaltete Pfosten und Knorren eingesetzt (Abb. 52). Angelegt wurde auch eine parallele Kommunikation aus Flußgeröll und auf einem kurzen Abschnitt erhielt das Heiligtum eine Einfriedung. Bei der zugerichteten Opfergrube wurde in der ursprünglichen außergewöhnlich großen Pfostengrube ein Kieferknorren eingesetzt, der das zentrale Objekt des Heiligtums symbolisiert (Abb. 53). Konservierungs- und Rekonstruktionsarbeiten erfolgten auch auf der mittelalterlichen hölzernen Kleinburg aus dem 15. Jh., wo die Blockbauweise des Wohnturmes, des Anbaues und der Küche angedeutet wurden, und in Anzeichen erbaute man am Umfang eine Palisade (Abb. 54). Die Arbeiten an der Denkmalgestaltung der Fundstelle werden auch im nächsten Jahre fortgesetzt werden.

DVE HALŠTATSKÉ(?) MOHYLY NA ÚZEMÍ BRATISLAVY

Magda Pichlerová

a) Bratislava, časť Podunajské Biskupice, Panský diel (44-24-13, 1 : 10 000, 110 : 90 mm), prieskum, mohyla, doba halštatská(?).

Južne od zastavanej východnej časti Podunajských Biskupíc, smerom k Dunaju cez časť Lieskovec, stojí devastovaný lovecký zámček (obr. 55), ktorý je v rovinatom teréne základným orientačným bodom (obr. 56). Od neho cca 80 m na Z je výrazná mohylová vyvýšenina mierne pretiahnutého tvaru (\emptyset 12 x 16 m, v. 2 m; obr. 57; 58). Jej vrchol a časť plášťa sú sekundárne porušené ťažbou zeminy. Menšie vyvýšeniny v blízkosti azda dokladajú už rozorané mohylky.

Mohyla - mohylník(?) sa nachádza na najzápadnejšom okraji Žitného ostrova, kde sa predovšetkým v jeho západnej oblasti koncentrujú mohyly ľudu kalenderberskej kultúry (Pichlerová, M. 1967: K otázke geografického vymedzenia oblasti východoalpských kniežacích mohýl na strednom Dunaji. In: Sbor. Slov. nár. Múz. 61, História. 7. Bratislava, s. 19). Novoobjavená mohyla pravdepodobne dopĺňa počet nálezisk halštatských mohýl.

b) Bratislava, časť Rusovce, Balkánska 148/160 (44-24-18, 1 : 10 000, 437 : 108 mm), prieskum, mohyla, doba halštatská(?).

V severozápadnej časti intravilánu Rusoviec sa nachádza v rohu záhrady medzi Balkánskou a Lesníckou ul. dobre zachovaná mohyla pravidelného kruhového tvaru (\emptyset cca 20 m, v. 1,80-2 m; obr. 59), na ktorej v minulosti stála božia muka. Z Balkánskej ul. je časť mohylového plášťa porušená betónovým soklom oplotenia a úpatie mohyly z tejto strany je pod vozovkou; z Lesníckej ul. časť obvodového okraja mohyly porušila cesta.

Časové zaradenie mohyly je rovnako problematické ako pri mohyle v Podunajských Biskupiciach, s ktorou je takmer v kolmej líni. Obidva mohylové útvary

oddelenie Dunaj a jeho ramená. Mohyla v Rusovciach môže súvisieť s plochým pohrebiskom z doby halštatskej (Pichlerová, M. 1980: Praveké osídlenie Bratislavu-Rusovce. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 74. História. 20. Bratislava, s. 28-29), od ktorého je vzdialenosť cca 750 m na SSZ. Teoreticky, vo vzťahu ku Gerulate, ju možno pripojiť aj k mohylovým hrobom zo staršej doby rímskej, ktoré sú v Panónii známe.

Obidve lokality sú nateraz prvými dokladmi mohylového spôsobu pochovávania pravdepodobne zo staršej doby železnej na území Bratislavu.

ZWEI HALLSTATTZEITLICHE(?) HÜGELGRÄBER IM GEBIET VON BRATISLAVA. Bei Oberflächenbegehungen des archäologischen Museums des SNM in Bratislava stellte man im Randteil von Bratislava zwei Hügelgräber fest. Eines von ihnen befindet sich zwischen dem Viertel Podunajské Biskupice und der Donau (Abb. 56-58). Seine Spitze und ein Teil des Mantels sind sekundär gestört. Das Hügelgrab liegt am Anfang der Schüttinsel, auf welcher, besonders in ihrem westlichen Teil, hallstattzeitliche Hügelgräber der Kalenderberg-Kultur konzentriert sind (Pichlerová, M. 1967. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 61, História. 7., S. 33 f.). Das neuentdeckte Hügelgrab ergänzt die Zahl der Hügelgräberfundstellen.

Das zweite Hügelgrab liegt im Intravillan des Viertels Rusovce (Abb. 59), an der Grenze der Gassen Balkanská und Lesnická ul., die durch seinen Umfang führen. Das Hügelgrab kann mit einem hallstattzeitlichen Flachgräberfeld zusammenhängen, das von ihm etwa 750 m entfernt ist (Pichlerová M., 1980. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 74, Historia. 20., S. 38). Theoretisch kann man es in Bezug zu Gerulata auch zu den Hügelgräbern aus der römischen Zeit verweisen.

POKRAČOVANIE ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V DÚBRAVKE V KOSTOLE ŠV. KOZMU A DAMIÁNA

Karel Prášek

Bratislava, časť Dúbravka, kostol sv. Kozmu a Damiána (44-22-21, 1 : 10 000, 304 : 222 mm), záchranný výskum, stredovek (13.-18. stor.), uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

V súvislosti so stavebno-zemnými úpravami v rámci pamiatkovej obnovy barokového kostola pokračovala odkrývka obvodového múru staršieho neznámeho kostola. V sakristii bolo zistené jeho juhozápadné nárožie a južný mur so zvyškami nástennej maľby datovanej predbežne do 15. stor. Pred kostolom bola odkrytá časť južného múru a východný uzáver stavby - nepravidelná polkruhová apsida s dvoma neskôr pristavanými opornými piliermi. Kostol možno datovať podľa muriva a celkového pôdorysu najneskôr do 13. stor. (obr. 60).

Pri zemných práciach pred barokovým kostolom bolo porušených viacero novovekých hrobov, z ktorých pochádzajú dve strieborné mince (2-fenig, Leopold I., 1667; grajciar, Karol VI., 1740).

Záchranný výskum sa skončil.

FORTSETZUNG DER RETTUNGSGRABUNG IN DÚBRAVKA IN DER KIRCHE VON ST. KOSMAS UND DAMIAN. Während der Denkmalerneuerung der Barockkirche in Bratislava, Teil Dúbravka, wurden weitere Mauerreste einer älteren Kirche freigelegt: Teile der Südmauer mit dem Torso einer Wandmalerei aus dem 15. Jh., die Südwestecke, und die für die Datierung wichtige unregelmäßig halbkreisförmige Apsis mit zwei jüngeren Stützpfeilern. Das Mauerwerk und der romanische Grundriß des Baues (Abb. 60) ermöglichen die Datierung spätestens in das 13. Jh. Aus gestörten umliegenden Gräbern stammen zwei Silbermünzen (1667, 1740).

RÍMSKE POĽNÉ TÁBORY V IŽI A V KOMÁRNE-VEĽKOM HARCÁŠI

Ján Rajtár

Iža (okr. Komárno) a Komárno, časť Veľký Harčáš, polohy Dunajský hon a Dolný hon (45-43-13, 1 : 10 000, 20 : 142, 27 : 175, 126 : 175 mm), doba rímska, rímske poľné tábory, letecká prospekcia, geofyzikálny prieskum a zisťovací výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Pri leteckom prieskume v máji r. 1990 sa západne od rímskeho kastela v Iži objavili zvyšky piatich rímskych poľných táborov a niekoľkých ďalších priekopovitých útvarov (Kuzma, I. 1992: Výsledky leteckej prospekcie na juhozápadnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 63). Letecké fotogrammetrické snímkovanie z výšky 400 m, ktoré tu následne uskutočnil Diaľkový prieskum Zeme Bratislava, umožnilo základné zameranie a približné určenie ich rozmerov.

Skupina piatich poľných táborov leží na poliach medzi rímskym kastelom na Leányvári a Veľkým Harčášom (obr. 61). Na leteckých snímkach sú viditeľné len ich priekopy, ktoré sa zreteľne črtajú ako svetlé línie v tmavšom obilnom poraste. Každý z týchto táborov bol opevnený iba jednou priekopou. Najzápadnejšie leží najväčší tábor 1. Na snímkach je viditeľný jeho severný front so zaoblenými nárožiami, dlhý približne 330 m, a časť východného frontu v dĺ. 100 m. Zvyšnú časť porušil priesakový kanál a prekryl násyp ochrannej protipovodňovej hrádze. Tábor 1 mal zrejme pôdorys v tvare kosodĺžnika. Priekopa jeho severného frontu je v mieste vchodu prerušená v dĺ. asi 17 m. Pred vchodom je ako zábrana rovnako dlhý úsek priekopy (titulum). Tábor 2 má pôdorys tvaru kosodĺžnika so zaoblenými nárožiami s rozmermi približne 215 x 150 m, s plochu 3,00-3,20 ha. Prerušenie jeho priekopy na všetkých štyroch stranách naznačujú umiestnenie vchodov do tábora. Zatiaľ čo na užších stranach sa nachádzajú v ich strede, na širších sú posunuté do dvoch tretín ich dĺžky, bližšie k V. V tesnej blízkosti leží tábor 3, ktorý má obdĺžnikovitý pôdorys 130 x 90 m, s plochou 1,00-1,20 ha. Vchody na jeho širších stranach sú taktiež posunuté do dvoch tretín ich dĺžky, smerom k V. Tábor 4 má podobný pôdorys s rozmermi 145 x 95 m, s plochou 1,20-1,30 ha. Tábor 5, ktorý sa rozkladá najvýchodnejšie, má pôdorys v tvare kosodĺžnika s rozmermi 145 x 120 m a s plochou 1,60-1,70 ha.

Okrem rímskach poľných táborov sa pri leteckom prieskume v tomto priestore objavili aj viaceré podstatne menšie priekopovité útvary. Majú zhodný štvorcovi-

tý pôdorys s dĺžkou strany okolo 15 až 22 m, s prerušením priekopy v mieste vchodu vždy iba na južnej strane. Skupina piatich až šiestich takýchto objektov sa nachádza východne od Veľkého Harčáša, vo vzdialosti okolo 900 m od západného frontu rímskeho kastela na Leányvári (obr. 61: a). Dva podobné objekty ležia medzi táborm 1 a táborm 2 (obr. 61: b), ďalší sa prekrýva s priekopou južného frontu tábora 2. Tieto objekty svojím pôdorysom a rozmermi pripomínajú priekopové opevnenia rímskych strážnych veží, prípadne ohraďenia hrobov. Ich časové zaradenie však dosiaľ nie je isté. Náznaky ďalších antropogénnych útvarov, ktoré sa nejasne črtajú na získaných leteckých snímkach, nemožno zatiaľ jednoznačne identifikovať.

V októbri r. 1991 na tomto nálezisku uskutočnil AÚ SAV geofyzikálny prieskum a sondáž s cieľom získať ďalšie poznatky o objavených objektoch. Pri geofyzikálnom prieskume sa magnetickou metódou (protónový magnetometer s citlivosťou $\pm 1\%$) a dipólovým elektromagnetickým profilovaním premerali plochy s hustotou bodov 1×1 m v priestoroch táborov 2, 3 a 5 i skupiny štvorcovitých objektov v celkovom rozsahu 2200 m^2 . Magnetická susceptibilita výplne priekop a podložia však nevykázala žiadne výrazné rozdiely, takže namerané údaje neodzrkadlujú výskyt archeologických objektov, ale predovšetkým hydrogeologické a pedologicke pomery. Preto tieto merania, podobne ako ani systematický prieskum plôch za pomocí detektorov kovov, nepriniesli zatiaľ očakávané výsledky.

Zisťovací výskum sa obmedzil na jedinú 20 m dlhú a 1 m širokú sondu, vytýčenú v priestore západného frontu tábora 1 (obr. 61: c). Sondou sa podarilo priečne prerezať hrotitú priekopu tohto tábora, ktorá na rozhraní ornice a podložia mala š. 190-210 cm a jej dno siahalo od tejto úrovne do hĺ. 110-120 cm. Spodnú časť výplne priekopy (30-45 cm) tvorila žltosivá až svetlohnedá zemina, ťaplchnutá a zosunutá z jej svahov. Vrchnú časť vyplňala homogénna čierohnedá humusovitá hlina. V spodnej časti výplne sa našiel jedený zlomok panónskej pásovej keramiky, datovateľný iba rámcovo do 2.-3. stor.

Doterajšie skromné poznatky poskytujú len veľmi neisté podklady pre interpretáciu a datovanie novoobjavených poľných táborov. Na základe ich zhodného pôdorysu, orientácie a zoskupenia smerom na V, resp. SV možno predpokladať, že vznikli naraz v tej istej dobe. Podporuje to i skutočnosť, že sa vzájomne neprekryvajú. Podobné zoskupenia takýchto táborov sú známe predovšetkým z Británie, kde sa väčšinou interpretujú ako dočasné tábory (temporary camp) jednotlivých jednotiek alebo celej rímskej armády počas rôznych rímskych vojnových výprav. Je pravdepodobné, že i v našom prípade to boli krátkodobé poľné tábory viacerých rímskych oddielov, sústredených pri vojnevej výprave do krajiny Kvádov. Tzv. tretninový tvar ich pôdorysov a priekopové zábrany pred vchodmi (titulum) nie sú spoľahlivým datovacím kritériom. Podobné tábory v Británii sa datujú do fláviovskeho, antoninovského, ale aj severovského obdobia. Podľa historických údajov so silnou inváziou rímskej armády na tomto úseku Dunaja môžeme počítať predovšetkým v dvoch obdobiah: počas svébsko-sarmatských vojen za cisára Domitiana a v dobe tzv. markomanských vojen za Marka Aurélia. S ohľadom aj na výsledky výskumu rímskeho kastela v Iži-Leányvári sa prikláňam k ich datovaniu do doby markomanských vojen. Neskôršie vybudovanie týchto táborov považujem za nepravdepodobné. Presnejšie poznatky môže priniesť až ďalší výskum.

mischen Kastells von Iža eine Gruppe von fünf römischen Feldlagern und mehrere Grabenanlagen entdeckt (Abb. 61). Die Nordfront des Lagers 1 ist etwa 330 m lang. Vor seinem Eingang ist ein Grabenstück als Zugangssperre (titulum) erkennbar. Das Lager 2 mit dem Grundriß eines Parallelogramms ist etwa 215 x 150 m groß. Das rechteckige Lager 3 hat die Ausmaße von etwa 130 x 90 m und das Lager 4 ähnliche, 145 x 95 m. Das Lager 5 von der Form eines Parallelogramms misst 145 x 120 m. Die kleineren quadratischen Anlagen erreichen etwa 15-22 m und ihre Gräben sind bloß auf der Südseite unterbrochen. Sie erinnern an die Gräben der römischen Wachtürme oder an die Umfassungen von Gräbern. Ihre Datierung ist noch nicht klar. Die geophysikalischen Messungen mit einem Protonmagnetometer im J. 1991 im Bereich der römischen Feldlager haben keine verlässlichen Ergebnisse gebracht. Durch einen Suchschnitt wurde der Spitzgraben der Westfront des Lagers 1 freigelegt. Der Graben war 190-210 cm breit und 110-120 cm tief. Aus seiner Füllerde stammt ein Bruchstück der pannonischen streifenbemalten Keramik, das nur rahmenhaft in das 2.-3. Jh. datierbar ist. Die neu entdeckten römischen Feldlager stammen wahrscheinlich aus der Zeit der Markomannenkriege.

PRIEŠKUM V OKRESE KOMÁRNO

Priska Ratimorská - Igor Žundálek

Regionálny prieskum v okrese Komárno zameraný na overenie dvoch nálezísk zberom za pomocí detektora kovov, uloženie nálezov PM v Komárne.

1. Hurbanovo

Južný okraj obce pri zberných surovinách (45-41-23, 1 : 10 000, 94-115 : : 20-55 mm), sídlisko, neolit (želiezovská skupina?), doba rímska, stredovek (11.-12. stor.). Západný svah miernej vyvýšeniny, ohrazený kanálom a mokradou, porastenou trstinou. Pri prieskume tejto polohy, známej z literatúry (Eisner, J. 1936: Prehistorický výzkum na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi roku 1935. Sbor. Muz. slov. Spoloč. 30, s. 85; Kolník, T. 1962: Nové sídliskové nálezy z doby rímskej na Slovensku. Archeol. Rozhl., 14, s. 356), sa zozbierali nálezy dokladajúce osídlenia:

Neolit

1. Črep z hrubostennej nádoby s masívny výčnelkom, hnedý (obr. 64: 6).
2. Črep nádoby zdobenej vrypmi, tmavohnedý (obr. 64: 7).

Doba rímska

Pomocou detektora kovov sa našli štyri rímske mince: Traianus (98-117) - denár, Traianus (98-117) - dupondius, Commodus (180-192) - denár, Gallienus (256-268) - antoninianus.

1. Bronzová jednodielna oblúkovitá spona so širokou lichobežníkovou nôžkou, vinutie odlomené, dĺ. 5 cm (obr. 62: 1).

2. Bronzová jednodielna oblúkovitá spona s hranenou nôžkou a metópovitou výzdobou, dĺ. 6,20 cm (obr. 62: 2).

3. Bronzová trúbkovitá spona (Almgren 77), hlavica spony, uzlík na lúčiku a gombík na pätku zdobené dvojitým strieborným filigránovým drôtom. Vinutie, ihla a zachycovač sa nezachovali, dĺ. 3,70 cm (obr. 62: 3).

4. Bronzová trúbkovitá spona (Almbren 77) s uzlíkom na lúčiku a gombíkovitým zakončením pätky. Vinutie s ihlou a zachycovač odlomené, dĺ. 4,30 cm (obr. 62: 4).

5. Bronzová jednodielna spona s podviazanou nôžkou, deformovaná, dĺ. 4 cm (obr. 62: 5).

6. Bronzová jednodielna oblúkovitá spona so zahrotenou nôžkou a pásikovým lúčikom, zdobeným rytou lomenou líniou. Ihla odlomená, dĺ. 5,30 cm (obr. 62: 6).

7. Bronzová profilovaná spona (mladší variant) s puncovanou výzdobou. Ihla odlomená, dĺ. 3,70 cm (obr. 62: 7).

8. Bronzová samostrelová spona s gombíkom na hlavici a hranenou nôžkou. Vinutie s ihlou sa nazachovalo, dĺ. 4,10 cm (obr. 62: 8).

9. Zlomok bronzovej vendickej spony(?). Zachovala sa nôžka s rytou tremolovou výzdobou a poškodený zachycovač, dĺ. 2,70 cm (obr. 62: 9).

10. Zlomok bronzovej doštičkovitej spony s emailovou výzdobou. Zachovala sa časť širokého lúčika s červenými emailovými vložkami a plasticky tvarovaná nôžka, dĺ. 2,70 cm (obr. 62: 10).

11. Zlomok nôžky bronzovej kolienkovitej spony, dĺ. 1,40 cm (obr. 62: 11).

12. Zlomok nôžky bronzovej kolienkovitej spony, dĺ. 1,60 cm (obr. 62: 12).

13. Zlomok nôžky bronzovej profilovanej spony s vysokým plným zachycovačom, dĺ. 1,80 cm (obr. 62: 13).

14. Zlomok bronzového prelamovaného kovania s nitom na upevnenie, dĺ. 2,80 cm (obr. 62: 14).

15. Zlomok bronzového kovania s kruhovým otvorom. Na vnútornnej strane sú dve ušká a nit na upevnenie, dĺ. 2,50 cm (obr. 62: 15).

16. Bronzový krúžok, Ø 1,70 cm (obr. 62: 16).

17. Bronzový klinec s guľovitou hlavičkou, dĺ. 3,40 cm (obr. 63: 4).

18. Bronzový nít s klobúkovitou hlavičkou, dĺ. 2,90 cm (obr. 63: 7).

19. Dve olovené závažia valcovitého tvaru, dĺ. 3,10 cm a 1,70 cm (obr. 62: 17, 18).

20. Dva olovené prasleny (závažia?), jeden plochý, druhý kónického tvaru, Ø 1,90 a 2 cm (obr. 63: 5, 6).

21. Zlomok oloveného kónického predmetu s otvorom, v. 1,60 cm (obr. 63: 2).

22. Železné kladivo, dĺ. 6,30 cm (obr. 63: 1).

23. Hrot železnej kopije s plochým nízkym listom, na tužajke okružné ryhy, dĺ. 2,60 cm (obr. 63: 13).

24. Črep z nádoby s rytou hrebeňovou výzdobou (obr. 63: 8).

25. Črep z väčšej hrncovitej nádoby, zdobený šachovnicovito usporiadanými štvorcami, vyplnenými husto rytými čiarami (obr. 63: 10).

Stredovek (11.-12. stor.)

Za pomocí detektora kovov sa našli na ploche s priemerom asi 10 m tri arpádovské medené denáre z 1. pol. 12. stor. (Štefan II.?).

1. Črep z hrncovitej nádoby, zdobený zväzkami križujúcich sa rytých línií, sivočierne (obr. 64: 1).

2. Črep z hrncovitej nádoby, zdobený viacnásobnými rytými líniami a vrypmi, červenohnedý (obr. 64: 5).

3. Črep z dna hrncovitej nádoby zdobenej rytými líniami, sivočierne (obr. 64: 4).

4. Črep z okraja hrncovitej nádoby, sivočierne (obr. 64: 2).

5. Črep z okraja hlineného závesného kotlíka (obr. 64: 3).

2. Chotín

Horné konopište (45-43-04, 1 : 10 000, 445-478 : 180-225 mm), sídlisko, doba rímska.

Na nízkej vyvýšenine a v inundácii bývalého ramena Žitavy za pomocí detektora kovov boli zozbierané štyri rímske mince: Alexander Severus (222-235) - denár, Claudius II Gothicus (268-270) - antoninianus, Constantinus I. (306/7-337) - 2 x follis a nasledujúce nálezy:

1. Bronzové ploché kovanie v tvare rovnoramenného trojuholníka s kruhovitými výčnelkami v strede jeho strán. Na vnútornej strane dva nity na upevnenie. Rozmery: 3,70 x 4 cm (obr. 63: 9).

2. Bronzový krúžok so širokým stredným obežným žliabkom, Ø 1,20 cm (obr. 63: 11).

3. Železný hrot šípu s troma krídelkami a s trňom na upevnenie, dĺ. 3,70 cm (obr. 63: 12).

BEGEHUNG IM BEZIRK KOMÁRNO. Bei der Begehung zweier Fundstellen im Bezirk Komárno wurde ein Metalldetektor benutzt. Auf der polykulturnellen Siedlung beim Südrand der Stadt Hurbanovo gewann man somit außer neolithischen Scherben (Abb. 64: 6, 7), Bruchstücken von germanischer (Abb. 63: 8, 10) und mittelalterlicher Keramik (Abb. 64: 1-5), 4 römische Münzen (Trajanus - Denar und Dupondius, Commodus - Denar, Claudius II. Gothicus - Antoninianus), 13 römische Fibeln (Abb. 62: 1-13) und 3 arpadische Kupferdenare aus der ersten Hälfte des 12. Jh. (Stephan II.?). In der Siedlung von Chotín wurden in der Lage Horné konopište 4 Münzen (Alexander Severus - Denar, Gallienus - Antoninianus, Constantinus I. - zweimal Follis), eine dreiflügelige Eisenpfeilspitze (Abb. 63: 12) und weitere Funde aus römischer Zeit aufgelesen (Abb. 63: 9, 11).

PÖDKOVY Z VÝCHODNÉHO SLOVENSKA

Peter Roth

Vlastivedné múzeum v Starej Ľubovni získalo darmi štyri železné podkovy, ktoré sa náhodne našli pri zemných prácach v obciach Brestov a Hranovnica.

1. Brestov (okr. Prešov), intravilan (M-34-115-B-c, 1 : 25 000, 59 : 202 mm), náhodný nález, vrcholný stredovek - novovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

Rímsko-katolícky farár Juraj Velluš zachránil tri podkovy (obr. 65: 1, 2; 66: 1), ktoré sa našli pri výkope ryhy pri upravovaní kostola. Podľa jeho názoru môže ísť o sekundárne uložený nález, ako to tvrdia i miestni občania.

2. Hranovnica (okr. Poprad), intravilan (mapy okresov ČSSR, okres Spišská Nová Ves, 1 : 50 000, 333 : 1004 mm), náhodný nález, vrcholný stredovek(?), uloženie VM v Starej Ľubovni.

Vojtech Holub našiel pri kopaní vodovodnej prípojky na rozhraní pozemkov domov č. 177 a 178 železnú podkovu (obr. 66: 2), ktorú možno datovať pravdepodobne do vrcholného stredoveku.

HUFEISEN AUS DER OSTSLOWAKEI. Das Heimatkundliche Museum in Stará Ľubovňa gewann als Neufunde Hufeisen. 1. Orei Hufeisen (Abb. 65: 1, 2; 66: 1) fand man in Brestov (Bez. Prešov) in einer Rinne bei Zurichtungen der Kirche. Rahmenhaft können sie in das Hochmittelalter datiert werden. 2. Ein Hufeisen (Abb. 66:2), wahrscheinlich aus dem Hochmittelalter, stammt aus Hranovnica (Bez. Poprad) von der Grenze der Hausgrundstücke Nr. 177 und 178.

PRIESKUM V OKRESE STARÁ ĽUBOVŇA

Peter Roth

Regionálny prieskum okresu Stará Ľubovňa zameraný na zistenie osídlenia, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

1. Hniezdne

a) Kút (27-32-10, l : 10 000, 299 : 40-110 mm). Pokračovanie terasy uvádzanej ako Kamienka, Pod Nižnou horou, ibaže v katastri inej obce. Terasa sa tiehne až k sútoku Kamienky s Čiernym potokom. Našla sa stredopaleolitická kamenná industria a stredoveké - novoveké črepy.

b) Pri kameňolome I (27-32-10, l : 10 000, 281 : 126 mm). Malá terasa na ľavom brehu potoka Kamienka hned oproti sútoku s Čiernym potokom, na kopci, ktorý sa nazýva Pri kameňolome. Našli sme stredopaleolitickú industriu a stredoveké až novoveké črepy.

c) Pri kameňolome II (27-32-10, l : 10 000, 253 : 120 mm). Na pretiahnutom kopci medzi potokom Kamienka a štátnej cestou Hniezdne - Kamienka. Asi uprostred kopca je údolie s potôčikom a pristávacou plochou pre vrtuľníky. Poloha je vpravo od tohto údolia v smere od štátnej cesty. Našla sa štiepaná stredopaleolitická kamenná industria a novoveký črep.

d) Pri kameňolome III (27-32-10, l : 10 000, 233 : 135 mm). Ľavá časť kopca uvádzaného pri predchádzajúcej polohe. Našla sa štiepaná kamenná industria zo stredného paleolitu, črepy a zlomok kachlice zo stredoveku až z novoveku.

e) Pri kameňolome IV (27-32-10, l : 10 000, 292 : 140 mm). Malá, ale výrazná terasa, nachádzajúca sa v meandri potoka za sútokom Kamienky s Čiernym potokom. Našli sme stredopaleolitickú štiepanú kamennú industriu.

f) Pod Pisárskym vrchom (27-32-10, l : 10 000, 222 : 190-240 mm). Úzka terasa medzi potokom Kamienka a štátnej cestou tiahnuca sa až k obci Hniezdne. Bola nájdená stredopaleolitická kamenná industria a pravdepodobne novoveké črepy.

2. Chmeľnica

Hlinisko (27-41-06, l : 10 000, 59 : 58 mm). Oproti zastávke ČSAD pri odbočke zo štátnej cesty Stará Ľubovňa - Plavnica do Chmeľnice. V ryhe pre telefónny kábel pri ceste bol nájdený kus železnej trosky a stredoveké, či už skôr novoveké črepy.

3. Kamienka

a) Lán I (27-32-05, l : 10 000, 409 : 292 mm). Severovýchodne od obce na miernom kopci hned za záhradami. Zo S polohu ohraničuje poľná cesta, pri ktorej stojí kríž. Postupne sa zvažuje do malého potôčika. Našli sme štiepanú kamennú industriu zo stredného paleolitu a stredoveké - novoveké črepy.

b) Lán II (27-32-05, 1 : 10 000, 375 : 311 mm). Juhovýchodne od polohy Lán I na kopci na druhej strane potôčika. Kopec sa tiahne východne od obce. Našli sa štiepaná kamenná industria zo stredného paleolitu.

c) Pod Nižnou horou (27-32-10, 1 : 10 000, 326 : 43 mm). Za južným okrajom obce, pod Nižnou horou na pravobrežnej terase potoka Kamienna ohrazenej kanálom, ktorý pretína priečne terasu od Nižnej hory po potok. Našli sme stredopaleolitickú štiepanú industriu a stredoveké až novoveké črepy.

4. Nová Ľubovňa

a) Baňa I (27-41-11, 1 : 10 000, 435 : 175 mm). Jeden z mnohých ostrohov vybiehajúcich z Kozej hory, ohrazený korytami dvoch potôčikov. Našli sme stredoveké(?) až novoveké črepy.

b) Baňa II (27-41-11, 1 : 10 000, 463 : 179 mm). Pokračovanie ostrohu nad pravou stranou cesty do Kolačkova, možno už pod úpäťim Patrie. Našli sa novoveké črepy.

c) Úboč (27-32-15, 1 : 10 000, 61 : 187 mm). Pokračovanie ostrohov, na ktorých sa nachádzajú malé terasy, resp. polička, smerom ku Kolačkovu. Našli sa neškorostredoveké a novoveké črepy.

d) Vyšný talár (27-41-11, 1 : 10 000, 257 : 265 mm). Na úbočí medzi Pustou horou a Modreninami tesne nad prameňom bezmenného potôčika, pri zdroji pitnej vody, sa našiel rádiolaritový ústup a novoveké črepy.

e) Modreniny (27-41-11, 1 : 10 000, 222 : 314 mm). Pretiahnutý vrch nad obcou, v minulosti obrábaný. Na hrebeni je zreteľne viditeľný val, ktorý ho pretína naprieč, zatiaľ neskúmaný, ani nedatovaný.

f) Kopaniny (27-41-11, 1 : 10 000, 317 : 166 mm). Malé terasy zvažujúce sa po ľavej strane svahu k potôčiku pod Pustou horou. Našli sa stredoveké a novoveké črepy.

g) Pod Pustou horou (27-41-11, 1 : 10 000, 319 : 158 mm). Na druhom brehu potôčika na svahu Pustej hory sa našiel železný klinec azda z 18.-zač. 20. stor.

5. Stará Ľubovňa, časť Stará Ľubovňa

a) Uhlišká (27-32-10, 1 : 10 000, 126 : 163 mm). Lokalita sa nachádza na vyvýšenom ostrohu medzi potokmi Veľký Lipník a Malý Lipník. Tvoria ju hrubožrnné štrkovité usadeniny, ktoré sa pravidelne ťažia mechanizmami. Na poli na vrchole ostrohu sme našli kamennú industriu, ktorú možno datovať do stredného paleolitu.

b) Pod Kovancom (27-41-06, 1 : 10 000, 470 : 312 mm). Ostroh, vyvýšený 3-5 m nad pravobrežnou terasou Popradu. Našli sme niekoľko novovekých (stredovekých?) črepov.

c) Východne od JRD (27-41-11, 1 : 10 000, 129 : 12 mm). Na pravej strane štátnej cesty Stará Ľubovňa - Plavnicá, na kopci východne od stavenísk JRD a od plotu až do údolia malého potôčika sa našli črepy z novoveku (stredoveku?).

d) Pri Zadných potokoch I (27-41-06, 1 : 10 000, 212 : 369 mm) západne od stavenísk JRD, na vrchole pretiahnutého kopca od plotu až po poľnú cestu a vedľa štátnej cesty na Plavnicu boli nájdené novoveké (stredoveké?) črepy.

e) Pri Zadných potokoch II (27-41-06, 1 : 10 000, 236 : 358 mm). Vedľa predchádzajúcej polohy, od poľnej cesty až k okraju mesta pozdĺž štátnej cesty na Plavnicu boli nájdené novoveké (stredoveké?) črepy.

f) Kozia hora I (27-41-11, 1 : 10 000, 435 : 70 mm), nazývaná aj Krivuľa. Je to pretiahnutý kopec nad cintorínom, ktorý sa zvažuje do údolia Jakubianky. Prieskum bol urobený približne v smere elektrického vedenia od bytovej zástavby k vrcholu. Našli sa stredoveké(?) a novoveké črepy.

g) Kozia hora II (27-41-11, 1 : 10 000, 373 : 70 mm). Výrazný ostroh v údolí Jakubianky, ktorý vybieha z Kozej hory a tvorí jej úpätie. Našli sa stredoveké a novoveké črepky.

h) Pod Krenčovkou (27-41-11, 1 : 10 000, 360 : 55 mm). Zber v nánosoch Jakubianky. Našli sme nedatovateľné kamenné jadro, niekoľko stredovekých(?) a novovekých črepov a železnú trosku.

6. Stará Ľubovňa, časť Podsadek

Intravilán (27-41-06, 1 : 10 000, 213 : 216 mm). Pri kopaní ryhy pre elektrický kábel našiel P. Mišenko (pracovník múzea) v areáli základnej školy rádiolaritové jadro.

BEGEHUNG IM BEZIRK STARÁ ĽUBOVŇA. Regionale Begehung des Bezirkes, zielgerichtet auf die Erfassung von Besiedlung. Festgestellt wurden 26 Fundstellen in den Katastern von sechs Gemeinden: 1. Hniezdne - Mittelpaläolithikum, Mittelalter bis Neuzeit. 2. Chmeľnica - Mittelalter oder eher Neuzeit. 3. Kamienka - mittleres Paläolithikum, Mittelalter bis Neuzeit. 4. Nová Ľubovňa - undatierter Radiolaritabschlag und Mittelalter bis Neuzeit. 5. Stará Ľubovňa - mittleres Paläolithikum, Mittelalter bis Neuzeit. 6. Stará Ľubovňa, Teil Podsadek - näher nicht datiertes Radiolaritkernstück.

VÝSKUM HRADISKA VO VEĽKOM LIPNÍKU

Peter Roth

Veľký Lipník (okr. Stará Ľubovňa), Virkolačka (27-14-23, 1 : 10 000, 202 : 306 mm), revízny výskum, hradisko, stredovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

Krátkodobý výskum bol zameraný hlavne na zistenie a datovanie osídlenia. Žiaľ, minimálne množstvo nálezov pochádzajúcich zo stredoveku až novoveku, neposkytlo skoro žiadne možnosti aspoň rámcového datovania lokality. V sondách I/91 a III/91 sme zachytili priebeh priekopy, či žlabu, pred ktorým bola vrstva šikmo uložených kameňov. Severná stena priekopy v sonde I/91 bola akoby vyložená plochými kameňmi, ktoré súčasne rešpektovali vrstvu kameňov za stenou priekopy. Za vrstvou šikmo uložených kameňov boli dve kolové jamky, ktoré sa však v sonde III/91 črtali veľmi slabo a preto možno vyslovieť aj pochybnosti o ich existencii (obr. 67).

Štruktúra zeminy v sonde II/91, ktorou sa prezalo teleso valu pri predpokladanom vstupe do hradiska, dovoľuje vysloviť predpoklad, že v neskoršom období došlo k splanírovaniu valu. V tejto súvislosti je potrebné vziať do úvahy, že poloha bola ešte donedávna polnohospodársky obrábaná a valy sa mohli stať súčasťou medzí, resp. mohli byť ich základom.

Najväčšiu pozornosť si však zaslúži rad plochých kameňov kladených nasucho, ktorý sa našiel v sonde IV/91 (obr. 68). Nevylučujeme, že mohol tvoriť základ stavby ľahšieho konštrukčného typu. Overenie tohto predpokladu by si vyžadovalo väčšiu plošnú odkrývku, ktorú sme z časových a hlavne finančných dôvodov nemohli uskutočniť.

Z doterajších poznatkov možno konštatovať, že opevnenie tejto polohy bolo krátkodobé a malo len lokálny význam. Rozsiahlejší výskum tejto polohy však môže tieto závery zmeniť.

Medzi občanmi obce sa traduje, že údajne pôvodná obec stála v polohe Rovné (27-14-23, 1 : 10 000, 162 : 253 mm). Spomínajú sa aj nemeckí kolonizátori, ktorí pálili drevo, alebo niečo ťažili v doline, ktorá dostala po nich aj meno - Nemecká dolina (27-32-03, 1 : 10 000, 181 : 91 mm). Taktiež koluje povest o pevnosti, v mieste zvanom na Bukovinka (27-32-03, 1 : 10 000, 400 : 21 mm), v ktorej mali byť usídlení Turci. Pracovník výskumu Ján Šuga upozornil na to, že jeho starý otec našiel začiatkom dvadsiatych rokov na poli na vrchu Ľudovo zvanom Tokárske (na mape ako Tokárne; 27-14-23, 1 : 10 000, 221 : 228 mm) zlaté mince. Čo sa s nimi stalo, nevie.

UNTERSUCHUNG EINES BURGWALLS IN VEĽKÝ LIPNÍK. Bei einer kurzfristigen Feststellungsgrabung in Veľký Lipník (Bez. Stará Ľubovňa) wurde ein Graben festgestellt, vor welchem sich eine Schicht schräger Steine und Pfostenlöcher befand (Abb. 67). Die Struktur des Erdreichs im Schnitt des Walles zeugt von seiner späteren Planierung. Erfaßt wurde eine Reihe trocken gefügter Steine (Abb. 68), die vielleicht das Fundament eines einfachen Baues von leichter Konstruktion gebildet haben. Die geringe Fundmenge wird nur rahmenhaft in das Mittelalter datiert. Wie Gemeindebewohner erwähnen, lag die ursprüngliche Gemeinde in der Lage Rovné, eine deutsche Siedlung im Tal Nemec ká dolina, eine türkische Festung auf Bukovinka, und auf einem Feld des Hügels Tokárne wurde ein Fund von Goldmünzen festgestellt.

VÝSKUM HRADU ĽUBOVŇA

Peter Roth

Stará Ľubovňa, časť Stará Ľubovňa (okr. Stará Ľubovňa), hrad Ľubovňa (27-41-06, 1 : 10 000, 237 : 142 mm), predstihový výskum, sídlisko, stredovek – novovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

Vzhľadom na to, že plánovaná rekonštrukcia hradu v r. 1991 opäť nepokračovala, nebolo možné realizovať rozsiahlejší výskum. Výkopové práce sa zamerali na skúmanie tretieho nádvoria hradu. Počas nich sa doskúmala plocha P 1/90. Ukázalo sa, že murivo zachytené na nej (Roth P. 1992: Výskum a prieskum v Starej Ľubovni. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 89) nie je možné povaľať za súvislý architektonický útvar, ale že skôr ide o deštrukciu muriva hradieb z rozhrania druhého a tretieho nádvoria. Získali sme materiál, ktorý pochádza z doby po vybudovaní tohto nádvoria. K podobným záverom sme došli aj po výhĺbení ďalšej sondy na tomto nádvorí (obr. 69: 1-6).

Pri prieskume východného svahu hradného vrchu, v priestore pod bývalou kuchyňou (27-41-06, 1: 10 000, 262 : 145 mm), bol nájdený počtový fenig z Norimberku (1586-1635). Na averze je zemské jablko s krížom a kolopis: rozeta HEVT. ROT.MORGEN.TODT, na reverze je v strede osiemcípa rozeta, okolo nej tri ľalie a tri koruny a kolopis: KRAVWINCKELIN. NVR (za určenie ďakujem J. Hunkovi z AÚ SAV v Nitre).

Na južnom svahu hradného vrchu, v ryhe pre odpadové potrubie (27-41-06, 1 : 10 000, 277 : 151 mm), sa počas úprav prístupovej cesty na hrad našiel architektonický článok z obloženia okna. Má štvorhranný prierez a na plasticky odsadenom výstupku je osemcípa rozeta.

UNTERSUCHUNG DER BURG ĽUBOVŇA. Während der Untersuchung der Burg in Stará Ľubovňa (Bez. Stará Ľubovňa) wurde der dritte Burghof endgültig freigelegt. Die festgestellte Architektur stammt etwa von der Destruktion der Befestigung. Die Funde sind in die Zeit nach der Erbauung des Burghofes datiert (Abb. 69: 1-6). Auf den Hängen des Burgberges fand man einen Nürnberger Rechenpfennig (1586-1635) und ein architektonisches Glied mit Reliefverzierung in Form einer 8-zipfeligen Rosette.

VÝSKUM HRADU PLAVEČ

Peter Roth

Plaveč, časť Podzámek (okr. Stará Ľubovňa), hrad Plaveč (27-41-18, 1 : 10 000, 163 : 43 mm), revízny výskum, sídlisko, stredovek - novovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

Cieľom výskumu bolo odkryť najstaršie časti hradu. Vo vytýčených sondách sme zistili, že pod dnešným terénom sa nachádza ešte celá miestnosť. Napriek tomu, že sme dosiahli hĺbku skoro 200 cm, nedokopali sme sa na dno miestnosti. Skorý príchod zimy, hlavne snehu, výkopové práce natrvalo prerušil. Získaný materiál pochádza zo závalových vrstiev a môžeme ho zaradiť do vrcholného stredoveku (obr. 70: 1-2).

Na svahu hradného kopca pred prvými domami podhradia (27-41-18, 1 : 10 000, 169 : 49 mm) sa našiel zlomok hladenej kryštalickej bridlice, pripomínajúci neoliticú sekérku. Nevylučujeme ani možnosť, že ide o brúsku, resp. o sekérku sekundárne využitú vo funkcií brúsky.

Na protilehlnej vyvýšenine oproti hradu, pod kaplnkou smerom k Pastovníku, sme na poli (27-41-18, 1 : 10 000, 147 : 78 mm) našli črep, ktorý s určitou rezervou môžeme len rámcovo datovať do obdobia praveku.

UNTERSUCHUNG DER BURG PLAVEČ. Die kurzfristige Feststellungsgrabung in der Gemeinde Plaveč, Teil Podzámek (Bez. Stará Ľubovňa) ergab, daß unter dem gegenwärtigen Gelände im ältesten Teil der Burg eine ganze Räumlichkeit erhalten ist. Wegen des frühen Wintereinbruchs wurden die Arbeiten unterbrochen. Das Material aus der Verschüttung des Raumes wurde in das Hochmittelalter bis in die Neuzeit datiert (Abb. 70: 1, 2).

Unter der Burg erschien das Bruchstück von geglättetem kristallinischem Schiefer, das auch von einem neolithischen Beil stammen könnte. Auf dem Hang gegenüber der Burg wurde eine wahrscheinlich urzeitliche Scherbe gefunden.

PRIEŠKUM ÚDOLIA RIEKY POPRAD

Peter Roth - Gabriel Lukáč

Regionálny prieskum okresu Stará Ľubovňa, organizovaný VM v Starej Ľubovni a SpM v Levoči, zameraný na údolie rieky Poprad, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

1. Jarabina

Medzi jarkami (27-41-01, 1 : 10 000, 468 : 225 mm). V mieste sútoku viacerých potôčikov pod bývalým kameňolomom, ktorý je dnes zasypaný smetím sme našli jadro s problematickou retušou a niekoľko ďalších ústupov.

2. Mníšek nad Popradom, časť Kače

Šopiská (27-23-16, 1 : 10 000, 32 : 233 mm). Na náhornnej plošine severovýchodne od osady, pri kóte 548, boli nájdené črepy zo stredoveku a novoveku, ktorých bližšie časové zaradenie je problematické.

3. Mníšek nad Popradom, časť Medzibrodie

a) Terasa v údolí potoka Poprad (27-23-17, 1 : 10 000, 397 : 336 mm), ktorá sa nachádza na Z od severného kraja osady a bola nedávno čiastočne upravovaná. Prieskumom boli získané novoveké črepy.

b) Terasa pri cintoríne (27-23-17, 1 : 10 000, 396 : 352 mm) tvorí druhú terasu rieky a nachádza sa nad vyššie uvádzanou terasou. Nález problematickej industrie zo sivočierneho kremičitanu a stredovekých a novovekých črepov.

4. Mníšek nad Popradom, časť Mníšek nad Popradom

Intravilán (27-23-16, 1 : 10 000, 148 : 176 mm). Prieskum sa zameral na obhliadku zaniknutých novovekých sklárskych pecí, ktoré boli postavené na pôvodnom mieste železiarskych hút. Vychádzajúc z toponymiky obce, preverovali sme tiež polohy, ktorých miestne názvy majú v základe slovo pustovňa alebo kláštor. Predpokladáme, že na existenciu kláštora by mohlo azda poukazovať aj samotné pojmenovanie dediny.

5. Mníšek nad Popradom, časť Pilhovčík

Prieskum v okolí časti Pilhovčík, medzi potokom rovnakého mena a štátnej hranicou, bol negatívny. Vzhľadom na konfiguráciu terénu je iba malý predpoklad osídlenia. Perspektívnejšie polohy sú na druhej strane štátnej hranice.

6. Sulín, časť Sulín

a) Malý Sulín - Vernice I (27-23-22, 1 : 10 000, 188 : 264 mm). Na nízkom pretiahnutom kopci na pomerne veľkom priestore boli rozptýlené drobné črepy. Bez datovania.

b) Malý Sulín - Vernice II (27-23-22, 1 : 10 000, 165 : 274 mm). Na nízkom pretiahnutom kopci nad dedinou bol nájdený rohovcový ústup, železný zlomok a novoveký črep.

c) Malý Sulín (27-23-22, 1 : 10 000, 156 : 274 mm). Na nízkej riečnej terase pri východnom kraji obce sme našli rádiolaritový ústup a pravdepodobne novoveký alebo stredoveký črep.

7. Sulín, časť Závodie

Poza vrch (27-23-22, 1 : 10 000, 320 : 155 mm). Pri južnom kraji obce na vyvýšenej terase, ktorá sa tiahne pozdĺž cesty k Sulínu, bol nájdený zlomok sklenenej nôžky, reliéfne zdobenej kachlice a stredoveké až novoveké črepy.

BEGEHUNG DES POPRAD-FLUSSTALES. Bei der regionalen Begehung des Poprad-Flußtales wurden 10 Fundstellen im Kataster von 7 Gemeinden festgestellt. 1. Jarabina - Nukleus mit problematischer Retusche, und Abschläge. 2. Mníšek nad Popradom, Teil Kače - Mittelalter und Neuzeit. 3. Mníšek nad Popradom, Teil Medzibrodie - problematische Spaltindustrie, mittelalterliche und neuzeitliche Scherben. 4. Mníšek nad Popradom, Teil Mníšek nad Popradom - Neuzeit. 5. Mníšek nad Popradom, Teil Pilhovčík - negatives Ergebnis. 6. Sulín, Teil Sulín - problematische Abschläge und mittelalterliche und neuzeitliche Scherben. 7. Sulín, Teil Závodie - Mittelalter und Neuzeit.

PRIESKUM NA HORNEJ TORYSE

Peter Roth - Pavol Mišenko

Prieskum a zber v oblastiach horného toku rieky Torysy v okrese Prešov, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

1. Šarišské Dravce

a) Intravilán (Mapy okresov ČSSR, okres Stará Ľubovňa, 1 : 50 000, 266 : 592 mm). V záhrade domu č. 131 blízko kostola bol nájdený zlomok tzv. tureckej fajky (obr. 71: 1) a niekoľko stredovekých či novovekých črepov (obr. 71: 2) pochádzajúcich z nádob a zo zadných častí kachlic.

b) Goduša (Mapy okresov ČSSR, okres Stará Ľubovňa, 1 : 50 000, 303 : 582 mm). Západne od obce, v údolí potoka Goduša pod kopcom Kotliská sa našiel rádiolarietový úštep (obr. 71: 3).

2. Torysa

Lieskovec (Mapy okresov ČSSR, okres Stará Ľubovňa, 1 : 50 000, 265 : 613 mm). Severozápadne od obce, blízko rozhrania katastrof obcí Šarišské Dravce a Torysa na pravom brehu potoka Goduša sa na rozoranom poli našlo kamenné jadro (obr. 71: 4).

BEGEHUNG DER OBEREN TORYSA. Im Oberlauf der Torysa im Bezirk Prešov wurden zwei Fundstellen festgestellt: 1. Šarišské Dravce - Radiolaritabschlag, neuzeitliche sog. türkische Pfeife und mittelalterliche und neuzeitliche Scherben (Abb. 71: 1-3). 2. Torysa - undatierbarer Steinkern (Abb. 71: 4).

VČASNOSTREDOVEKÉ OBJEKTY V ŠURANOCH-ÚĽANOCH NAD ŽITAVOU

Matej Ruttka y

Šurany, časť Úľany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), severná časť obce, dom č. 335 (M-34-133-C-b, 1 : 25 000, 22 : 233 mm), záchranná akcia, sídlisko, včasné a vrcholný stredovek, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Archeologické nálezy sa zistili pri výkopoch na pozemku, kde sa už v r. 1989 porušilo niekoľko objektov a hrobov z praveku a zo stredoveku (Ruttka y, M.

1991: Prieskum stredného Požitavia. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1989. Nitra, s. 91-92). Porušili sa dva objekty.

Objekt 1 - časť jamy so šikmými stenami a s rovným dnom (\varnothing 120 cm, hĺ. 110 cm od povrchu). Na dne jamy ležala 30 cm vrstva ilovitej zeminy. V hnedej vrstve nad ňou sa našiel väčší počet keramiky (obr. 72; 73), mazanica, zlomky žarnovov, zvieracie kosti a kostený nástroj. Zachované črepky pochádzajú prevažne z hrncovitých nádob s vydutím v hornej tretine výšky. Keramika je vyrobená z jemnozrnného piesku, povrch je pomerne drsný, farba bledohnedá alebo tmavohnedá. Všetky črepky nesú stopy obtáčania na kruhu. Zreteľné sú dodatočné stopy úpravy povrchu dreveným alebo kosteným nástrojom (v hornej časti horizontálne, v dolnej vertikálne). Ústie hrncov je ostro (obr. 72: 3) alebo mierne (obr. 72: 4) nasadené na telo. Okraj je šikmo zrezaný, niekedy s tenkou lištou v hornej časti (obr. 72: 4) alebo prežliabkovaný (obr. 72: 5). Ústie najmenej dvoch nádob je deformované (obr. 72: 5). Výzdoba je aplikovaná jednozubým alebo hrebeňovitým nástrojom - vlnovky, obežné ryhy, často sa navzájom prekrývajúce. Z kónickej misy (obr. 73: 5) sa nezachovalo dno. Okraj je zaoblený. Horná časť je zdobená jednoduchými vlnovkami a obežnými liniami. Plochý kostený nástroj (obr. 72: 1) má konce funkčne upravené do tvaru rôzne zošikmených hrotov; celý predmet je mierne prehnutý.

Objekt 2 - kotlovitá jama (\varnothing ústia 110 cm, hĺ. 60 cm). Šedá výplň obsahovala len niekoľko nevýrazných včasnostredovekých črepov a zvieracie kosti.

Oba objekty možno časovo zatriediť do 9.-10. stor. Zvlášť dôležitý sa javí objekt 1. Deformované časti nádob môžu naznačovať blízkosť hrnčiarskej pece. Do súvislosti s hrnčiarskou výrobou možno dať aj ilovitú zeminu na dne tohto objektu (pravdepodobne zásoba hliny ponechannej na vyzretie). Ďalším prvkom naznačujúcim blízkosť hrnčiarskej dielne môže byť kostený predmet - nástroj určený na výzdobu a na dopracovávanie tela nádoby. Vypracovanie jeho hrotov plne umožňuje aplikovať na nádobe variabilné výzdobné motívy. Jednoduché ryhy na črepoch z objektu 1 sú len o málo užšie ako hroty nástroja, čo môže byť výsledkom zmršťovania nádoby počas vypaľovania. Tento fakt naznačuje, že výzdoba na získaných črepoch je urobená práve týmto kosteným nástrojom. Takisto aj na konečnú úpravu hrnca mohol byť použitý tento, alebo podobný artefakt.

Uvedené nálezy detailnejšie dokresľujú pozadie hrnčiarskej výroby, prípravy hmoty a vypracovávania nádoby a jej výzdoby vo včasnom stredoveku.

FRÜHMITTELALTERLICHE OBJEKTE IN ŠURANY-ÚĽANY NAD ŽITAVOU. In gestörten frühmittelalterlichen Objekten in Šurany, Teil Úľany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky) wurde eine verhältnismäßig große Keramikmenge (auch deformierte) gefunden (Abb. 72; 73). Interessant ist der Fund einer gelben Lehmschicht auf der Sohle des Objektes 1 (wahrscheinlich vorbereiteter Lehm zur Keramikproduktion) und eines Knochenwerkzeuges, das wahrscheinlich zur Verzierung und Glättung der Gefäße diente (Abb. 72: 1).

POKRAČOVANIE V PRIESKUME HORNÉHO POŽITAVIA

Matej Ruttka y - Jaroslava Ruttka yová - Ján Hunka

Regionálny systematický prieskum v okrese Nitra na hornom Požitaví, v jeho juhovýchodnej časti v povodí Hostovského, Čeladického a chyndického potoka, uloženie nálezov NM v Nitre.

Prieskumom sa zistilo 34 nových lokalít. Uvádzame len tie, ktoré možno na základe získaných nálezov presnejšie chronologicky zaradiť. Počty s málo preukazným materiálom budú podrobene opäťovnému prieskumu. Číslovanie lokalít v teste zodpovedá číslovaniu na mape (obr. 74).

1. Veľké Chrašťany

Intravilán obce, vysoký svah (M-34-121-D-c, 1 : 25 000, 216-218 : 342-344 mm).

Stredovek, 12.-13. stor., črepy veľkej zásobnicovej nádoby, hrubý materiál s prímesou kamienkov, a črepy hrncovitej nádoby vytočenej na kruhu.

2. Veľké Chrašťany

600 m južne od obce na ľavobrežnej terase potoka Drevenica (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 205-208 : 7-10 mm).

Eneolit, lengyelská kultúra, črepy s prímesou piesku a drobných kamienkov, tehlovočervenej a hnedej farby.

Stredovek, 13.-14. stor., črepy nádob, vyrobených na kruhu, plavený materiál s prímesou slúdy.

3. Veľké Chrašťany

1 km južne od obce na ľavobrežnej terase potoka Drevenica, východne od osady Pero (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 201-204 : 26-28 mm).

Doba bronzová, neskorá, lužická kultúra, tehlovočervene a čierne črepy, niektoré zdobené žliabkami.

Stredovek, 13.-14. stor., črepy hrncovitých nádob, tehlovočervenej a hnedej farby, mierne zrnitý materiál.

4. Veľké Chrašťany

1 km juhovýchodne od obce, na vyvýšenine 500 m východne od potoka (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 190-195 : 23-27 mm), objekty rysujúce sa čirnymi flakmi v hnedej ornici.

Doba bronzová, neskorá, čierne leštené črepy, časť z nich zdobená žliabkami a zvislou lištou (obr. 77: 8, 9).

5. Čeľadice

2 km južne od obce na ľavobrežnom svahu Čeľadického potoka, 80-200 m od neho (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 340-349 : 120-130 mm).

Neolit, lengyelská kultúra, črepy z drsného materiálu, zlomok brúseného kamenného klinu a sekery, nôžka (pravá) z hlinenej plastiky alebo nádoby (obr. 75: 4, 12, 13).

Doba bronzová, stredná, karpatská mohylová kultúra, pomerne veľký počet typického črepového materiálu, časť nesie vplyvy füzesabonskej kultúry (obr. 75: 1-3, 5-11, 14, 15).

6. Čeľadice

2,5 km južne od obce na prechode svahu do inundácie (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 331-335 : 140-145 mm).

Doba rímska, mladšia, črepy keramiky, vyrobenej v ruke i na kruhu, fragmenty tzv. panónskej keramiky (obr. 77: 1-7, 10, 11).

Stredovek, 12.-13. stor., črepy z mierne zrnitého materiálu, výzdoba (obežné ryhy).

7. Čeladice

2,5 km juhovýchodne od obce, 330 m východne od potoka, na svahu a vyvýšenine, Kernye, zaniknutá dedina (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 321-332 : 125-133 mm).

Doba rímska, mladšia, zlomky typickej keramiky vyrobenej v ruke i na kruhu a fragment terry sigillaty.

Stredovek, 12.-13. stor., črepy hrncovitých nádob a veľkých zásobníkových tvarov, výzdoba (žliabky, záseky).

Stredovek, druhá pol. 13. stor. - zač. 16. stor., črepy nádob vytočených na kruhu, výzdoba (ryhy, žliabky, radielko, záseky), zlomok železného noža, minca.

8. Dolné Obdokovce

3-3,5 km východne od obce na miernom západnom svahu Čeladického potoka, 50-200 m od neho (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 340-354 : 112-125 mm).

Neolit, bližšie neurčený, zlomok kamenného kopytovitého klinu.

Doba bronzová, mladšia, čačianska kultúra, pomerne veľký počet črepov, výzdoba (prstovanie, hranenie z vnútorej strany ústia, lišta; obr. 76: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 12).

9. Dolné Obdokovce

2,5 km východne od obce na miernom východnom svahu Čeladického potoka (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 366-370 : 100-105 mm).

Doba bronzová, mladšia, čačianska kultúra, zväčša leštené črepy, hranenie vonkajšej strany vydutia, prstovanie, presekávaná lišta (obr. 76: 9, 11).

Stredovek, včasny a vrcholný, 9.-12. stor., črepy; 15. stor., keramika vytočená na kruhu (obr. 76: 3, 6, 13).

10. Malé Chyndice

1,2 km západne od obce na ľavobrežnom sútoku Hosťovského a bezmenného potoka (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 316-319 : 150-153 mm).

Pravek, bližšie neurčený, nevýrazné črepy.

Doba bronzová, mladšia, črep z jemnozrnného materiálu, šedočierny, zvnútra šedý, leštený, okraj hranený.

Stredovek, včasny, 9.-10. stor., črepy z jemne plaveného materiálu s prímesou piesku a slídy, zdobené viacnásobnou vlnovkou a zväzkami obežných rýh.

Stredovek, vrcholný, druhá pol. 13. stor. - 14. stor., črepy z plaveného materiálu s prímesou drobných kamienkov, hnedé a šedé.

11. Beladice

2,7 km juhozápadne od obce na ľavobrežnom svahu bezmenného potoka, Pustatina (M-34-133-B-a, 1 : 25 000, 322-326 : 45-50 mm).

Eneolit, lengyelská kultúra, málo výrazné drsné črepy.

Stredovek, druhá pol. 13. stor. - 14. stor., črepy nádob vytočených na kruhu, výzdoba (ryha, žliabok, radielko).

Výsledky prieskumu obohatili doterajšie poznatky o osídlení tejto oblasti a sú prínosom k poznaniu archeologickej topografie horného Požitavia. Prvá fáza komplexného prieskumu bude skončená v r. 1992 (oblasť Klasov - Babindol).

FORTSETZUNG DER BEGEHUNG DES OBEREN ŽITAVA-TALES. Im Rahmen der systematischen Begehung des oberen Žitava-Tales (Bez. Nitra) wurde im Suchen von Fundstellen in den Tälern der Bäche Hosťovský, Čeladický und chyndický potok fortgesetzt. Die erste Phase der komplexen Begehung endet im J. 1992 (Gebiet von Klasov - Babindol) und anschließend erfolgt die Anfertigung einer genauen archäologischen Topographie. Im J. 1991 erfaßte man 34 bisher unbekannte Fundstellen aus der Vor- und Frühgeschichte und aus dem Mittelalter. Im Text sind nur jene angeführt, die aufgrund des gewonnenen Materials genauer chronologisch einstufbar sind (ihre Numerierung entspricht der Numerierung auf der Karte - Abb. 74):

Veľké Chrašťany, Lage 1 - Mittelalter, 12.-13. Jh.; Lage 2 - Āneolithikum, Lengyel-Kultur, Mittelalter 13.-14. Jh.; Lage 3 - Spätbronzezeit, Lausitzer Kultur, Mittelalter 13.-14. Jh.; Lage 4 - Spätbronzezeit (Abb. 77: 8, 9). Čeřadice, Lage 5 - Neolithikum, Lengyel-Kultur, Scherben, Bruchstücke geschliffener Steinwerkzeuge, Fragment einer anthropomorphen Plastik - Tonfuß (Abb. 75: 4, 12, 13), mittlere Bronzezeit, karpatische Hügelgräberkultur, Scherben, Einfluß der Füzesabony-Kultur (Abb. 75: 1-3, 5-11, 14, 15); Lage 6 - jüngere römische Kaiserzeit (Abb. 77: 1-7, 10, 11), Mittelalter 12.-13. Jh.; Lage 7 - jüngere römische Kaiserzeit, Mittelalter 12.-13. Jh., Mittelalter 13.-16. Jh. - Dorfwüstung Kernye. Dolné Obdokovce, Lage 8 - Neolithikum, näher unbestimmt, jüngere Bronzezeit, Čaka-Kultur (Abb. 76: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 12); Lage 9 - jüngere Bronzezeit, Čaka-Kultur (Abb. 76: 9, 11), Früh- und Hochmittelalter 9.-12. Jh., 15. Jh. (Abb. 76: 3, 6, 13). Malé Chyndice, Lage 10 - Urzeit, näher unbestimmt, jüngere Bronzezeit, Mittelalter 9.-10. Jh., 13.-14. Jh. Beladice, Lage 11 - Āneolithikum, Lengyel-Kultur, Mittelalter 13.-14. Jh.

Die entdeckten Fundstellen ändern grundsätzlich die bisherigen Ansichten über die Besiedlung dieser Gegend in der Vor- und Frühgeschichte und im Mittelalter.

PRIESKUM VO VEĽKOM ZÁLUŽÍ

Jaroslava Ruttkayová - Ján Hunka

Veľké Zálužie (okr. Nitra), ul. Na pažiti, č. d. 973, súkromný pozemok (záhrada) V. Terného (M-33-144-B, 1 : 25 000, 75 : 69 mm), stredoveká osada, druhá polovica 13.-začiatok 16. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre (mince), NM v Nitre (ostatné nálezy).

V r. 1984 vykonali zamestnanci AÚ SAV v Nitre (J. Bátor, J. Hunka a J. Tirpák) prvú obhliadku náleziska roztrateného pokladu mincí. V priebehu r. 1977-1991 sa z neho zachránilo 276 kusov. Najstaršie razby v tomto súbore sú rakúske fenygy Albrechta I. (1282-1298) - 1 ks, Albrechta V. (1411-1439) - 1 ks. Na ne chronologicky nadväzujú denár severínskeho bána M. Redwitza (1430-1434) - 1 ks a 273 uhorských platidiel z r. 1390-1427. V skupine uhorských mincí sa vyskytli peniaze nasledujúcich panovníkov: Žigmund Luxemburský (1387-1437), quartingy z r. 1430-1437 (7 ks), denár z r. 1390-1427 (1 ks), Vladislav I. (1440-1444), denáre z r. 1440 (74 ks), Ladislav V. (1453-1457), denáre z r. 1440-1441 (191 ks).

Ukrytie depotu asi okolo r. 1441 bolo pravdepodobne vyvolané zlou politicko-hospodárskou situáciou po r. 1440, keď na Slovensku pôsobili lúpeživé bandy Jiskrových bratríkov.

Na základe opäťovného výskytu mincí sa v r. 1991 uskutočnil preskum lokality. Získaný súbor stredovekých črepov (druhá polovica 13.-začiatok 16. stor.) pochádza z povrchového zberu a výkopov robených majiteľom. Narušili sa dva objekty (jama, pec?). Obsahovali železné predmety (nožik, klinec, podkovičku) a črepy zásobnice a hrncovitých nádob vytocených na kruhu, hnedej a sivočiernej farby, zdobené sú obežnými širšími ryhami a kolkom (obr. 78: 1, 3-13).

Dôležitý je nález bronzového štítkového prsteňa s vyrytým znakom dvojkrižia a nápisom okolo neho, ktorý možno zaradiť do 13. stor. (obr. 78: 2). Odavzadala nám ho p. Klačmanová, majiteľka susednej záhrady, kde sa prsteň našiel. Jej bližšie nálezové okolnosti nie sú známe.

BEGEHUNG IN VEĽKÉ ZÁLUŽIE. Aufgrund des wiederholten Vorkommens von Münzen (österreichischer Pfennige Albrecht I. - 1282-1298, Albrecht V. - 1411-1439 und ungarischer Denare Sigismunds von Luxemburg - 1387-1437 bis Ladislaus V. - - 1453-1457) wurde eine Begehung in Veľké Zálužie (Bez. Nitra) eingeleitet. Bisher wurden 276 Münzen geborgen. Der bei der Begehung gewonnene Verband mittelalterlicher Scherben fügt sich in die zweite Hälfte des 13. bis in den Beginn des 16. Jh. Ein aus dem Nachbargarten stammender Bronzefinger-ring (ohne nähere Fundumstände) wird in das 13. Jh. datiert (Abb. 78).

DEVIATÁ VÝSKUMNÁ SEZÓNA NA KLÁŠTORISKU

Michal Slivka

Letanovce (okr. Spišská Nová Ves), Kláštorisko (M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 224 : 127 mm), systematický výskum, kartuziánsky kláštor, vrcholný a neskorý stredovek, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Výskum sa sústredil na dve polohy v areáli kláštora: malý rajský dvor a obytný objekt (cela IX/91) v severovýchodnom nároží kláštora. Kompletne bol preskúmaný rajský dvor s rozmermi 11,50 x 10 m, uprostred ktorého sa narazilo na malú štvorcovú cisternu (1,30 x 1,30 m), zasekanú do vápencového podložia (hl. 200 cm). Zo zásypu boli vyzdvihnuté kamenné články (gotické retro a svorník) a úlomky keramiky z prelomu 15. a 16. stor. Cisterna mala murovanú obrubu, ktorú sme zreštaurovali a zakryli dreveným prístreškom.

Objekt v severovýchodnom nároží opevneného kláštora sa pred začatím výskumu rysoval len v neurčitých kontúrách, pričom nad terénom sa zachovali dva súbežné múry (š. 60 cm), navzájom od seba vzdialenosť 350 cm a dlhé 650 cm. Výskumom sa zistilo, že išlo o narýchlo zbudovanú stavbu (kamene spájané zeminou), ktorá v čase 2. svetovej vojny slúžila za prístrešok partizánom. Severné murivo bolo čiastočne pristavané a nadstavené na stredoveké murivo celý IX/91. Z tohto dôvodu boli obidva múry odstránené, aby sa mohla preskúmať celá IX. Ide o objekt približne štvorcového pôdorysu (10,20 x 9 m), na severnej strane primknutý k opevneniu kláštora a z opačnej - južnej strany prístupný cez portál veľkej kláštorsk-

nej chodby (zachoval sa pieskovcový prah so špaletami ostenia). Vlastná obytná časť ($4,60 \times 3,20$ m) mala drevenú podlahu a bola opatrená kachľovou pecou, spočívajúcou na murovanom sokli (ohnisková časť 100×50 cm). Pec bola vykurovaná z vedľajšej miestnosti (3×3 m) otvorom širokým 25 cm, opatreným zlepencovou obrubou. Z priestoru pece sme vyzdvihli niekoľko úlomkov i celých kachlic z konca 15. stor. (ukážka na obr. 79).

V rámci výskumu sa realizovali i konzervačné práce, a to na objekte kláštorného kostola a priľahlého ambitu (domurovanie ohrozených častí muriva v rámci akcie Stromu života). Vo výskume sa bude pokračovať.

NEUNTE GRABUNGSSAISON AUF KLÄŠTORISKO. Mit der Grabung auf Kläštorisko (Gemeinde Letanovce, Bez. Spišská Nová Ves) im J. 1991 wurde der kleine Paradiesgarten komplett untersucht ($11,50 \times 10$ m) und in seiner Mitte eine kleine Zisterne freigelegt ($1,30 \times 1,30$ m), die in die Felsunterlage eingehauen war. Weiters untersuchte man den Raum (ca. 17×17 m) in der Nordostecke des Klosters, wo ein Wohnhaus (Zelle Nr. IX/91) von ungefähr quadratischem Grundriß ($10,20 \times 9$ m) abgedeckt wurde. Es handelte sich um ein dreiräumiges Standardobjekt, das sich an die Klosterbefestigung und von der Südseite an den großen Klostergang anschloß. Im Objekt befand sich ein destruierter Kachelofen, mit einem gemauerten Sockel. In seiner Nähe lagen Bruchstücke und ganze Kacheln vom Ende des 15. Jh. (Abb. 79). Mit der Grabung wird fortgesetzt werden.

NOVOVEKÉ MINCE Z ARTIKULÁRNEHO KOSTOLA V KEŽMARKU

Marián Soják

Kežmarok (okr. Poprad), drevený evanjelický kostol (M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 203 : 145 mm), prieskum, novovek, 17.-19. stor., predbežné uloženie zbierka Mariána Sojáka, Kukučínova ul. 2, Svit.

Pri oprave dreveného evanjelického artikulárneho kostola v Kežmarku (založený v r. 1717) objavili stavební robotníci pri výmene dlážky veľké množstvo (niekoľko sto) mincí a iných predmetov materiálnej kultúry, ktoré postupne rozpredávali. Pri prieskume vyvezenej zeminy z kostola (M. Soják s otcom, 10. 1. 1992) sa našlo 45 mincí a značné množstvo zlomkov keramiky, novoveké klince, špendlíky, gombíky a kovania z kníh. Súbor mincí obsahoval platidlá týchto panovníkov (mince určil J. Hunka): UHORSKO: Leopold I. (1657-1705), Kremnica, denár r. 1696 (1 ks), 1694 (1 ks); Mária Terézia (1740-1780), medený denár r. 1767 (10 ks); Jozef II. (1780-1790), 1/2-grajciar r. 1781 - Kremnica (2 ks), Smolník (3 ks); František II. (1792-1835), grajciar 1800 - Kremnica (2 ks), Smolník (1 ks), Alba Iulia (1 ks), 1/2-grajciar r. 1812, Smolník (13 ks), 1/4-grajciar r. 1816 - Oravita (1 ks); František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar r. 1858 (1 ks), 1859 (1 ks), 1868 (1 ks), 5/10-grajciara r. 1859 (1 ks). RAKÚSKO: František I. (1792-1835), Viedeň, grajciar r. 1800 (2 ks); František Jozef I. (1848-1916), Viedeň, grajciar r. 1860 (1 ks). RAKÚSKO-UHORSKO: František I. (1792-1835), grajciar r. 1812 (1 ks). Švédska okupácia POĽSKA, Kristína (1632-1654), Riga, solodus (2 ks).

Podľa informácií občanov Kežmarku sa mince medzi lavicami chrámu nachádzali "oddávna". Je možné, že tu ide o zvyk zvláštnej ofery nemeckých kolonistov, aj keď neboli dosiaľ v odbornej numizmatickej literatúre podobný jav zaznamenaný. Dosť veľký časový rozptyl mincí (r. 1692-1868) však nastoľuje aj otázku, či niektoré mince zo zachovaného súboru nepochádzajú zo zánikových vrstiev staršieho predchodcu dnešného chrámu (bol postavený okolo r. 1687), či z prestatív dreveného kostola.

NEUZEITLICHE MÜNZEN AUS DER ARTIKULAR-KIRCHE IN KEŽMAROK. Bei den Ausbeserungsarbeiten der evangelischen Holzkirche in Kežmarok (Bez. Poprad) gewann man aus dem hinausgeschafften Erdreich außer Keramikbruchstücken, Nägeln, Stecknadeln, Knöpfen und Buchbeschlägen auch 45 Kupfer- und Silbermünzen aus den J. 1632-1868. Die Reste der Gegenstände befanden sich ursprünglich unter dem Fußboden der Holzkirche.

PREDSTIHOVÝ VÝSKUM NA HRADE JASENOV

Ivana Strakošová

Jasenov (okr. Humenné), hradný vrch (38-12-19, 1 : 10 000, 180 : 260 mm), predstihový výskum, hrad, 14. stor. - novovek, uloženie nálezov VM v Humennom.

Na severnom výbežku Krivoštánky na vrchole hradného kopca (398 m n. m.) bol začiatkom 14. stor. postavený hrad. Jeho ruiny sú zachované do výšky jedného až dvoch podlaží. V rámci vedecko-výskumnnej činnosti múzea s následným expozičným využitím sa realizovala druhá výskumná sezóna.

Sústredili sme sa na priestor vonkajšieho bastiónového opevnenia, ktoré reprezentuje poslednú stavebnú fázu zo začiatku 17. stor. V miestnosti na juhovýchodnej časti opevnenia s rozmermi 4,50 x 3 m bola vyhĺbená sonda VIII/91 ako priečny rez, neskôr rozšírený na južnú polovicu objektu. Hĺbka po podložie, po intaktnú skalu, predstavovala 277 cm, rozdelených do štyroch vrstiev. Výplň tvorila po humusovej vrstve zmiešanej s koreňmi (62 cm) hnedá hlina so sutinou. Nálezový materiál tvorili v prevažnej mierе fragmenty keramiky - hrncovité nádoby, pokrývky, misky a džbány (obr. 80: 2-7; 81: 1-6). Stavebnú keramiku reprezentujú zlomky kachlic zdobené rastlinnými ornamentmi s neglazovaným i farebne glazovaným povrchom (obr. 80: 1, 8, 10). V druhej vrstve (62-140 cm) sa našla okrem iného pišťalka z vtáčej kosti (obr. 81: 7) a nečitateľná medená minca.

Železných predmetov sa našlo menej (klince, guľky, zlomok pravdepodobne noža). Boli veľmi poškodené koróziou. Vo všetkých vrstvách sa medzi nálezovým materiálom hojne nachádzala troska a zlomky zvieracích kostí.

VORSPRUNGSGRABUNG AUF DER BURG JASENOV. Die Grabung in Jasenov (Bez. Humenné) konzentrierte sich im Südwestteil der äußeren Bastionsbefestigung. Dies war die letzte Bauphase aus dem Anfang des 17. Jh. Im Profil des Schnittes VIII/91 unterschied man vier Schichten, die bis in 277 cm Tiefe reichten. Die Füllung war brauner Lehm und Schutt. Das Fundmaterial besteht aus Bruchstücken von Gebrauchsgeräten (Abb. 80: 2-7; 81: 1-6), Baukeramik, Kacheln

mit unglasierter und farbig glasierter Oberfläche (Abb. 80: 1, 8-10), einem Blaspfeifchen aus Vogelknochen (Abb. 81: 7) und aus einer unlesbaren Kupfermünze. Eisengegenstände waren weniger vorhanden (Nägel, Kügelchen, Messerbruchstück), reich vertreten war jedoch Schlacke und Bruchstücke von Tierknochen.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V JASENOVE

Ivana Strakošová

Jasenov (okr. Humenné), cintorín (38-12, 1 : 50 000, 145 : 242 mm), záchranný výskum, doba bronzová, 17.-18. stor., uloženie nálezov VM v Humennom.

Počas stavebných prác na kostole v Jasenove bol základovou ryhou poškodený cintorín. V súčasnosti je kostol situovaný v centre obce. Stojí na základoch staršieho, renesančného kostola, datovaného k r. 1600.

Preskúmalo sa osem kostrových hrobov s orientáciou v smere V-Z v hĺ. 110 až 170 cm (jeden mužský, jeden ženský, tri detské, tri neurčiteľné). Mŕtvi boli uložení v drevených truhľach (zachované zvyšky dreva a železné klince) a v piatich prípadoch mali v rukách mincu. V jednom prípade ostal zachovaný aj kúsok kože z mešca. Mince z hrobov 3, 5, 7, 8 sú razbami Márie Terézie z r. 1761-1765 (grajciar, polturák), strieborná minca z hrobu 6 je nečitateľná. Ďalších približne 16 hrobov bolo zničených základovou ryhou.

Okrem hrobov bol na lokalite preskúmaný i pravéký objekt. Išlo o odpadovú jamu oválneho pôdorysu, orientovanú v smere V-Z, so zachovanými rozmermi 156 x x 60 cm. Výplň tvorila ilovito-vápenatá hlina zmiešaná s uhlíkmi a mazanicou.

Nálezový materiál predstavovala keramika z doby bronzovej (abr. 82: 1, 2).

RETTUNGSGRABUNG IN JASENOV. Bei Bauarbeiten in der Kirche in Gemeindemitte von Jasenov (Bez. Humenné) wurde ein Friedhof angeschnitten. Untersucht wurden acht Körpergräber aus dem 17.-18. Jh mit O-W-Orientierung. Aus fünf Gräbern gewann man je eine Münze. Die Silbermünze aus Grab 6 ist unlesbar, weitere vier sind Prägungen Maria Theresias aus den J. 1761-1765 (Kreuzer, Pölker). Außerdem wurde ein vereinzeltes Siedlungsobjekt (Abfallgrube) aus der Bronzezeit untersucht (Abb. 82: 1, 2).

HALŠTATSKÉ SÍDLISKOVÉ NÁLEZY Z BRATISLAVY-TRNÁVKY

Etyla Studeníková

Bratislava, časť Trnávka, záhradkárska osada za Zlatými pieskami (44-22-23, 1 : 10 000, 113 : 298 mm), prieskum, sídlisko, doba halštatská, uloženie nálezov AM SNM v Bratislavе.

Juhozápadne od kúpaliska Zlaté piesky v záhradkárskej osade (blok 2 H2) sa pri výkope pivnice v hĺ. cca 100 cm našla spálená zemina, zlomky kostí a črepky.

Väčšie zlomky keramiky sa ďarom dostali do SNM. Ide o fragmenty dvoch misovitých nádob so žliabkami na vydutí a spodnú časť hrncovitej nádoby súdkovitého tvaru s plastickou výzdobou. Podobné typy sa bežne vyskytujú v mladohalštatských nálezových celkoch na sídliskách vo východnej časti bratislavského regiónu. Otázku vzťahu tejto lokality k sídlisku v priestoroch tzv. Haithovej tehelne v Trnávke sa nepodarilo zodpovedať pre hustú zástavbu a intenzívne záhradkárské využívanie okolitého priestoru.

HALLSTATTZEITLICHE SIEDLUNGSFUNDE AUS BRATISLAVA-TRNÁVKA. In der Kleingartenkolonie in Bratislava, Teil Trnávka, fand man bei Erdarbeiten in 100 cm Tiefe Knochen, gebrannte Erde und Scherben. Das Slowakische Nationalmuseum gewann Fragmente zweier schüsselförmiger Gefäße mit kannelierter Bauchung und das Bruchstück eines tonnenförmigen topfförmigen Gefäßes mit plastischer Verzierung. Analoge Formen findet man in junghallstattzeitlichen Fundverbänden aus Siedlungen im Ostteil der Region Bratislava (z. B. aus der Siedlung in der Lage der sog. Haithová tehelnă in Teil Trnávka).

VÝSKUM MOHYLY IV V JANÍKOVĀ

Etela Studeníková

Janíky, časť Dolné Janíky (okr. Dunajská Streda), Zöldhalom (45-13-07, 1 : 10 000, 485 : 2 mm), systematický výskum mohyly, doba halštatská, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Mohyla IV stojí na západnej hranici katastrálneho územia Dolných Janík. Objekt je evidovaný v súpise pamiatok (ev. list č. 69/2064/93/3). Terénny výskum tejto najzachovalejšej mohyly na pohrebisku v Janíkoch sa realizoval na základe rozhodnutia odbornej komisie a so zámerom prezentovať ho účastníkom XII. medzinárodného kongresu UISPP. Rozmery mohyly pred začatím výskumu: Ø 31 x 30 m, nadm. v. 130 m (prevýšenie nad okolitým terénom 500 cm).

V prvej etape terénnych prác sa plošne odkryli horné vrstvy mohylového plášta, pričom sa zachovali kontrolné bloky orientované v smere svetových strán. Zachytilo sa niekoľko novodobých zásahov do telesa mohyly. Jeden z výkopov, situovaný do stredu mohyly, čiastočne porušil hornú časť objektu s drevenou konštrukciou. Objekt mal pravidelný štvorhranný pôdorys a dnom zasahoval do úrovne vrstvy so zvyškami žiaroviska vnútri hrobovej komory. V spodnej časti výplne objektu sa našlo väčšie množstvo spálených kostí a popolovitá zemina (následný pohreb?).

Dno pravouhlej hrobovej komory sa nachádzalo v piesčitom podloží, pod úrovňou tzv. pochovaného pôdneho horizontu. Steny komory tvorili polkmene, spojené v nárožiach zrubovou technikou. Na prekrytie komory sa použili hrubšie dosky (š. 20-22 cm), ktoré koncami prečnievali cca 50 cm ponad steny.

Keramické milodary a zvyšky mäsitej potravy boli uložené pozdĺž stien hrobovej komory; v jednom z nároží stál vo zvislej polohe železný oštep. Vo výraznej vrstve s pozostatkami po kremácii, v strede priestoru hrobovej komory, sa okrem spálených kostí našli rôzne kovové výrobky (napr. súčiastky konského postroja) a ich zliatky, zlomky zdobenej kostenej rúčky a črepy tenkostennej, dru-

hotne žiarom deformovanej keramiky. Koncentrácia spálených kostí sa zistila na dvoch odlišných miestach (dvaja jedinci?).

Spomedzi keramických výrobkov si zmienku zasluhujú nádoby s kovovými aplikáciami, ďalej keramika maľovaná po vypálení prírodnými materiálmi - pravdepodobne výhradne na pohrebné účely. Ornamentika pritom nerešpektuje pôvodnú tuhovanú výzdobu na nádobách.

Získali sa priame doklady o maľovaní drevených častí hrobovej komory. Vďaka priaznivým podmienkam sa zachovali predmety vyhotovené z organických materiálov (zvyšky drevenej schránky s bronzovými aplikáciami, kožený, resp. drevený pás, takisto ozdobený bronzovými trojuholníkovitými plieškami, drevený predmet s maľovanou geometrickou výzdobou, pletené košíky - ošatky). Nálezový celok patrí do mladohalštatského obdobia kalenderberskej kultúry.

Na úrovni zistenia pôdorysu hrobovej komory, resp. jej hornej časti sa objavili ďalšie zuhodenate drevené trámy a rôzne jamy kruhovitého pôdorysu. Určenie ich funkcie vo vzťahu k vlastnej komore je úlohou ďalšieho terénneho výskumu.

ABDECKUNG DES HÜGELGRABES IV IN JANÍKY. Das hallstattzeitliche Hügelgrab IV in Janíky, Teil Dolné Janíky (Bez. Dunajská Streda) besaß vor Grabungsbeginn einen Durchmesser von 30 x 31 m und es überhöhte das Umland um 500 cm (130 m ü. d. M.). Die Grabkammer war teilweise in die Sandunterlage eingetieft; ihre Wände bestanden aus behauenen halbierten Baumstämmen und überdacht war sie mit horizontal gelegten dickeren Bohlen, welche die Wände überragten. In der Mitte der Grabkammer lagen Reste des Brandplatzes mit verhältnismäßig vielen Metallerzeugnissen (z. B. Pferdegeschirrbestandteile) und ihren vom Feuer deformierten Schmelzstücken. In einer Ecke der Kammer stand mit der Spitze nach oben eine Eisenlanze. Von der zahlreichen Keramik sind Gefäße mit Metallapplikationen beachtenswert, die verschiedene Ornamente bildeten (z. B. Schachbrettmuster).

Eine Neuerscheinung auf der Keramik im Rahmen des Nordostalpinen Hallstattbereiches ist die Verwendung von Keramikbemalung nach der Brennung - am ehesten für Bestattungszwecke. Dabei blättert diese Bemalung von der Keramikoberfläche ab, und was wichtig ist, die Verzierungs motive weichen völlig von der ursprünglichen graphitierten geometrischen Gefäßverzierung ab. Der gleiche Bemalungstyp konnte auch auf den Holzwänden der Grabkammer und auf einem Holzgegenstand unbekannten Zweckes entdeckt und teilweise auch gerettet werden. Außerhalb der Grabkammer befanden sich weitere verkohlte Holzbalken und Gruben mit kreisförmigem Grundriß, die man in der nächsten Grabungssaison untersuchen wird.

VČASNOSTREDOVEKÉ KOSTRY Z PANSKEJ ULICE 16 V BRATISLAVE

Alena Šefčáková

Bratislava, časť Staré Mesto, Panská (prv Nálepkova) ul. 16, antropologický materiál, záchranný výskum (M. Maruniaková z MÚPS v Bratislave), pohrebisko, včasny a vrcholny stredovek (10.-11. stor.), ulozenie materiálu PM SNM v Bratislave.

Do hrobovej jamy bol vhodený jedinec 1, pri ľom sa našli zvyšky kostry 2 a zvieracie kosti. Nie je isté, či išlo o dvojhrob.

Kostra 1 - Muž, maturus (35-40 rokov). Pomerne zachovalý kompletnej skelet strednej stavby so stredným RSÚ, výška cca 162 cm. Na pravej strane lebky vložená košť os interfonticulorum supramastoideum, na pravej strane mandibuly dva foramina mentalia. Spondylóza 2. stupňa sa nachádza na hrudných stavcoch, na os sacrum lumbalizácia. Na ľavom femure je zhojená dislokovaná zlomenina s posttraumatickým osifikátom, obidva femury sú hyperplastické.

Kostra 2 - Muž, rozhranie adultus - maturus. Našli sa iba ľavý radius, ulna, femur a pravá patella. Pozostatky sú robustnej stavby s mohutným svalovým reliéfom, výška jedinca cca 167 cm.

Zvieracie kosti - proximálna časť ľavej ulny a talus z mladej svine domácej, roh a os frontale s malým rohom z hovädzieho statku.

FRÜHMITTELALTERLICHE SKELETTE AUS DER GASSE PANSKÁ ULICA 16 IN BRATISLAVA.

Während der Rettungsgrabung auf dem mittelalterlichen Gräberfeld (10.-11. Jh.) in Bratislava in der Gasse Panská ul. 16 (vorher Nálepková) wurde in einer Grabgrube ein komplettes Männerknochen (Alter Maturus (35-40 J.), Reste eines Männerknochens von der Grenze Adultus/Maturus und Knochen eines Hausschweines und Rindes gefunden. Der Fund ist nicht eindeutig als Doppelgrab zu bewerten.

ĎALŠIE SÍDLISKOVÉ NÁLEZY Z BODZE

Alexander Trugly

Bodza (okr. Komárno), pieskové vyvýšenina, nadm. v. 110 m, severne od obce na pravom brehu jazera Zsemľákes (45-32-23, 1 : 10 000, 218 : 255 mm), prieskum, vrcholný stredovek, uloženie nálezov PM v Komárne.

Preskúmala sa celková plocha cca 300 m². Zistili sa stopy sídliska z 11.-13. stor. Črepy pochádzajú prevažne z hrubostenných hrncovitých nádob a hlinených kotlíkov (obr. 83). Našli sa aj zvieracie kosti. Ďalšia lokalita z tohto obdobia sa nachádza v strede obce (Trugly, A. 1987: Prieskum v okrese Komárno. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1986. Nitra, s. 105).

WEITERE SIEDLUNGSFUNDE AUS BODZA. Bei der Begrenzung des Gemeindekatasters von Bodza (Komárno) wurden Spuren einer Siedlung aus dem 11.-13. Jh. erfaßt. Das Scherbenmaterial stammt überwiegend von dickwandigen topfförmigen Gefäßen und Tonkesseln. Es wurden auch Tierknochen gefunden (Abb. 83).

POKRAČOVANIE REVÍZNEHO VÝSKUMU V STUPAVE

Vladimír Turčan

Stupava (okr. Bratislava-vidieš), Kopeč (44-22, 1 : 50 000, 434 : 136 mm), revízny výskum základov architektúry, doba rímska, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

V súvislosti s prípravou lokality pre účastníkov exkurzie XII. medzinárodného kongresu UISPP sa odstránili profily na dosiaľ preskúmanej ploche. Pod základovým lôžkom tzv. dlhej budovy sa zistil objekt, ktorý obsahoval fragmenty tehál, kúsky malty, kamene a popol. Odkryla sa veliteľská budova v západnej časti v š. 1,50 m, pričom sa sledovali vzájomné väzby murív a priečok. Objavili sa vonkajšie oporné múry severného a južného nárožia veliteľskej budovy, dosiaľ nezaregistrované predchádzajúcimi výskumami. Dve fázy výstavby v južnej časti sa potvrdili poznatkom, že k jadru budovy v severnom trakte bol pristavaný nový objekt.

FORTSETZUNG DER REVISIONSGRABUNG IN STUPAVA. In Stupava (Bez. Bratislava-Land) erfolgte in der Lage Kopeč eine Revisionsgrabung der Fundamente einer Architektur aus römischer Zeit. Untersucht wurde ein Kommandantengebäude im Westteil. Es wurden zwei Bauphasen des Objektes festgestellt.

VÝSKUM VO VEĽKOM MEDERI V ROKU 1991

Vladimír Varsík

Veľký Meder (predtým Čalovo, okr. Dunajská Streda), Vámostelek (L-33-12-B-C, 1 : 25 000, 350 : 330 mm), predstihový záchranný výskum, ľažisko sídlisko z doby rímskej a pohrebiskzo 7.-8. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Pokračovanie výskumu na ploche odkrytej v r. 1990 na najvyššom plató viatej sprašovo-piesčitej duny; preskúmaných cca 2000 m².

Z pravekých fáz osídlenia lokality boli preskúmané štyri sídliskové jamy želiezovskej skupiny a po jednej sídliskovej jame skupiny Kosihy-Čaka a zo strednej doby bronzovej. Jamy obsahovali keramiku, zvieracie kosti, kamenné ústupy a praslen. Na dne jamy 124 zo strednej doby bronzovej ležali dve ihlancové hlinené závažia.

Hlavné ľažisko osídlenia lokality spadá do doby rímskej. Z tohto obdobia bolo v r. 1991 preskúmaných spolu 22 objektov, z toho 13 zahŕňajúcich chát (celkovo sa počet chát tým zvýšil na 34). Germánske chaty na ploche 1/90, preskúmané v r. 1990-1991, sa sústreďovali zhruba do dvoch skupín. V skupine na najvyššom plató vyvýšeniny sa javili náznaky usporiadania chát do oblúkovitých radov. Prekvapivý je pomerne nízky počet sídliskových jám. Štyri jamy preskúmané v r. 1991 sa nachádzali v prázdnom priestore medzi oboma skupinami chát. Na dne jamy 126 bola uložená kostra psa(?). Prvým určite výrobným objektom na lokalite je funkčne zataľ neurčená kruhová pec s dlhým trojuholníkovým výbežkom (objekt 117 - obr. 85: 6).

Novým konštrukčným prvkom germánskych chát, ktorý nám zatiaľ zo Slovenska nie je známy, je stupňovité odsadenie stien po celom obvode chaty. Rozširovalo to interiér o cca 80 cm. Vchodový výklenok v južnej stene sa tak ocitol v rámci interiéru chaty. Tento obvodový stupň bol zistený v hlbokých chatách 94 (obr. 84) a 107 B. V lepšie zachovanej chate 94 mal hĺbka 10-18 cm, dlážka chaty bola v hĺbke 74 cm. Rozmery chaty bez stupňa boli 480 x 340 cm, celkový pôdorys so stupňom 600 x 510 cm. Ak priupustíme, že v plytších chatách bol tento stupeň v úrovni ornice, resp. až na úrovni vtedajšieho terénu, kde z objektívnych príčin nebol výskumom zistený, budeme musieť rátať s tým, že nami zistené pôdorysy germánskych chát boli pôvodne väčšie.

Z bohatého nálezového súboru z počiatocného horizontu germánskej osady vo Veľkom Mederi možno vyzdvihnuť v našom priestore výnimočnú bronzovú sponu z objektu 128. Je to dvojdielna spona so šarnierovou konštrukciou (tzv. Backenscharnier) a s polkruhovou záhlavnou doštičkou zakončenou uškom. Jej nôžka je trojnásobne priečne profilovaná a lúčik je zdobený štyrmi červenými a troma modrými pásikmi vloženého emailu (obr. 85: 2). Typologicky príbuzný, nie však identický, je zberový nález z r. 1968 z pohrebiska II v Rusovciach (Pichlerová, M. 1981: Germánska-Rusovce. Rímske pohrebisko II. Bratislava, s. 193, tab. CLXXVII: 1). A. Böhme radí spony podobné veľkomederskému nálezu, bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú zdobené emailom, k typu 18. Vyskytujú sa výlučne v severofrancúzske-belickej oblasti a v Porýní v hadriánovsko-antoninovskej dobe. Patrili k ženskému šperku a uško na záhlavnej doštičke slúžilo na spojenie dvoch spínadiel retiazkou (Böhme, A. 1972: Die Fibeln der Kastelle Saalburg und Zugmantel. In: Saalburg Jb. 39. Berlin, s. 18; odhliadnuc od postranných krídeličiek najlepšou analógiou je spona na tab. 6 : 350). Presnou analógiou, lišiacou sa len farbou vloženého emailu, je spona č. 1682 z Augstu. Nájdená bola spolu s keramikou z 2.-3. tretiny druhého stor. (Riha, E. 1979: Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst. Augst, s. 196, tab. 65 : 1682). Autorka ju sice radí k terčovitým sponám so symetrickou osou, ale zdôrazňuje jej súvislosť s Böhmeho typom 18 (Riha, E. 1979: s. 195).

Dsídenie na sídlisku z doby rímskej nepriamo datuje aj inventár hrobu 80, ktorý obsahoval chronologicky citlivú pracku so štitovým kovaním (obr. 85: 1) z konca 7.-začiatku 8. stor. Pri ťavom stehne pochovaného totiž ležali tesne vedľa seba dve bronzové spony z doby rímskej, uložené pôvodne zrejme vo vrecúšku viaciacom z opaska. Predpokladáme, že tieto esteticky príťažlivé predmety sa našli priamo na lokalite za života pochovaného. Spona s hrotitou nôžkou, mladorímsky derivát spôna s podviazanou nôžkou (obr. 85: 5), bude patriť najskôr do 3. stor. (Kolník, T. 1965: K typológií a chronológii niektorých spôna z mladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. Slov. Archeol., 13, s. 211-214). O čosi starší bude exemplár Almgrenovho typu 41, patriaci medzi vyspelé formy spôna s tetivou ukrytou v trubičke východnej série (obr. 85: 4). Spona poukazuje na vplyv zo SV a datovať ju možno do obdobia záveru 2. a začiatku 3. stor. (Peškař, I. 1972: Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren. Praha, s. 69-70).

Vo výskumnej sezóne 1991 bolo preskúmaných ďalších 29 hrobov kostrového pohrebiska z doby avarského kaganátu. Zachytený bol južný okraj nekropoly, ktorý sa tiahne v najvyššej časti skúmanej vyvýšeniny. Na južnom svahu sa nepochovávalo. V úprave hrobových jám a v uložení kostier sa opakovali pozorovania z predchádzajúcich sezón (priečne za hlavou a za nohami, stupňovité zúženie stien hrobových jám a pod.). Z bežného stereotypu sa vymykali kostry dvoch nedospelých jedincov v hroboch 82 a 96, uložené v skrčenej polohe na boku.

Okrem bežného inventára (keramika, bronzové náušnice, koráliky, prasleny, bronzové a železné súčasti opaskov, železné kresadlá, nože a pod.) si pozornosť zasluhuje bronzová byzantská pracka z hrobu 78 (obr. 85: 3). Patrí k typu Keszhely-Pécs. Variant, ktorý má pozdĺžne kovanie v tvare písmena U, sa môže vyskytovať už v prvej pol. 7. stor., avšak prevaha nálezov je až v stredoavariskom horizonte (Varsik, V. 1992: Byzantinische Gürtelschnallen im mittleren und unteren Donauraum im 6. und 7. Jahrhundert. Slov. Archeol., 40, s. 85-89, 94). Pracka svedčí o kontaktoch miestnej populácie s južnejšie položenými oblasťami (max. hustota výskytu typu Keszhely-Pécs je v 7. stor. v južnej Panónii).

K žľabovému systému z neskorého stredoveku, ktorý bol zistený na južnom svahu vyvýšeniny v r. 1990 (Hromada, J. - Varsik, V. 1992: Tretia sezóna výskumu vo Veľkom Mederi. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1990. Nitra, s. 47-48), patrí žľab 5 v sektóroch A/6-7. Týmto žľabom bol porušený hrob 82 zo 7.-8. stor.

GRABUNG IN VEĽKÝ MEDER IM JAHRE 1991. Die Grabung auf der polykulturnellen Siedlung und Nekropole aus der Zeit des awarischen Kaganats in Veľký Meder (vorher Čalovo; Bez. Dunajská Streda) wurde fortgesetzt. Die Fundstelle befindet sich im Südostteil der Schüttinsel und ist ungefähr 6 km von der Donau entfernt.

Von urzeitlichen Phasen untersuchte man sechs Siedlungsgruben (Želiezovce-Gruppe, Kosihy-Čaka-Gruppe, mittlere Bronzezeit). Der Grabungsschwerpunkt beruhte in der Abdeckung einer römerzeitlichen Siedlung. Bis zum J. 1991 wurden insgesamt 34 eingetiefte germanische Wohnhäuser untersucht. Als ein neues Konstruktionselement dieser Hütten wurde im Objekt 94 eine stufenförmige Absetzung der Wände festgestellt, die in ca. 80 cm Br. auf dem ganzen Umfang der Hütte verlief (Abb. 84). Ein interessanter, im Gebiet der Slowakei außergewöhnlicher Fund ist eine Bronzefibel mit halbkreisförmiger Kopfplatte mit Öse und mit Emailverzierung aus dem Objekt 128 (Abb. 85: 2). Ähnliche Fibeln sind im nordfranzösisch-belgischen Raum und im Rheingebiet aus hadrianisch-antoninischer Zeit verbreitet. Zwei sekundär benutzte Fibeln enthielt das Inventar des Grabes 80 aus der Zeit des awarischen Kaganats. Es handelt sich um die Spätvariante der sog. Rollenkappenfibeln der östlichen Serie (Almgren 41; Abb. 85: 4) und um eine Fibel mit spitzem Fuß, eine jungkaiserzeitliche Fibelvariante mit umgeschlagenem Fuß (Abb. 85: 5).

Fortgesetzt wurde auch die Untersuchung des südöstlichen Teiles des Körpergräberfeldes aus der zweiten Hälfte des 7.-8. Jh. Es wurde seine Südgrenze erfaßt. 29 Gräber wurden untersucht (bis 1991 zusammen 102 Gräber), davon ein Reitergrab. Außer gebräuchlichen Gegenständen (Keramik, metallene Gürtelbestandteile, Ohrringe, Perlen, Spinnwirtel, Feuerstäbe, Messer u. ä.) erschien eine byzantinische Schnalle des Typs Keszhely-Pécs, die sich in die mittlawarische Zeit fügt (Abb. 85: 3).

Von der Rinne 5 wurde das Grab 82 aus dem 7.-8. Jh. gestört, wodurch die Datierung des ausgedehnten Rinnensystems im Südteil der Fundstelle in das Spätmittelalter bestätigt wurde.

VÝSLEDKY PIATEJ VÝSKUMNEJ SEZÓNY V ZEMIANSKOM PODHRADÍ

Ladislav Veliačik - Peter Romsauer

Zemianske Podhradie (okr. Trenčín, predtým administratívna časť obce Bošáca), Hradištia (M-33-120-B-c, 1 : 25 000, 170-188 : 322-346 mm), zisťovací výskum, hradisko, lužická kultúra, neskora doba bronzová, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V súlade so schváleným projektom prezentácie výsledkov výskumu v Zemianskom Podhradí účastníkom XII. medzinárodného kongresu USIPP (exkurzia C-1) sa terénné práce v hodnotenej sezóne sústredili na exponované úseky v západnej a severovýchodnej časti hradiska. Táto úloha bola rozvrhnutá do dvoch časových etáp, a tak výskumná aktivita v r. 1991 priamo nadvázovala na odkryté plochy a terénné situácie z predchádzajúcej sezóny.

V západnej časti hradiska (plocha D) pokračovali výskumné práce v priestore rezu (34×5 m) najmohutnejšieho západného valu a odkrývkou plochy (10×6 m) v mieste predpokladaných zvyškov vydrevenia fortifikácie, zistených v jej hornej časti. Prehĺbenie rezu až po podložie, vzdialenosť od koruny valu 480 cm, a predbežné zhodnotenie stratigrafickej situácie umožňuje rozpoznanie dvoch základných fáz výstavby valu v tomto úseku. V staršej fáze bol umelý násyp dokázateľne fixovaný z vonkajšej strany, z vnútornej len predpokladane, a to drevenou hradbou, posilnenou zvonku kolmými opornými stípmi. Materiál z valu svedčí o neobyčajne silnom požiari, ktorý zničil akokoľvek stopy po funkčne zdôvodnitenej existencii drevenej konštrukcie v telesu valu. Ako to dokladajú vypálené negatívne odťačky koreňovej sústavy v podloži, súčasťou vydrevenia valu bol aj stromový porast. Požiar zapríčinil aj samotnú deštrukciu hradby a výrazné prepálenie predpolia fortifikácie. Stratigrafická situácia umožňuje spojiť so staršou fázou opevnenia aj menšiu priekopu, ktorá kopíruje priebeh západného valu po celej dĺžke. Z tohto časového horizontu takmer úplne chýba nálezový inventár.

V krátkom časovom odstupe došlo k obnove fortifikácie. Predstavuje ju navŕšenie mohutnej hlinitej bermy, ktorá čiastočne prekryla deštruovaný starší val a ku ktorej bola ukotvená čelná hradba mladšieho hlinito-kamenného násypu. Val bol navyše spevnený drevenou roštovou konštrukciou, v jednotlivých úsekoch s rôznym stupňom zachowania. Poloha a prepojenie základných pozdĺžnych i priečnych trámov svedčí o komorovej konštrukcii vybudovanej v troch líniach (vonkajšia, stredná, vnútorná komora). Primárnu funkciou celého systému zrejme bolo tlmiť a rozkladať tlak navŕšenej zeminy na vonkajšiu a vnútornú(?) hradbu. Materiál použitý pri výstavbe fortifikácie je bohatý na nálezový inventár. Nepochybne pochádza z areálu osady, čo však výrazne poznamenalo stupeň zachovalosti tamojších objektov. V povrchovej vrstve vnútorného svahu valu sa sporadicky vyskytli črepky z veľkomoravského obdobia.

V porovnaní so západnou stranou bolo opevnenie na severnej strane podstatne jednoduchšie a črtalo sa iba ako výrazná terénna hrana. Na skúmanej ploche B (225 m^2) sa po odkrytí nadložných vrstiev začistilo teleso valu vybudované z hlineného násypu. Od koruny valu smerom dovnútra hradiska pokračovala sýtočervená prepálená vrstva, v ktorej sa zistili zvyšky deštruovanej drevenej konštrukcie, zrútenej do opevneného areálu. Tvorila ju guľatina rôzneho priemeru, uložená vo-

dorovne pozdĺž osi valu. Malé zvyšky priečnych trámov informujú o spôsobe ukotvenia drevenej ohrady. Os valu i zvyšky drevenej konštrukcie sa na severozápadnej strane odkrytej plochy zatáčali výrazným oblúkom dovnútra hradiska. Táto situácia umožňovala predpokladať existenciu polokliešovej brány, preto sa dodatočne odkryla ďalšia plocha s cieľom overiť tento predpoklad. Po odkrytí telesa valu sa však ukázalo, že jeho pokračovanie je v skúmanom úseku plynulé, a tak otázka existencie brány zostala nezodpovedaná.

Po rozobratí deštrukčnej vrstvy opevnenia pozdĺž vnútornnej strany zemného násypu sa na úrovni podložia podarilo zachytiť zvyšky troch chát, nachádzajúcich sa v superpozícii pod valom. Postavené boli v rade s rozstupmi š. 80 cm. V dvoch prípadoch sme odkryli iba časti chát, nakoľko jedna bola čiastočne zničená výstavbou opevnenia a druhá siahala mimo skúmanej plochy. Kompletne preskúmaná chata (objekt 1/91) mala obdĺžníkový pôdorys s rozmermi 5,80 x 4-4,50 m. V chatách sa zistili pravidelne rozmiestnené kolové jamy počnosnej konštrukcií a zvyšky vydrevenia stien. Čiastočne zahĺbené podlahy chát boli pôvodne vymazané. V dvoch prípadoch sa odkryli aj vymazané ohniská okrúhlого pôdorysu s Ø cca 1 m, ktoré boli z jednej strany ohrazené oblúkovitým výstupkom. Výplň chát tvorila deštruktívna mazanica, v ktorej sa in situ našli rozbité nádoby a na viacerých miestach zhľuky obilia a strukovín.

Nálezová situácia aj v tejto časti hradiska potvrdila viacfázovosť osídlenia. Detailnejšie chronologické zaradenie zistených sídliskových horizontov priniesie rozbor bohatého keramického materiálu a početných bronzových predmetov. Archeologické zaradenie náleziska do neskorej doby bronzovej sa potvrdilo aj na základe datovania odobratých vzoriek pomocou rádiokarbónovej metódy C¹⁴. V južnej časti odkrytej plochy sme zaznamenali koncentrovaný výskyt črepov z mladšej doby laténskej.

Poznatky o spôsobe výstavby opevnenia a jeho rôznych konštrukčných detailoch v skúmaných úsekoch fortifikácie a najmä odkrývka chát, ktoré sú prvými ucelenými pôdorysmi obytných objektov zo sledovaného obdobia na Slovensku, znamenajú mimo-riadne cenný prínos k štúdiu foriem osídlenia a architektúry. Adekvátny záujem a odzvhu vyvolali aj medzi účastníkmi kongresovej exkurzie a obyvateľmi regiónu.

ERGEBNISSE DER FÜNFTEN GRABUNGSSAISON IN ZEMIANSKE PODHRADIE. Die Untersuchung des lausitzischen Burgwalls in Zemianske Podhradie (Bez. Trenčín; vorher administrativer Teil der Gemeinde Bošáca) konzentrierte sich auf exposierte Abschnitte im West- und Nordostteil des befestigten Areals. Im Westteil setzten die Grabungsarbeiten im Raum des Schnittes im mächtigsten Abschnitt der Fortifikation fort und abgedeckt wurde die Fläche an der Stelle der vorausgesetzten, in ihrem oberen Teil erfaßten Reste der Holzkonstruktion. Unterschieden wurden zwei grundlegende Bauphasen des Walles. In der älteren Phase war die künstliche Aufschüttung von der Außenseite mit einer Holzberme fixiert, die mit vertikalen Stützpfeilern versteift war. Das benutzte Baumaterial trägt Merkmale eines starken Brandes, der jedwede Spuren eines funktionell begründeten Vorhandenseins einer Holzkonstruktion im Wallkörper vernichtete. Der Brand verursachte auch die Destruktion der Holzberme und eine ausgeprägte Durchglühung des Vorfeldes der Fortifikation. Ein Bestandteil des Befestigungssystems aus diesem Horizont ist auch ein kleinerer Graben. Auffallend ist das Fehlen von Fundinventar.

Die Erneuerung der Befestigung begann mit der Errichtung einer mächtigen Berme, die teilweise den destruierten älteren Wall überdeckte und in welcher die Frontmauer des jüngeren Walles verankert war. Seine Aufschüttung war mit einer Holzkonstruktion verstärkt. Die Lage und Verbindung der grundlegenden Längs- und Querbalken zeugt von einer Kastenkonstruktion, die in drei Linien erbaut war (Äußerer, mittlerer und innerer Kasten). Aus dieser Befestigungsphase stammt reiches Fundinventar.

Auf der gegenüberliegenden Nordostseite der Siedlung war die Befestigung wesentlich einfacher. Außer einer kleinen künstlichen Aufschüttung wurden auch hier Reste einer in das Innere der Siedlung abgestürzten Holzkonstruktion freigelegt. Sie bestand aus verschiedenen dicken Rundhölzern, die in der Achse des Walles gelegt waren. Reste von Querbalken informieren über die Verankerungsart der Holzumrahmung. In teilweiser Superposition unter dem Wall, auf dem Niveau des Liegenden, wurden Reste dreier Hütten abgedeckt. Das am besten erhaltene Objekt I/91 hatte einen rechteckigen Grundriß (5,80 x 4-4,50 m), einen teilweise eingetieften Fußboden mit Lehmostrich und eine runde Feuerstelle, die mit einem bogenförmigen Sockel umgrenzt war.

Die archäologische Einstufung der Fundstelle in die Spätbronzezeit wurde auch aufgrund der Datierung entnommener Proben mit Hilfe der Radiokarbonmethode C₁₄ bestätigt. In der Oberflächenschicht der inneren Wallböschung im Westteil erschienen sporadisch Scherben aus großmährischer Zeit, im Südteil der freigelegten Fläche wurde auf der gegenüberliegenden Seite der Siedlung ein konzentriertes Vorkommen von Keramikfunden aus der jüngeren Latènezeit vermerkt.

PRIESKUM V KATASTRI LÚČOK

Marián Vizdal

Lúčky (okr. Michalovce), Na pláňach (38-23-06, 1 : 10 000, 242 : 367 mm), zisťovací prieskum, neolit, eneolit, 8.-9. stor., uloženie nálezov študijná zbierka KDaA FF UPJŠ v Prešove.

Poklesom hladiny Zemplínskej Šíravy boli vytvorené predpoklady k uskutočneniu prieskumu juhovýchodného pobrežia. Získal sa črepový materiál a početná obsidiánova industria.

Neolit, bukovohorská kultúra (obr. 86: 1-3); eneolit, kultúra s kanelovanou keramikou (obr. 86: 4, 6); slovenské obdobie, 8.-9. stor. (obr. 86: 5, 7).

BEGEHUNG IM KASTER VON LÚČKY. Bei einer Begehung des südöstlichen Ufers der Zemplínska Šírava im Gemeindekataster von Lúčky (Bez. Michalovce) wurde Scherbenmaterial und zahlreiche Obsidianindustrie gewonnen. Neolithikum, Bükker Kultur (Abb. 86: 1-3), Äneolithikum, Kultur mit kannelierter Keramik (Abb. 86: 4, 6), slawischer Zeitabschnitt, 8.-9. Jh. (Abb. 86: 5, 7).

VÝSKUM NEOLITICKÉHO SÍDLISKA V ZALUŽICIACH

Marián Vizdal

Zalužice, časť Malé Zalužice (okr. Michalovce), Blatá (38-14-15, 1 : 10 000, 23 : 112 mm), záchranný výskum, sídlisko, paleolit, neolit, eneolit, uloženie nálezov študijná zbierka KDaA FF UPJŠ v Prešove.

Prieskum južného pobrežia Zemplínskej Šíravy v októbri a novembri 1991, za zníženej vodnej hladiny, priniesol objav šiestich sídliskových objektov z obdobia neolitu (obr. 87: 1). Na ich prítomnosť upozorňovali tmavé škvŕny, črepy, kamenné nástroje a časti žarnovov. Zistené objekty sú rozložené na ploche 80 x 50 m a predstavujú centrálny areál osady. V tomto priestore bolo za dobu existencie Zemplínskej Šíravy vodnou eróziou odplavených 60-70 cm pôdy.

Preskúmané objekty 1/91, 5/91 a čiastočne odkryté jamy 2/91, 3/91 a 4/91 boli opäť zaliate vodou Zemplínskej Šíravy.

Objekt 1/91

Sídlisková jama je orientovaná dĺžou osou v smere V-Z (obr. 87: 3a). Celková dĺžka jamy bola 10,5 m a šírka 2,10-2,40 m. Objekt sa členil na tri priechlby s kotlovitými stenami. Ono ležalo v hĺbke 40-56 cm. Priechlba 1/Z bola v strednej časti preťatá žlabom širokým 30 cm. Výplň tejto časti obsahovala početný črepový materiál a uhlíky, avšak bez výraznejšej koncentrácie. Z keramického materiálu v priechlbi 1/V sa podarilo rekonštruovať nádobu s jamkovanou výzdobou (obr. 90: 4). Početnosť ryolitovej industrie (80 ks), ako i jej charakter, nevyhľadávajú úvahu o dielni. Stredná časť objektu 1/91 obsahovala v hornej vrstve veľa mazanice. Pod ňou bola v h. 20 cm pri južnej stene priechlbe odkrytá výrazná časť hrncovitej nádoby, ktorá bola súčasťou inventára kostrového hrobu skrčenca, orientovaného podobne ako celý sídliskový objekt v smere V-Z (obr. 87: 2). Nálezové okolnosti umožňujú predpokladať, že už k mŕtvemu bola keramika uložená vo fragmentoch.

Objekt obsahoval 689 ks črepov, pochádzajúcich z hrubostenných hrncovitých nádob so slabo zaoblenými stenami, mís na dutej nôžke, hlbokých baňatých mís, nádob s hrdlom, nízkych hrubostenných pekáčov.

Z celkového počtu je zdobených 135 ks črepov. Z výzdobných techník sa používalo jamkovanie (obr. 87: 1, 4), hlboké rytie (obr. 89: 6; 88: 5) a vrypy (obr. 88: 1-3). Keramiku s čierno maľovaným ornamentom v obj. 1/91 zastupuje 45 črepov. Rozpoznanie motívov je pre korodovanosť povrchu sťažené. Vyskytujú sa aj stopy obojstranného čierneho maľovania.

Archaický charakter má fragment misy na nízkej prstencovitej nôžke (obr. 88: 8) a črep s nízkym plochým výčnelkom (obr. 88: 2).

Objekt 2/91

Čiastočne preskúmaný objekt 2/91 je orientovaný dĺžou osou v smere V-Z. Celková dĺžka jamy je 6,85 m, šírka 2,10-2,45 m.

Vedľa spomínaných keramických tvarov pochádza z objektu 2/91 časť hlbokej tulipánovite formovanej misy na dutej nôžke. Plášť misy je zdobený kombináciou čierno maľovaného a rytého ornamentu. Rekonštrukčným tvarom je nízka hrubostenná misa so žliabkovaným ornamentom (obr. 88: 6). Vrypy na hrubostennej keramike (obr. 89: 7), sa objavujú aj v kombinácii s inými výzdobnými technikami

(obr. 89: 2). Masívny okrajový fragment (obr. 89: 3) pochádza zo zásobnicovej nádoby. Kamenná industria je vyhotovená z obsidiánu (obr. 88: 4), kremeňa, ryoliitu a rohovca.

Objekt 4/91

Objekt predstavuje menšiu jamu v tvare nepravidelného oválu. Dlhšou osou je orientovaná v smere V-Z. Okrem keramického materiálu sa z výplne vybrala brúsená sekera (obr. 88: 7) a hlinený prívesok prevŕtaný na koncoch (obr. 89: 5).

Objekt 5/91

Sídlicková jama bola orientovaná dlhšou osou v smere JV-SZ (obr. 87: 3b). Celková dĺžka jamy bola 8,10 m a šírka 1,40-2,80 m. Dno prieplavní s kotlovitými stenami ležalo v hĺ. 27-66 cm. Jama predstavuje viacdielny zahĺbený sídlickový objekt.

Objekt obsahoval 1065 ks črepov, z ktorých je 296 zdobených. Hrubostenná keramika pochádza najmä z hrncovitých a pekáčovitých tvarov. Početné sú fragmenty mis na dutej nožke a nádob s baňatým telom. Na rozdiel od objektu 1/91, výrazne sú zastúpené črepy s čiernym maľovaním (obj. 1/91 - 6,53 %; obj. 5/91 - 16,05 %). Kombinácia čierneho maľovaného a rytého ornamentu je prezentovaná na misie s dutou nožkou (obr. 91: 1a, 1b). Na vnútornnej stene slabo zaoblenej nožky sú stopy čierneho farbiva. V obj. 5/91 je početná obsidiánová industria.

Prieskum najbližšieho okolia neolitickej sídliska priniesol doklady osídlenia z paleolitu a eneolitu. Najvýraznejším paleolitickým artefaktom sa javí rádiolaritový obojstranný sekáč (obr. 90: 3). Eneolitické osídlenie je prezentované kultúrou s kanelovanou keramikou (obr. 90: 1, 2).

Na základe predbežného vyhodnotenia materiálu z neolitickej sídliska v Zalužiciach, je možné uvažovať o zaradení časti nálezového súboru k skupine Szatmár a časti ku skupine Kopčany. Závažnosť doterajších zistení je potrebné doplniť ďalším výskumom.

UNTERSUCHUNG EINER NEOLITHISCHEN SIEDLUNG IN ZALUŽICE. Bei dem gesenkten Wasserspiegel der Zemplínska Šírava wurden in Zalužice, Teil Malé Zalužice (Bez. Michalovce) sechs neolithische Siedlungsobjekte entdeckt (Abb. 87: 1). Die festgestellten Objekte erstrecken sich auf 80 x 50 m Fläche.

Objekt 1/91 (Abb. 87: 3a). Das Siedlungsobjekt ist mit der Längsachse O-W orientiert. Es gliederte sich in drei Teile - Vertiefungen. Die Vertiefung 1/Z war im Mittelteil von einer 30 cm breiten Rinne geschnitten. Gefunden wurden Scherbenmaterial und Holzkohlenstückchen. Die Vertiefung 1/V enthielt zahlreiche Rhyolitindustrie. Aus dem Keramikmaterial konnte ein topfförmiges Gefäß mit Grübchenverzierung rekonstruiert werden (Abb. 90: 4). Im Mittelteil des Objektes 1/91 wurde ein Hockerskelett mit zahlreicher Keramik freigelegt.

Von der Gesamtzahl der 689 Scherben waren 135 verziert. Angewandte Verzierungstechniken waren Grübchen (Abb. 89: 1, 4), tiefe Ritzlinien (Abb. 89: 6; 88: 5) und Kerben (Abb. 88: 1-3). Zwischen den Keramikscherben mit schwarzgemaltem Ornament erscheinen Fragmente mit beidseitiger Bemalung. Das Schüsselfragment auf niedrigem ringartigem Fuß (Abb. 88: 8) und eine Scherbe mit flachem Buckel (Abb. 88: 2) betonen den archaischen Charakter des Fundfonds aus Objekt 1/91.

Objekt 2/91. Teilweise untersuchte Grube mit O-W-Orientierung. Sie enthielt Keramik und Steinindustrie. Rekonstruierbar war eine niedrige dickwandige Schüssel mit kanneliertem Ornament (Abb. 88: 6). Die Kerben auf der dickwandigen Keramik (Abb. 89: 7) erscheinen auch in Kombination mit anderen Verzierungstechniken (Abb. 89: 2). Ein massives Randfragment (Abb. 89: 3) stammt von einem Vorratsgefäß. Die Steinindustrie ist aus Obsidian (Abb. 88: 4), Quarz, Rhyolith und Hornstein.

Objekt 4/91. Grube von unregelmäßig ovaler Form mit O-W-Orientierung. Die Füllung des Objektes enthielt ein geschliffenes Beil (Abb. 87: 7), einen Tonanhänger (Abb. 89: 5) und Scherbenmaterial.

Objekt 5/91 (Abb. 87: 3b). Siedlungsgrube mit SO-NW-Orientierung. Sie ergab 1065 Scherben, davon 296 verzierte. Im Objekt 5/91 war eine höhere Scherbenanzahl mit Schwarzbemalung (Objekt 1/91 - 6,53 %, Objekt 5/91 - 16,05 %). Die Kombination von Schwarzbemalung und Ritzornament ist auf einer Hohlfußschüssel präsentiert (Abb. 91: 1a, 1b).

Bei der Begehung der nächsten Umgebung der neolithischen Siedlung gewann man Belege von Besiedlung im Paläolithikum (Abb. 90: 3) und Neolithikum (Kultur mit kannelierter Keramik; Abb. 90: 1, 2).

Die vorläufige Materialauswertung ermöglicht die Einstufung des Fundverbandes aus der neolithischen Siedlung in Zalužice teils in die Szatmár-Gruppe und teils in die Kopčany-Gruppe.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V TOPOĽČANOCHE

Egon Wiedermann

Topoľčany, Hrad (35-41-18, 1 : 10 000, 109-81 : 96-73 mm), severný okraj extravidánu mesta, záchranný výskum, sídlisko, pravek, včasné doby dejinné, stredovek, hrob, doba sťahovania národov, uloženie nálezov VM v Topoľčanoch.

Na pravobrežnej terase rieky Nitry, ktorá sa tiehne smerom S-J a dosahuje v týchto miestach najväčšiu niveletu, sa rozkladalo polykultúrne sídlisko z neskorej doby kamennej, z doby bronzovej, železnej a zo stredoveku a hrob z doby sťahovania národov. Štruktúra a profil osídlenia polohy Hrad zodpovedali starším nálezom a terénny situáciám, aké boli zistené v minulosti pri záchranných práciach J. Porubským a E. Opluštíkom na susednej lokalite nazývanej Škvorákova tehelná. Postup prác a metodika výskumu boli limitované zemnými prácami. Primárne sa začistili a zamerali archeologické objekty v okrajovom pásme terasy, až neskôr zostávajúce objekty. V takomto poradí boli aj skúmané.

Na sídliskovej ploche neboli pozorované stopy po kolových jamách; dominoval sídliskový typ jamy s kužeľovitým profilom a rovným dnom, zásobnicové jamy s hrotitým dnom, zemníky a plytké, z väčšej časti deštrúované piecky. Preskúmané bola aj dvojkolová laténska chata, pozoruhodný kruhový objekt s kolovou jamou na dne a hrob ženy z doby sťahovania národov (pár bronzových náušníc s kubooktaedrickým článkom, zdobeným vybitými koncentrickými krúžkami; obr. 92: 1, 2).

Celkovo bolo odkrytých 29 objektov (ludanická skupina, kultúra s kanelovanou keramikou, lužická kultúra, doba laténska, doba sťahovania národov a stredovek).

Zachytil sa tiež južný okraj polykulturného sídliskového areálu osídľovaného počas celého obdobia praveku a stredoveku.

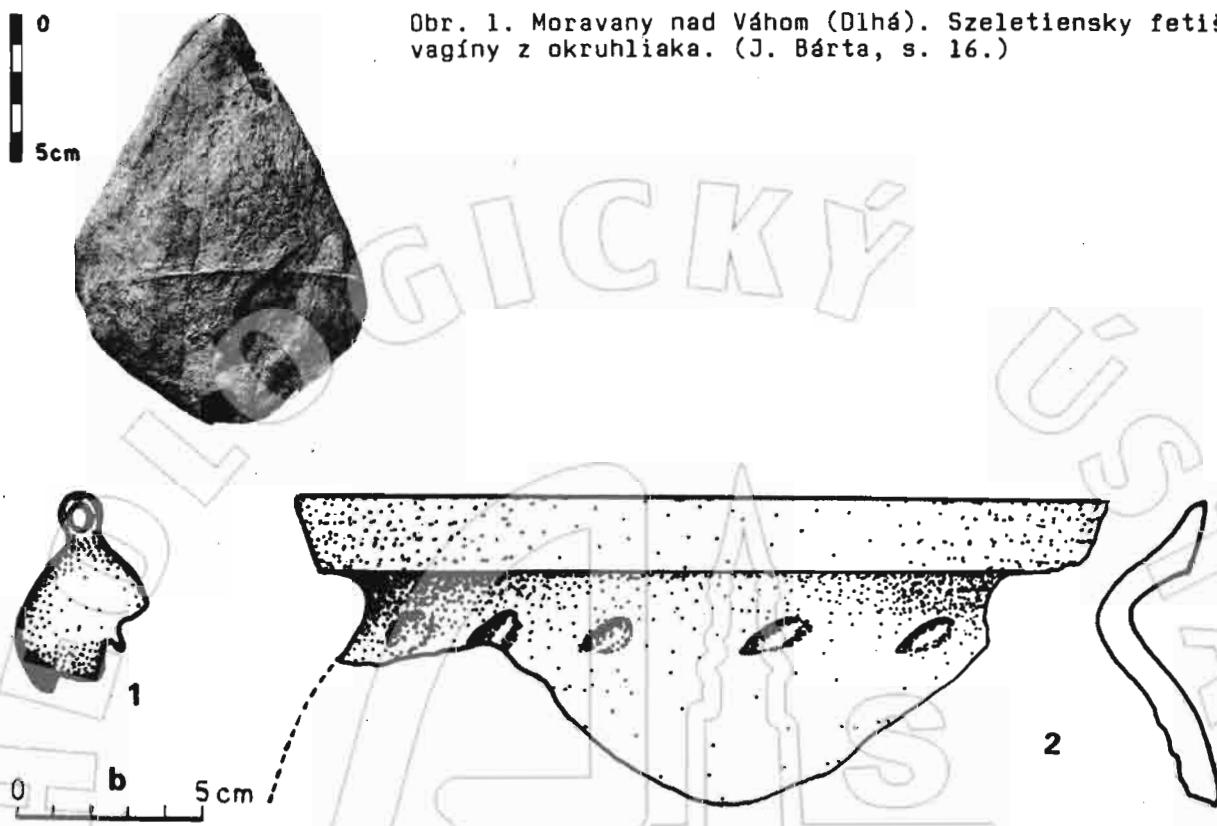
RETTUNGSGRABUNG IN TOPOĽČANY. Bei der Grabung in Topoľčany (Bez. Topoľčany in der Lage Hrad wurde das nördliche Areal der polykulturellen Fundstelle aus der Urzeit und dem Mittelalter erfaßt. Freigelegt wurden 29 Siedlungsobjekte der Ludanice-Gruppe, der Badener Kultur, der Lausitzer Kultur, aus der Latènezeit und dem Mittelalter wie auch ein Körpergrab aus der Völkerwanderungszeit mit Funden von Bronzeohrringen mit kubooktaedrischem Anhänger, der mit konzentrischen Kreisen verziert ist (Abb. 92: 1, 2).

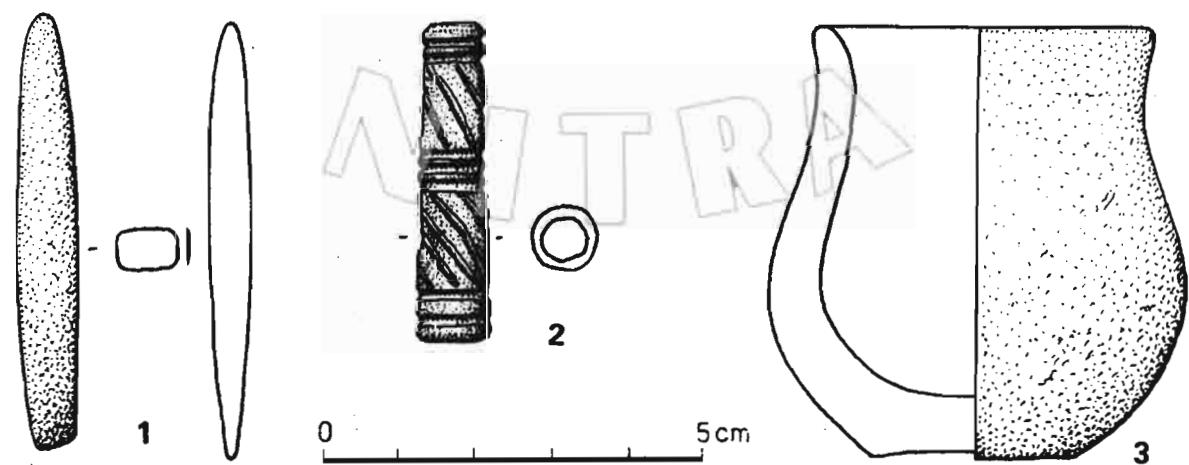
SKRATKY NÁZVOV PRACOVÍSK

AM SNM	Archeologické múzeum Slovenského národného múzea
AÚ SAV	Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied
BM	Balneologicke múzeum
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Komenského
FF UPJŠ	Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
GM	Gemerské múzeum
KDaA FF UPJŠ	Katedra dejín a archívnicstva Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
KM	Kysucké múzeum
MM	Mestské múzeum
MÚOP	Mestský ústav ochrany pamiatok
MÚPS	Mestský ústav pamiatkovej starostlivosti
NM	Nitrianske múzeum
PM	Podunajské múzeum
PM SNM	Prírodovedné múzeum Slovenského národného múzea
PvM	Považské múzeum
SNM	Slovenské národné múzeum
SM	Stredoslovenské múzeum
SpM	Spišské múzeum
SÚPS	Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti
TM	Trenčianske múzeum
UK	Univerzita Komenského
VM	Vlastivedné múzeum
VPS AÚ SAV	Vysunuté pracovné stredisko Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied
ZhM	Záhorské múzeum
ZM	Zemplínske múzeum

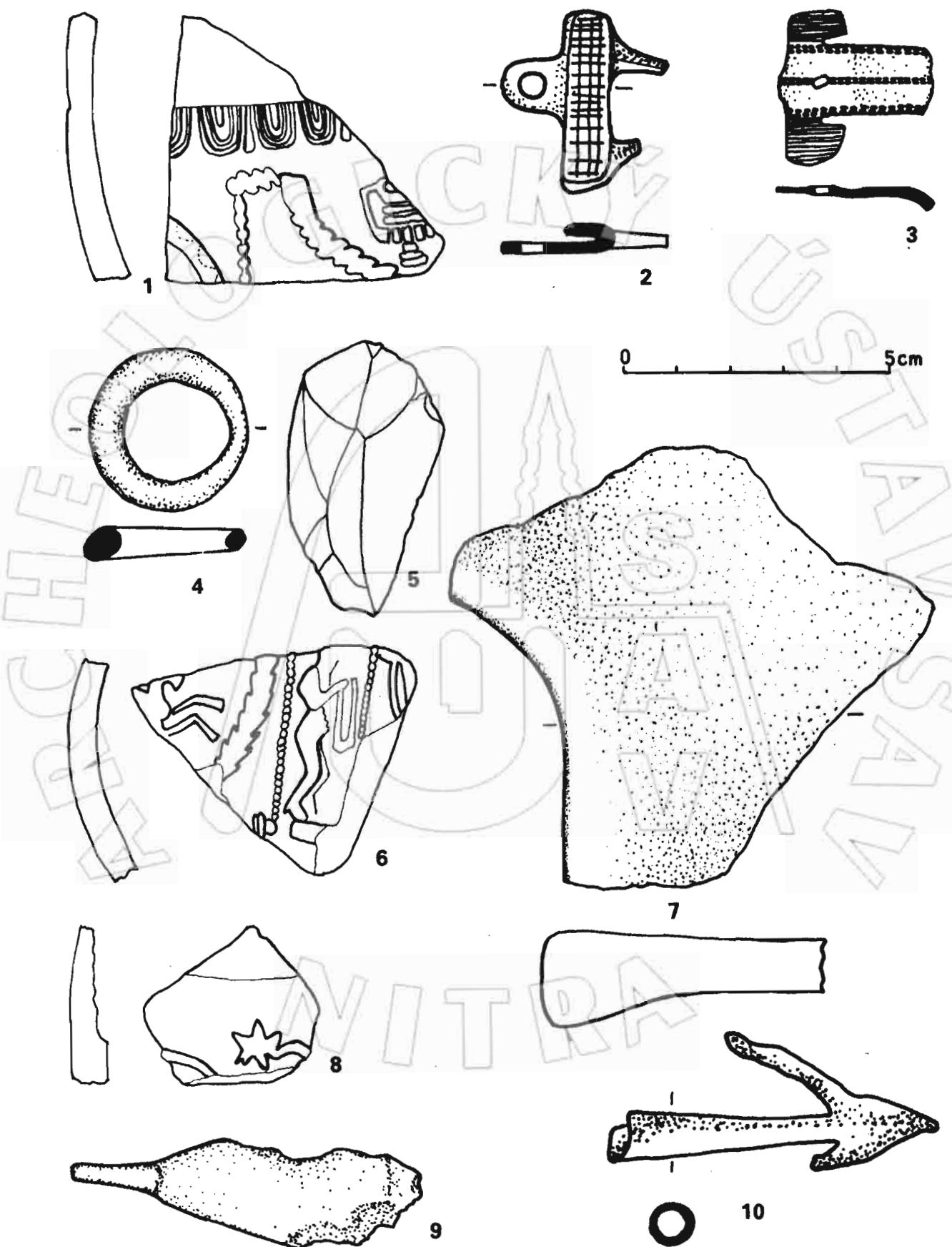
Obr. 1. Moravany nad Váhom (Dlhá). Szeletiensky fetiš vagíny z okruhliaka. (J. Bárta, s. 16.)

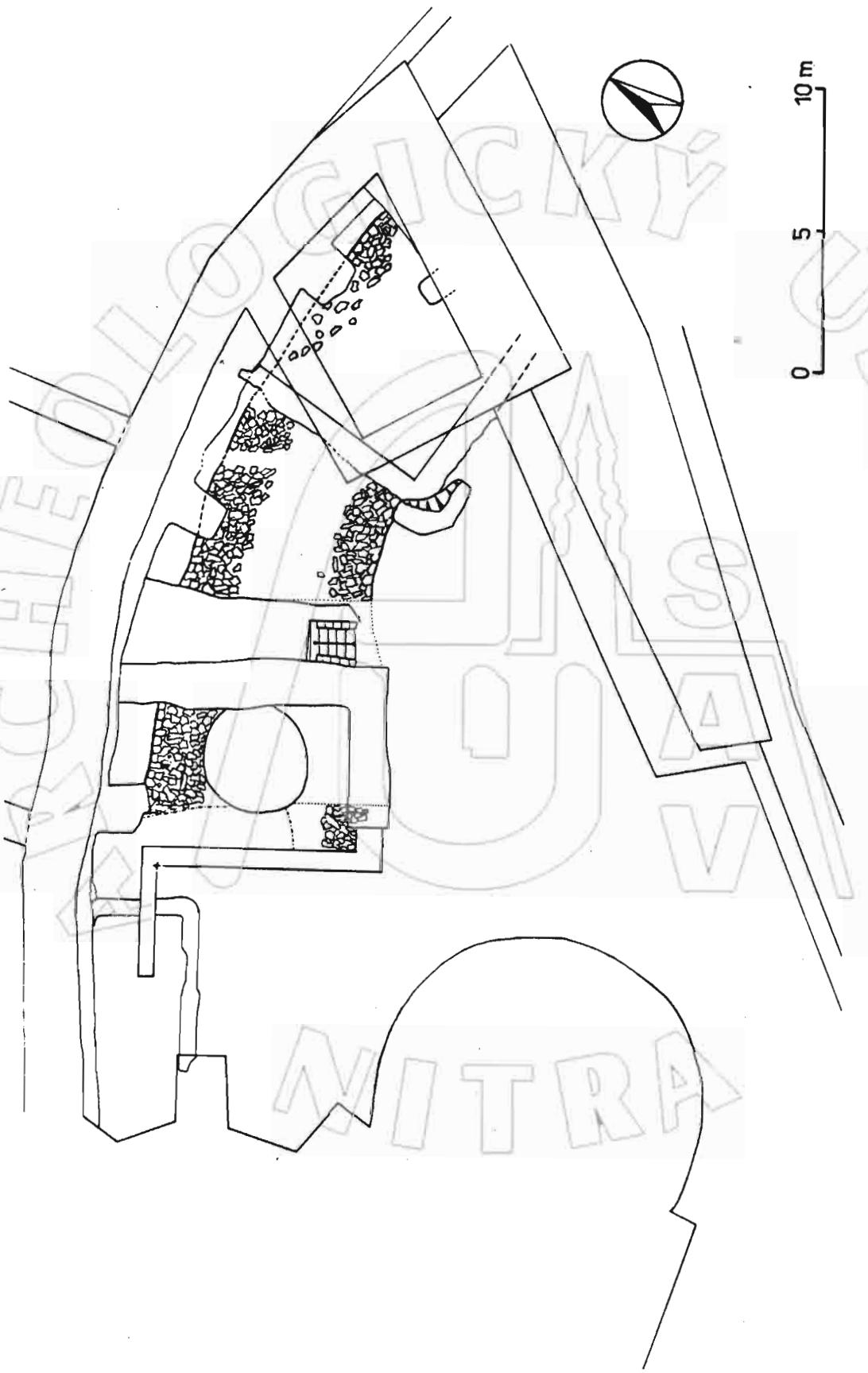
Obr. 2. 1, 2 - Voderady, časť Voderady; 3 - Báhoň, časť Kaplná; 1, 2 - stredovek, 3 - doba laténska. (J. Bartík - J. Štrbík, s. 17.)

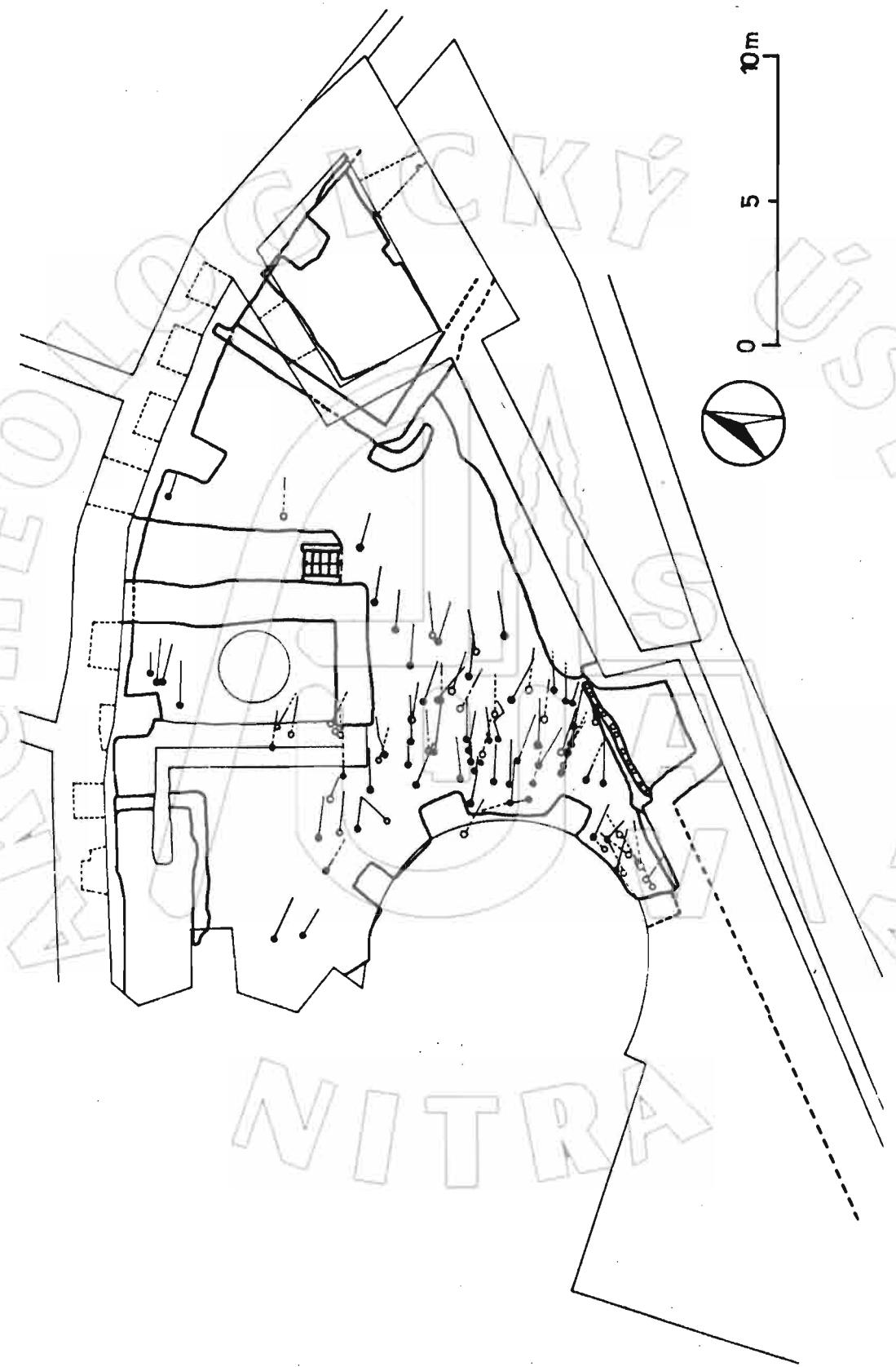
Obr. 3. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. 1 - medené dláto; 2 - kostená trubička; 3 - bezuchá nádoba. Kreslil I. Berta. (J. Bátor, s. 1B.)

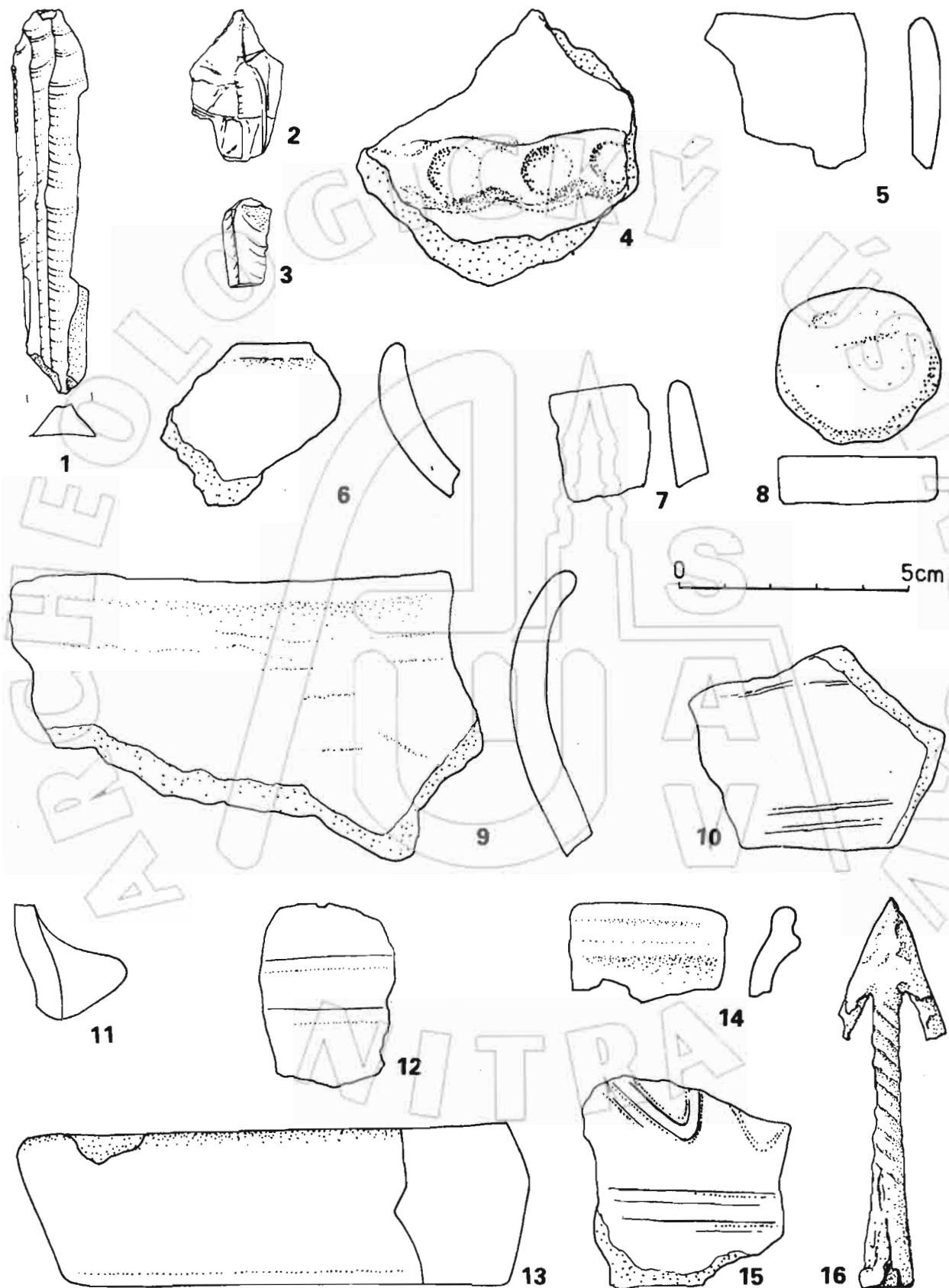
Obr. 4. 1 - Cífer, časť Cífer; 2-4 - Cífer, časť Páč; 5-8 - Čataj; 9, 10 - Báhon, časť Kaplná; 1-4, 6, 8 - doba rímska; 5 - paleolit?; 7 - doba bronzová?; 9, 10 - včasný a vrcholný stredovek. (J. Bartík - J. Štrbík, s. 17.)

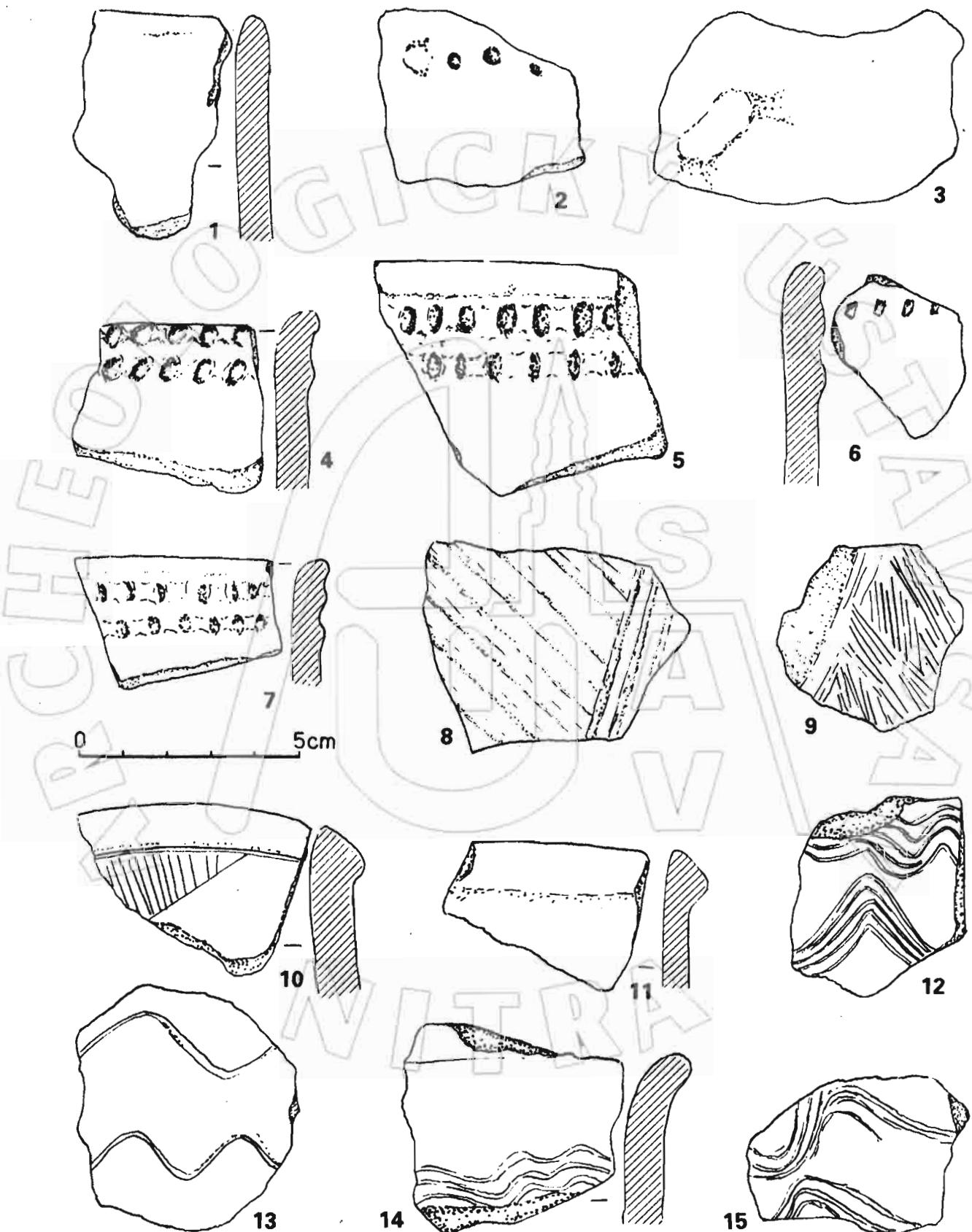
Obr. 5. Nitra, časť Staré Mesto (hrad). Pôdorys valu na nádvori medzi uzávermi kostolov a Vazilovou vežou. (P. Bednár - I. Staník, s. 21.)

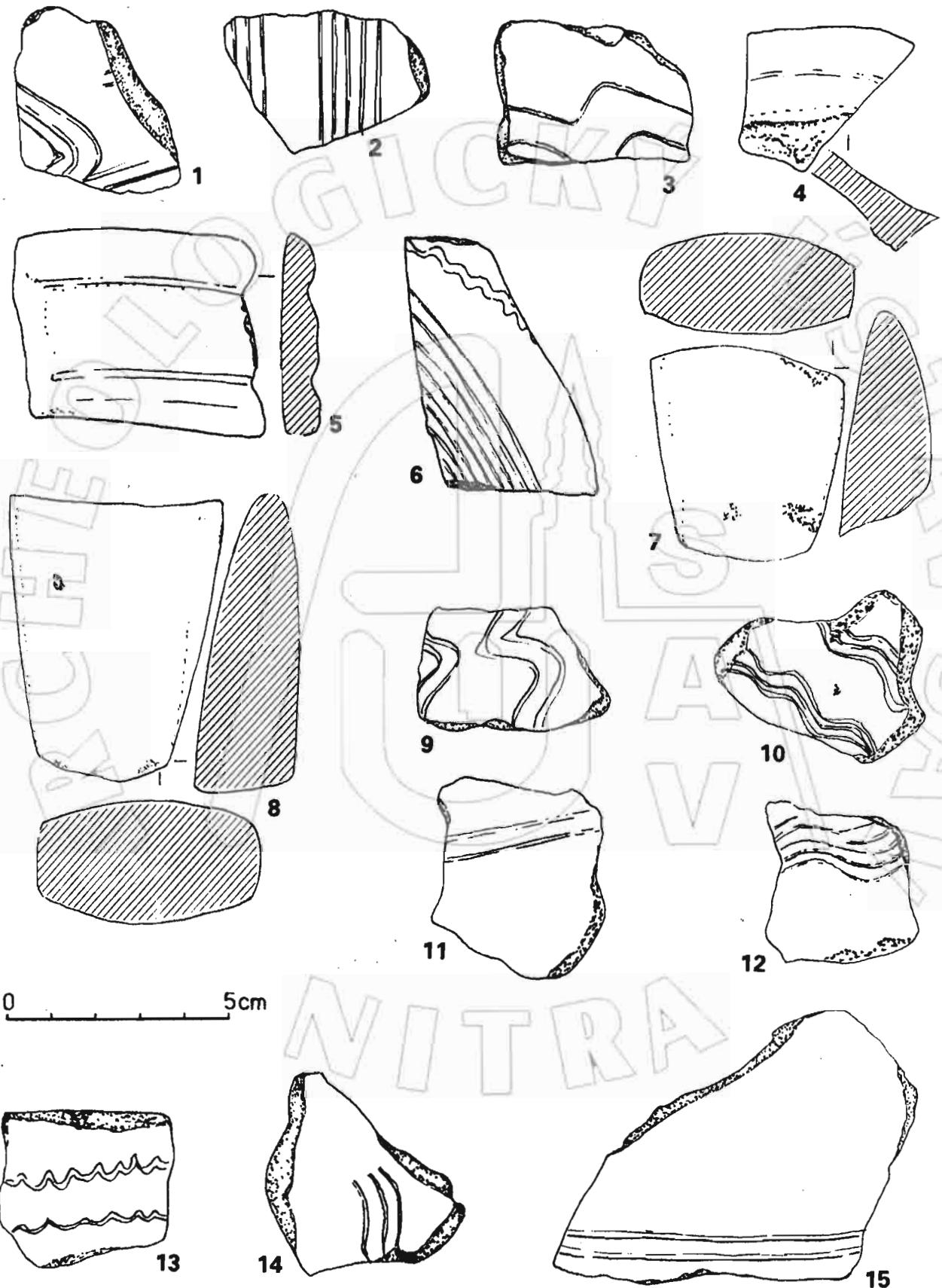
Obr. 6. Nitra, časť Staré Mesto (hrad). Stredoveký prikostolný cintorín (pol. 12.-1. pol. 15. stor.) - časť skúmaná v r. 1988-1991. (P. Bednár - I. Staník, s. 21.)

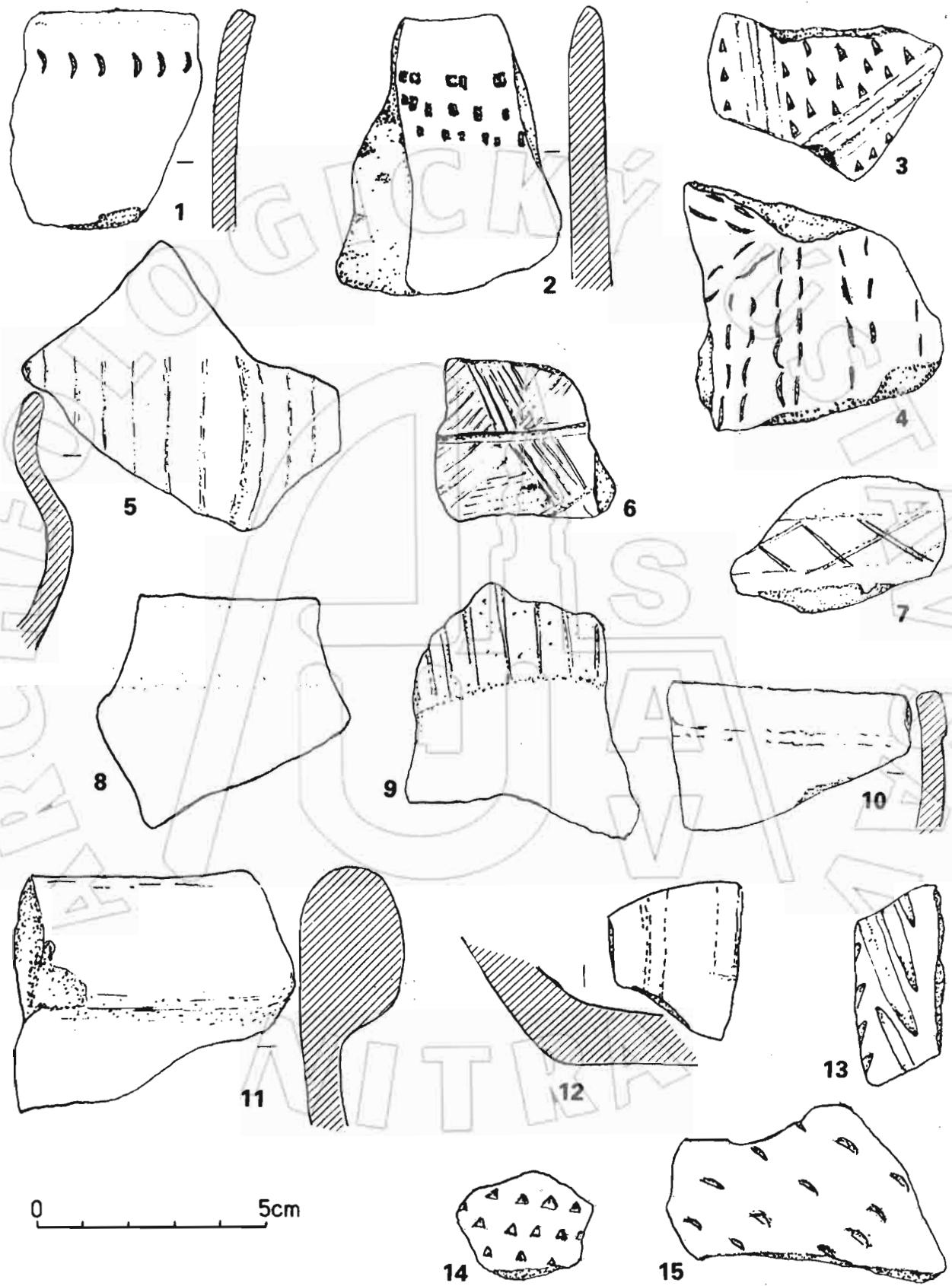
Obr. 7. 1-4 - Lada (terasa Trnkovského potoka); 5-16 - Kapušany (hradný vrch).
1-4 - kultúra s východnou lineárной keramikou; 5-9, 11, 13 - mladšia doba bron-
zová; 10, 15, 16 - doba veľkomoravská; 12, 14 - 12.-13. stor. (V. Budinský-Krič-
ka - J. Macák, s. 24.).

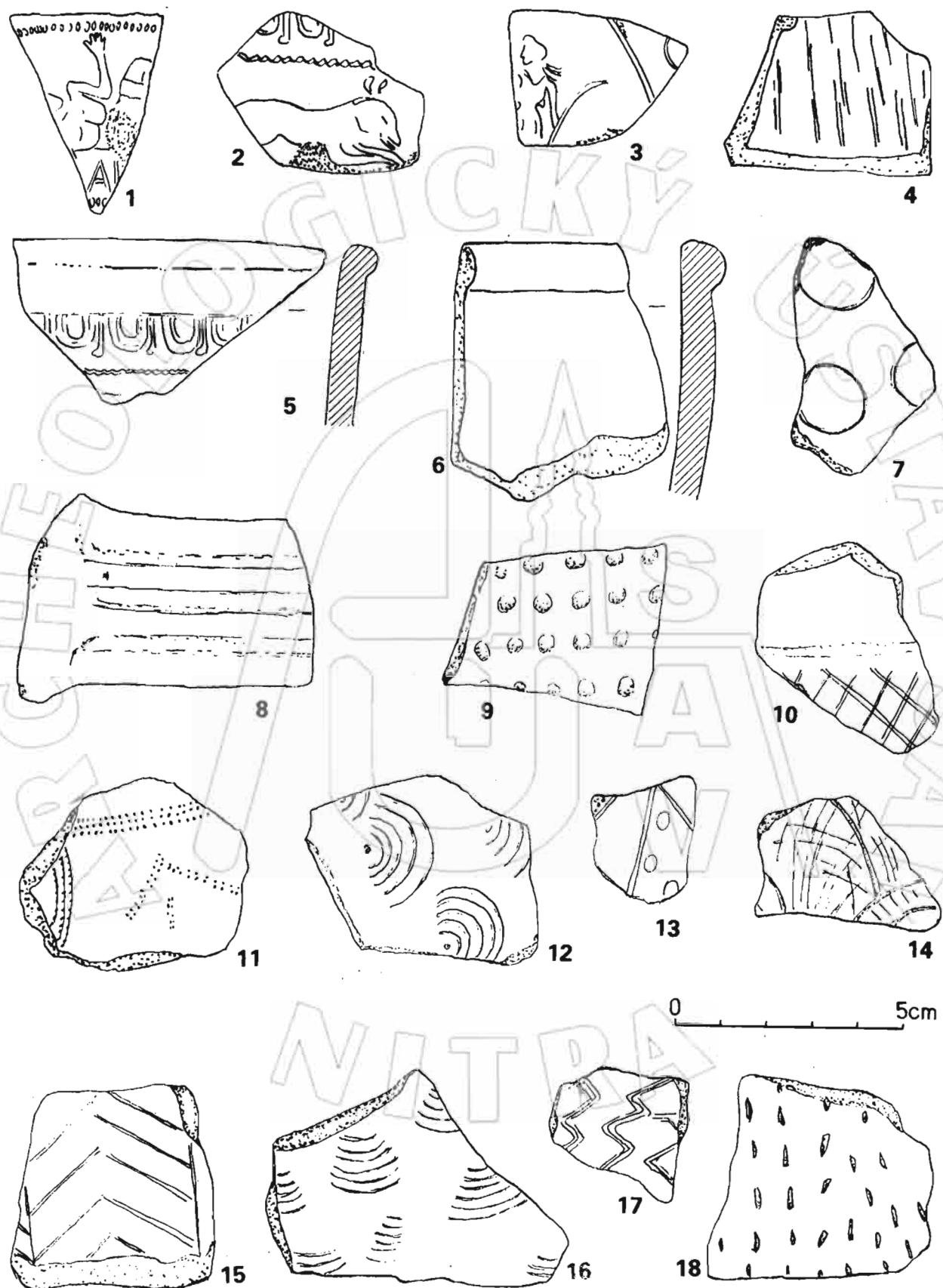
Obr. 8. Láb (Pálenice). Nálezy z prieskumu. (V. Drahošová, s. 27.)

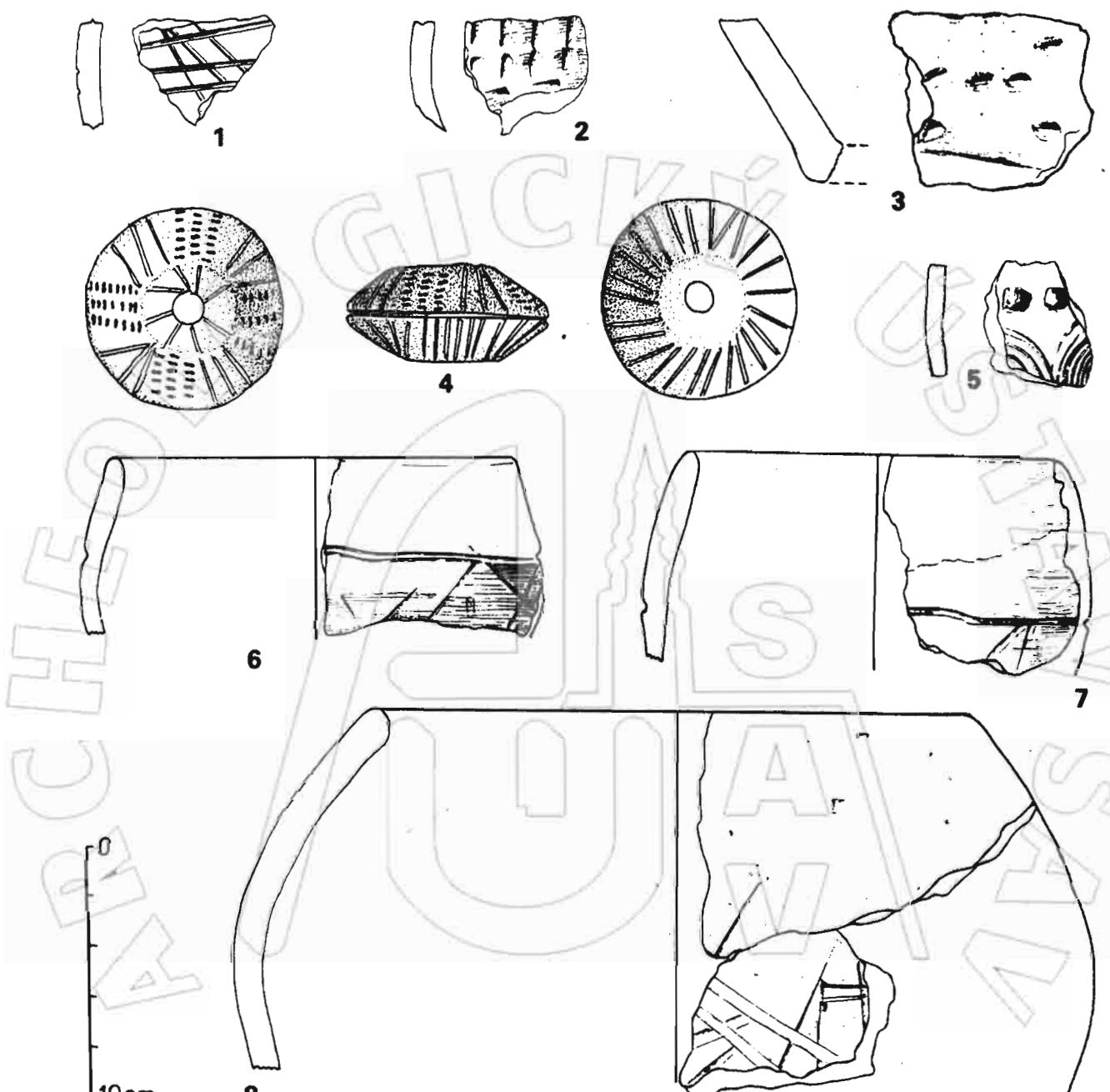
Obr. 9. Láb (Pálenice). Nálezy z prieskumu. (V. Drahošová, s. 27.)

Obr. 10. Láb (Ohrady). Nálezy z prieskumu. (V. Drahošová, s. 27.)

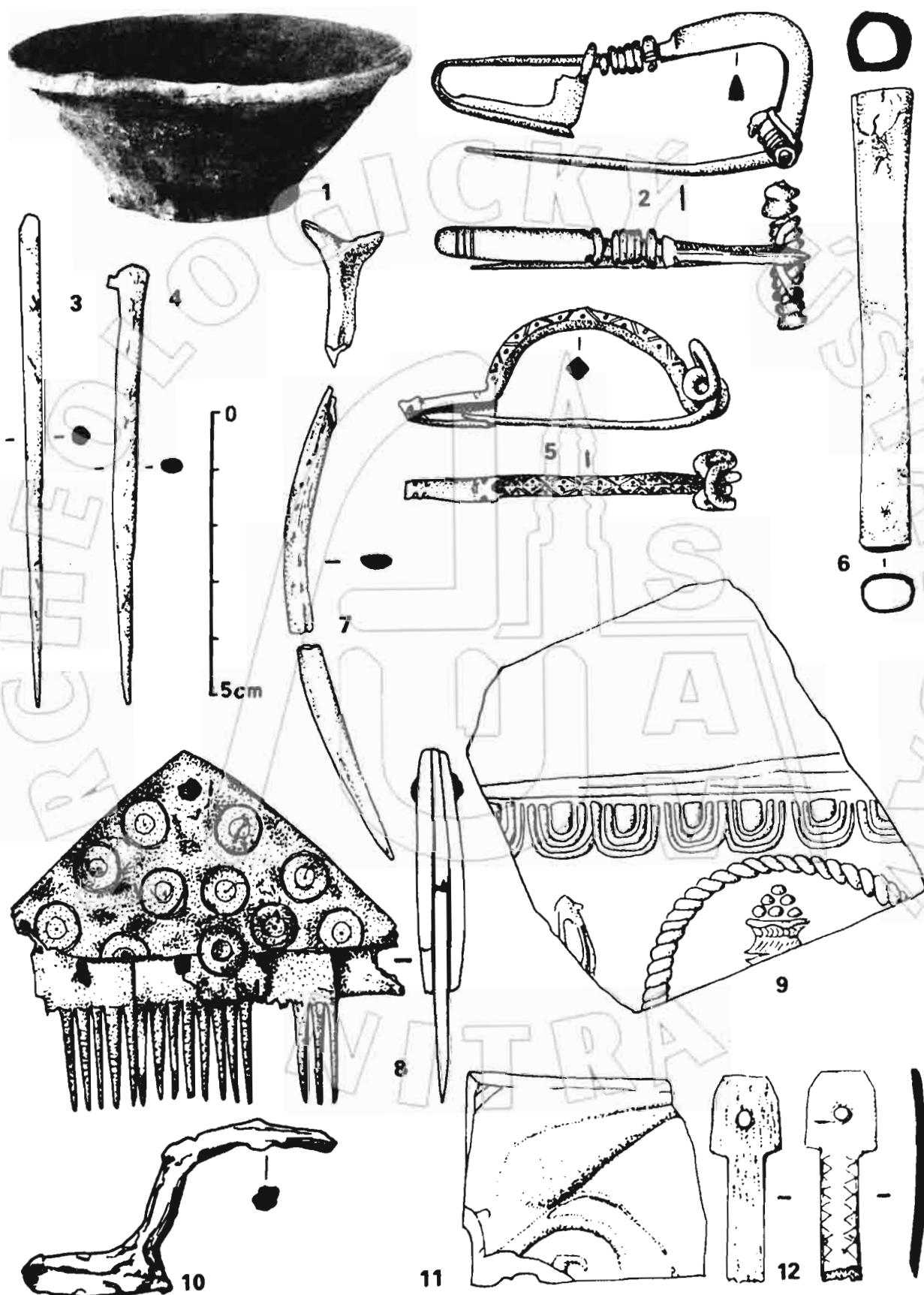
Obr. 11. Láb (Ohrady). Nálezy z prieskumu. (V. Drahošová, s. 27.)

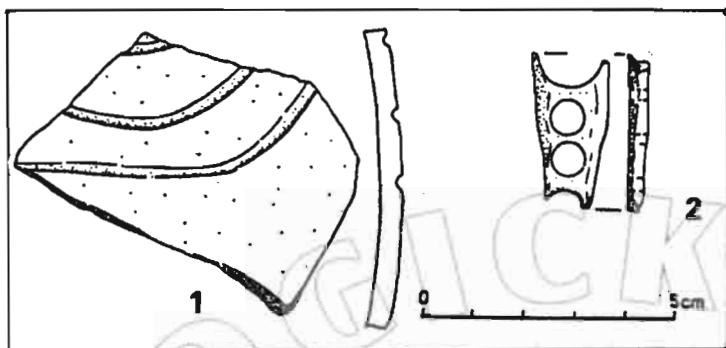
Obr. 12. Bratislava-Dúbravka. 1-8 - výber keramických nálezov zo železiarskych pecí. (K. Elschek - T. Kolník, s. 30.)

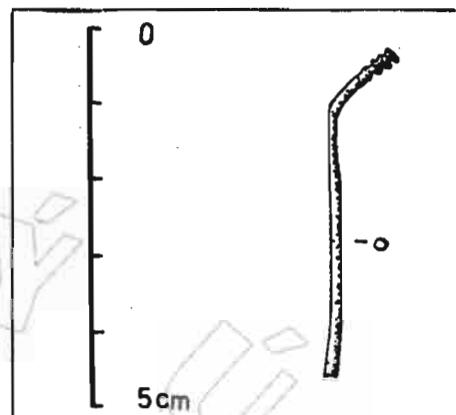
Obr. 13. Bratislava-Dúbravka.
Miska so siefovým dekorom
(Netzwerkschale). (K. Elschek -
T. Kolník, s. 30.)

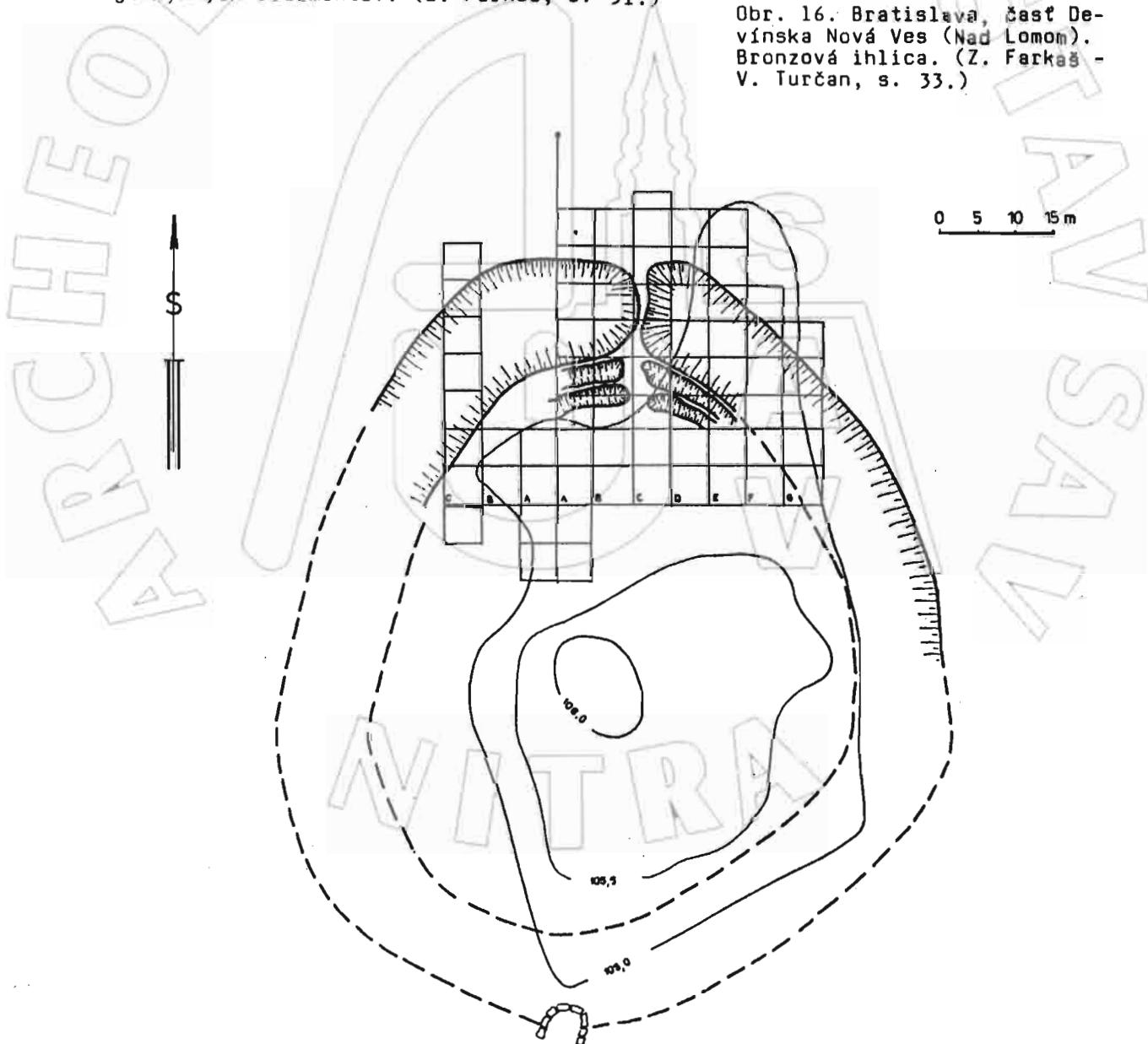
Obr. 14. Bratislava-Dúbravka. 1-6 - objekt 15; 7-9 - objekt 85; 10-12 - objekt 34; 1, 9, 11 - keramika; 2, 5 - bronz; 3, 4, 6-8, 12 - kost; 10 - železo.
(K. Elschek - T. Kolník, s. 30.)

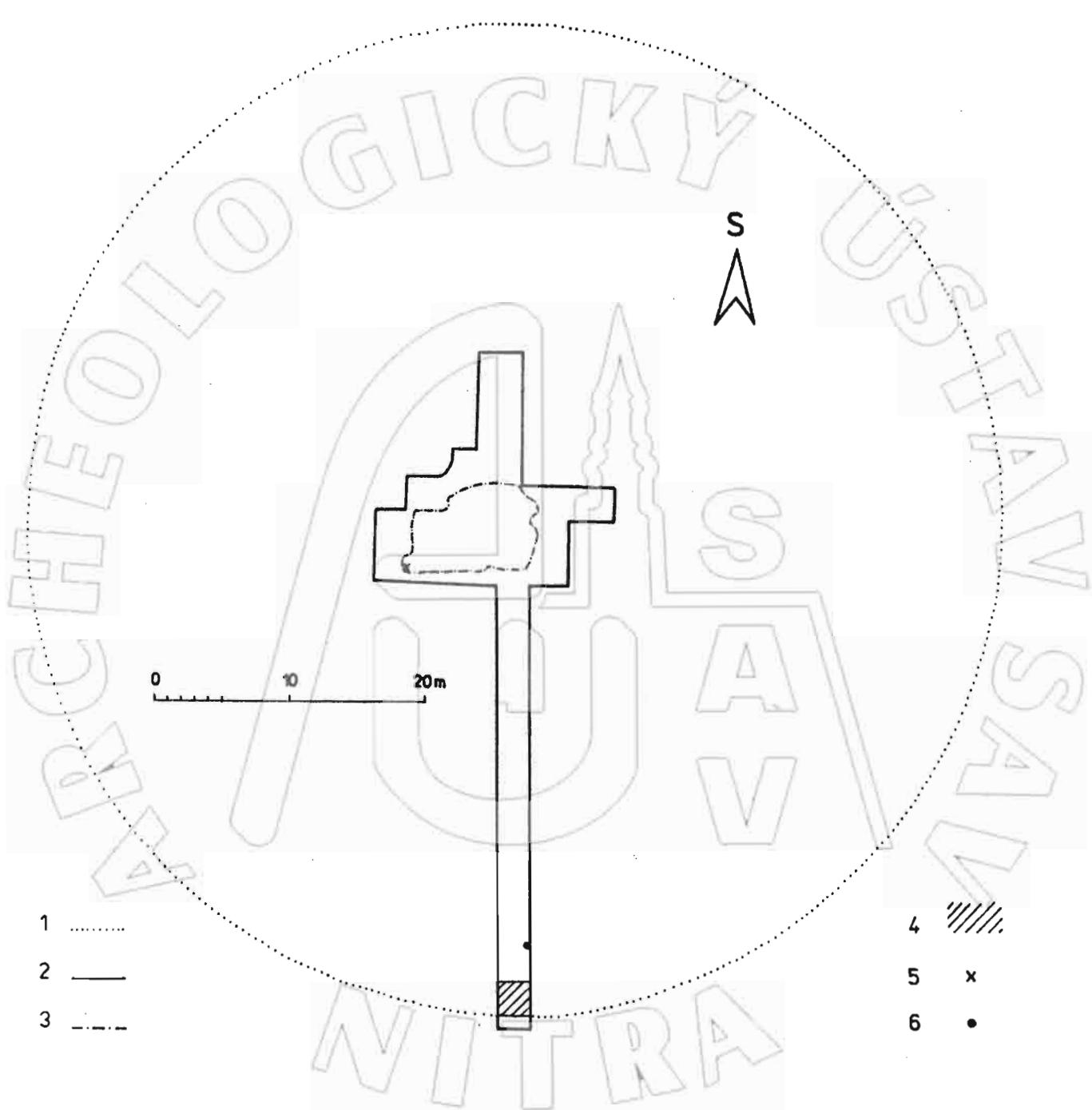
Obr. 15. Plavecké Podhradie. Výber nálezov z jaskynných sedimentov. (Z. Farkaš, s. 31.)

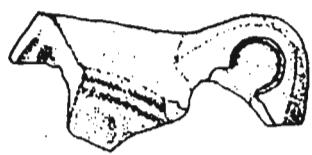
Obr. 16. Bratislava, časť Devínska Nová Ves (Nad Lomom). Bronzová ihlica. (Z. Farkaš - V. Turčan, s. 33.)

Obr. 17. Včelince (Lászlófala). Celkový plán opevnenej osady z doby bronzovej. (V. Furmánek - K. Marková, s. 34.)

Obr. 18. Vtelince (Malomszer). Revízny výskum mohyly. 1 - predpokladaný okraj mohylového násypu; 2 - hranice plochy preskúmanej v r. 1990, 1991; 3 - hranice plochy preskúmanej v r. 1908; 4 - obvodový žlab; 5 - miesto nálezu ohniška kyjatickej kultúry; 6 - miesto nálezu laténskeho ziarového hrobu. (V. Furmánek - K. Marková, s. 34.)

2

KÝ

1

S

ČÍK

A

V

4

čík

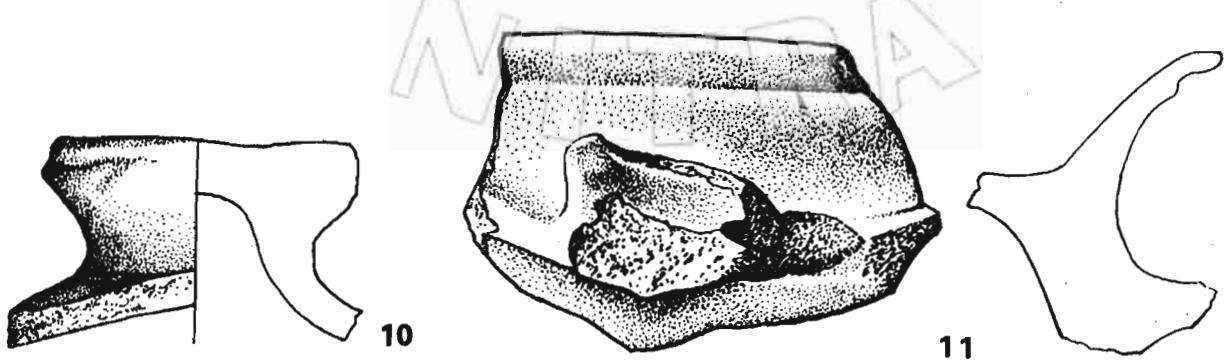
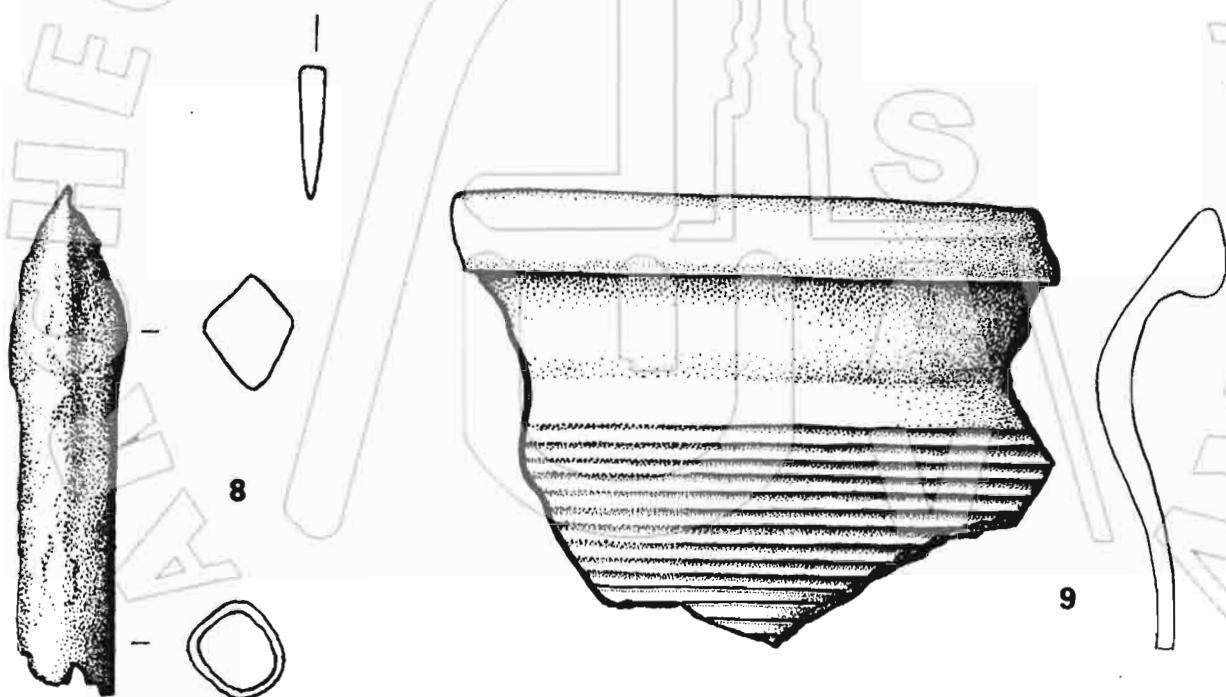
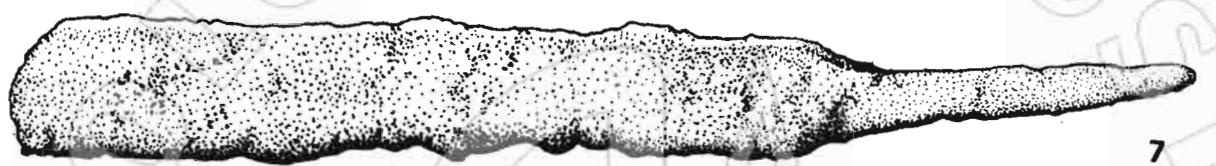
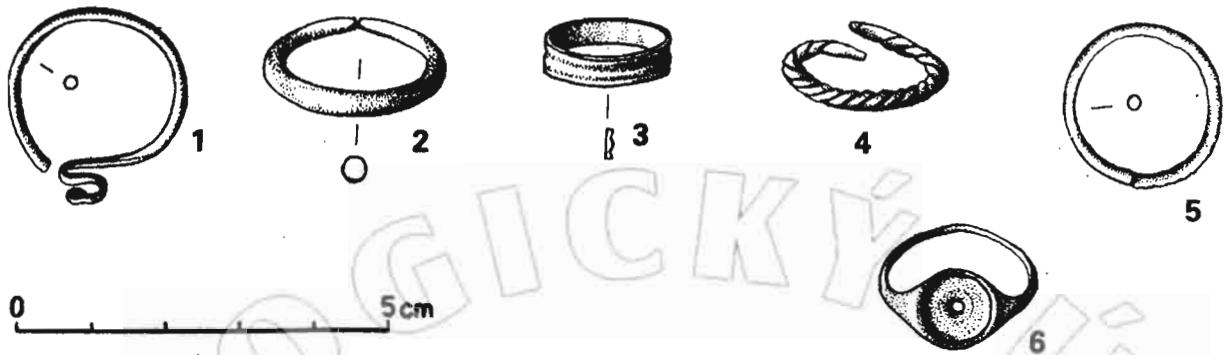
3

NITRA

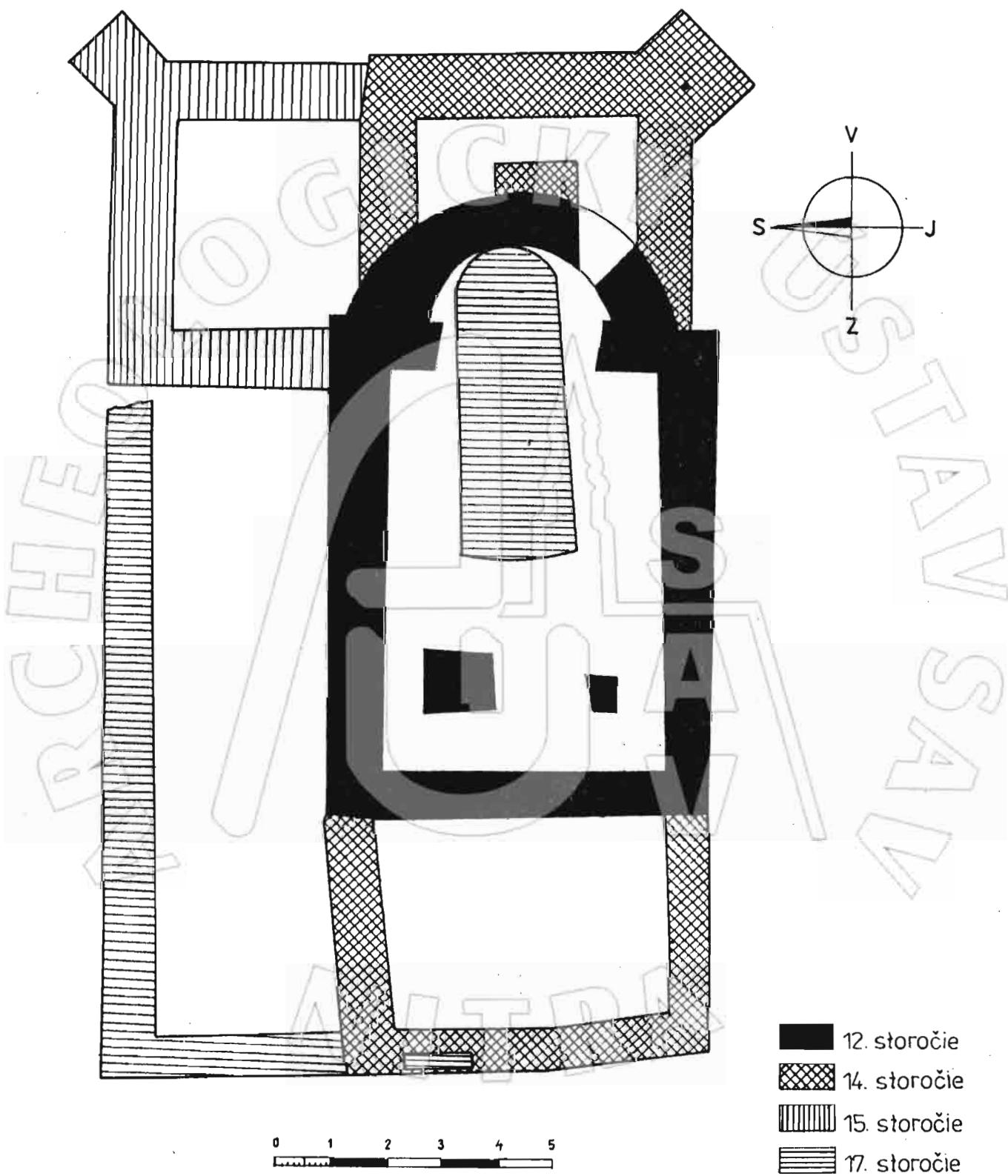

0 5 cm

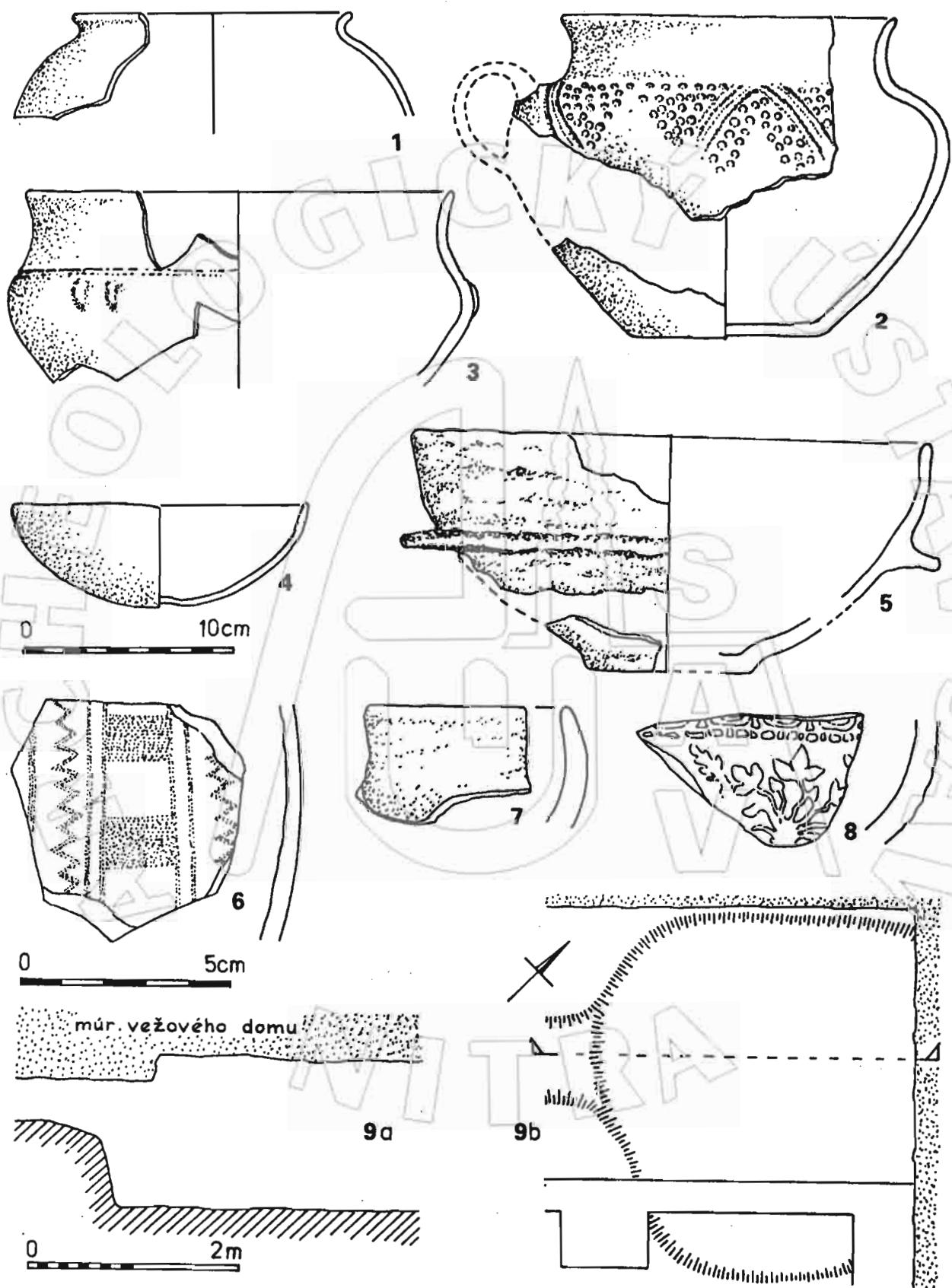
Obr. 19. Bratislava-Rusovce (Gerulatská ul., pozemok Š. Marka). 1 - hlinená piecka v objekte 2; 2-4 - nálezy z drevozemných stavieb, 1. stor. (J. Halagan - J. Schmidtová - V. Varsik, s. 41.)

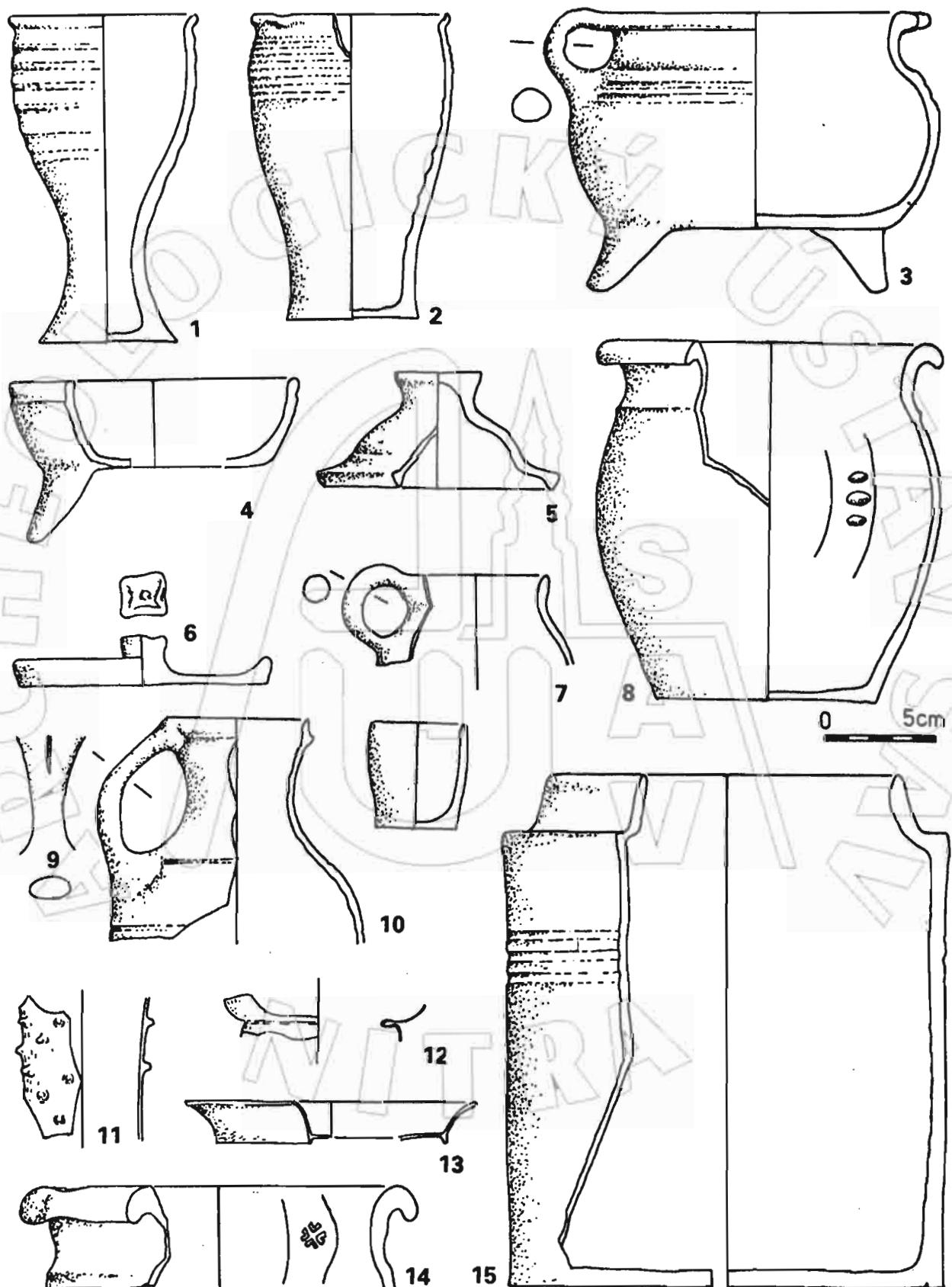
Obr. 20. Jásová. Výber nálezov. (M. Hanuliak, s. 44.)

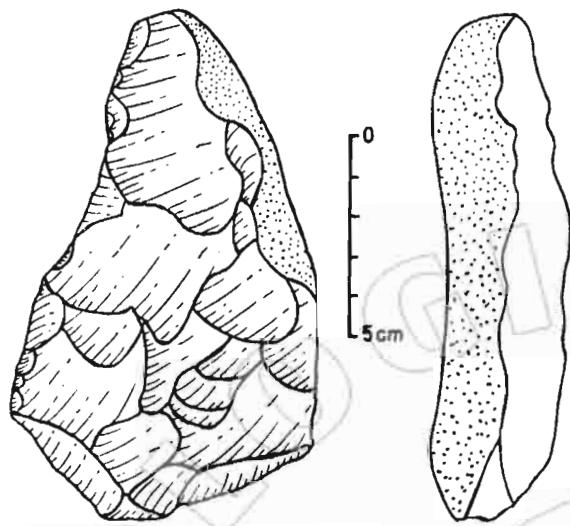
Obr. 21. Dvorníky (osada Patkoš). Stavebná etapizácia zaniknutého kostola sv. Michala. Zameral Ing. M. Štrba. (V. Hanuliak, s. 45.)

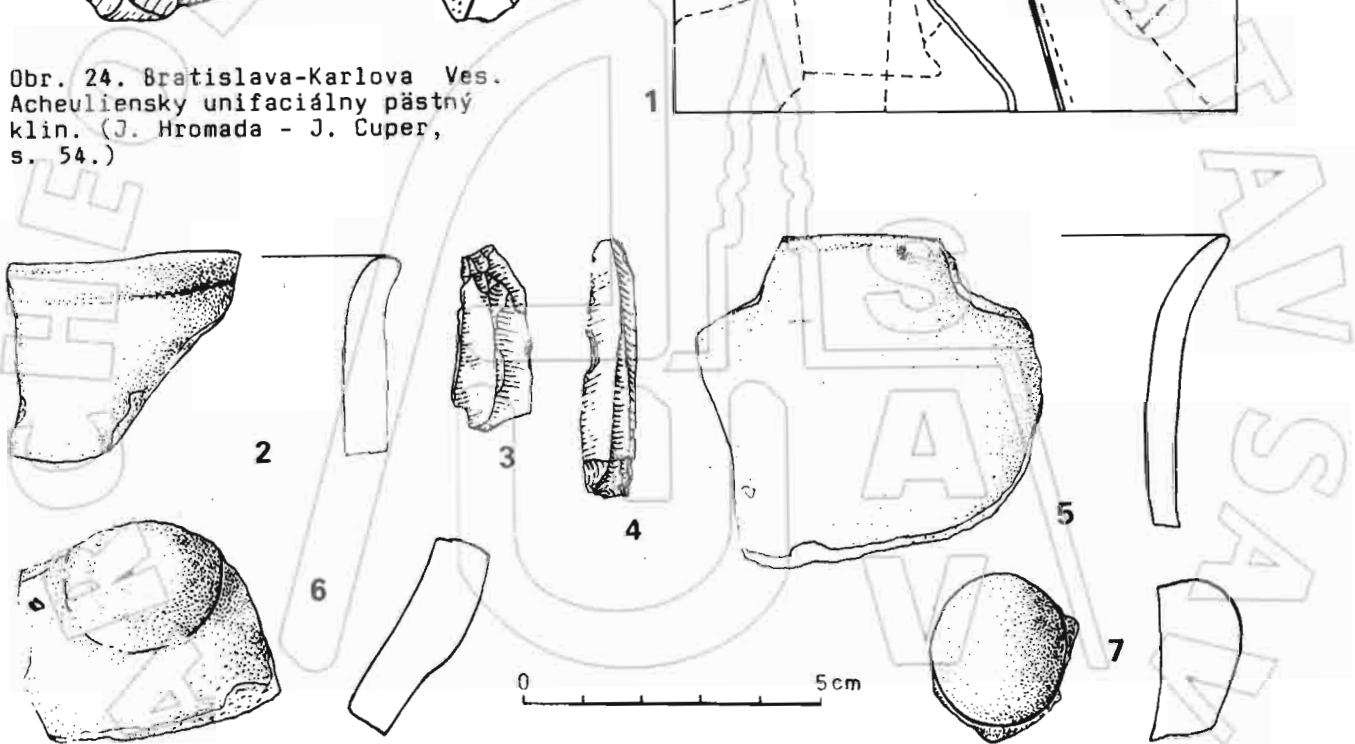
Obr. 22. Bratislava (Hlavné námestie). Výber nálezov z pravekých vrstiev pod dĺžkou vežového domu a plán objektu z doby halštatskej. (J. Hoššo, s. 48.)

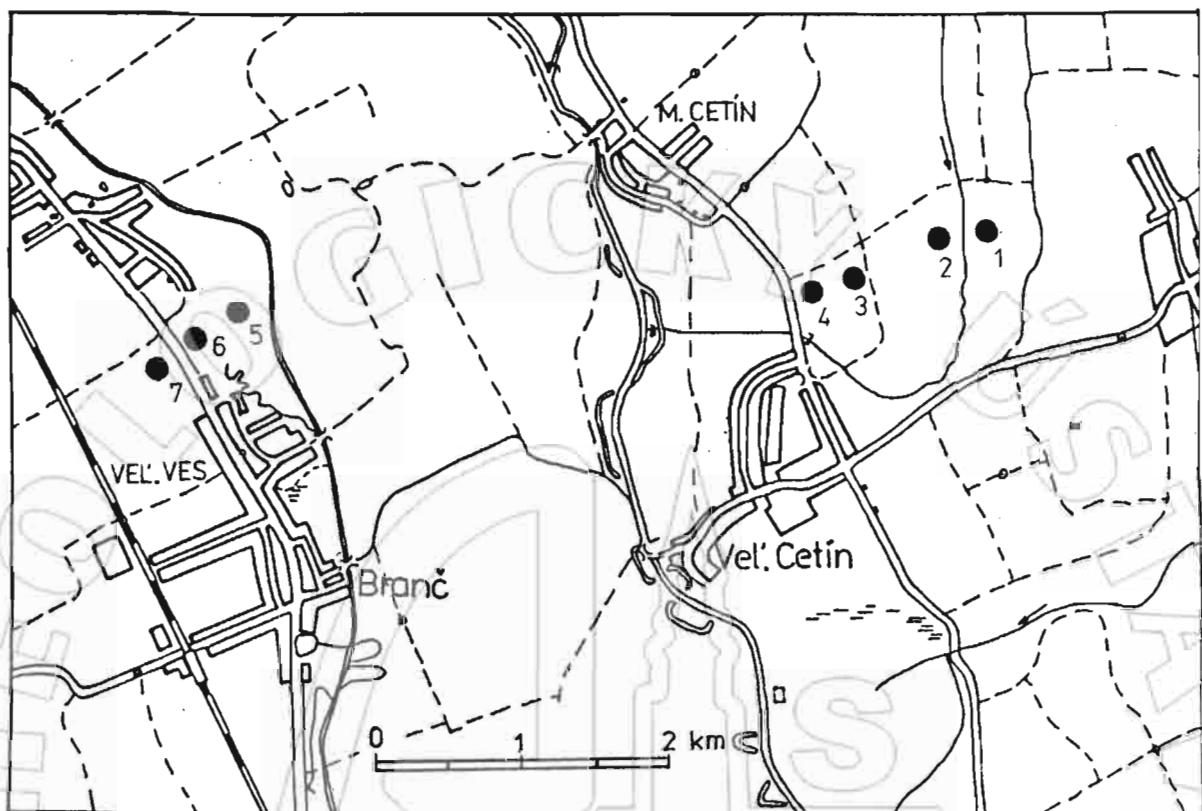
Obr. 23. Bratislava (Hlavné námestie). Výber nálezov z výplne odpadovej jamy pri vežovom dome. (J. Hoššo, s. 48.)

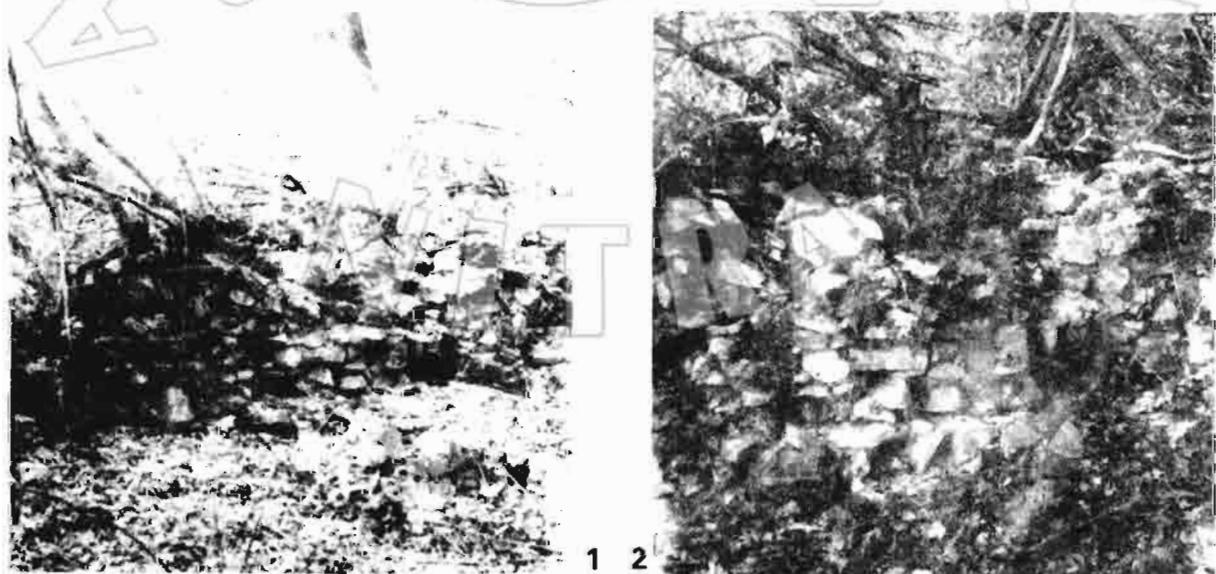
Obr. 24. Bratislava-Karlova Ves.
Acheuleiensky unifaciálny pästný
klin. (J. Hromada - J. Cuper,
s. 54.)

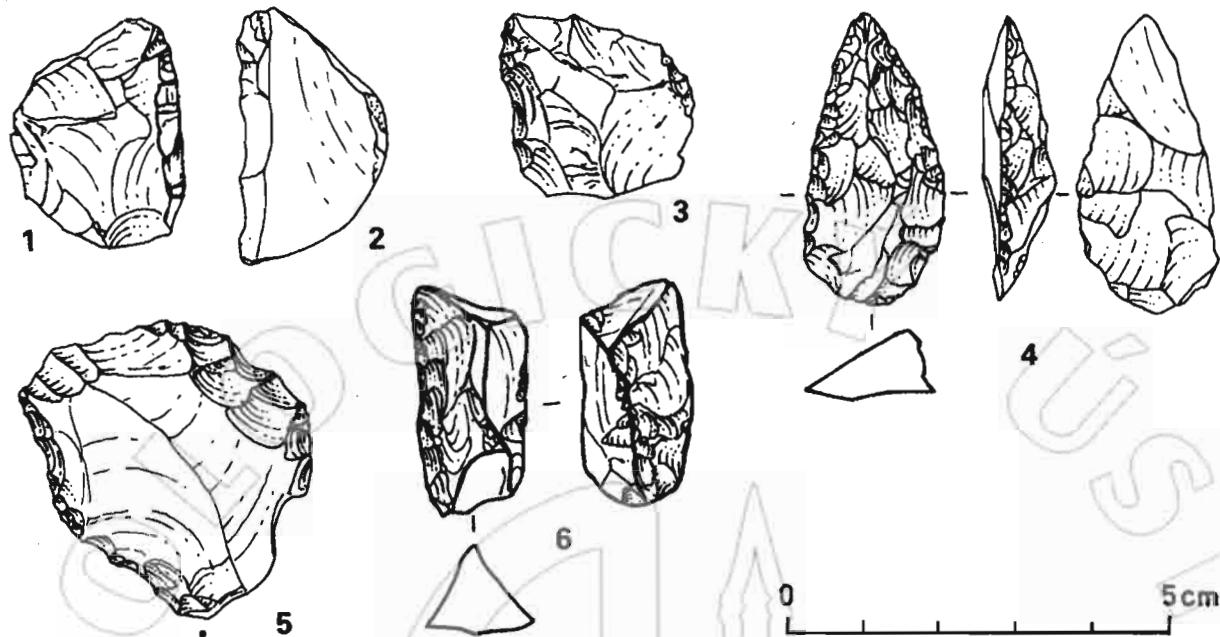
Obr. 25. Bajč (Za traťou). 1 - lokalita vyznačená bodkou; 2, 5-8 - výber kera-
mického inventára; 3, 4 - štiepaná industria. (I. Cheben, s. 63.)

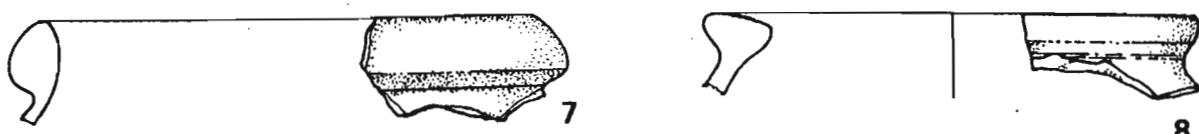
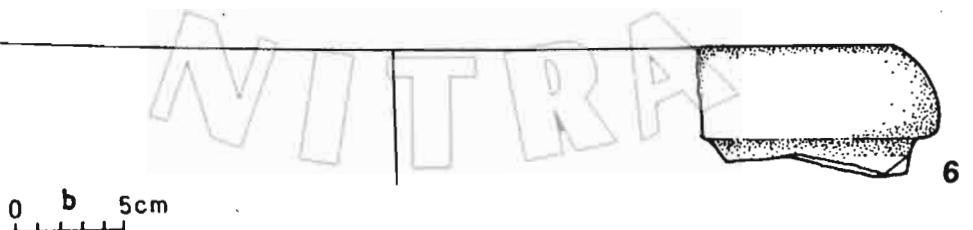
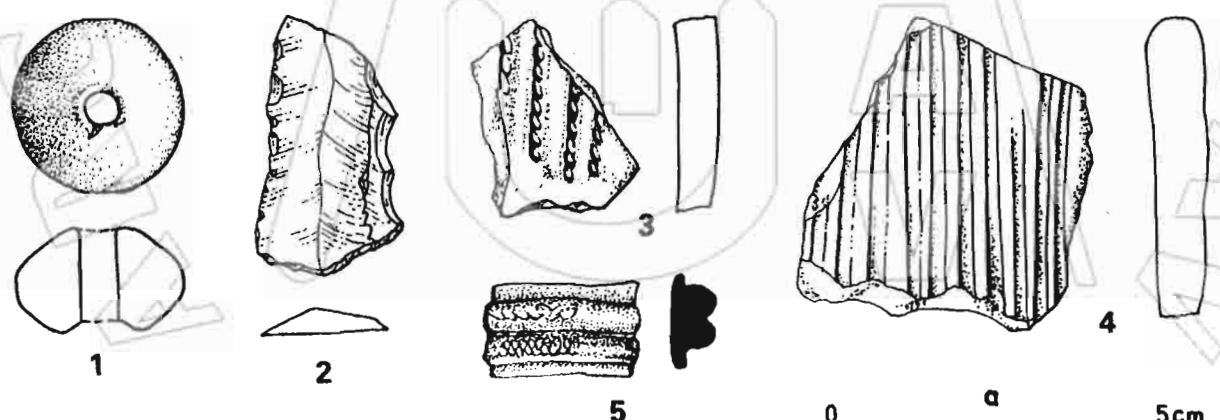
Obr. 26. Branč-Velký Cetín. Mapa s lokalitami, na ktorých sa uskutočnil záchranný výskum pri stavbe ropovodu. (I. Čheben - M. Ruttkay - J. Ruttkayová, s. 64.)

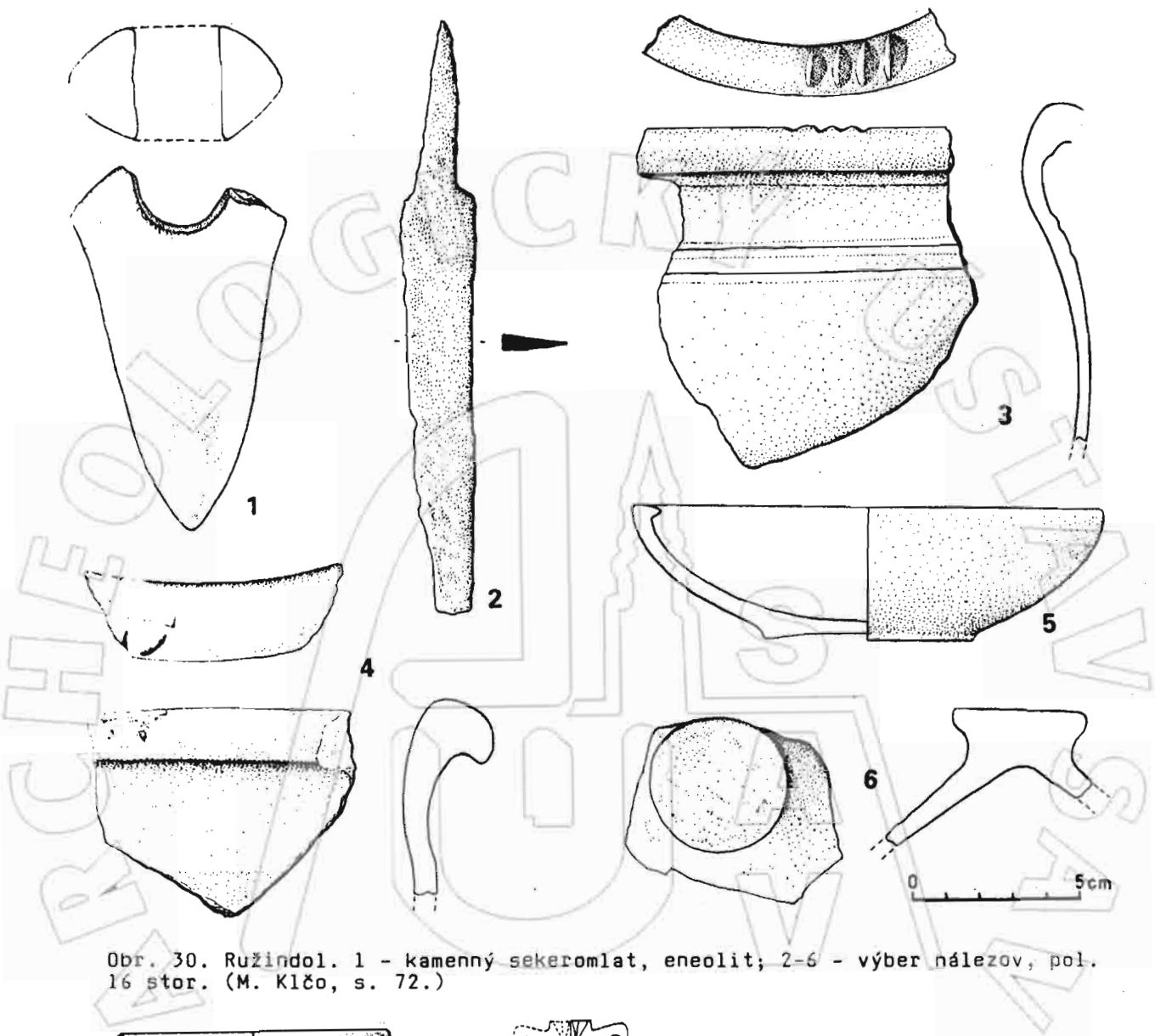
Obr. 27. Ladmovce. 1, 2 - stredoveký kostol, zvyšky muriva lode. (J. Chovanec, s. 68.)

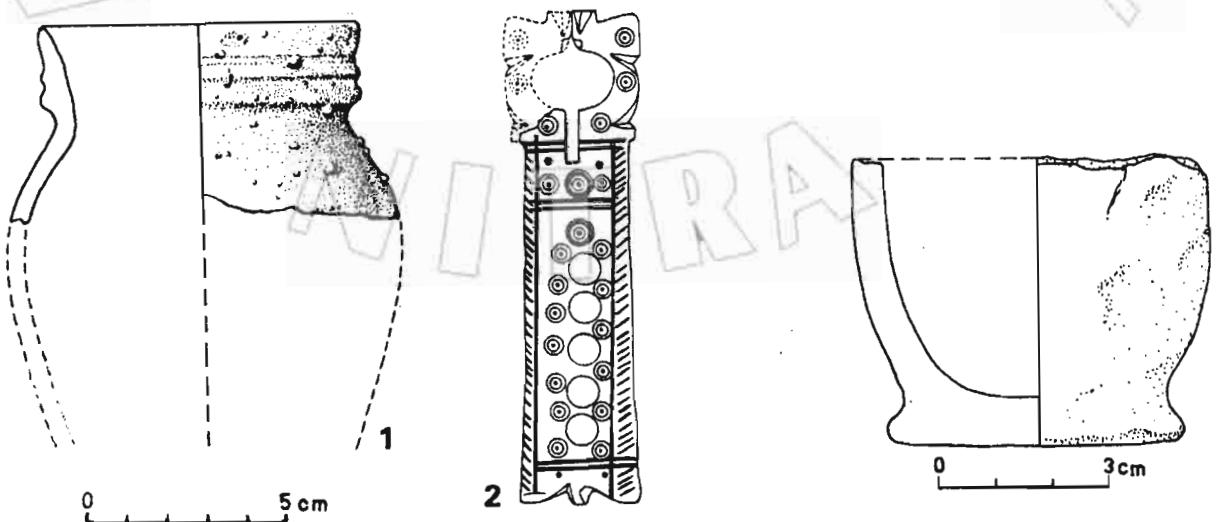
Obr. 28. Hôrka, časť Ondrej (Smrečányho skala). Výber štiepanej kamennej industrie z vrstvy G na pracovisku A; 1, 2, 6 - nôž; 3, 5 - driapadlo; 4 - listovitý hrot. (L. Kaminská, s. 71.)

Obr. 29. Padarovce. 1, 4-8 - výber nálezov z doby laténskej; 2, 3 - bošácka skupina. Mierka a: 1-5; b: 6-8. (M. Klčo, s. 72.)

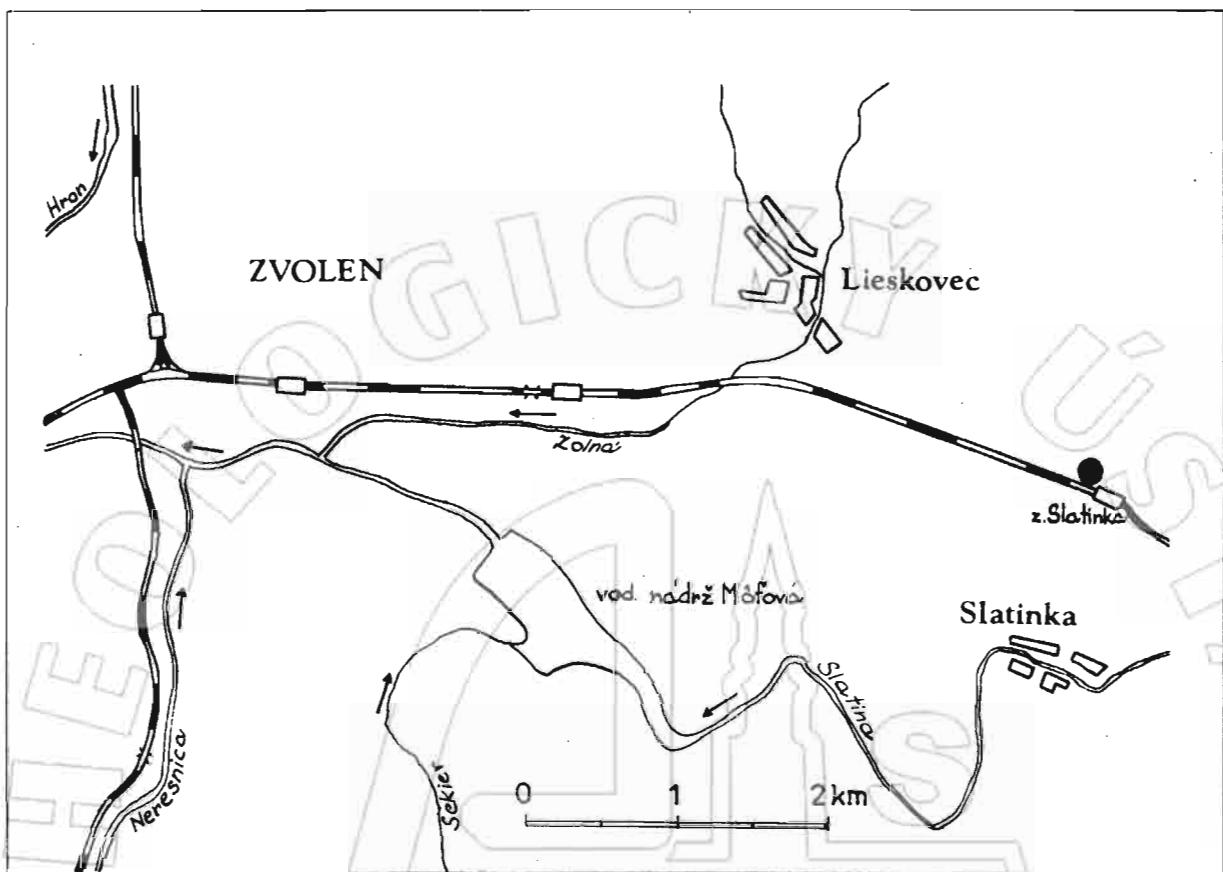

Obr. 30. Ružindol. 1 - kamenný sekerníklat, eneolit; 2-6 - výber nálezov, pol. 16 stor. (M. Klčo, s. 72.)

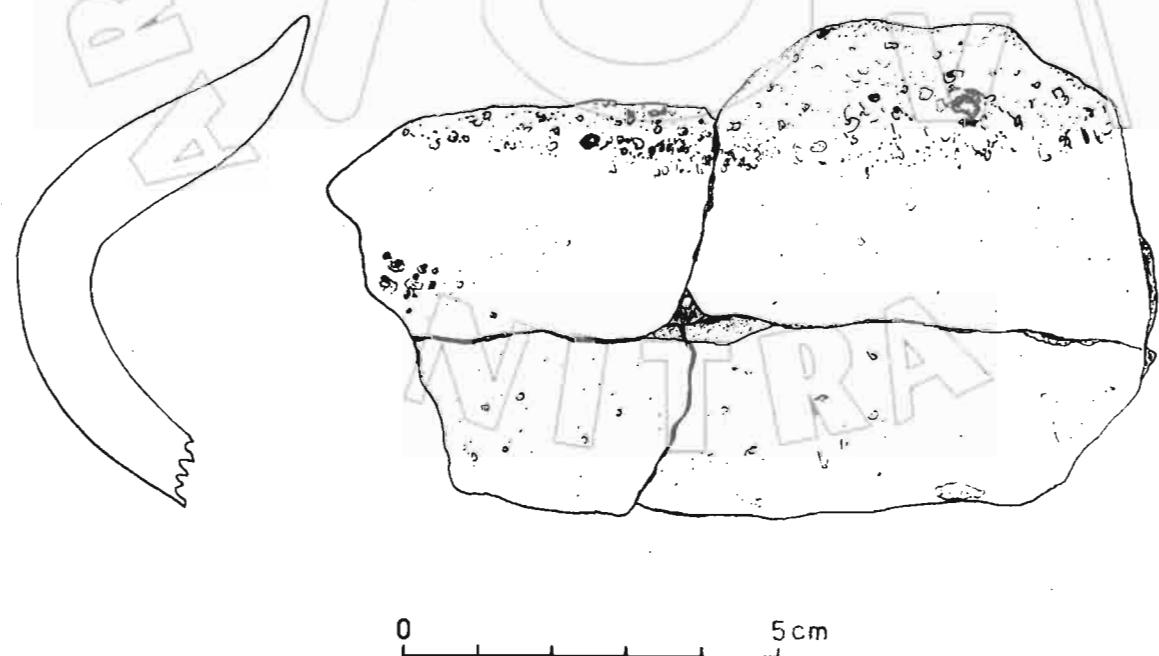

Obr. 31. Vrbová. 1 - fragment loštického pohára, 15. stor; 2 - kostená pracka, 13. stor. (M. Klčo, s. 73.)

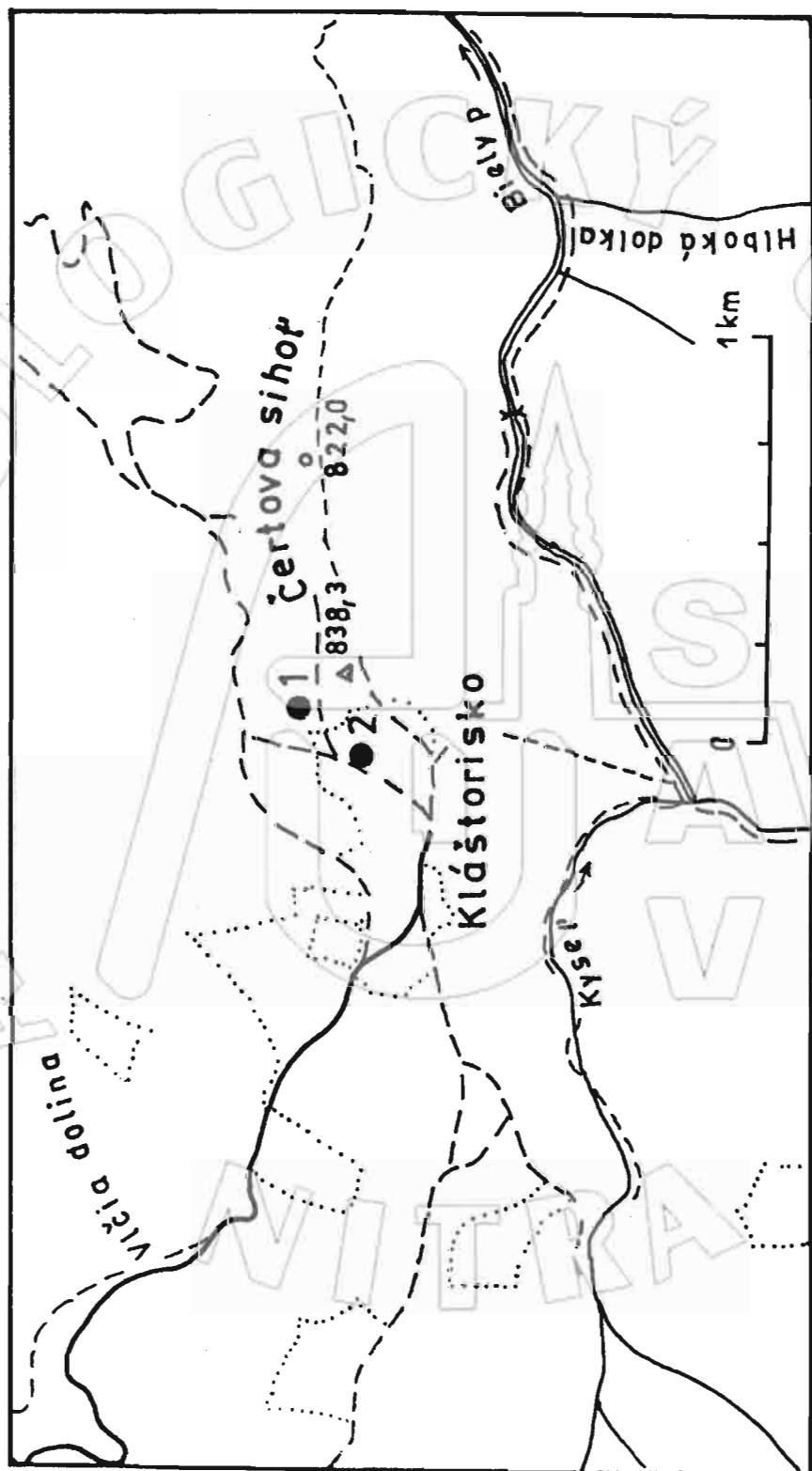
Obr. 32. Holčíkovce. Nádobka z doby rímskej. (M. Lamiová-Schmiedlová, s. 75.)

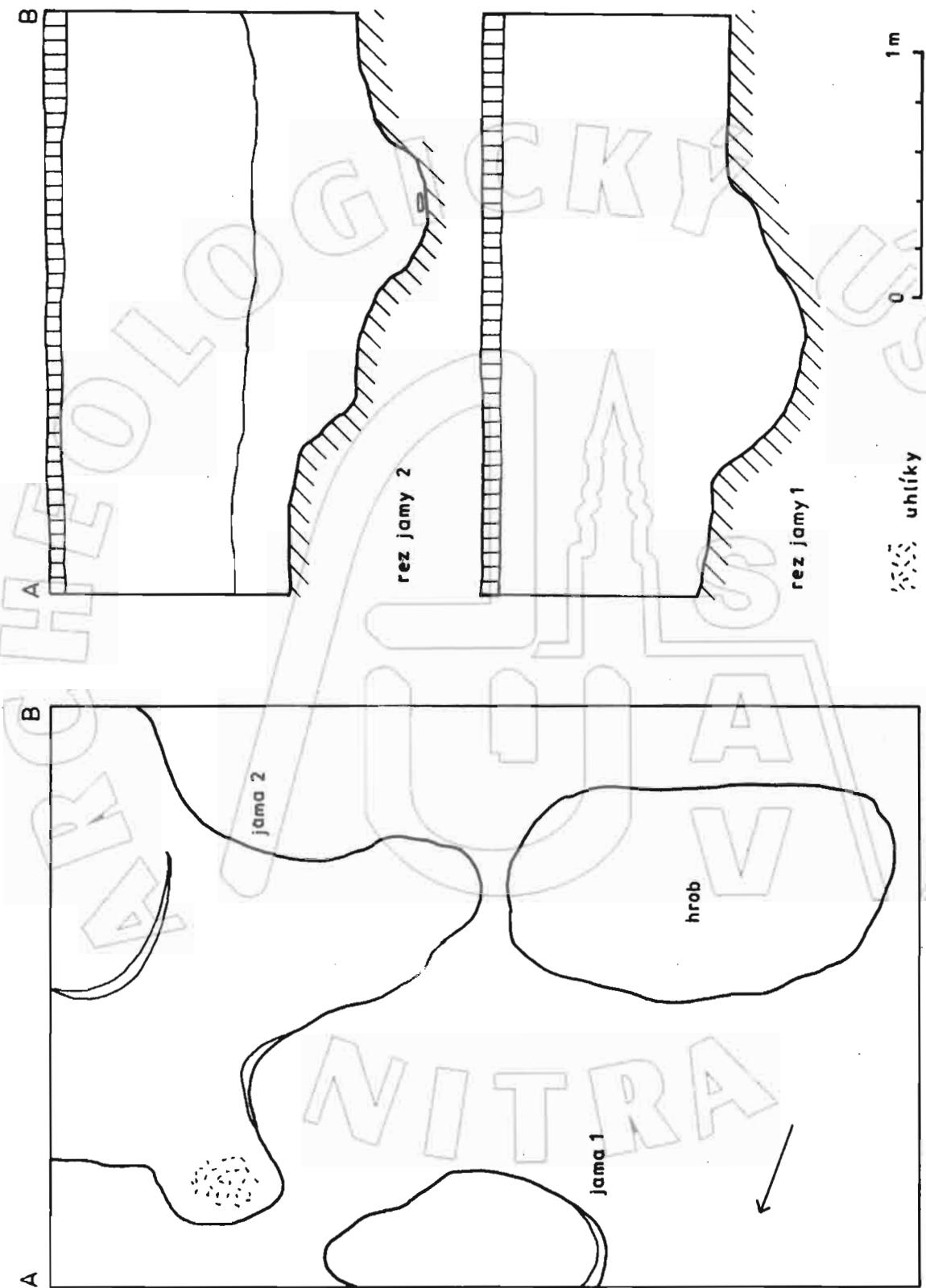
Obr. 33. Slatinka. Situačný plán s vyznačenou lokalitou. (M. Mácelová, s. 75.)

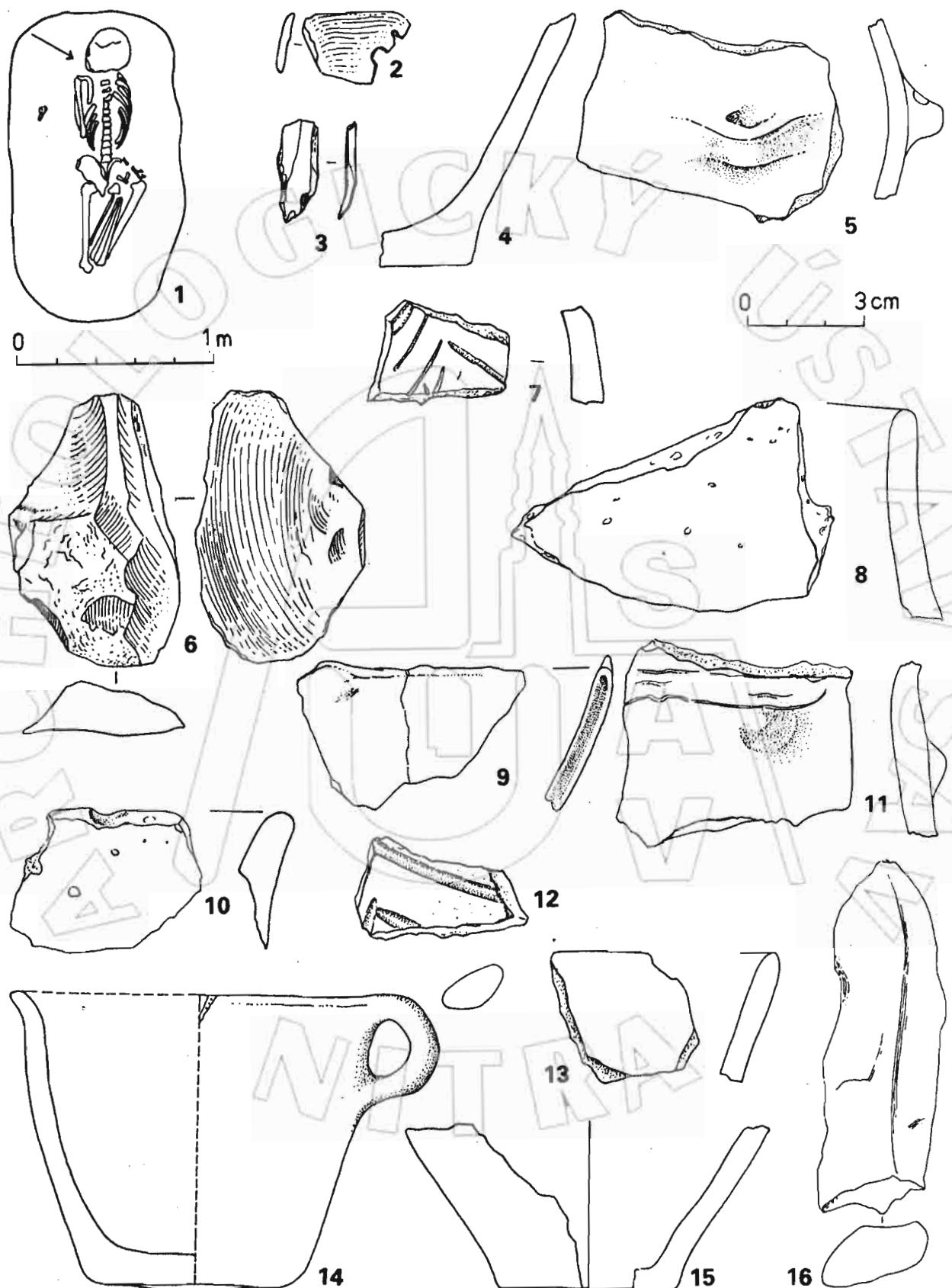
Obr. 34. Slatinka. Fragment amforovitej nádoby lužickej kultúry. (M. Mácelová, s. 75.)

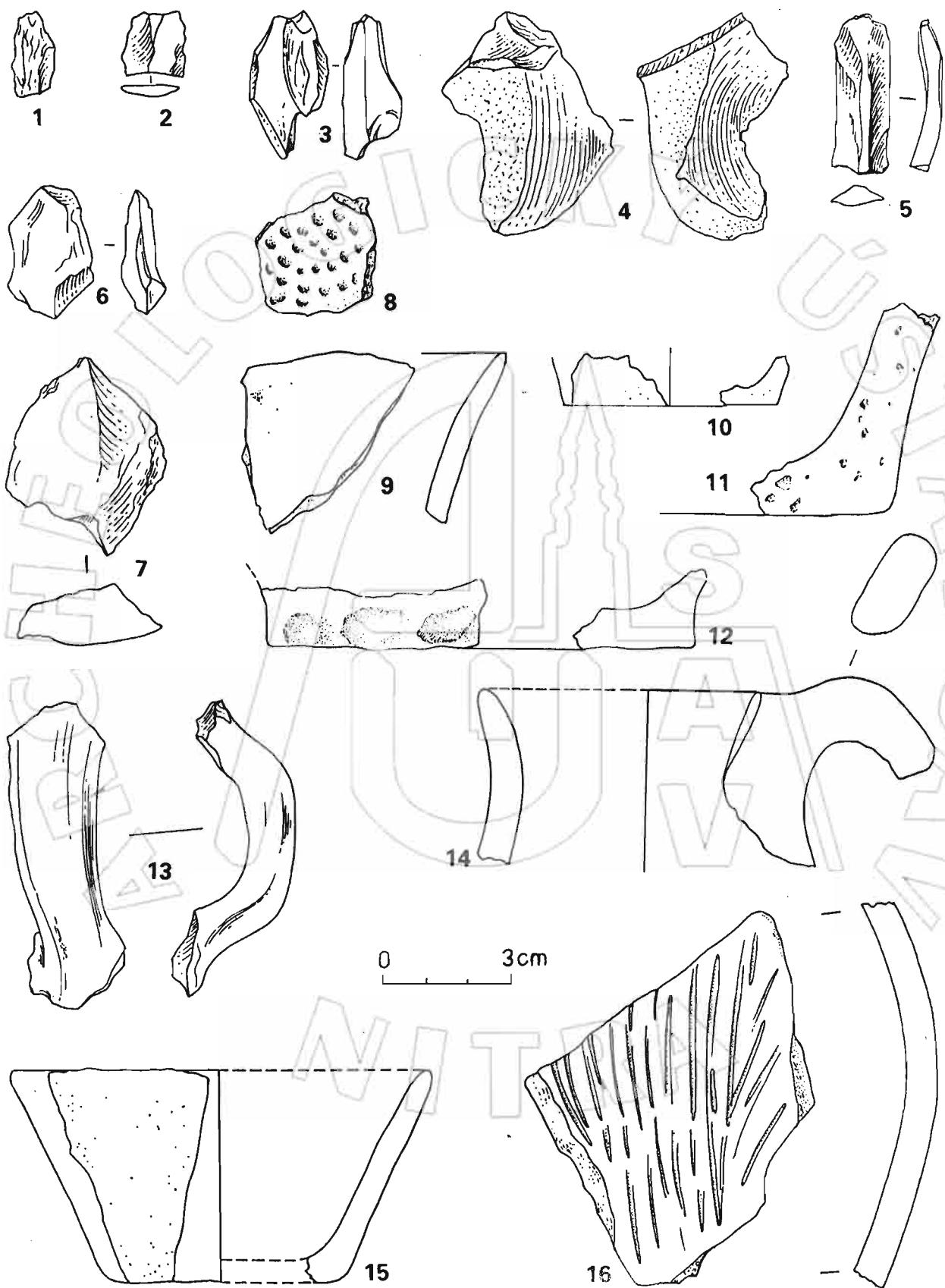
Obr. 35. Letanovce. Situačný náčrt polohy skúmaných sídlisk. 1 - sídlisko z mladšej doby bronzovej; 2 - sídlisko zo staršej doby železnej. (E. Miroššayová, s. 77.)

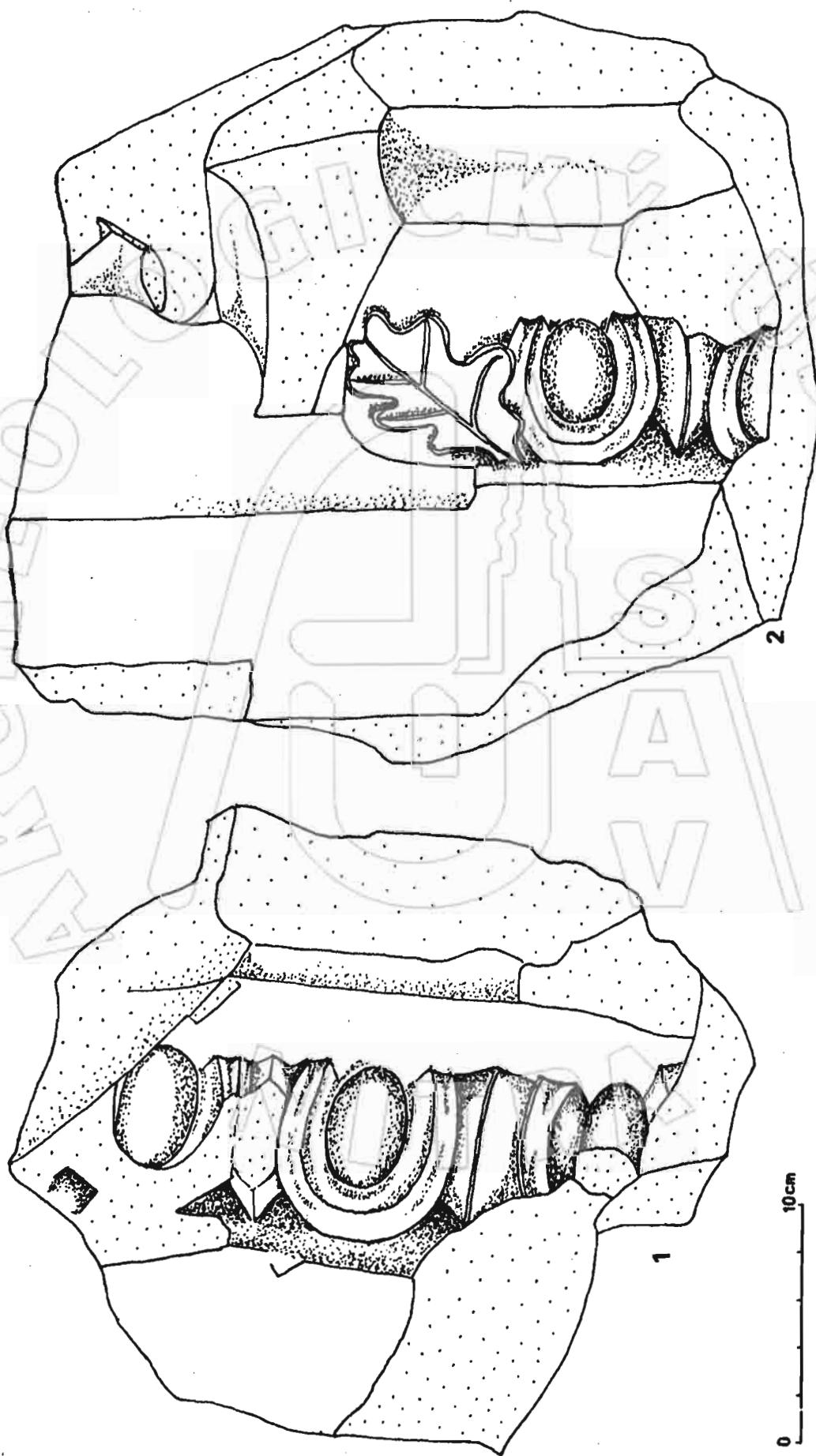
Obr. 36. Geča (záhrada domu č. 15). Náčrt preskúmanej plochy. (E. Miroššayová, s. 79.)

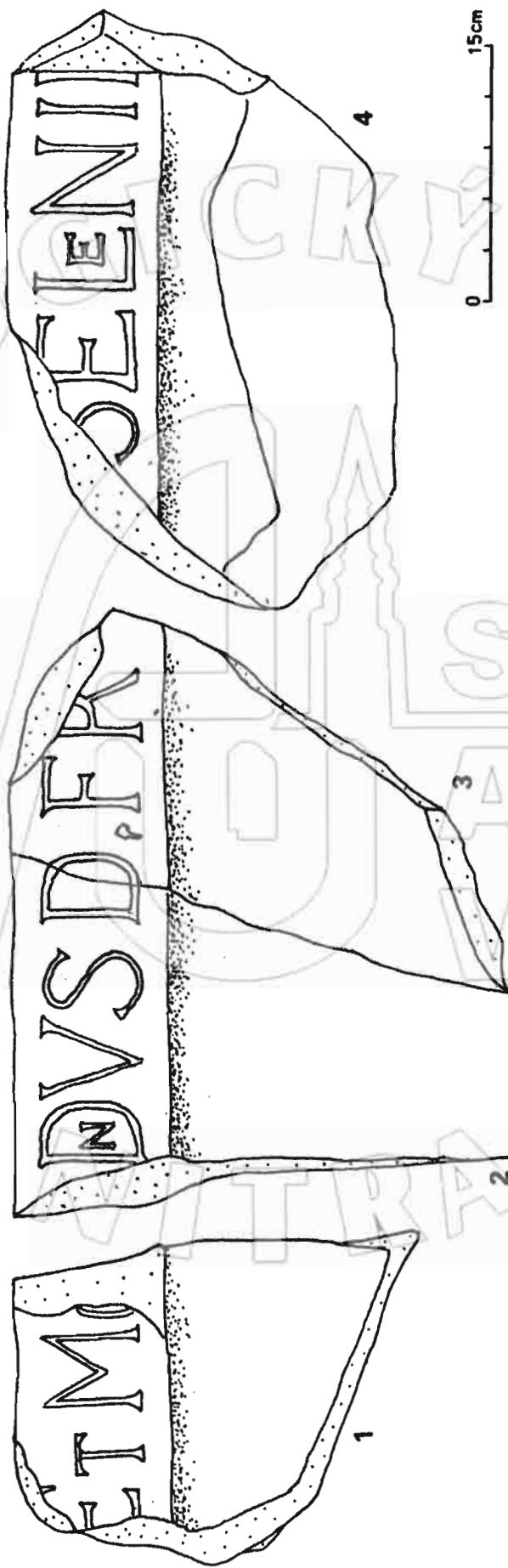
Obr. 37. Geča. 1 - hrob; 2-5, 8 - nálezy z hrobu; 6, 7, 9-16 - nálezy zo zberu.
(E. Mirošayová, s. 79.)

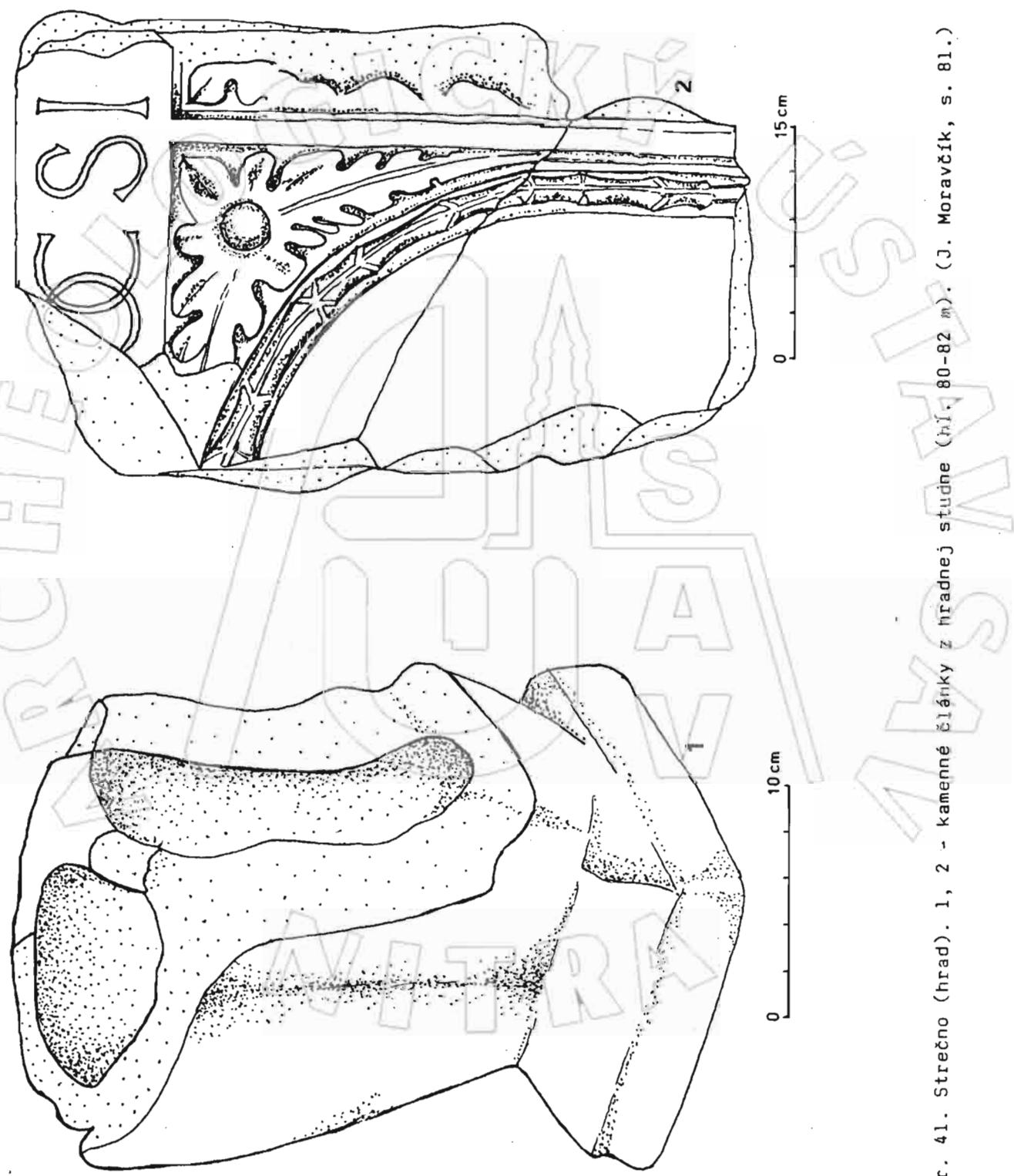
Obr. 38. Geča. Nálezy z výplne jamy 2. (E. Miroššayová, s. 79.)

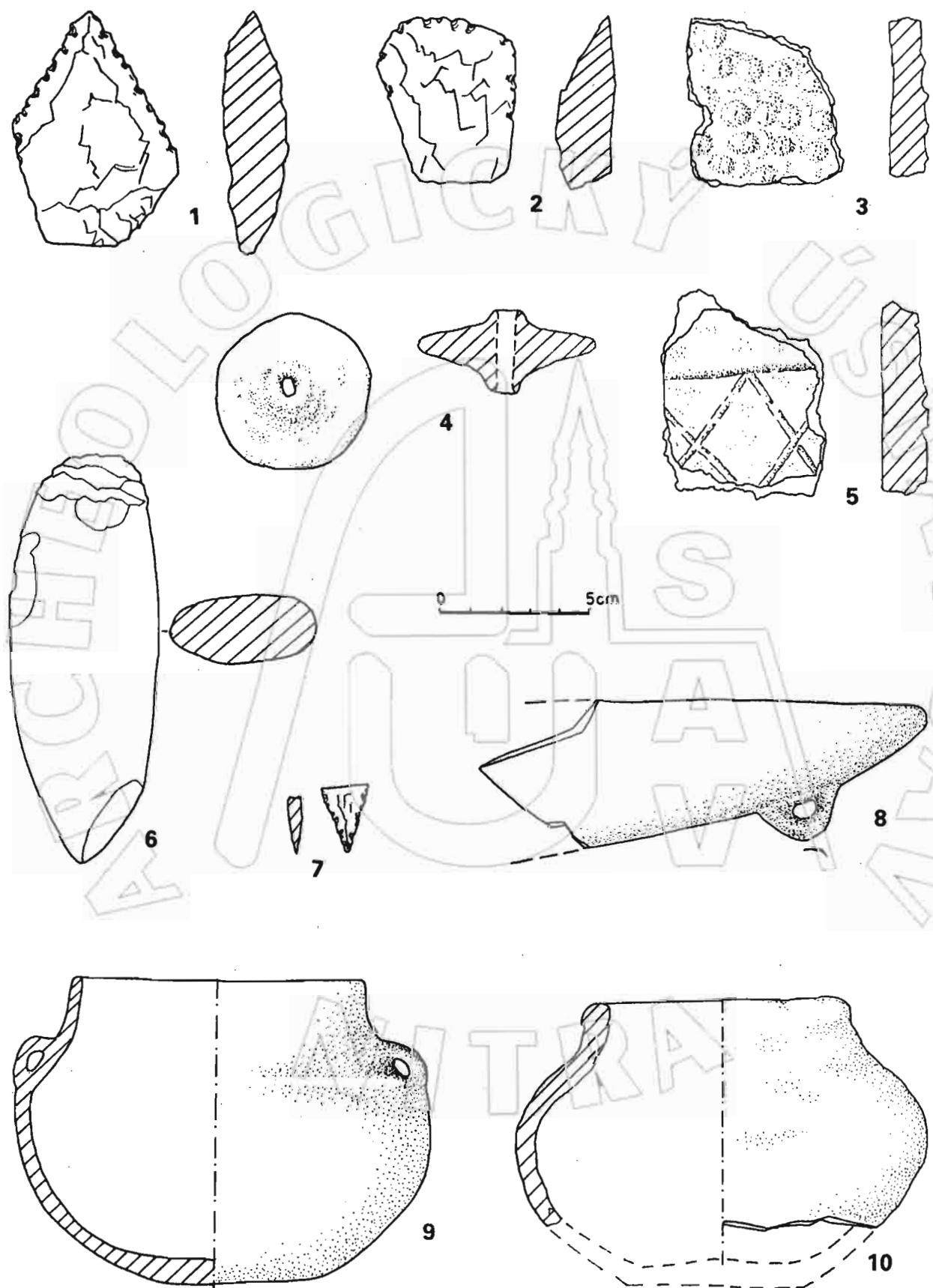
Obr. 39. Strečno (hrad). 1, 2 - dva články portálu z hradnej studne (m. 50 m). (J. Moravčík, s. 81.)

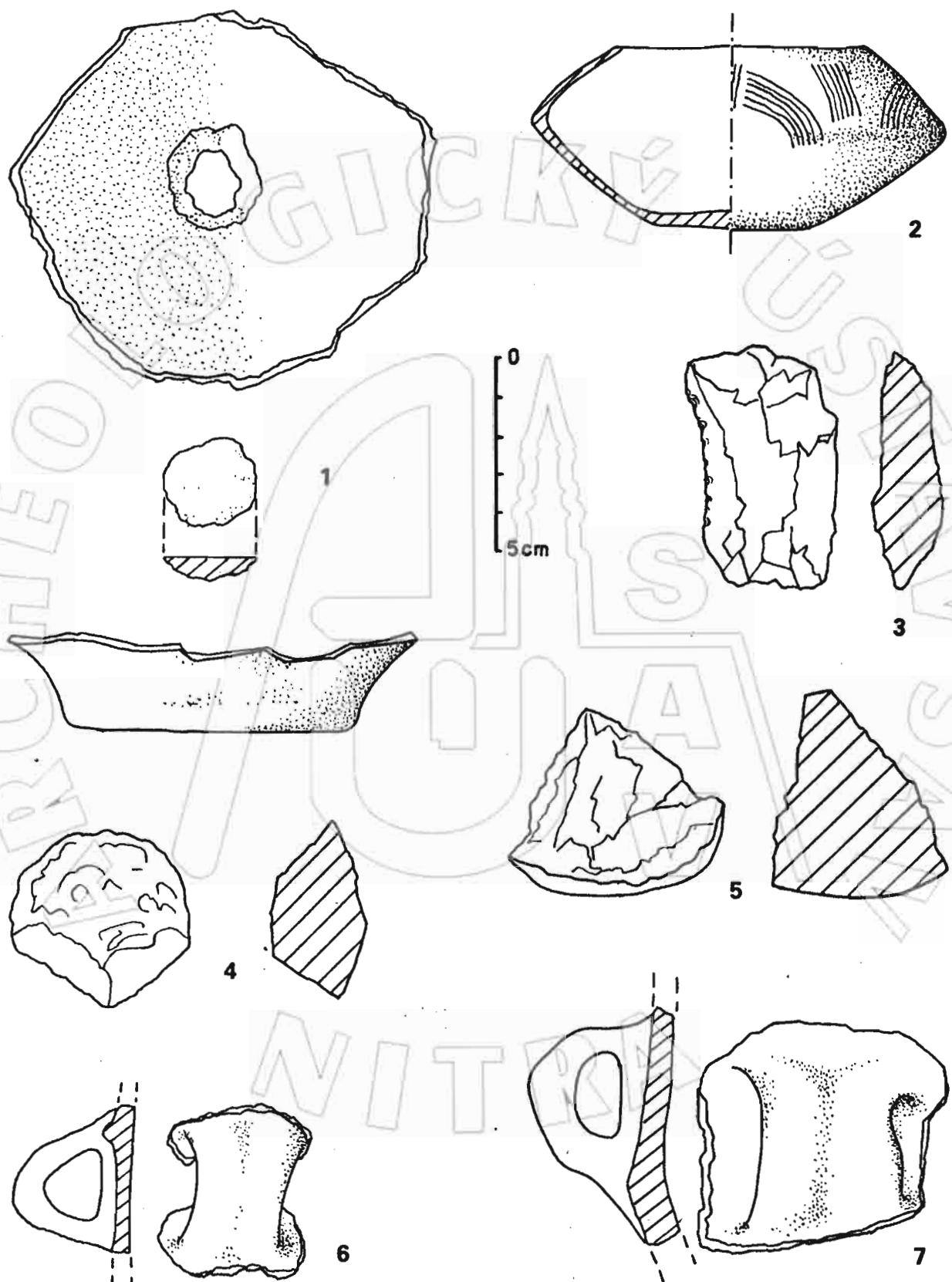
Obr. 40. Strečno (hrad). 1-4 - kamenné články s textom nájdené v hradnej studni (hl. 80-82 m). (J. Moravčík, s. 81.)

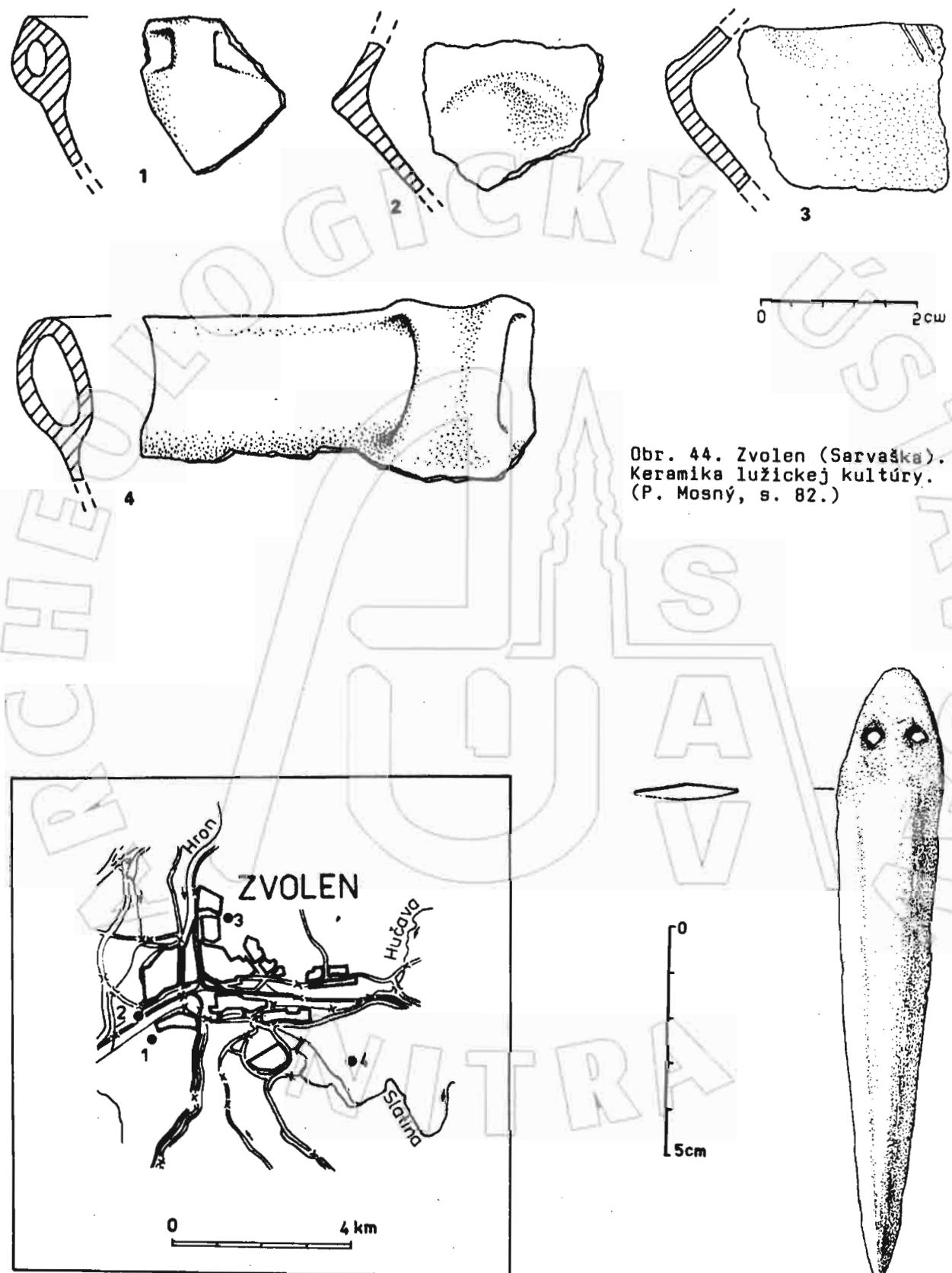
Obr. 41. Strečno (hrad). 1, 2 - kamenné články z hradnej studne (hj. 80-82 m). (J. Moravčík, s. 81.)

Obr. 42. Zvolen (Haputka). 1, 2, 6, 7 - výber štiepanej industrie; 3-5, 8-10 - výber keramických nálezov. (P. Mosný, s. 82.)

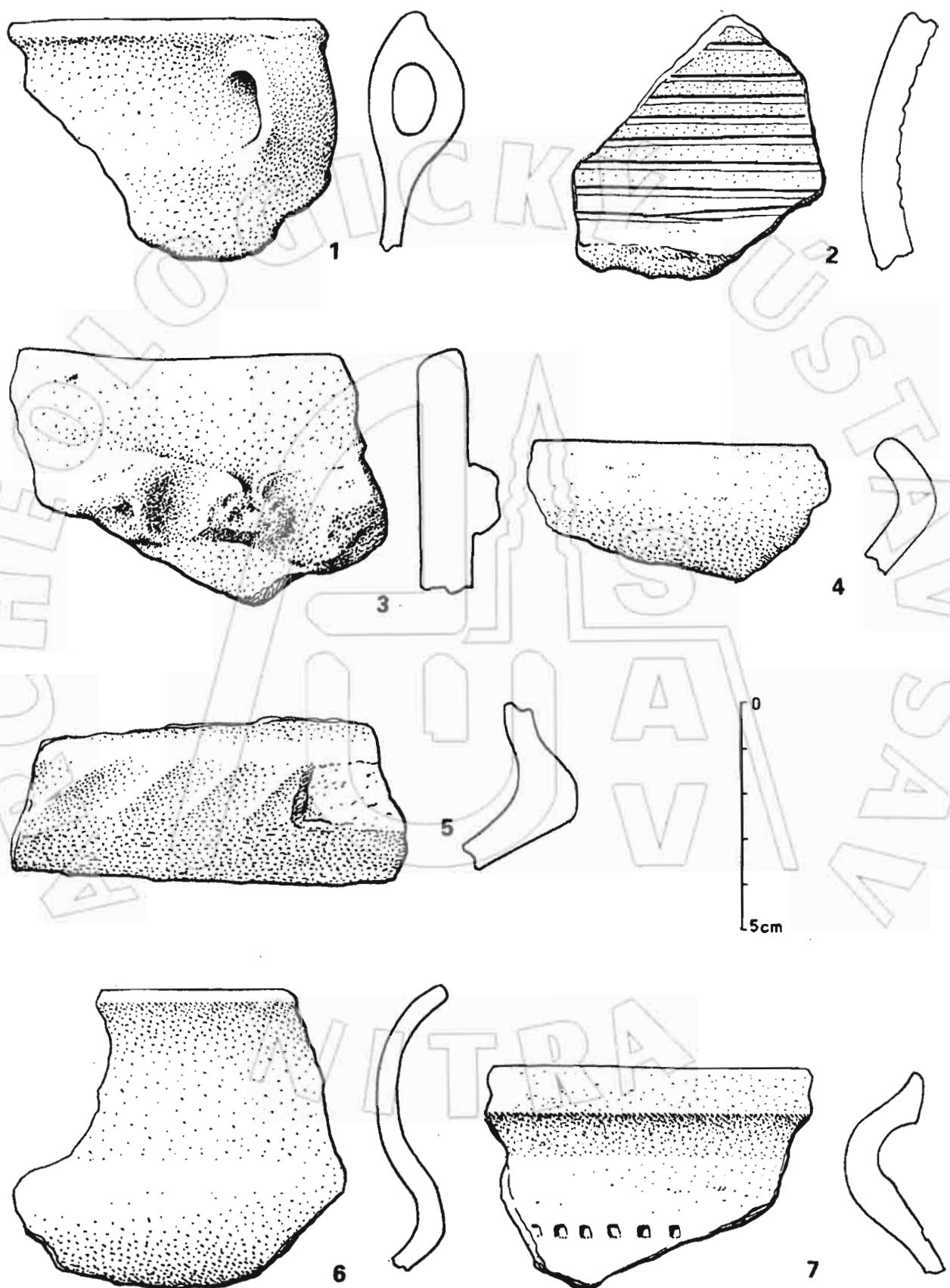

Obr. 43. Zvolen. 1, 2, 6, 7 - výber keramiky; 3-5 - štiepaná kamenná industria.
1-5 - Krivá púť; 6, 7 - Strážnica. (P. Mosný, s. 82.)

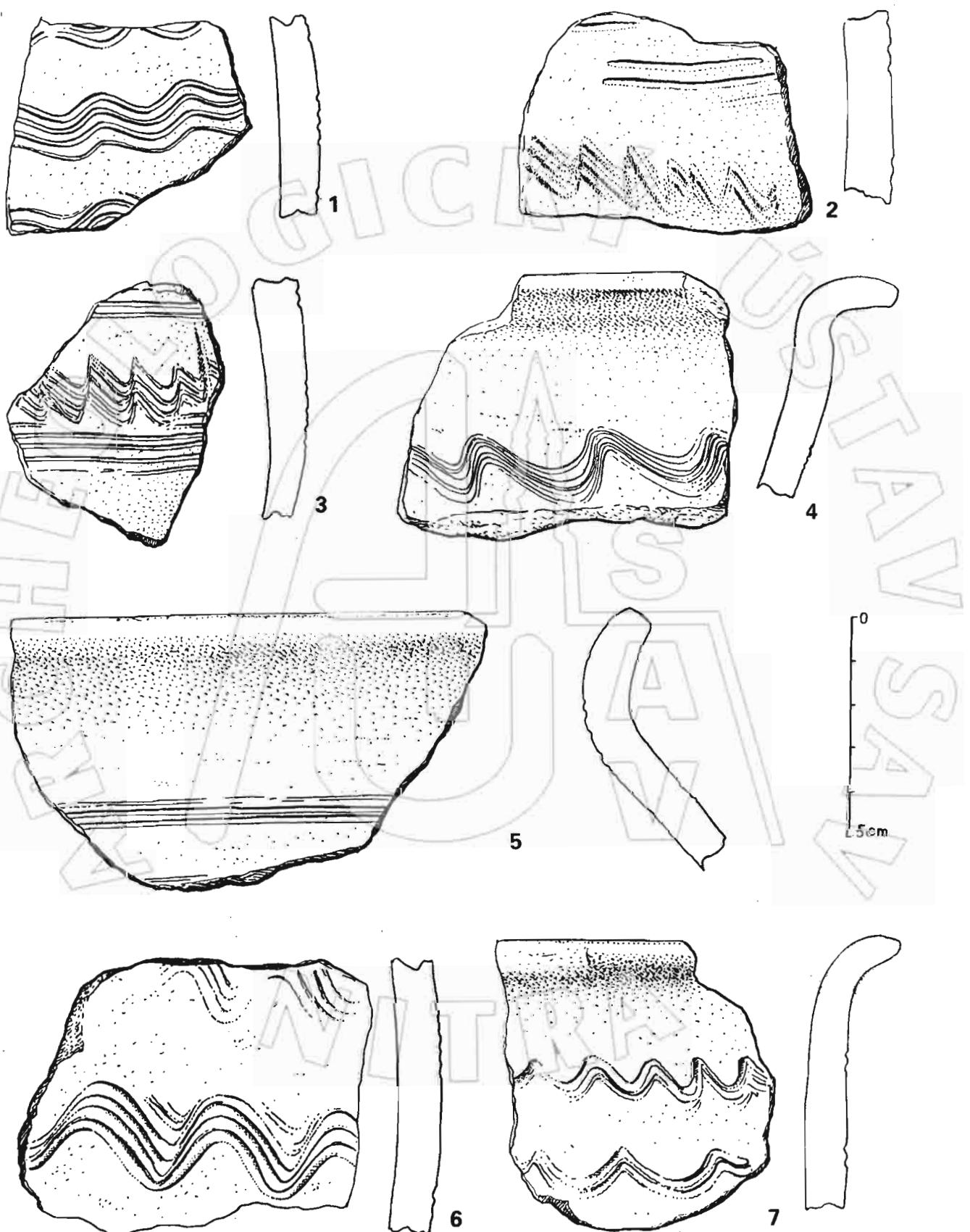

Obr. 45. Zvolen. Situačný plán lokalít.
(P. Mosný, s. 82.)

Obr. 46. Tekovský Hrádok.
Bronzová dýka. (G. Nevizán-
sky, s. 87.)

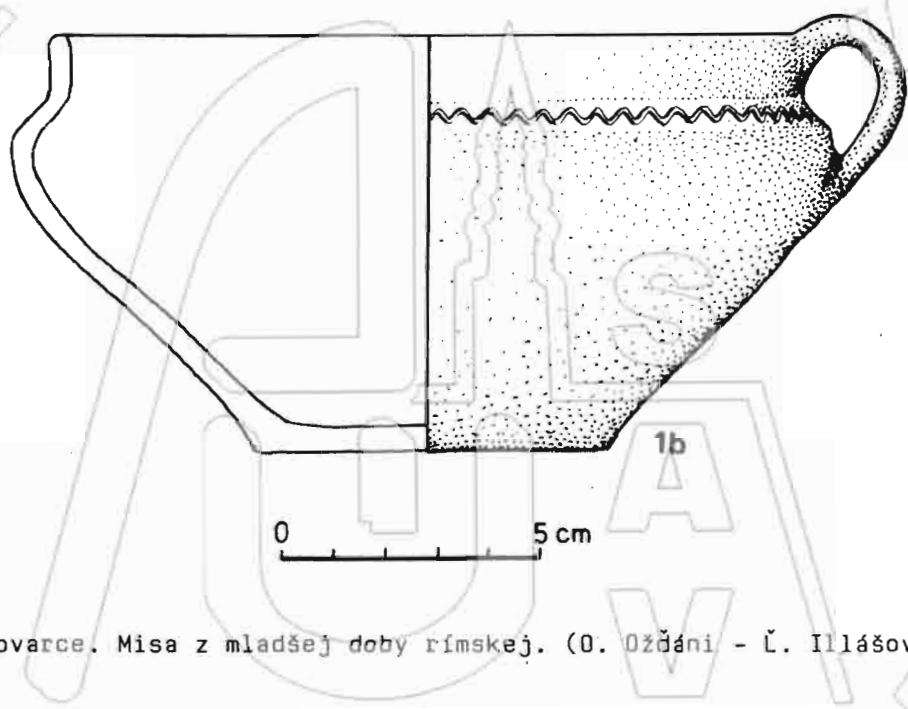
Obr. 47. Rimavské Janovce. 1, 3, 6 - výber črepov pilinskej kultúry; 2, 4, 5 - kyjatickej kultúry; 7 - z 9.-10. stor. (O. Oždáni, s. 88.)

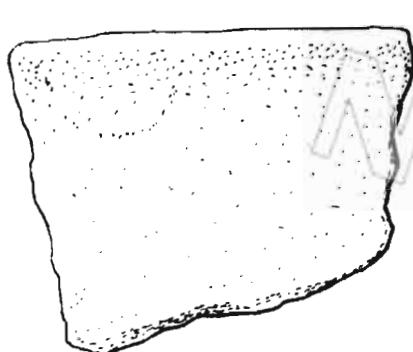
Obr. 48. Veľký Blh. Výber črepov zo sídliska z 9. stor. (O. Oždáni, s. 89.)

1a

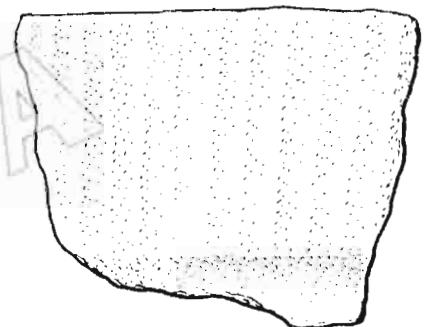

Obr. 49. Kovarce. Misa z mladšej doby rímskej. (O. Oždáni - Ľ. Illášová, s. 90.)

1a

0 5 cm

1b

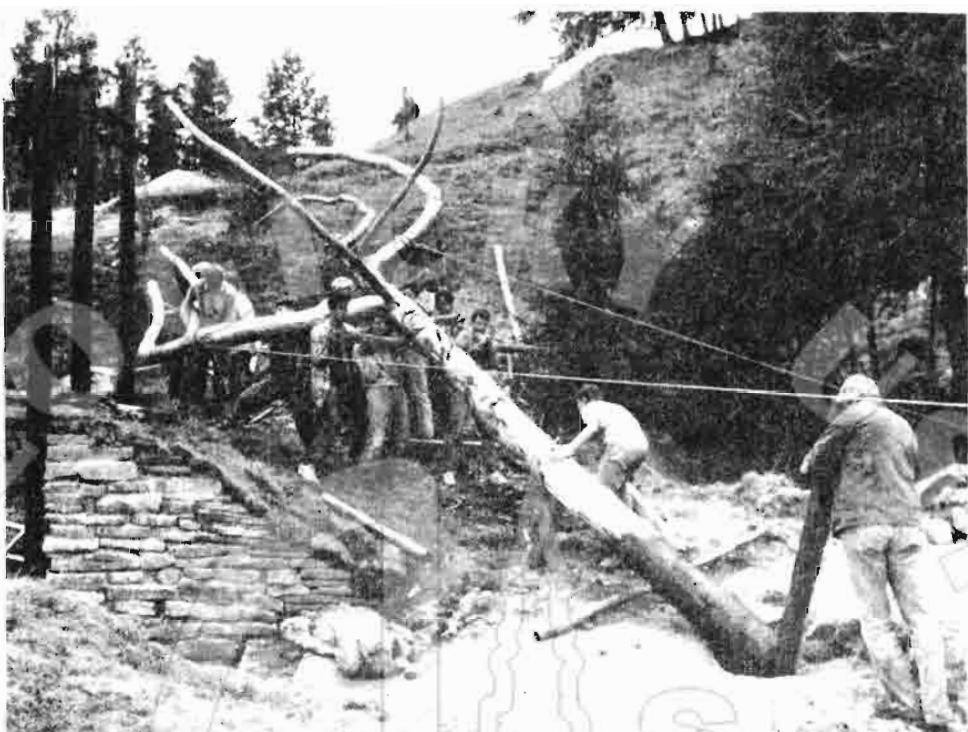
Obr. 50. Kravany nad Dunajom (Piesčiny). Fragment z okraja misy bolehradskej skupiny (O. Oždáni - V. Nemejcová-Pavúková, s. 91.)

Obr. 51. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Pohľad na rekonštruovanú hrnčiarsku pec s vypálenou keramikou. (K. Pieta - V. Hanuliak, s. 92.)

Obr. 52. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Pohľad na časť profanej cesty a časť rekonštruovaného stíporadia severnej časti svätyne. (K. Pieta - V. Hanuliak, s. 92.)

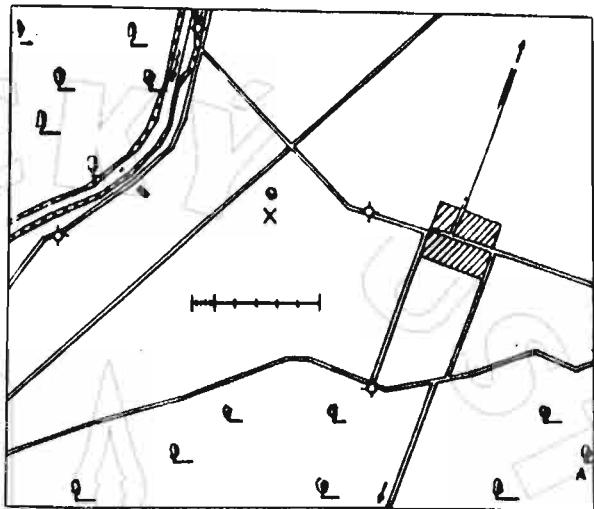
Obr. 53. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Vztyčovanie centrálnej stély pri obetnej jame v svätyni. (K. Pieta - V. Hanuliak, s. 92.)

Obr. 54. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Pohľad na náznakovú rekonštrukciu stredovekého hrádku z 15. stor. (K. Pieta - V. Hanuliak, s. 92.)

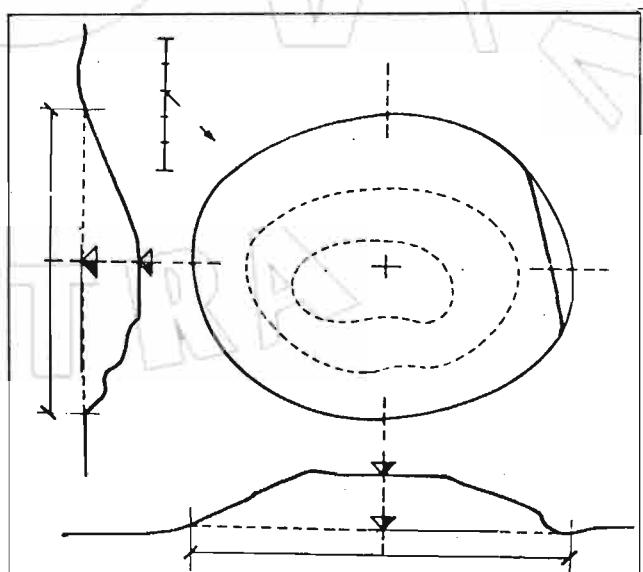
Obr. 55. Bratislava, časť Podunajské Biskupice. Lovecký zámok.
(M. Pichlerová, s. 95.)

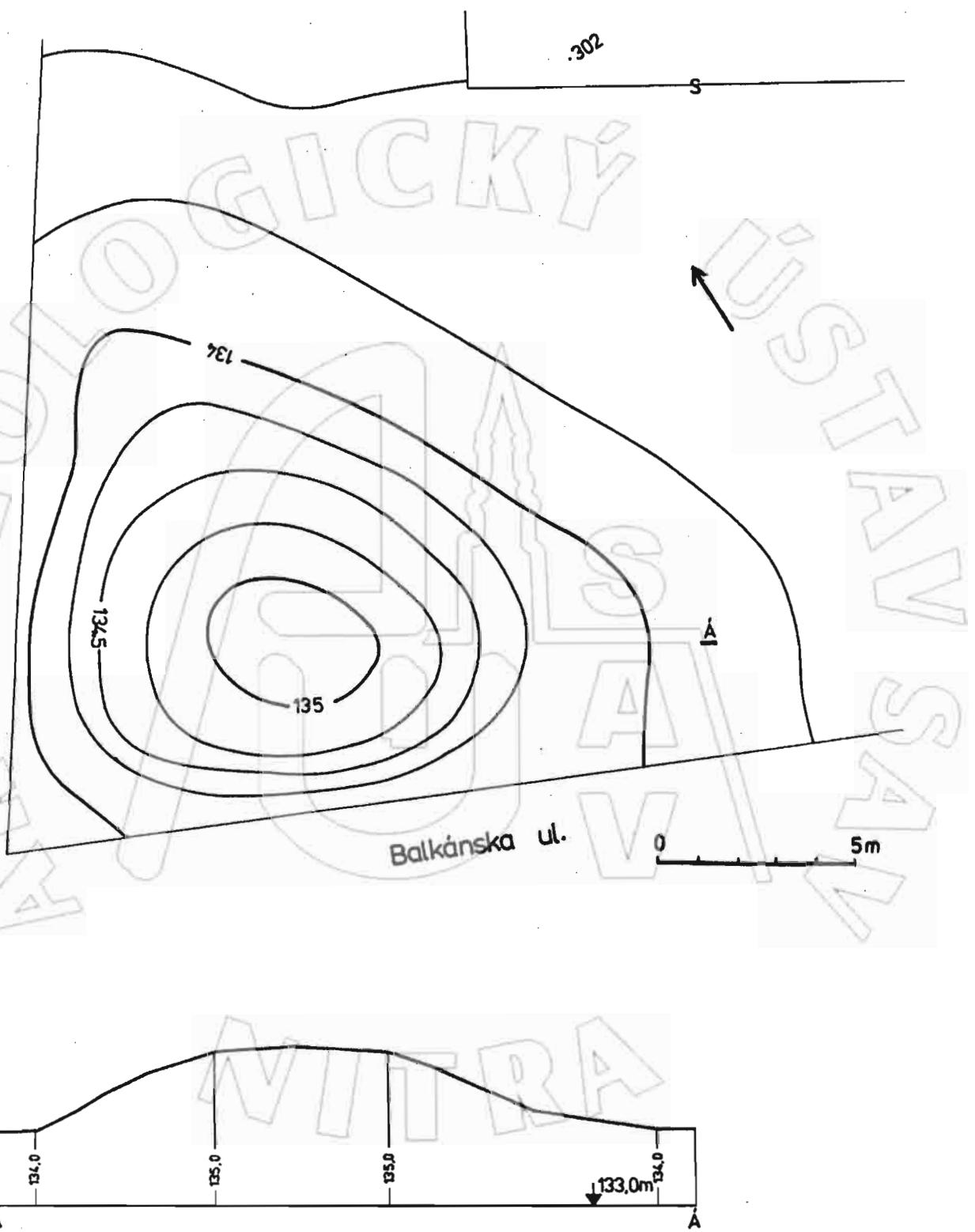
Obr. 56. Bratislava, časť Podunajské Biskupice. X - mohyla. (M. Pichlerová, s. 95.)

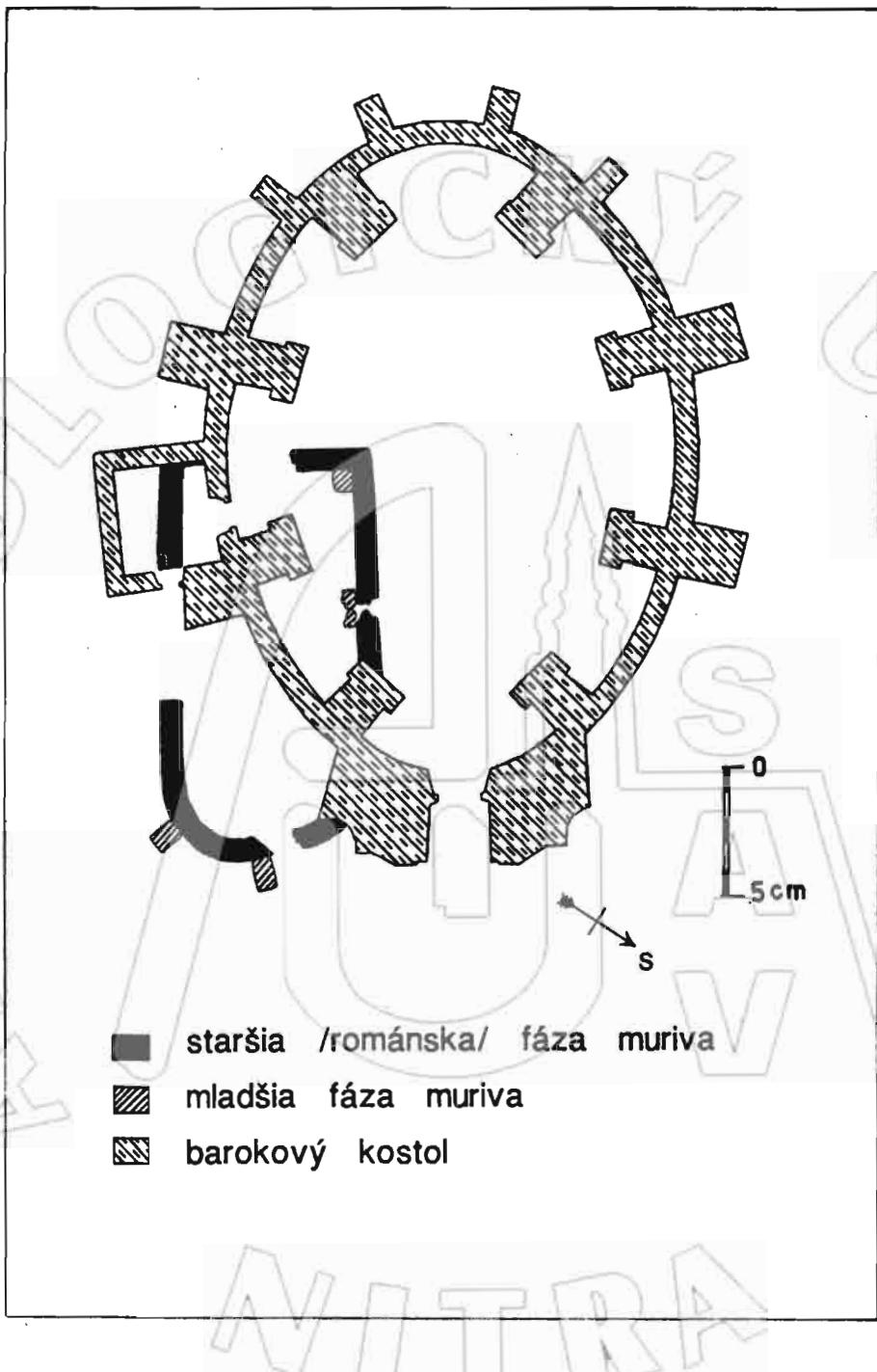
Obr. 57. Bratislava, časť Podunajské Biskupice. Pohľad na mohylu.
(M. Pichlerová, s. 95.)

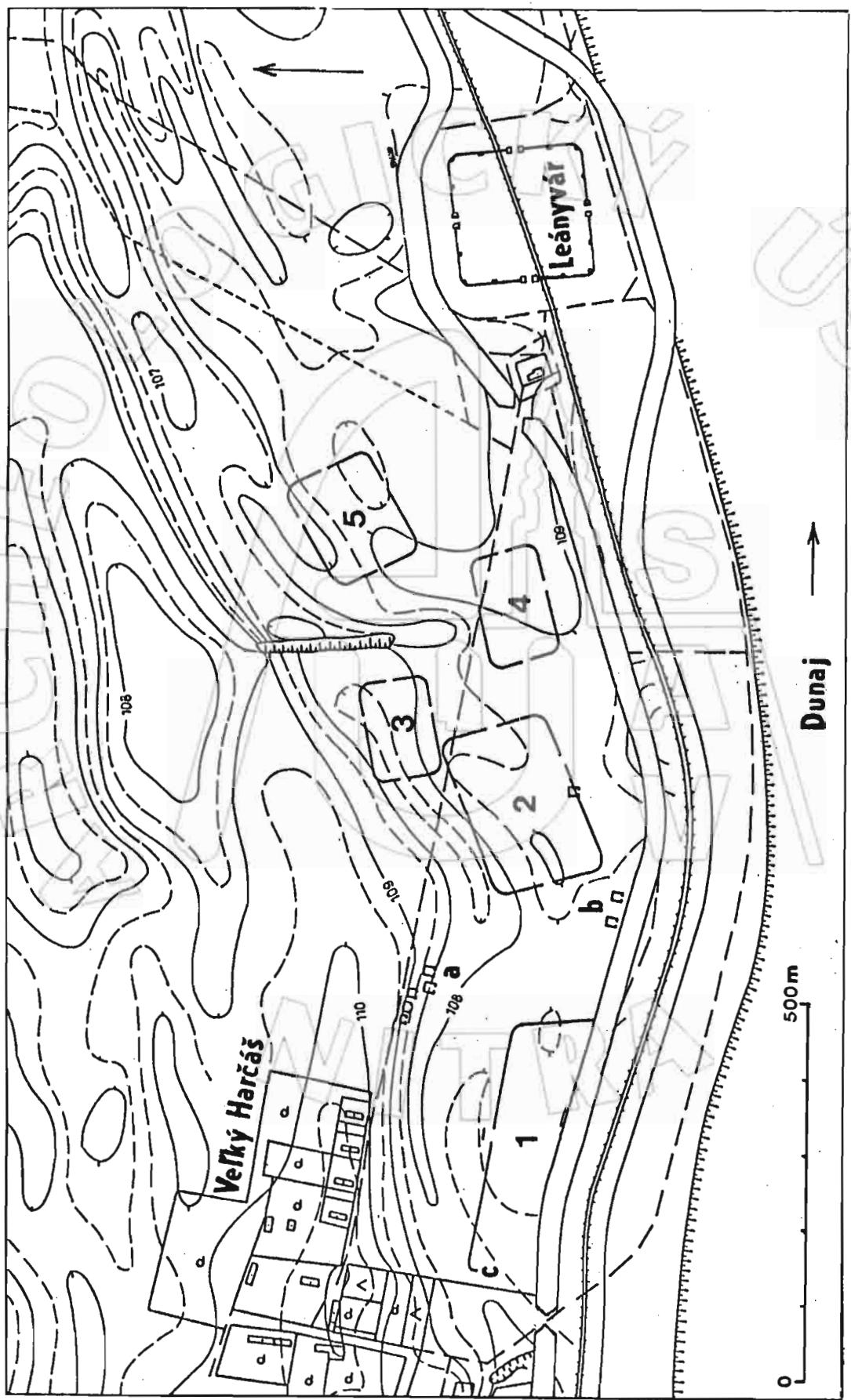
Obr. 58. Bratislava, časť Podunajské Biskupice. Vrstevnicový plán a prierezy mohyly.
(M. Pichlerová, s. 95.)

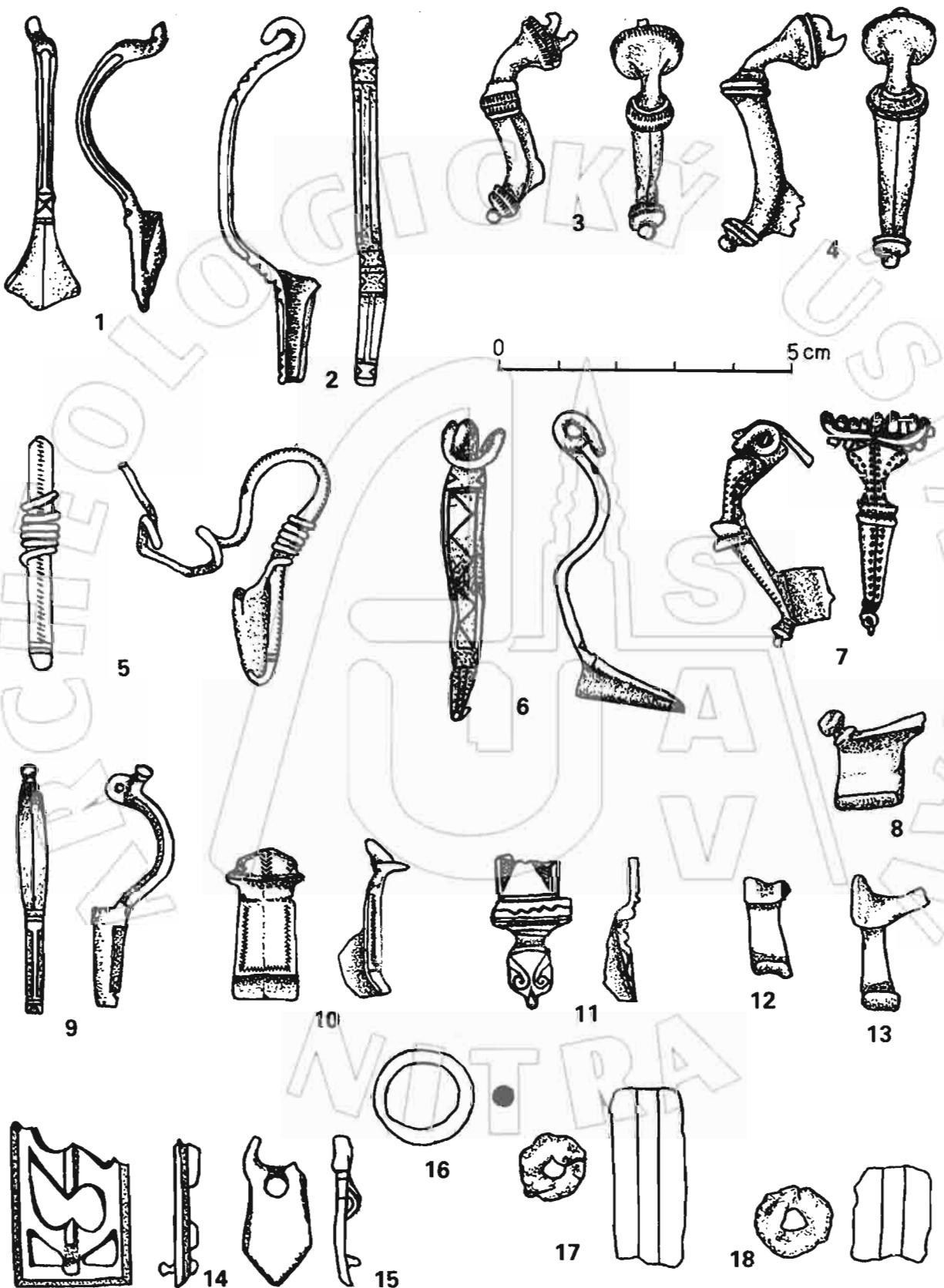
Obr. 59. Bratislava, časť Rusovce. Terénna situácia a plán mohyly. (M. Pichlerová, s. 95.)

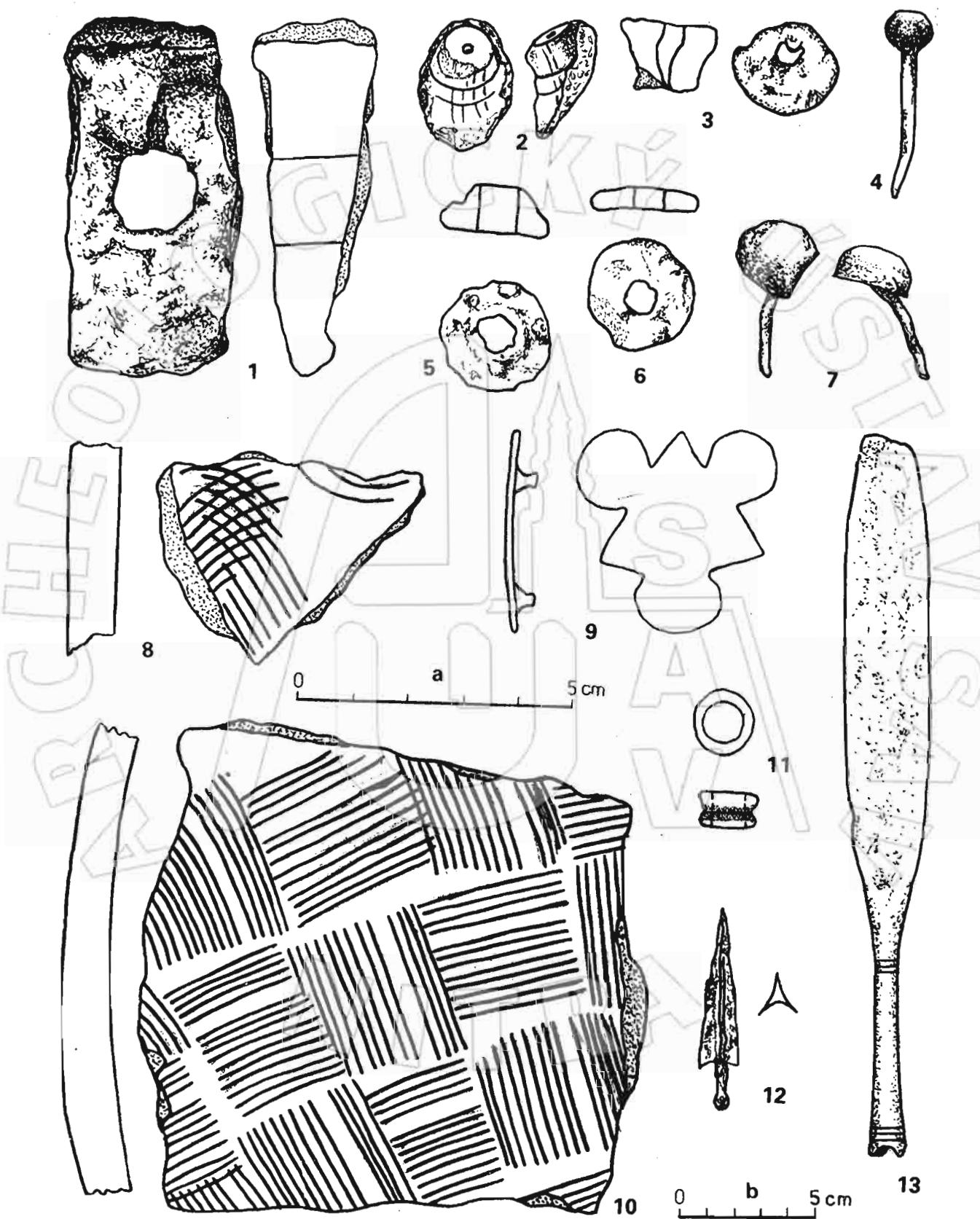
Obr. 60. Bratislava, časť Dúbravka. Kostol sv. Kozmu a Damána, pôdorys. (K. Prášek, s. 96.)

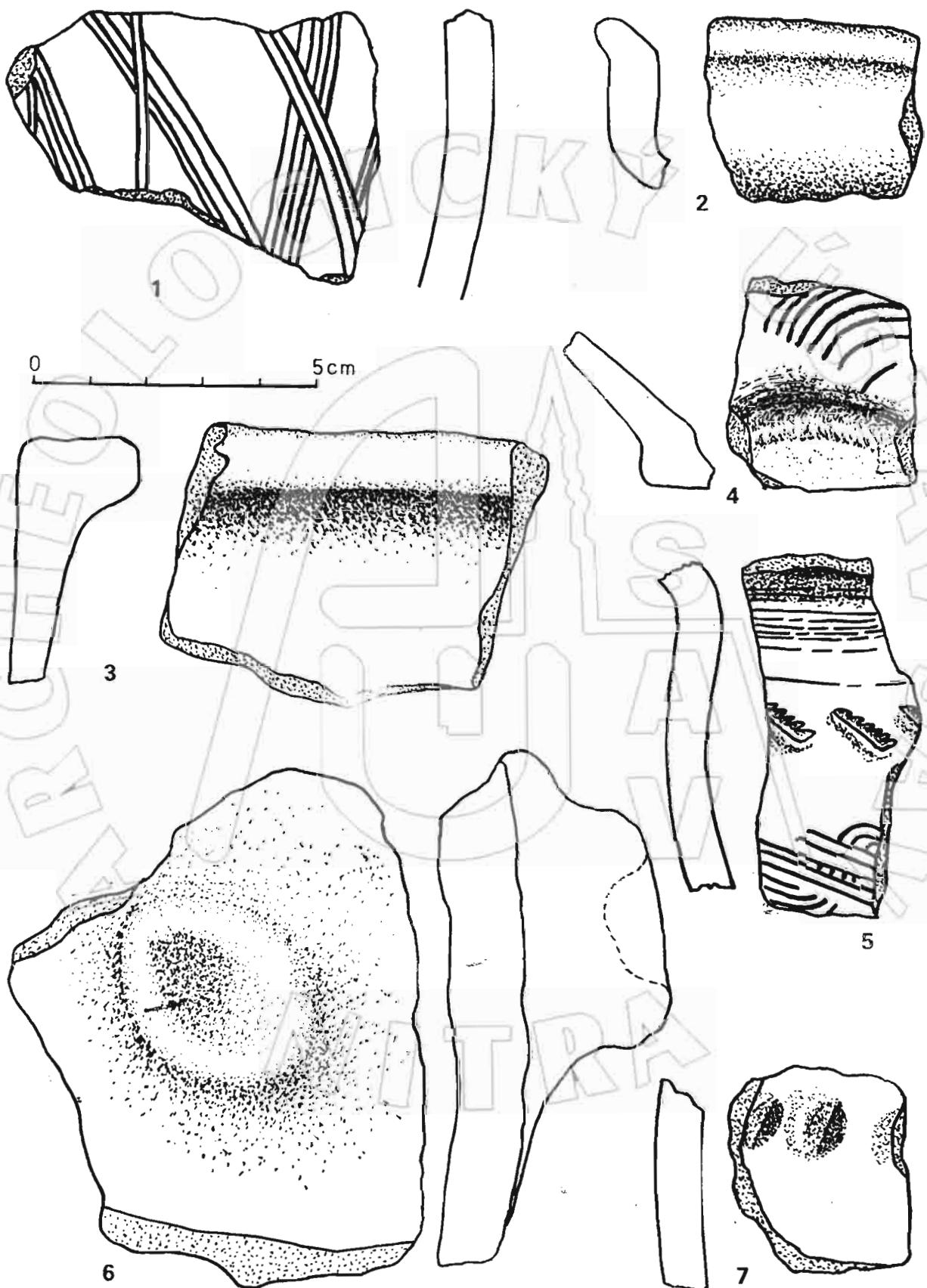
Obr. 61. Iža a Komárno-Velký Harčáš. Rozmiestnenie rímskych polných táborov (1-5), štvorcovitých priekopových útvarov (a-b) a zisťovacej sondy (c). Zameranie podľa leteckých fotogrametrických snímkov. (J. Rajtár, s. 97.)

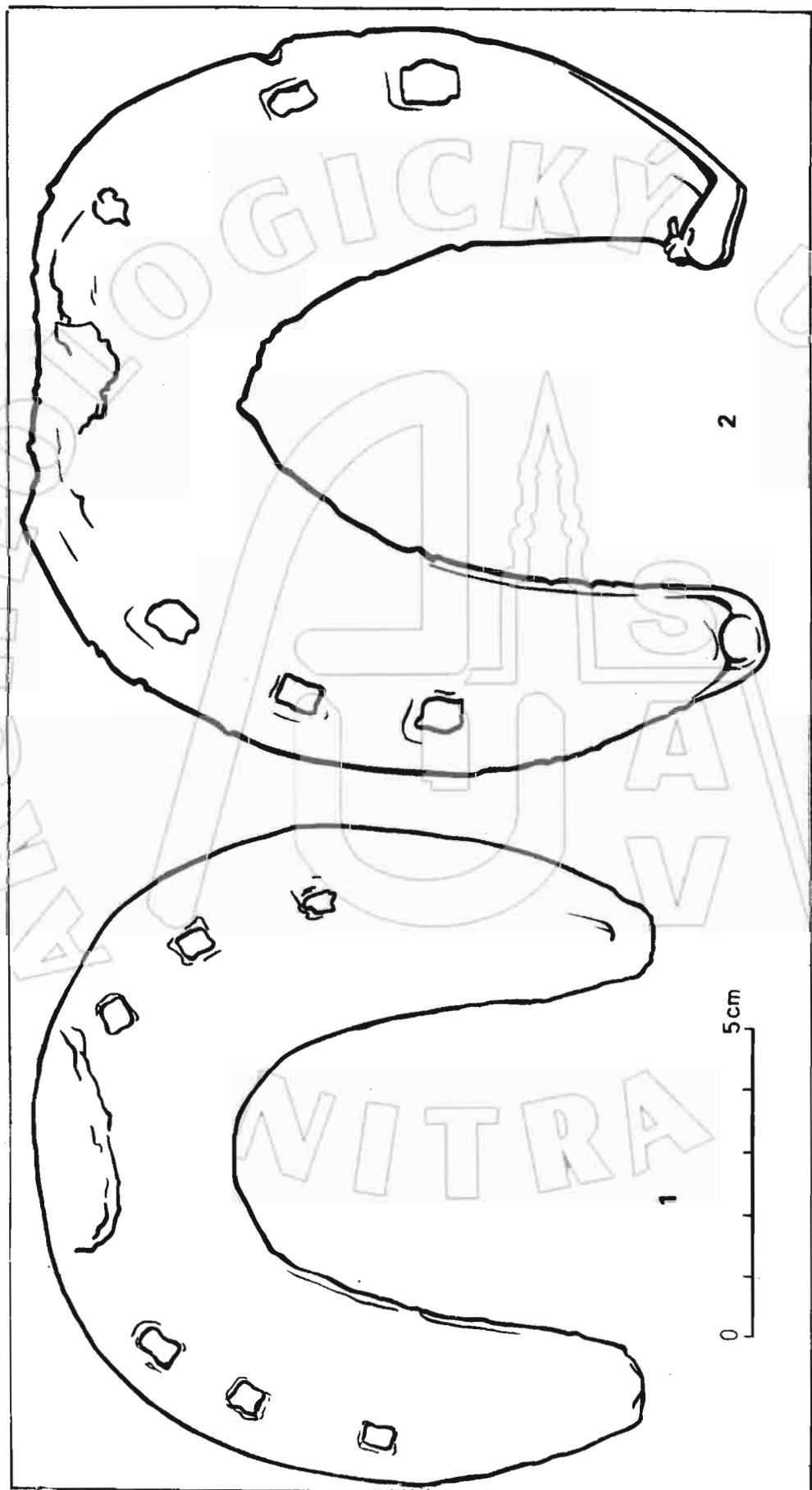
Obr. 62. Hrbanovo. Nálezy z doby rímskej. (P. Ratimorská - I. Žundálek, s. 99.)

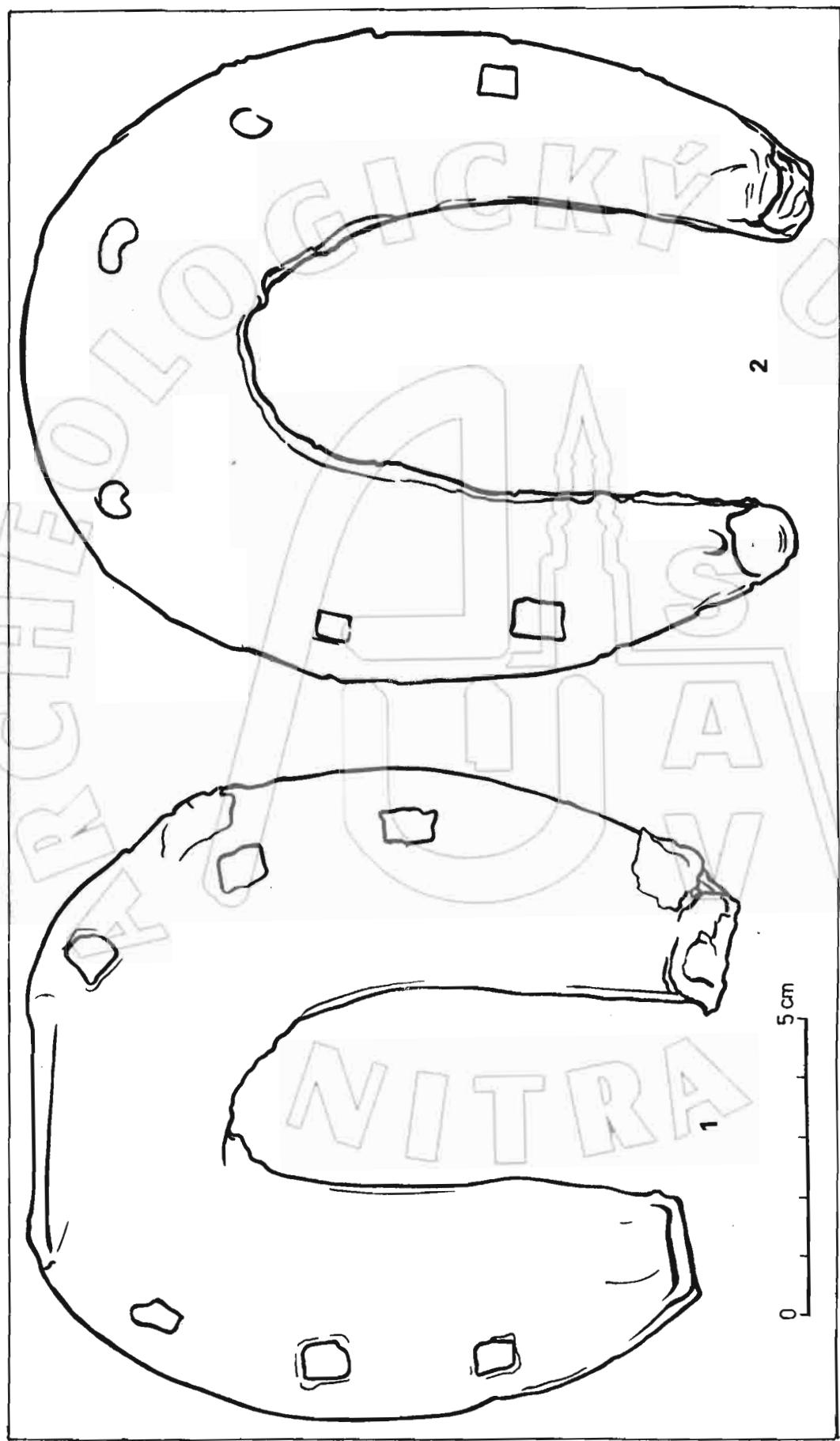
Obr. 63. Hurbanovo. 1-8, 10, 13; Chotín. 9, 11, 12. Nálezy z doby rímskej. Mierka a: 1-12; b: 13. (P. Ratimorská - I. Žundálek, s. 99.)

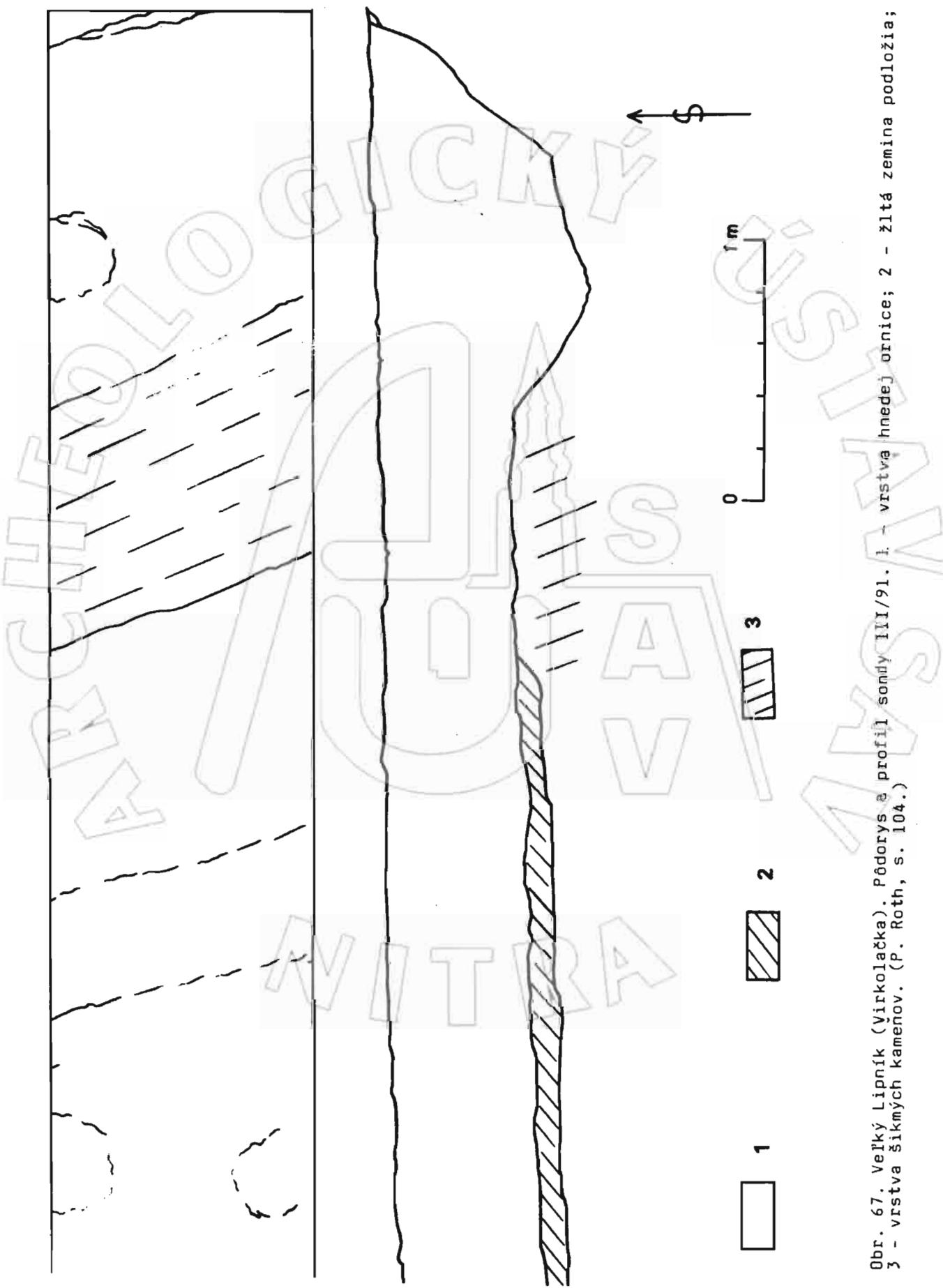
Obr. 64. Hurbanovo. 1-5 - stredovek (11.-12. stor.); 6, 7 - neolit. (P. Ratimorská - I. Žundálek, s. 99.)

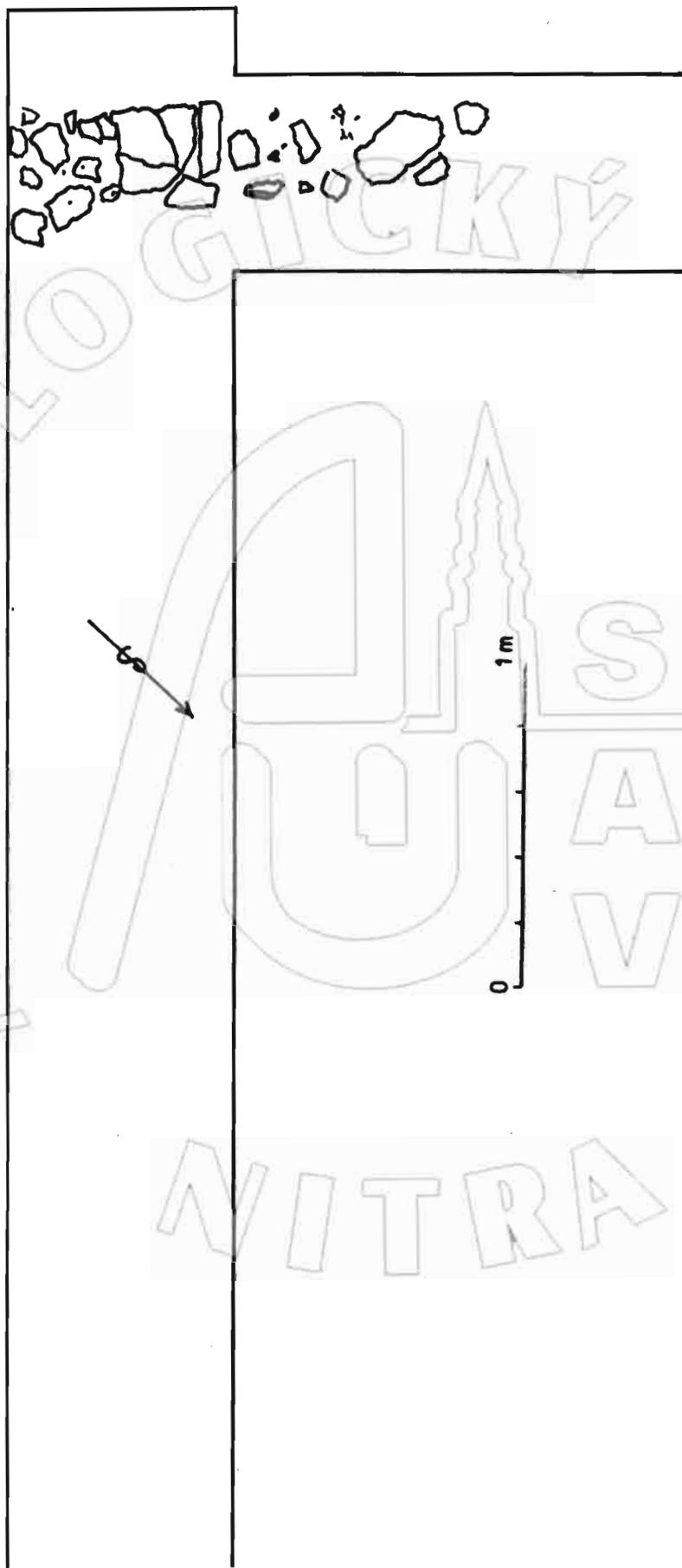
Obr. 65. Brestov (intravillán). 1, 2 - padikovy (p. Roth, s. 101.)

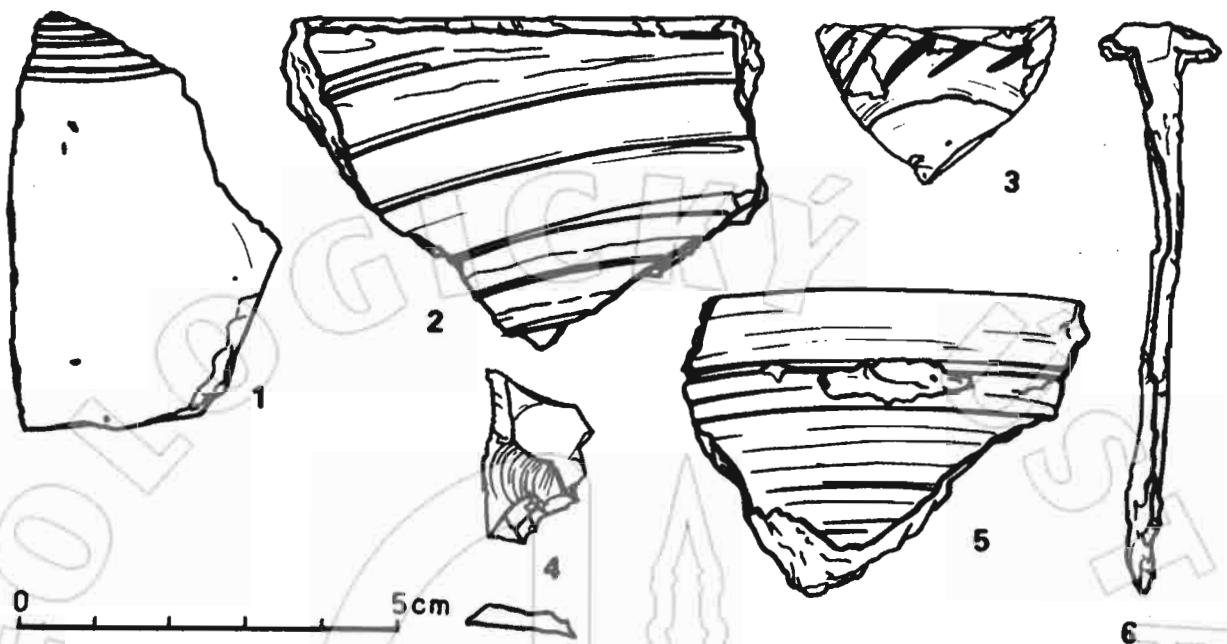
Obr. 66. Brestov (intravilán). 1 - podkova; Hranovnica (intravilán). 2 - podkova. (P. Roth, s. 101.)

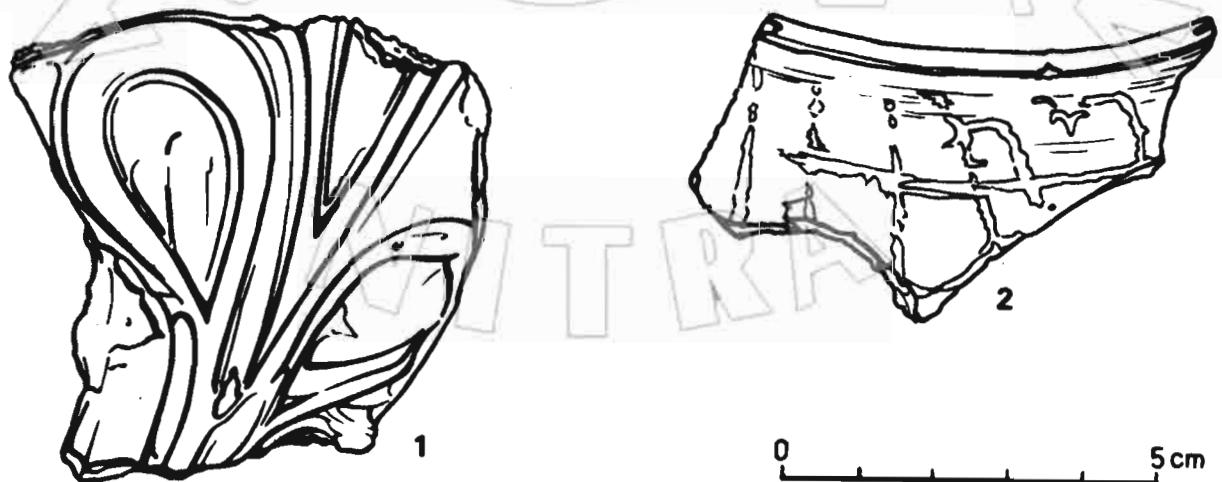
Obr. 67. Veřký Lipník (Výrkočka). Půdorys s profily sondy III/91. 1 - vrstva šikmých kamenov. (P. Roth, s. 104.)
2 - žltá zemina podloží ornice; 3 - vrstva hnedej ornice;

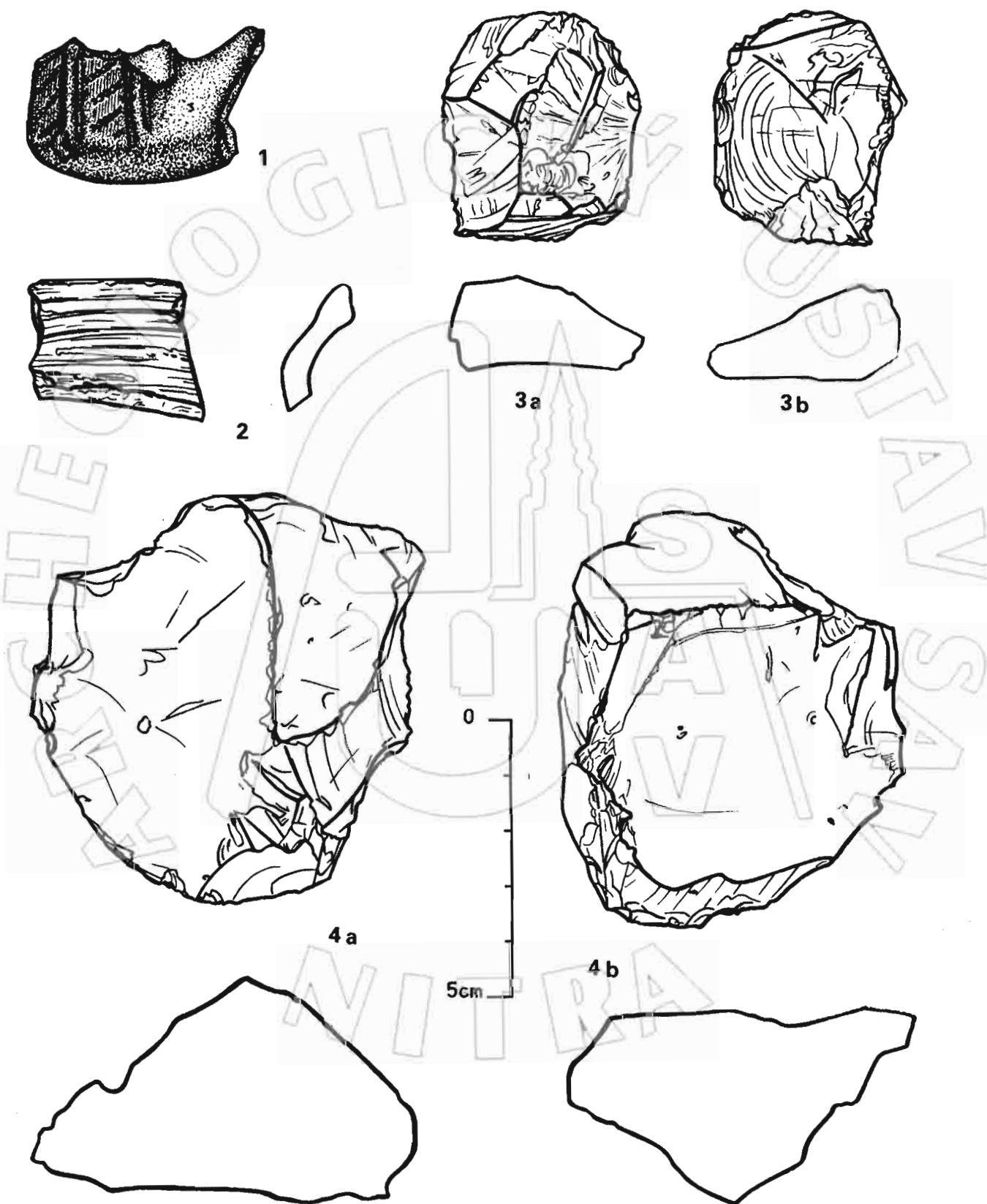
Obr. 68. Velký Lipník (Virkolačka). Pôdorys sondy IV/91. (P. Roth, s. 104.)

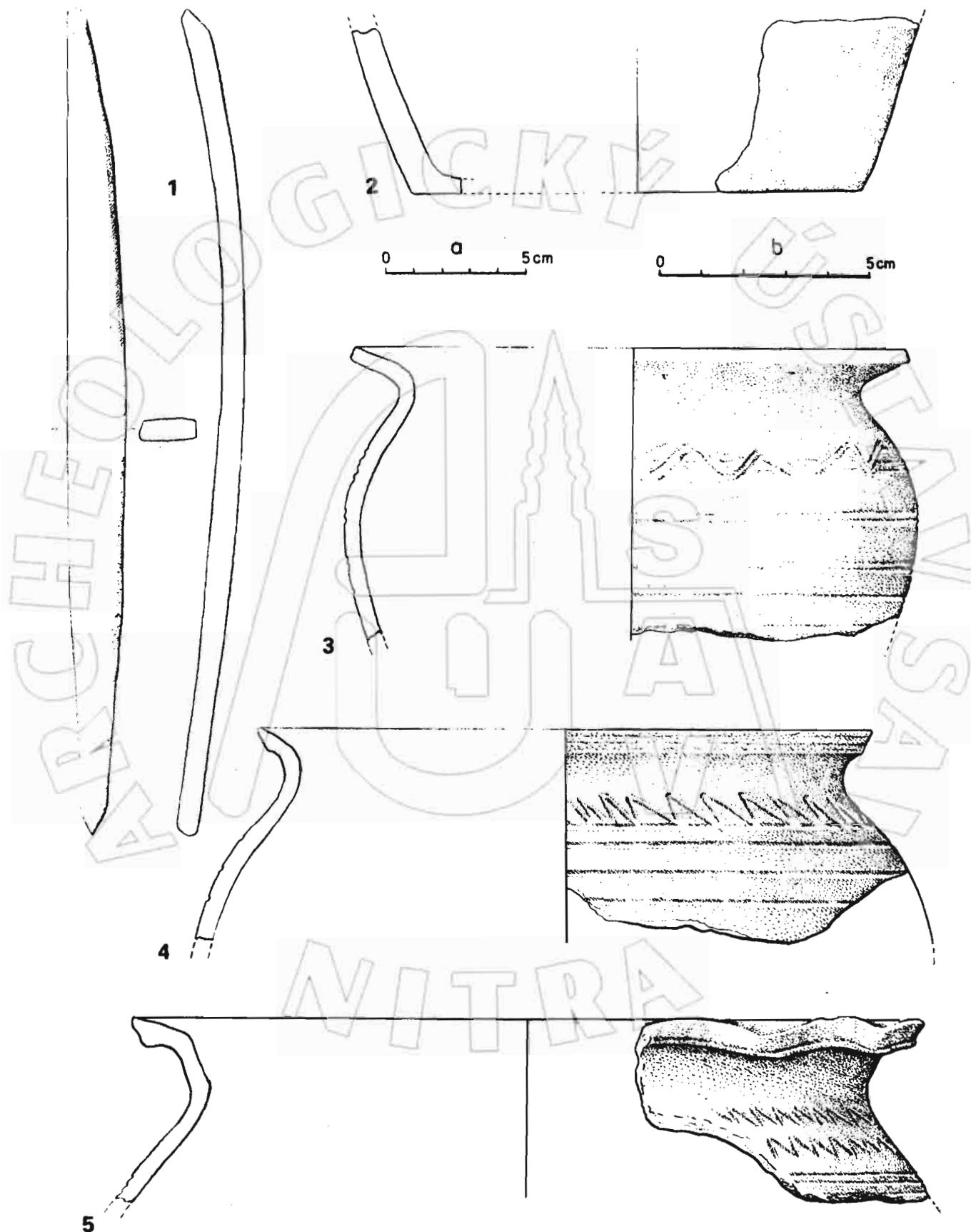
Obr. 69. Stará Ľubovňa (hrad Ľubovňa). Nálezy z plochy P 1/90 a zo zberu. 1, 2, 5 - keramika; 3 - zlomok skla; 4 - kamenný úštep; 6 - železný klinec. (P. Roth, s. 105.)

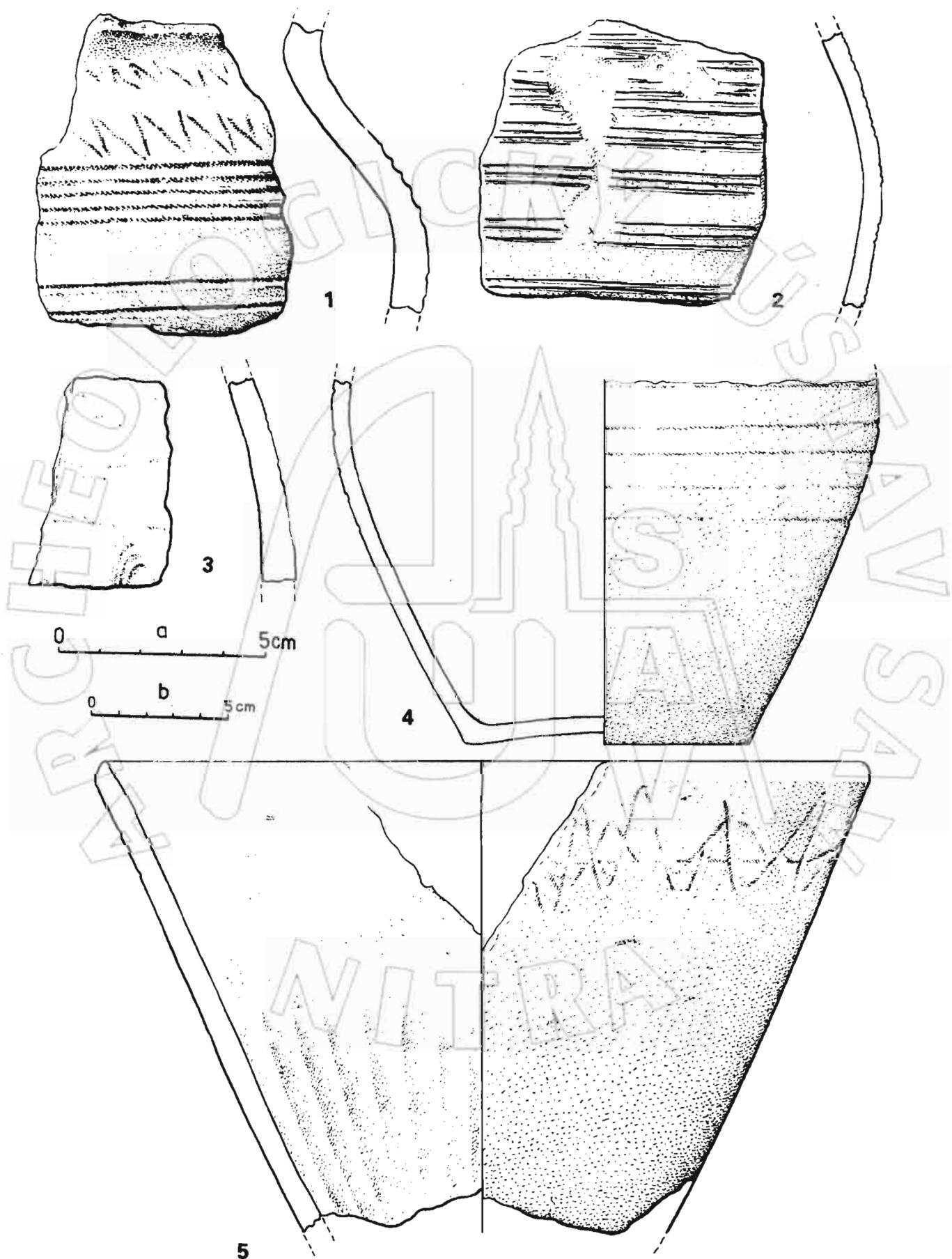
Obr. 70. Plaveč, časť Podzámok (hrad Plaveč). 1 - zlomok kachlice; 2 - črep. (P. Roth, s. 106.)

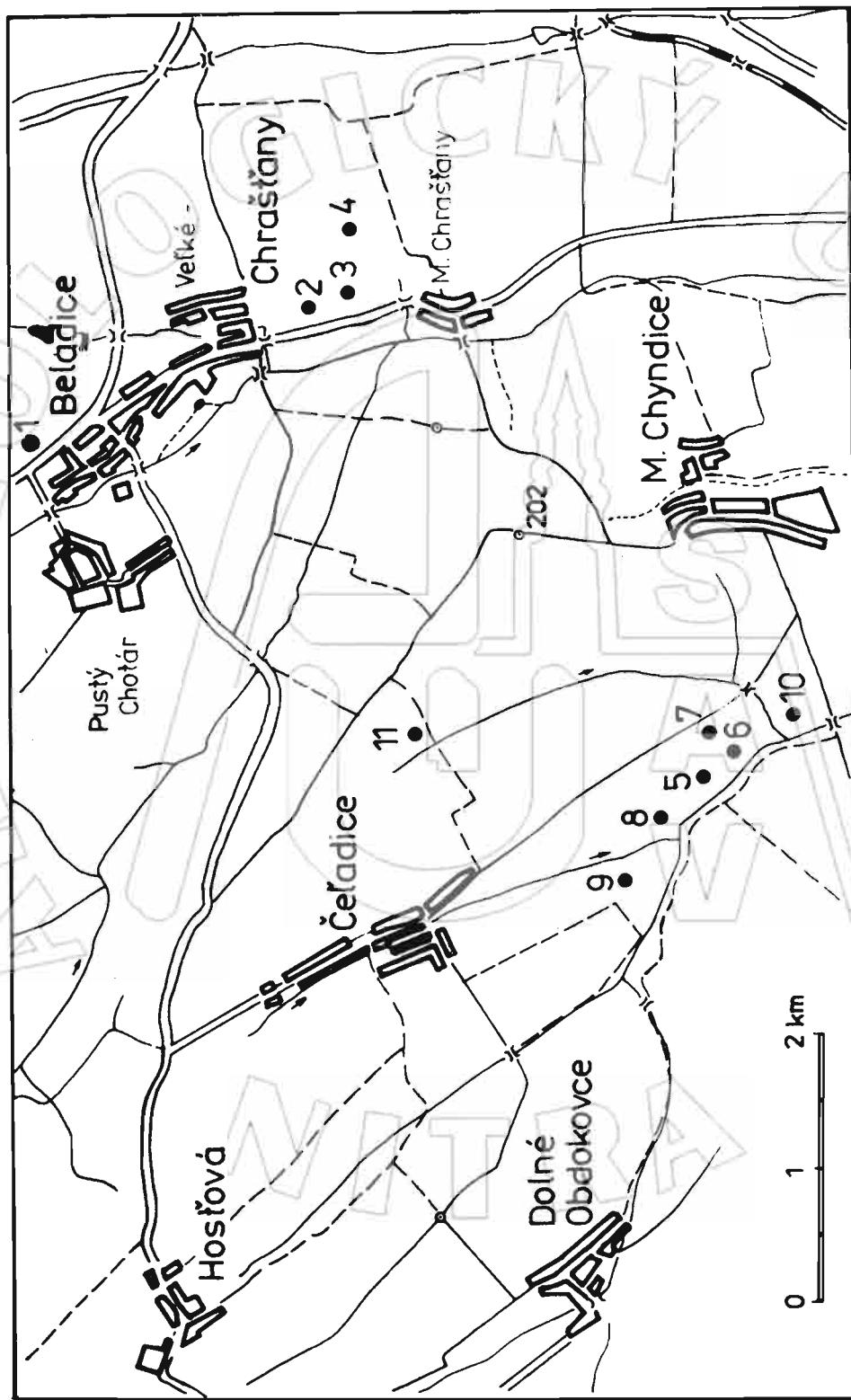
Obr. 71. Šarišské Dravce (intravilán). 1 - zlomok fajky; 2 - črep; (Goduša).
3a, 3b - úštep. Torysa (Lieskovec). 4a, 4b - kamenné jadro. (P. Roth - P. Mi-
šenko, s. 108.)

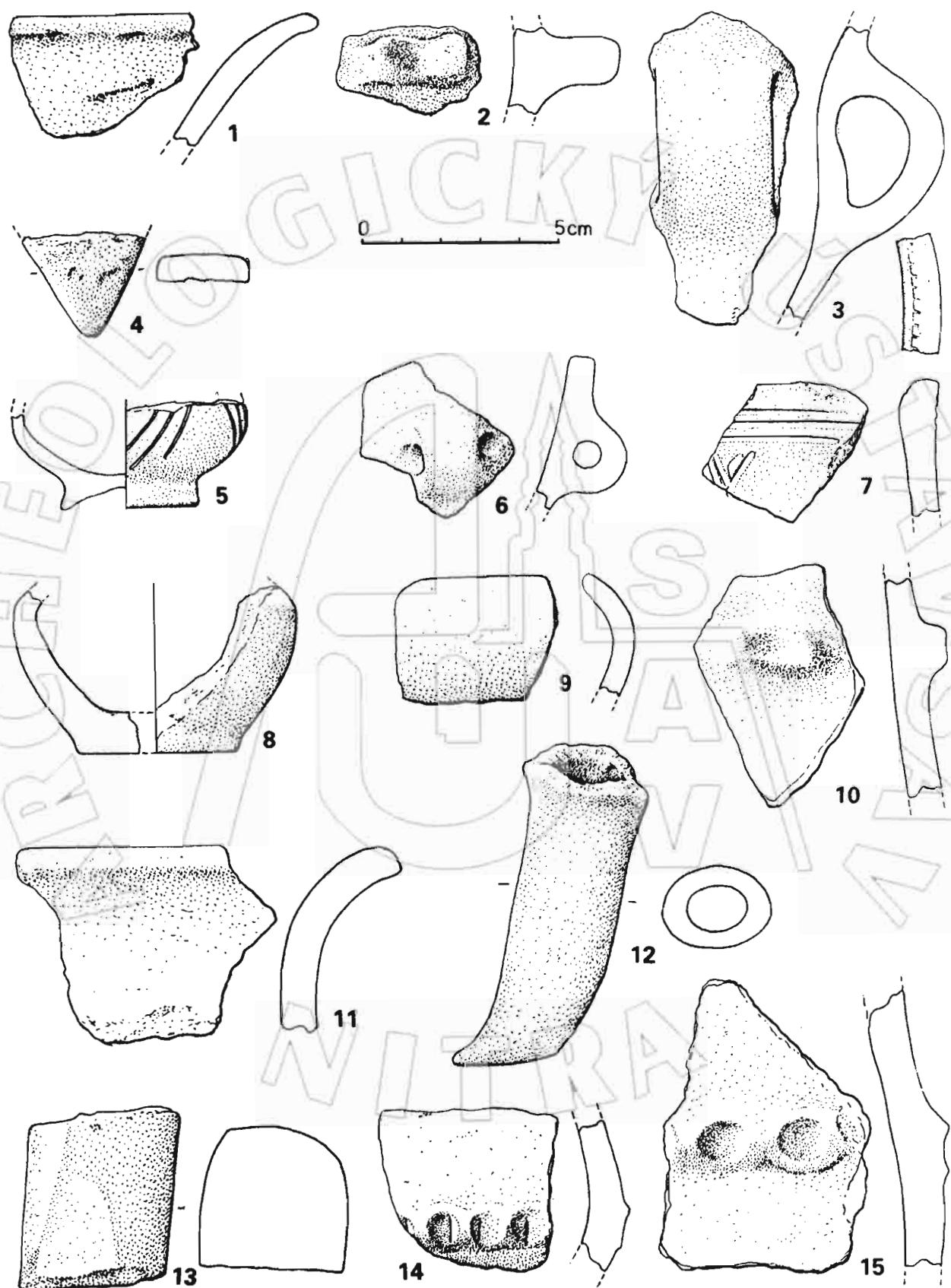
Obr. 72. Šurany, časť Úľany nad Žitavou. Výber nálezov z obj. 1. 1 - kostený nástroj (mierka b); 2-5 - keramika (mierka a). (M. Ruttkay, s. 108.)

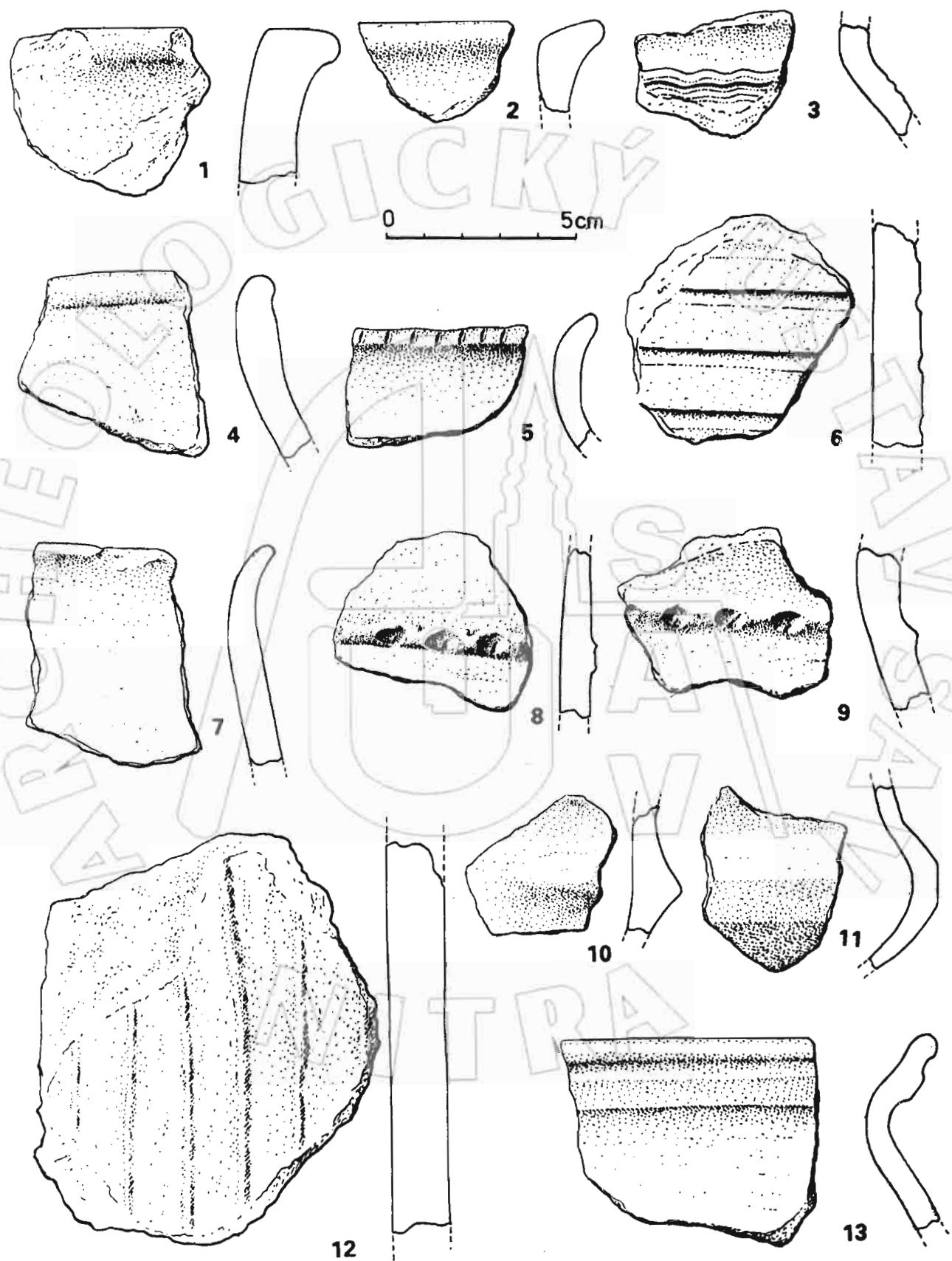
Obr. 73. Šurany, časť Úľany nad Žitavou. Výber keramiky z obj. 1. Mierka a:
1, 3; b: 2, 4, 5. (M. Ruttkay, s. 108.)

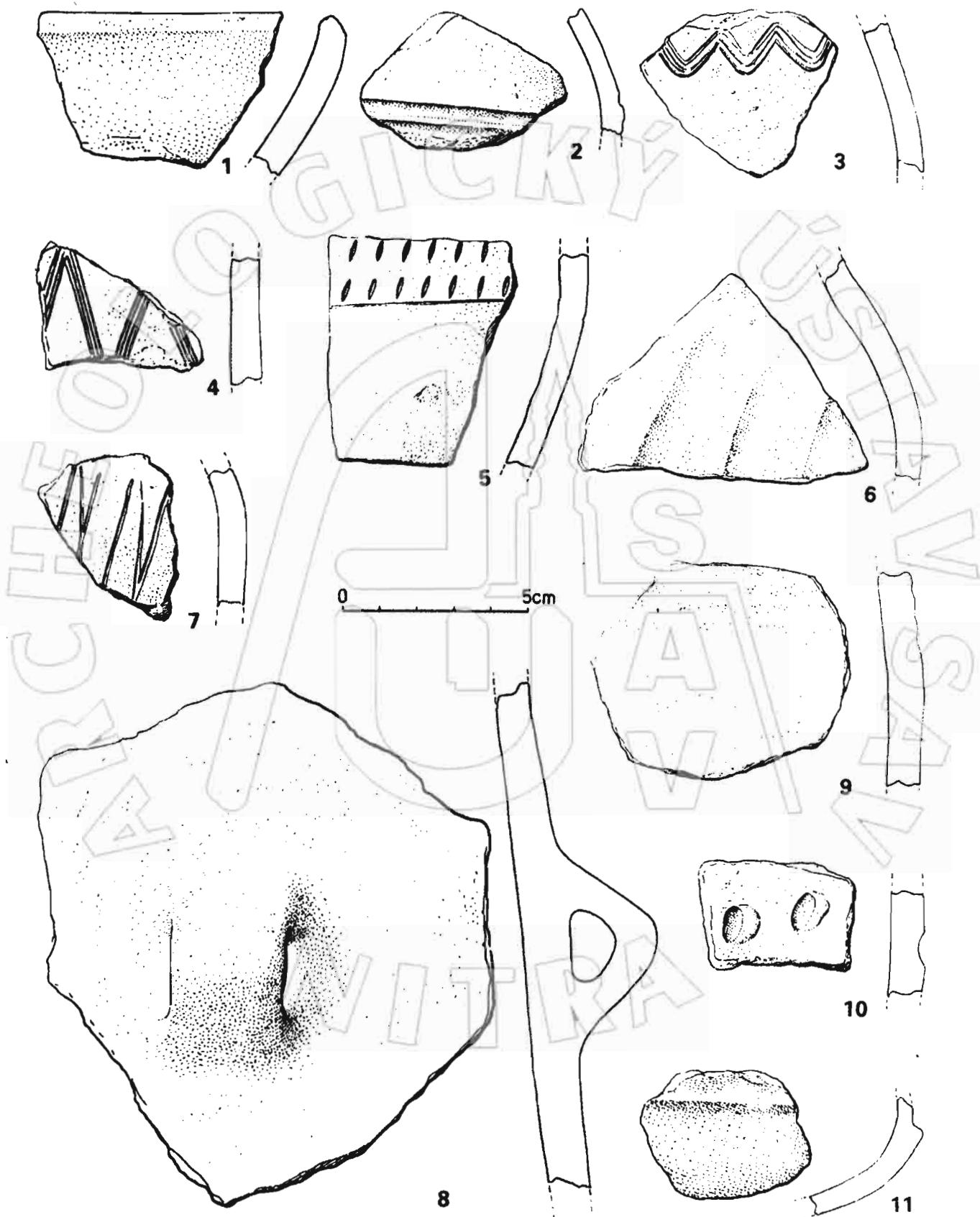
Obr. 74. Horné Požitavie. Mapa s vyznačenými novoodkrytými lokalitymi. (M. Ruttkay - J. Ruttkayo - J. Hunka, s. 110.)

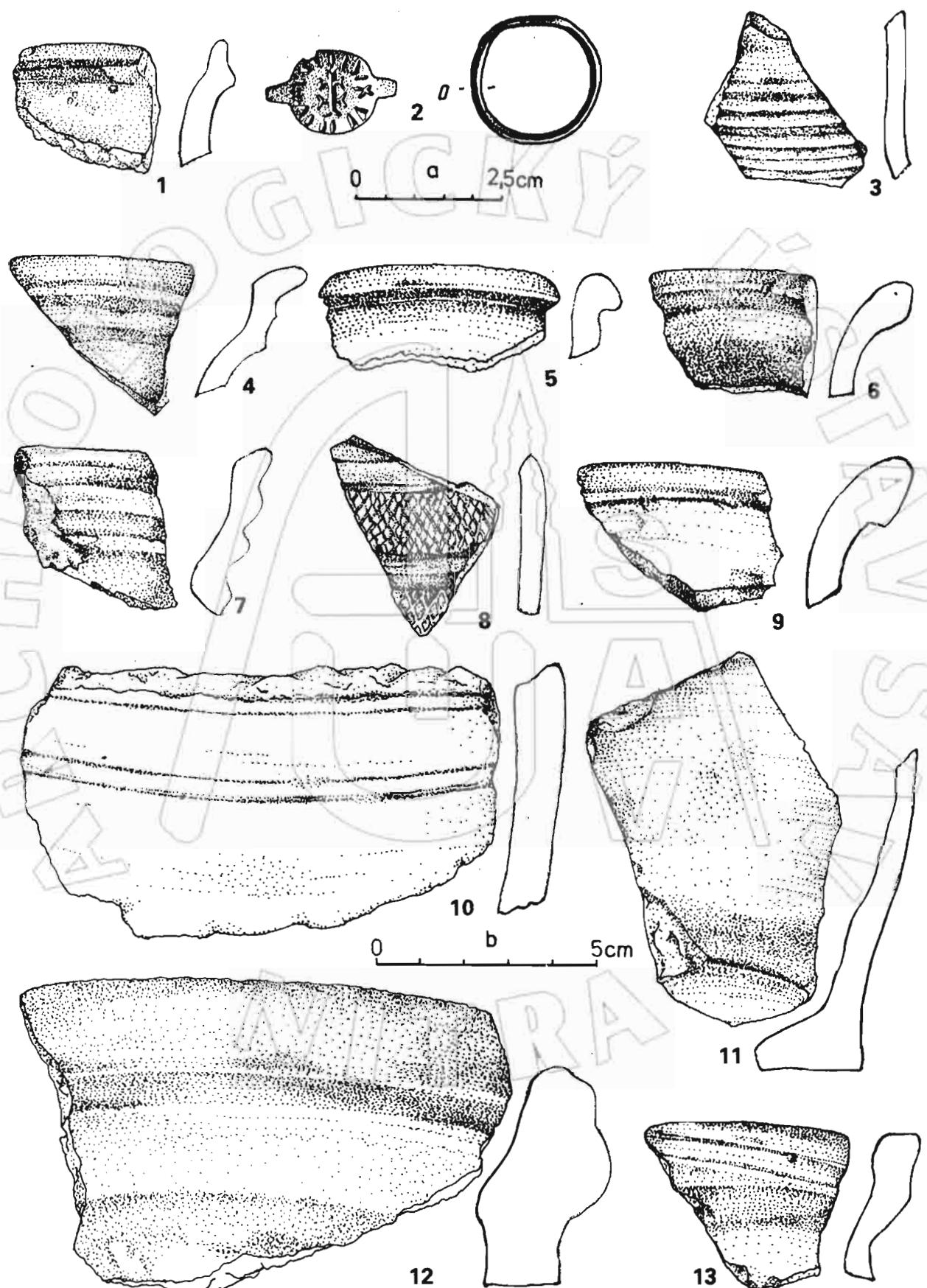
Obr. 75. Čeřadice. 1-15 (poloha 5) - výber materiálu. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová, J. Hunka, s. 110.)

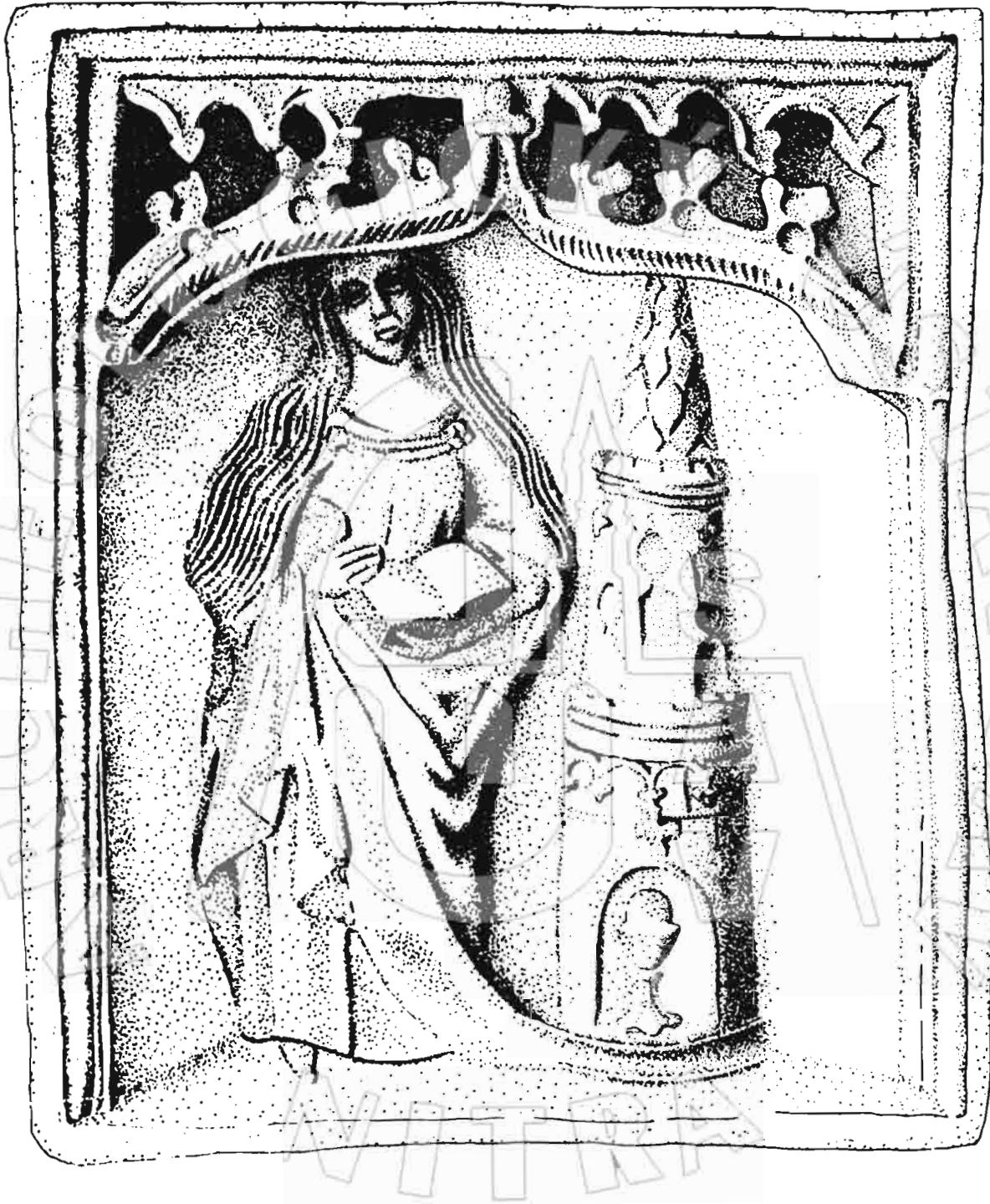
Obr. 76. Dolné Obdokovce. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 12 (poloha 8); 3, 6, 9, 11, 13 (poloha 9) - výber keramiky. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, s. 110.)

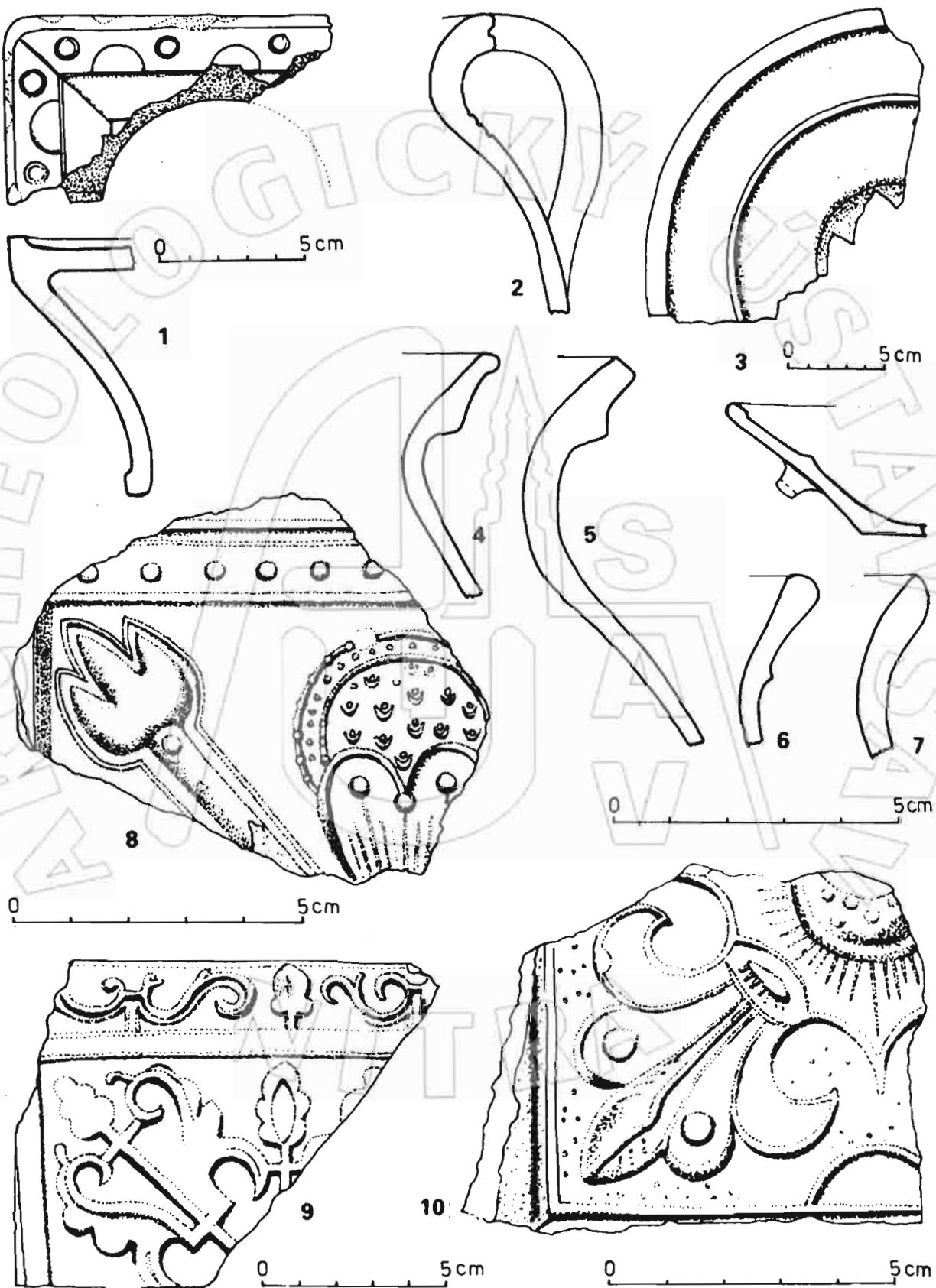
Obr. 77. Čeladice. 1-7, 10, 11 (poloha 6); Veřké Chrašťany (poloha 4) - výber keramiky. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, s. 110.)

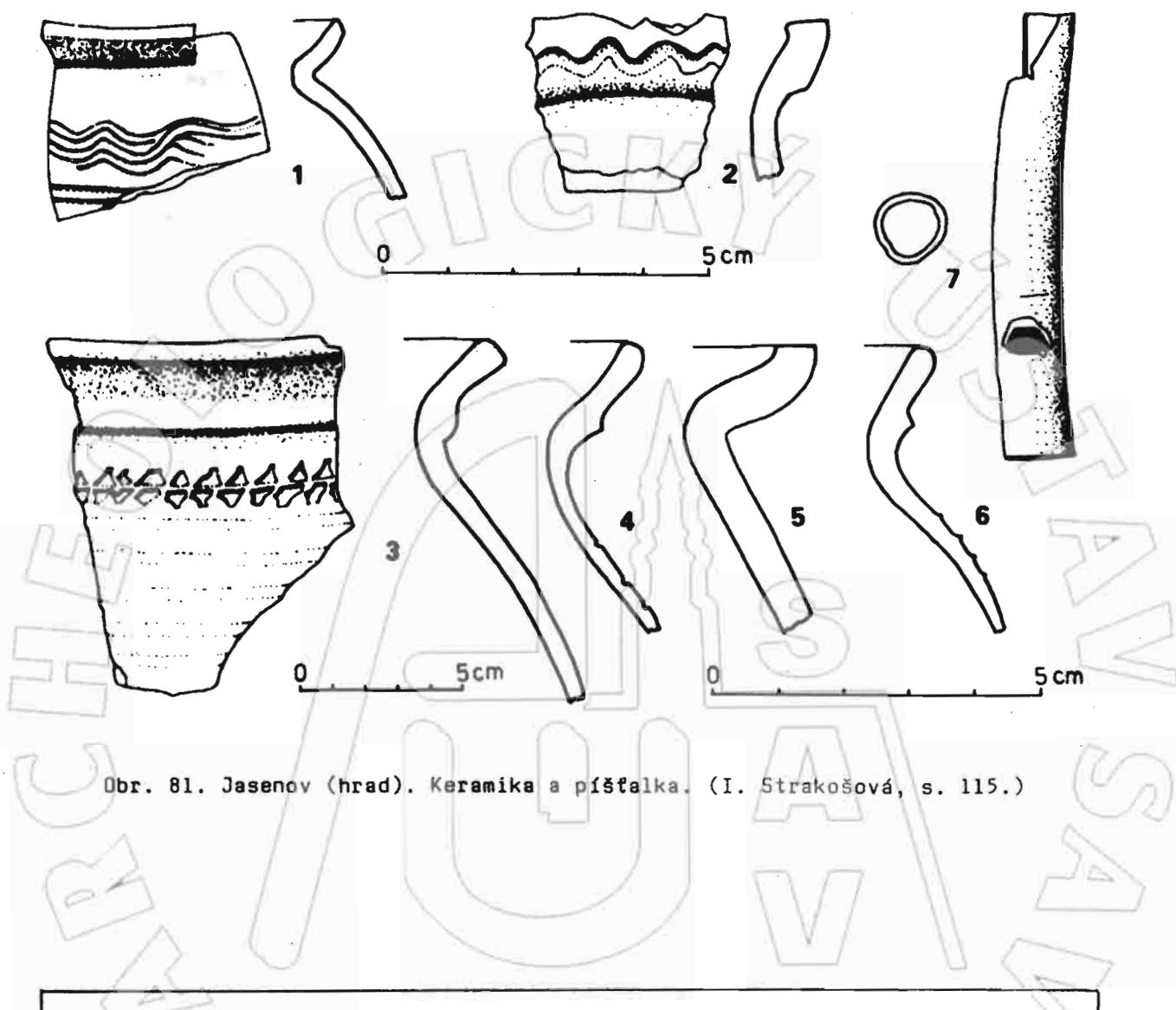
Obr. 78. Veľké Zálužie (ul. Na pažiti, č. d. 973). Výber nálezov z 2. polovice 13.-začiatku 16.stor.; mierka a: 2; b: 1, 3-13. (J. Ruttkayová - J. Hunka, s. 112.)

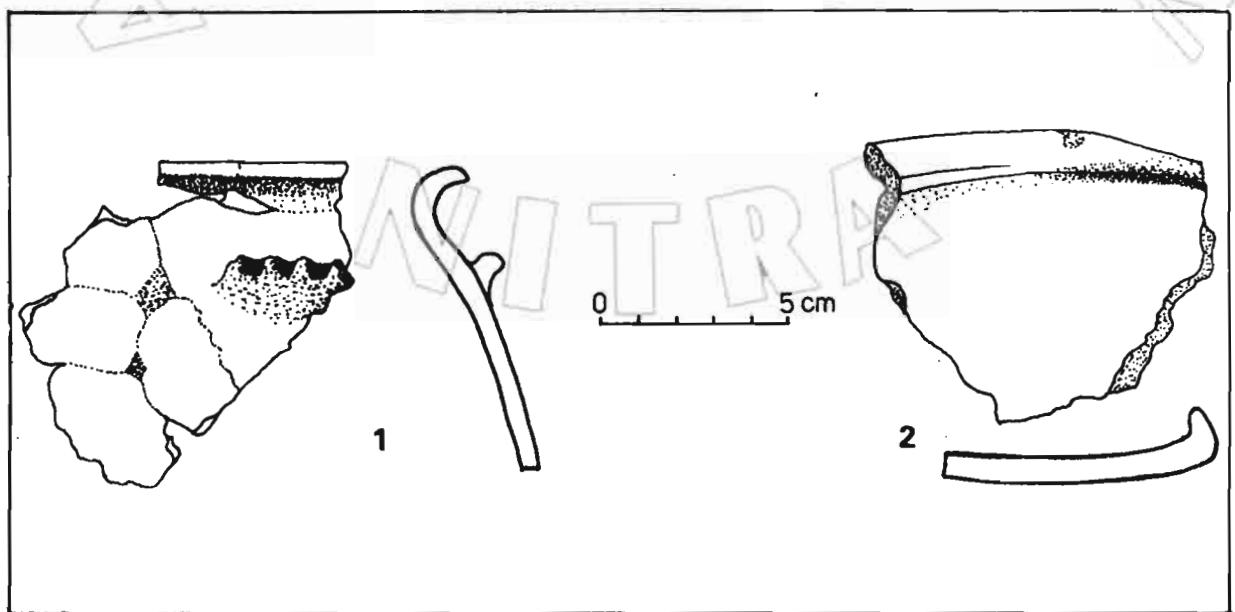
Obr. 79. Letanovce (Kláštorisko). Niková kachlica s vyobrazením postavy sv. Barbory z konca 15. stor. (M. Slivka, s. 113.)

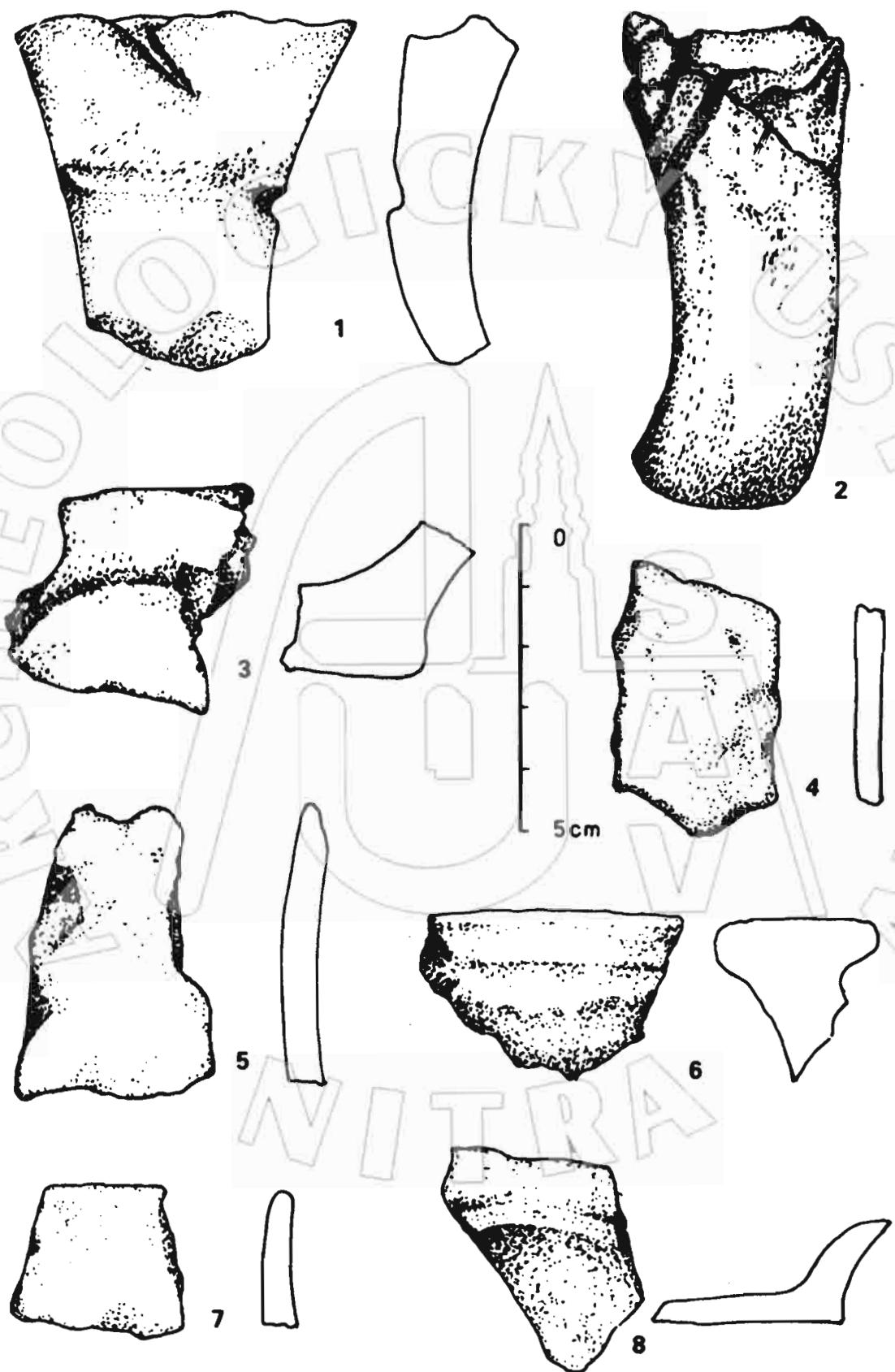
Obr. 80. Jasenov (hrad). Výber materiálu. (I. Strakošová, s. 115.)

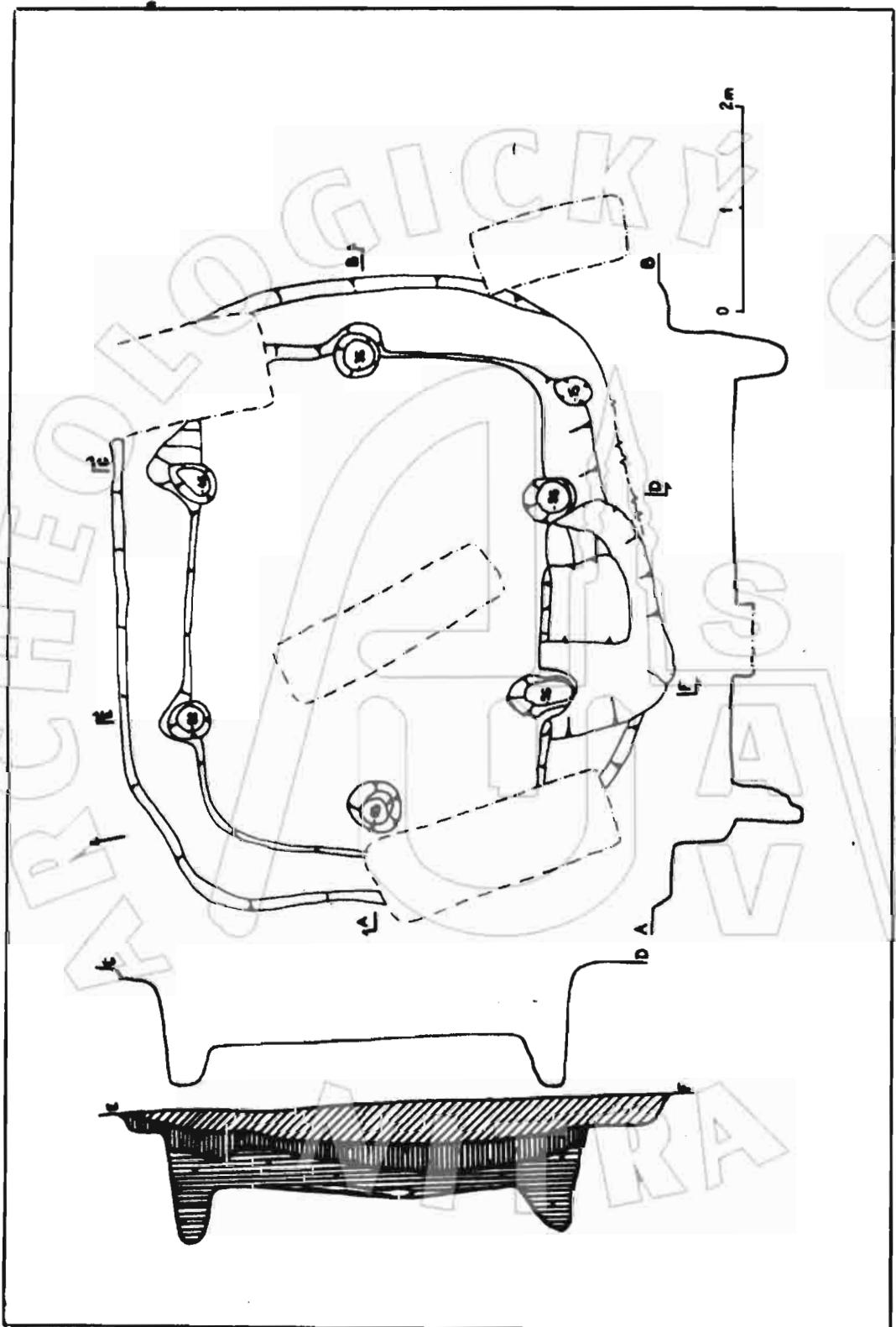
Obr. 81. Jasenov (hrad). Keramika a pišťalka. (I. Strakošová, s. 115.)

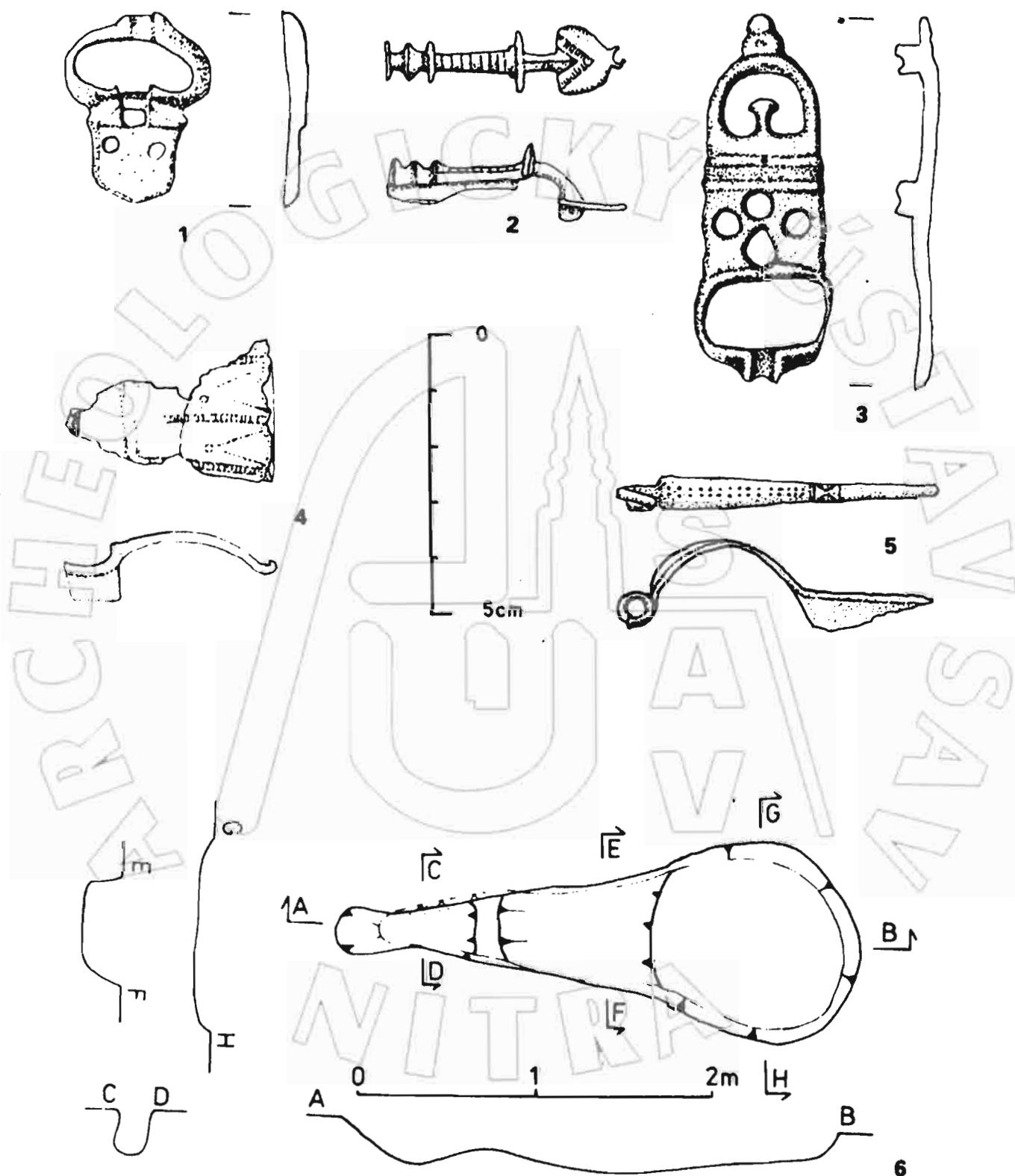
Obr. 82. Jasenov (cintorín). Keramika z doby bronzovej. (I. Strakošová, s. 116.)

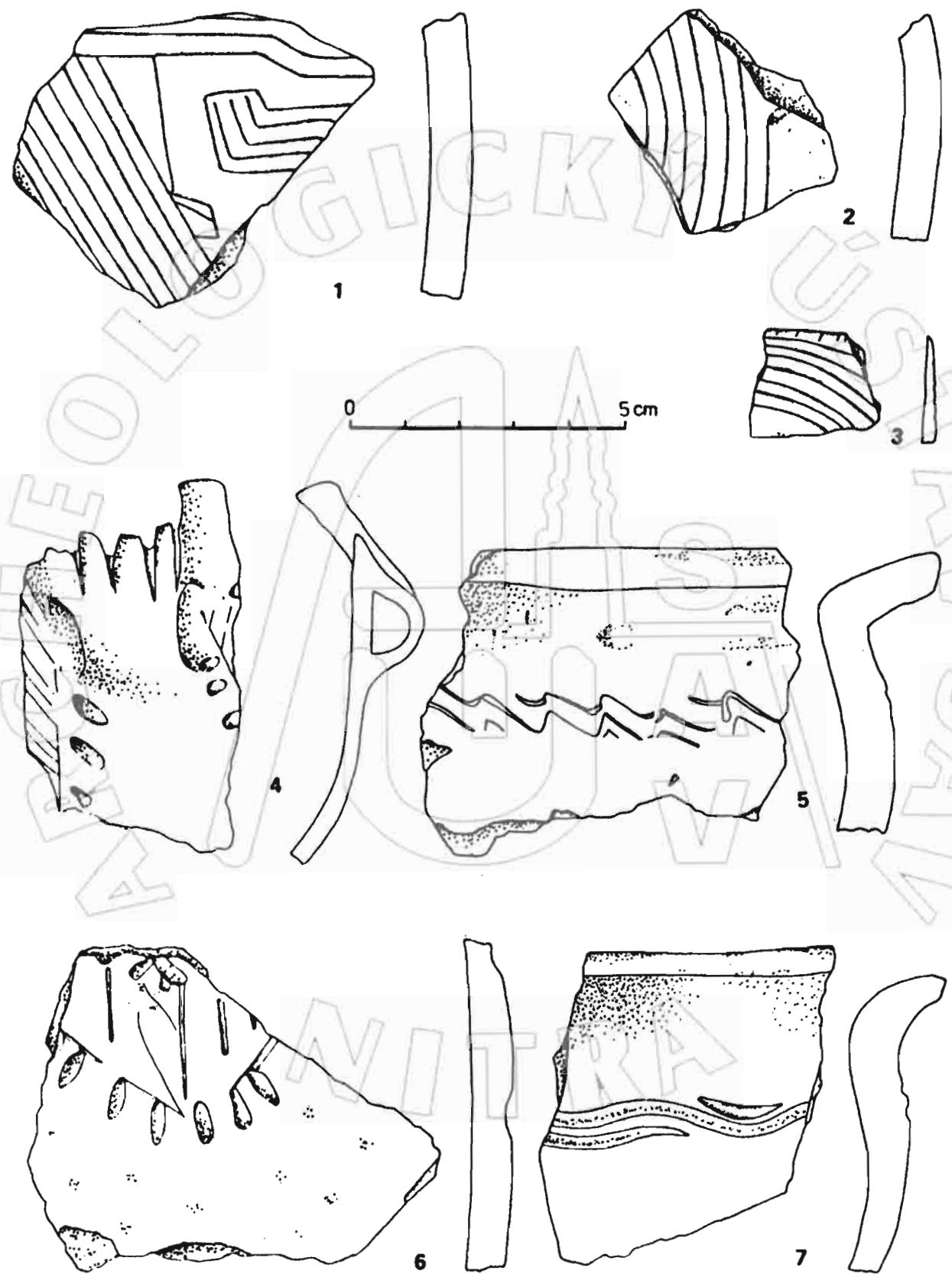
Obr. 83. Bodza. Výber nálezov. (A. Trugly, s. 119.)

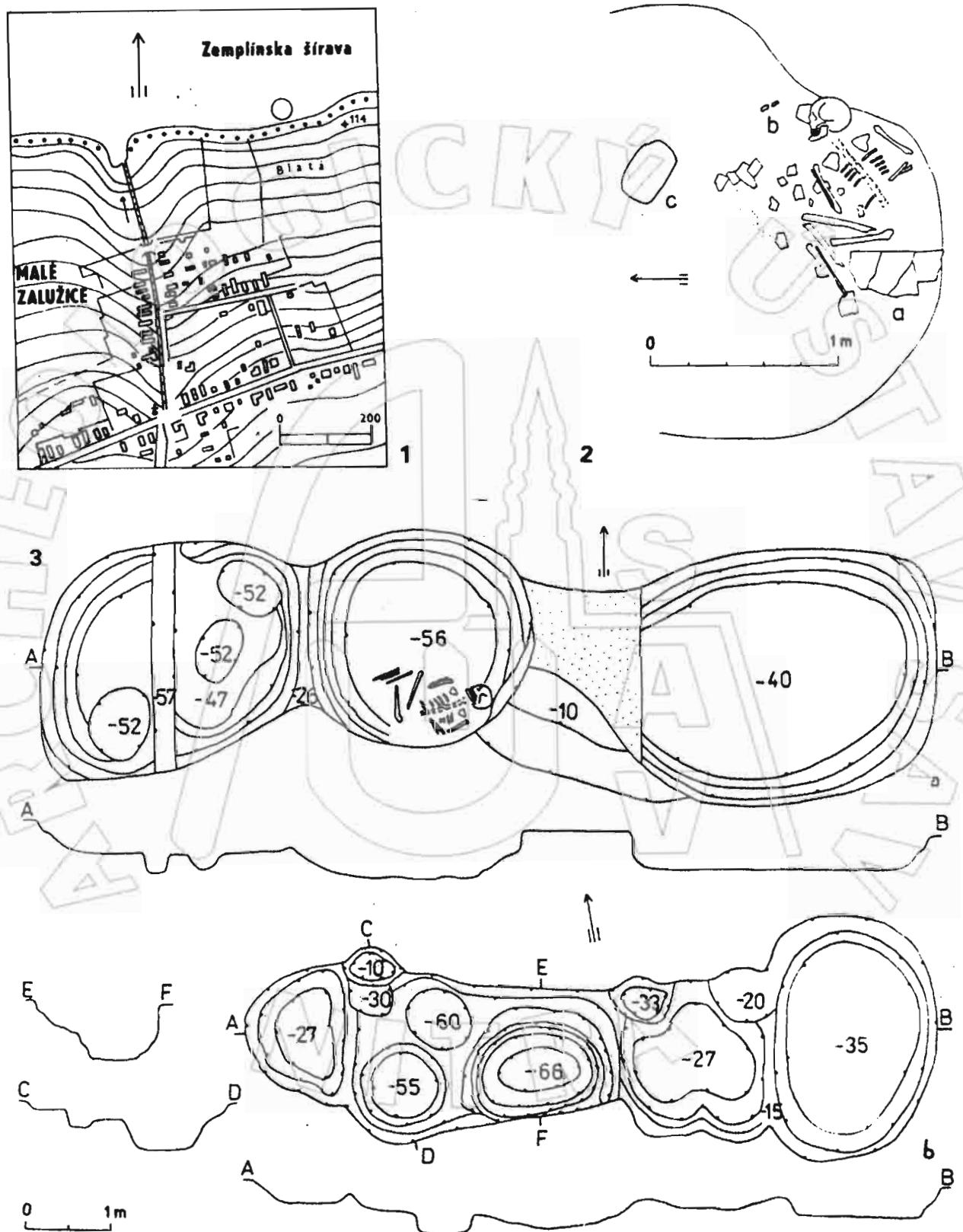
Obr. 84. Velký Mader (Vámostelek). Germánská charata 94. (V. Varsík, s. 120.)

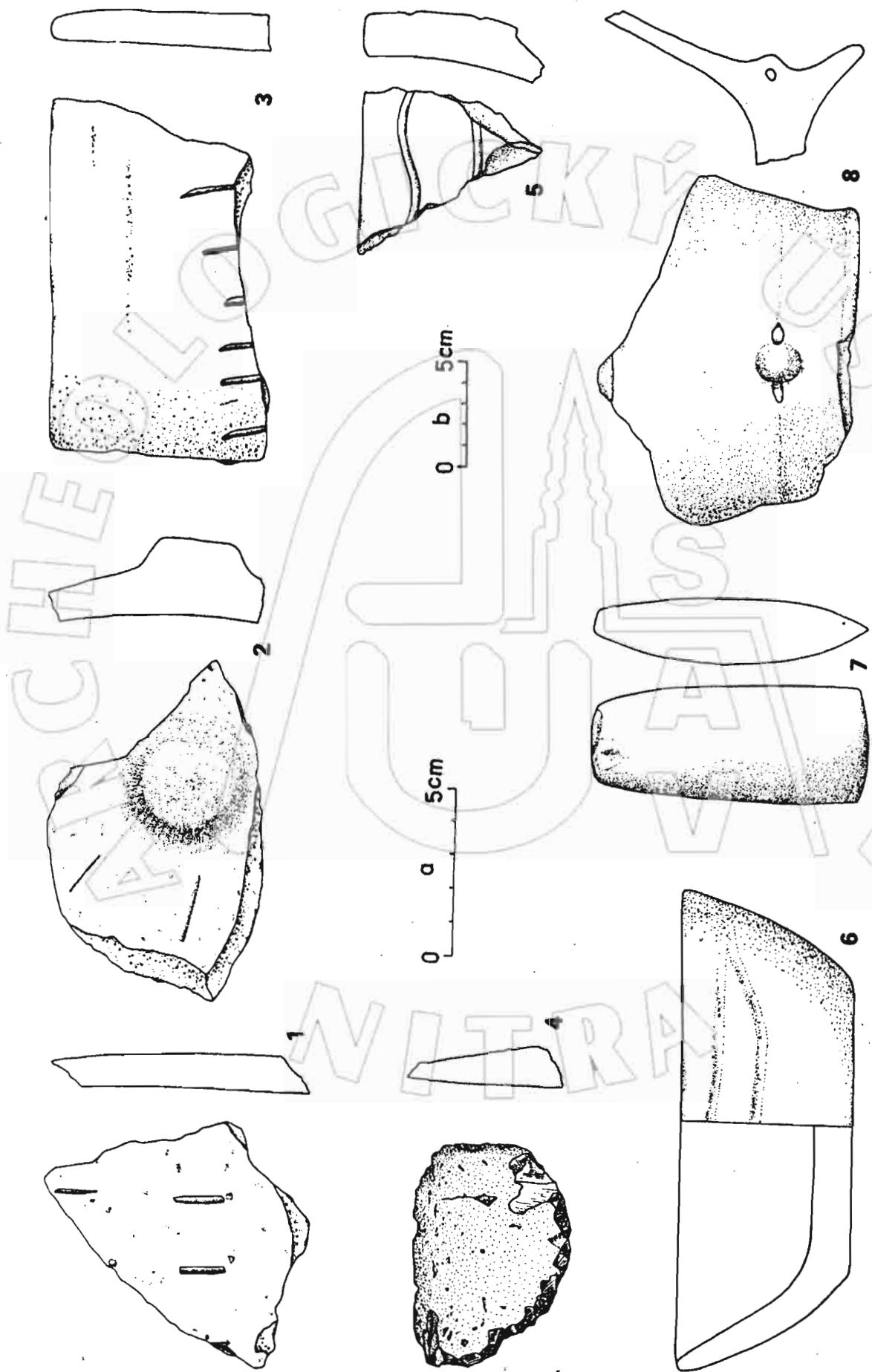
Obr. 85. Veľký Meder (Vámostelek). 1, 4, 5 - inventár hrobu 80; 2 - bronzová emailovaná spona z objektu 128 - 2. stor.; 3 - bronzová byzantská pracka z hrobu 78; 6 - objekt 117, pec z doby rímskej. (V. Varsik, s. 120.)

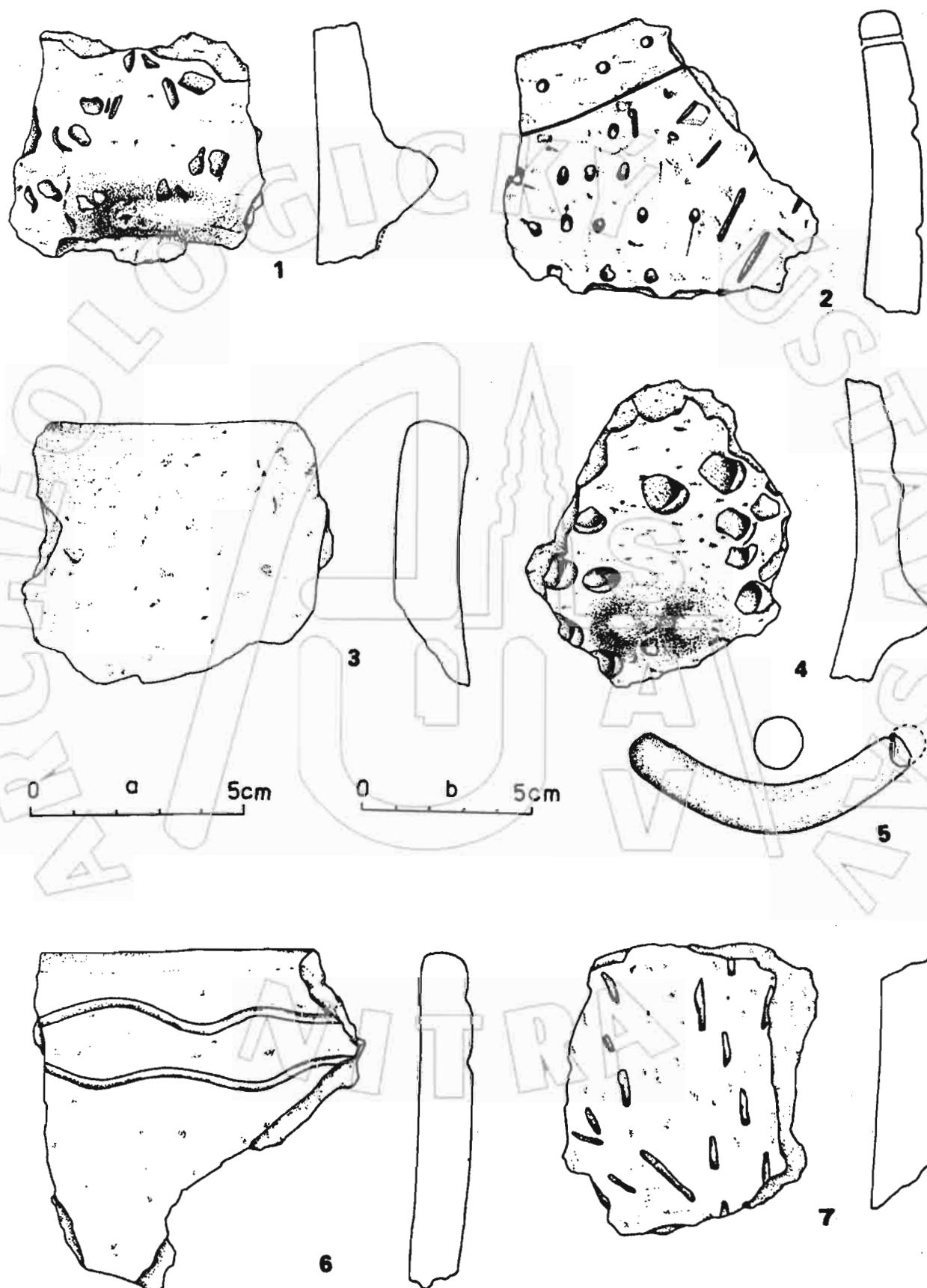
Obr. 86. Lúčky (Na pláňach). Výber nálezov z povrchového zberu. 1-3 - bukovo-horská kultúra; 4, 6 - kultúra s kanelovanou keramikou; 5, 7 - slovanská keramika z 8.-9. stor. (M. Vizdal, s. 125.)

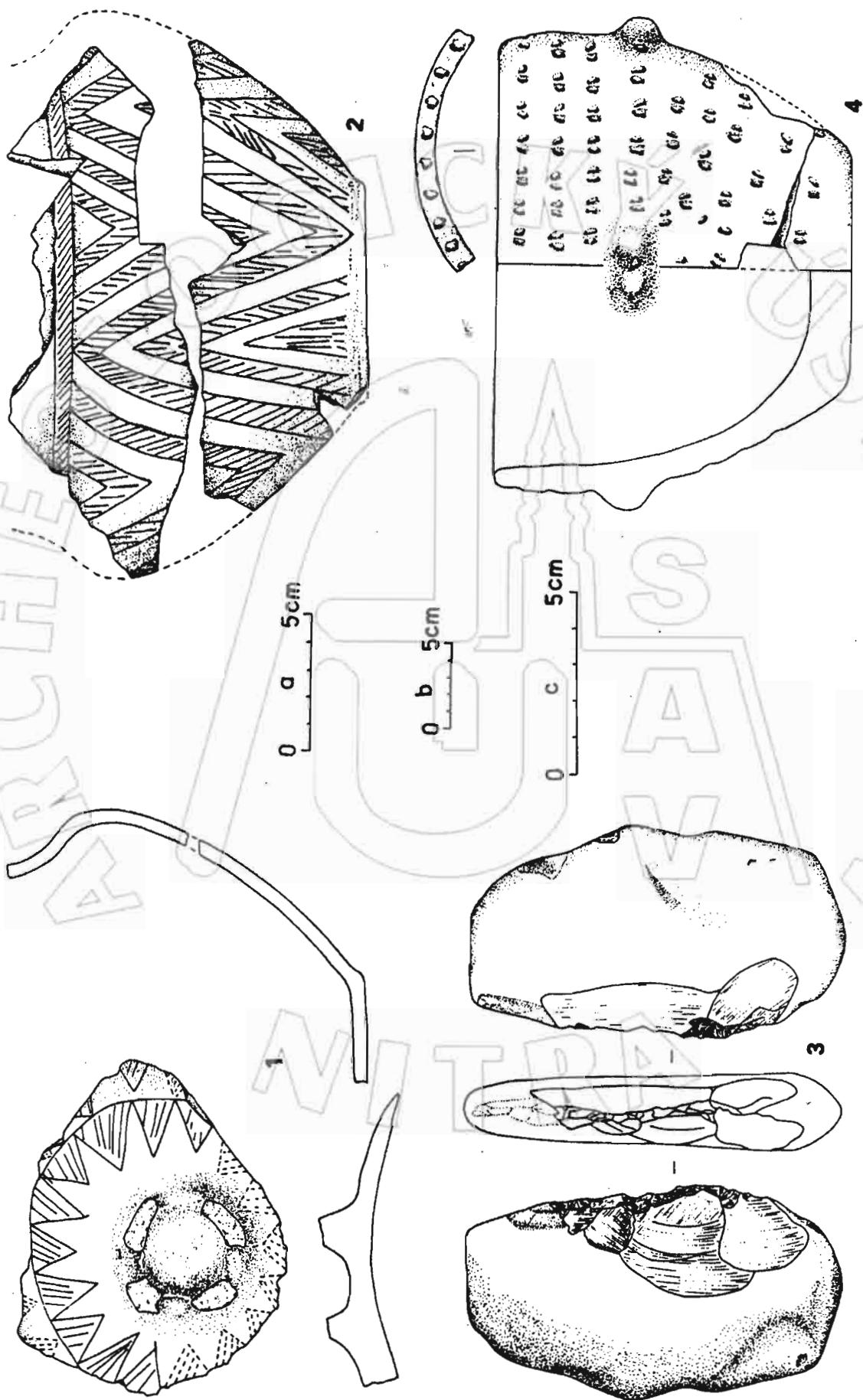
Obr. 87. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). 1 - situačný náčrt lokality označenej krúžkom; 2 - objekt 1/91, hrob v strednej časti jamy, a - črepy, b - obsidiány, c - žarnov; 3a - objekt 1/91, stupeň s protolineárной keramikou (skupina Szatmár). Nepreskúmaná plocha označená bodkami; 3b - objekt 5/91, stupeň so starou lineárной keramikou (skupina Kopčany). (M. Vizdal, s. 126.)

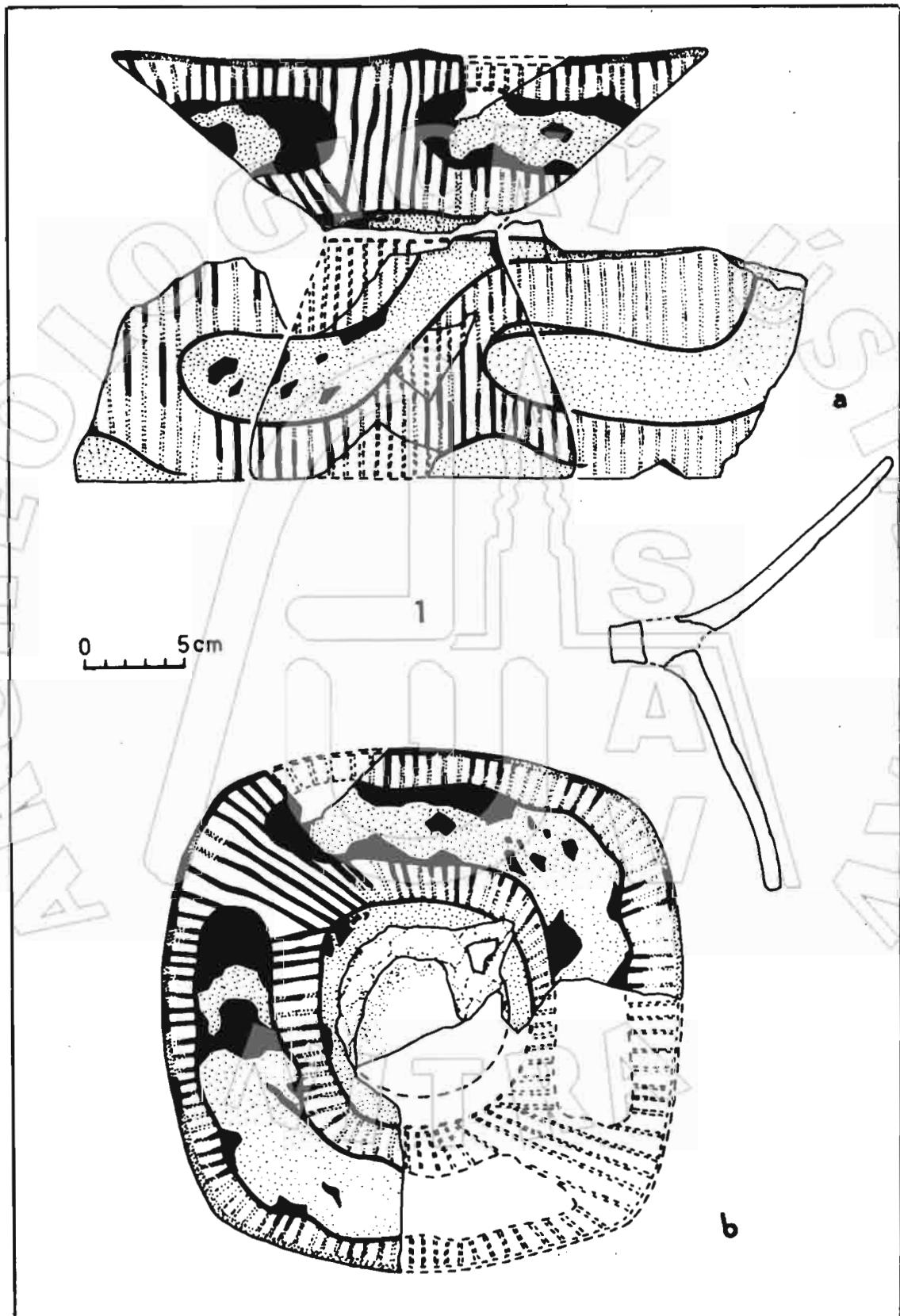
Obr. 88. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). Výber nálezov: 1-3, 5, 8 - objekt 1/91 (skupina Szatmár); 4, 6 - objekt 2/91 (skupina Szatmár); 7 - objekt 4/91. Mierka a: 1-5, 7, 8; b: 6. (M. Vizdal, s. 126.)

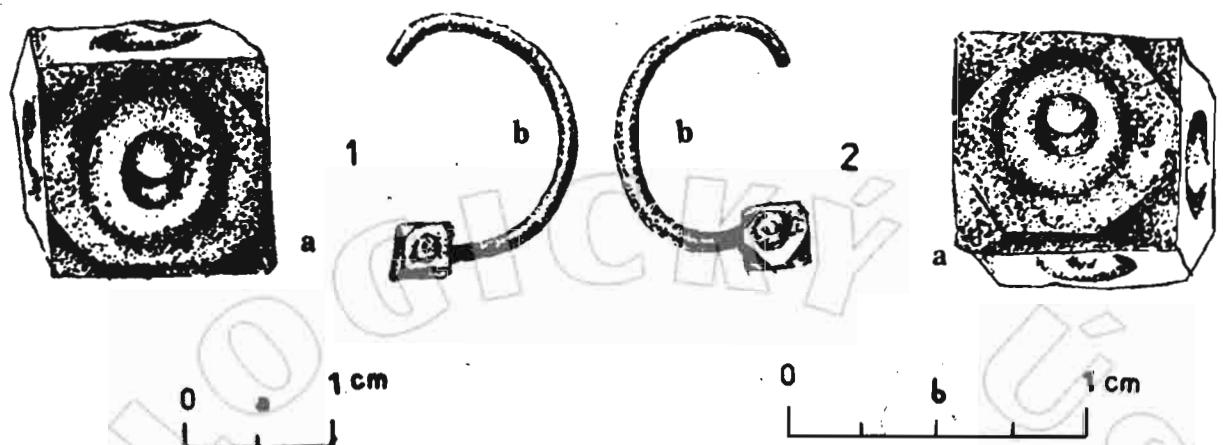
Obr. 89. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). Výber keramických nálezov. 1, 4, 6 - objekt 1/91; 2, 3, 7 - objekt 2/91; 5 - objekt 4/91. Skupina Szatmár. Mierka a: 6; b: 1-5, 7. (M. Vizdal, s. 126.)

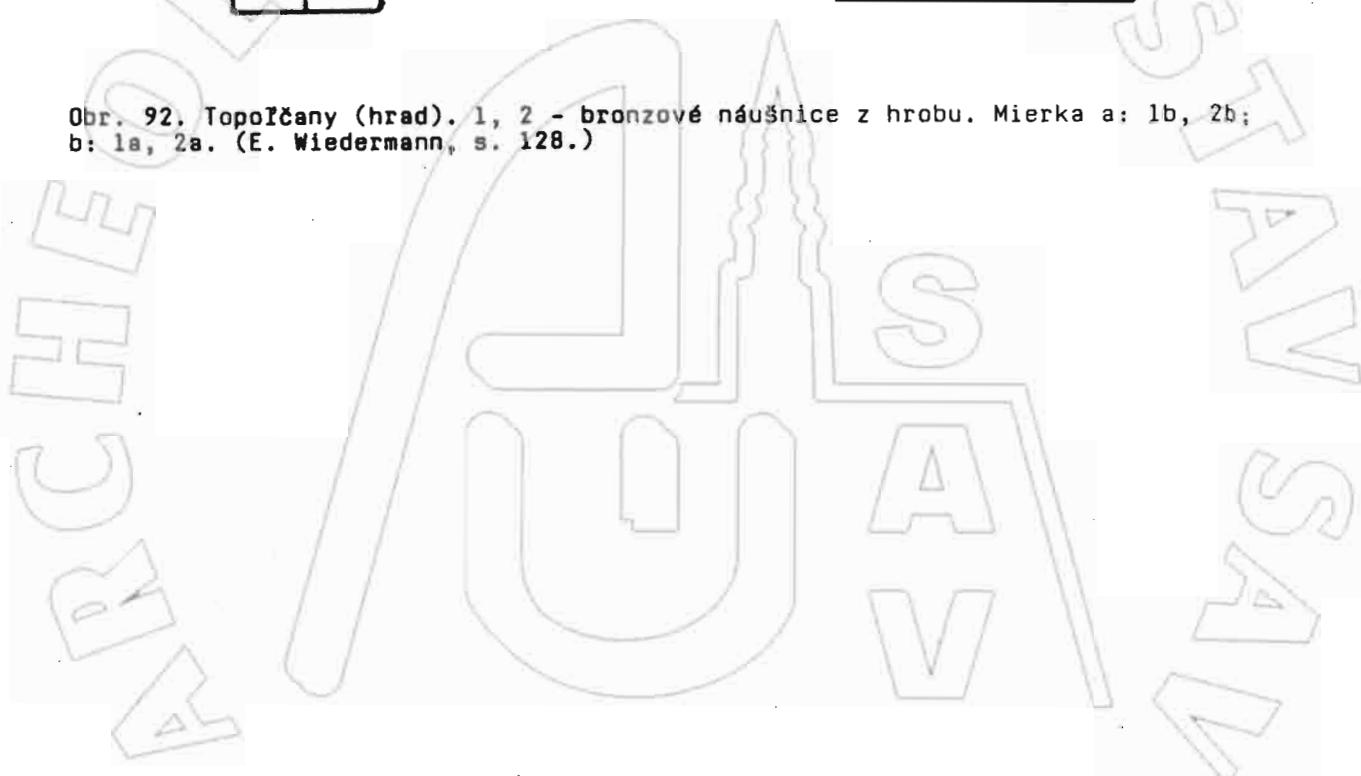
Obr. 90. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). Výber nálezov. 1; 2 - zber (kultúra s kanelovanou keramikou); 3 - zber (paleolit); 4 - objekt 1/91 (skupina Szatmár). Mierka a: Z; b: 4; c: 1, 3. (M. Vizdal, s. 126.)

Obr. 91. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). 1 - objekt 5/91, skupina Kopčany. (M. Vizdal, s. 126.)

Obr. 92. Topoľčany (hrad). 1, 2 - bronzové náušnice z hrobu. Mierka a: 1b, 2b; b: 1a, 2a. (E. Wiedermann, s. 128.)

NITRA

TEXT UNTER DIE ABBILDUNGEN

Abb. 1. Moravany nad Váhom (Dlhá). Szeletien-Fetisch der Vagina aus einem Geröllstein. (J. Bárta, S. 16.)

Abb. 2. 1, 2 - Voderady, Teil Voderady; 3 - Báhoň, Teil Kaplná; 1, 2 - Mittelalter, 3 - Latènezeit. (J. Bartík - J. Štrbík, S. 17.)

Abb. 3. Lefantovce, Teil Dolné Lefantovce. 1 - Kupfermeißel; 2 - Knochenröhrenchen; 3 - henkelloses Gefäß. Gezeichnet von I. Berta. (J. Bátora, S. 18.)

Abb. 4. 1 - Cifer, Teil Cifer; 2-4 - Cifer, Teil Páč; 5-8 - Čataj; 9, 10 - Báhoň, Teil Kaplná; 1-4, 6, 8 - römische Zeit; 5 Paläolithikum?; 7 - Bronzezeit?; 9, 10 - Früh- und Hochmittelalter. (J. Bartík - J. Štrbík, S. 17.)

Abb. 5. Nitra, Teil Staré Mesto (Burg). Wallgrundriß im Hof zwischen den Kirchenabschlüssen und dem Vazil-Turm. (P. Bednár - I. Staník, S. 21.)

Abb. 6. Nitra, Teil Staré Mesto (Burg). Mittelalterlicher Kirchenfriedhof (Mitte des 12.- erste Hälfte des 15. Jh.) - im J. 1988-1991 untersuchter Teil. (P. Bednár - I. Staník, S. 21.)

Abb. 7. 1-4 - Lada (Terrasse des Baches Trnkovský potok); 5-16 - Kapušany (Burgberg). 1-4 - Kultur mit östlicher Linienkeramik; 5-9, 11, 13 - jüngere Bronzezeit; 10, 15, 16 - großmährische Zeit; 12, 14 - 12.-13. Jh. (V. Budinský-Krička - J. Macák, S. 24.)

Abb. 8. Láb (Pálenice). Lesefunde. (V. Drahošová, S. 27.)

Abb. 9. Láb (Pálenice). Lesefunde. (V. Drahošová, S. 27.)

Abb. 10. Láb (Ohrady). Lesefunde. (V. Drahošová, S. 27.)

Abb. 11. Láb (Ohrady). Lesefunde. (V. Drahošová, S. 27.)

Abb. 12. Bratislava-Dúbravka. 1-8 - Auswahl von Keramikfunden aus Eisenverhüttungsöfen. (K. Elschek - T. Kolník, S. 30.)

Abb. 13. Bratislava-Dúbravka. Netzwerkschale. (K. Elschek - T. Kolník, S. 30.)

Abb. 14. Bratislava-Dúbravka. 1-6 - Objekt 15; 7-9 - Objekt 85; 10-12 - Objekt 34; 1, 9, 11 - Keramik; 2, 5 - Bronze; 3, 4, 6-8, 12 - Knochen; 10 - Eisen. (K. Elschek - T. Kolník, S. 30.)

Abb. 15. Plavecké Podhradie. Fundauswahl aus Höhlensedimenten. (Z. Farkaš, S. 31.)

Abb. 16. Bratislava, Teil Devínska Nová Ves (Nad Lomom). Bronzenadel. (Z. Farkaš - V. Turčan, S. 33.)

Abb. 17. Včelince (Lászlófala). Gesamtplan der befestigten bronzezeitlichen Siedlung. (V. Furmanek - K. Marková, S. 34.)

Abb. 18. Včelince (Halomszer). Revisionsgrabung des Hügelgrabes. 1 - vorausgesetzter Rand der Hügelschüttung; 2 - Grenzen der in den J. 1990, 1991 untersuchten Fläche; 3 - Grenzen der im J. 1908 untersuchten Fläche; 4 - Umfangsrinne; 5 - Auffindungsstelle des Brandplatzes der Kyjatice-Kultur; 6 - Fundstelle des Latènezeitlichen Brandgrabes. (V. Furmanek - K. Marková, S. 34.)

Abb. 19. Bratislava-Rusovce (Gasse Gerulatská ul., Grundstück des Š. Marko). 1 - Lehmofer im Objekt 2; 2-4 - Funde aus den Holz-Erde-Bauten, 1. Jh. (J. Halagan - J. Schmidlová - V. Varsík, S. 41.)

Abb. 20. Jasová. Fundauswahl. (M. Hanuliak, S. 44.)

Abb. 21. Dvorníky (Weiler Patkoš). Bauetappen der Wüstung der St.-Michaelskirche. Vermessen von Ing. M. Štrba. (V. Hanuliak, S. 45.)

Abb. 22. Bratislava (Hauptplatz). Fundauswahl aus urzeitlichen Schichten unter dem Fußboden eines Wohnturmes und Plan eines Objektes aus der Hallstattzeit. (J. Hoššo, S. 48.)

Abb. 23. Bratislava (Hauptplatz). Fundauswahl aus der Verfüllung einer Abfallgrube beim Wohnturm. (J. Hoščo, S. 48.)

Abb. 24. Bratislava-Karlová Ves. Unifazialer Acheul-Faustkeil. (J. Hromada - J. Cuper, S. 54.)

Abb. 25. Bajč (Za traťou). 1 - mit einem Punkt bezeichnete Fundstelle; 2, 5-8 - Auswahl des Keramikinventars; 3, 4 - Spaltindustrie. (I. Cheben, S. 63.)

Abb. 26. Branč-Velký Cetín. Karte mit den Fundstellen, auf denen eine Rettungsgrabung beim Bau der Erdölleitung erfolgte. (I. Cheben - M. Ruttkay - J. Ruttkayová, S. 64.)

Abb. 27. Ladmovce. 1, 2 - mittelalterliche Kirche, Mauerreste des Kirchenschiffes. (J. Chovanec, S. 68.)

Abb. 28. Hôrka, Teil Ondrej (Smrečányho skala). Auswahl von Spaltindustrie aus der Schicht G auf dem Arbeitsplatz A; 1, 2, 6 - Messer; 3, 5 - Schaber; 4 - Blattspitze. (L. Kaminská, S. 71.)

Abb. 29. Padarovce. 1, 4-8 - Fundauswahl aus der Latènezeit; 2, 3 - Bošáca-Gruppe. Maßstab a: 1-5; b: 6-8. (M. Klčo, S. 72.)

Abb. 30. Ružindol. 1 - Silexhammeraxt, Neolithikum; 2-6 - Fundauswahl, Mitte des 16. Jh. (M. Klčo, S. 72.)

Abb. 31. Vrbové. 1 - Fragment eines Loštitzer Bechers, 15. Jh.; 2 - Knochenschnalle, 13. Jh. (M. Klčo, S. 73.)

Abb. 32. Holčíkovce. Kleines Gefäß aus römischer Zeit (M. Lášiová-Schmiedlová, S. 75.)

Abb. 33. Slatinka. Situationsplan mit eingetragener Fundstelle. (M. Mácelová, S. 75.)

Abb. 34. Slatinka. Fragment eines amphorenförmigen Gefäßes der Lausitzer Kultur. (M. Mácelová, S. 75.)

Abb. 35. Letanovce. Situationsskizze der Lagen untersuchter Siedlungen. 1 - Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit; 2 - Siedlung aus der älteren Eisenzeit. (E. Mirosšayová, S. 77.)

Abb. 36. Geča (Garten des Hauses Nr. 15). Skizze der untersuchten Fläche. (E. Mirosšayová, S. 79.)

Abb. 37. Geča. 1 - Grab; 2-5, 8 - Funde aus dem Grab; 6, 7, 9-16 - Lesefunde. (E. Mirosšayová, S. 79.)

Abb. 38. Geča. Funde aus der Verfüllung der Grube 2. (E. Mirosšayová, S. 79.)

Abb. 39. Strečno (Burg). 1, 2 - zwei Glieder eines Portals aus dem Burgbrunnen (T. 50 m). J. Moravčík, S. 81.)

Abb. 40. Strečno (Burg). 1-4 - beschriftete Steinglieder, im Burgbrunnen gefunden (T. 80-82 m). (J. Moravčík, S. 81.)

Abb. 41. Strečno (Burg). 1-2 - Steinglieder aus dem Burgbrunnen (T. 80-82 m). (J. Moravčík, S. 81.)

Abb. 42. Zvolen (Haputka). 1, 2, 6, 7 - Auswahl von Spaltindustrie; 3-5, 8-10 - Auswahl von Keramikfunden. (P. Mosný, S. 82.)

Abb. 43. Zvolen. 1, 2, 6, 7 - Keramikauswahl; 3-5 - Silexspaltindustrie. 1-5 - Krivá púť; 6, 7 - Strážnica. (P. Mosný, S. 82.)

Abb. 44. Zvolen (Sarvaška). Keramik der Lausitzer Kultur. (P. Mosný, S. 82.)

Abb. 45. Zvolen. Situationsplan der Fundstellen. (P. Mosný, S. 82.)

Abb. 46. Tekovský Hrádok. Bronzedolch. (G. Nevizánsky, S. 87.)

Abb. 47. Rimavské Janovce. 1, 3, 6 - Scherbenauswahl der Pilinyer Kultur; 2, 4, 5 - der Kyjatice Kultur; 7 - aus dem 9.-10. Jh. (O. Oždáni, S. 88.)

Abb. 48. Veľký Blh. Scherbenauswahl einer Siedlung aus dem 9. Jh. (O. Oždáni, S. 89.)

Abb. 49. Kovarce. Schüssel aus der jüngeren römischen Zeit. (O. Oždáni - Ľ. Iliašová, S. 90.)

Abb. 50. Kravany nad Dunajom (Piesčiny). Randscherbe einer Schüssel der Boleráz-Gruppe. (O. Oždáni - V. Nemejcová-Pavúková, S. 91.)

Abb. 51. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Blick auf einen rekonstruierten Töpferofen mit gebrannter Keramik. (K. Pieta - V. Hanuliak, S. 92.)

Abb. 52. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Blick auf den Teil eines Profanweges und Teil einer rekonstruierten Säulenreihe des nördlichen Teiles des Heiligtums. (K. Pieta - V. Hanuliak, S. 92.)

Abb. 53. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Aufstellung der zentralen Stele bei der Opfergrube im Heiligtum. (K. Pieta - V. Hanuliak, S. 92.)

Abb. 54. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara). Blick auf die angedeutete Rekonstruktion der mittelalterlichen Kleinburg aus dem 15. Jh. (K. Pieta - V. Hanuliak, S. 92.)

Abb. 55. Bratislava, Teil Podunajské Biskupice. Jagdschloß. (M. Pichlerová, S. 95.)

Abb. 56. Bratislava, Teil Podunajské Biskupice. X - Hügelgrab. (M. Pichlerová, S. 95.)

Abb. 57. Bratislava, Teil Podunajské Biskupice. Blick auf das Hügelgrab. (M. Pichlerová, S. 95.)

Abb. 58. Bratislava, Teil Podunajské Biskupice. Schichtenplan und Schnitte durch das Hügelgrab. (M. Pichlerová, S. 95.)

Abb. 59. Bratislava, Teil Rusovce. Geländesituation und Plan des Hügelgraben. (M. Pichlerová, S. 95.)

Abb. 60. Bratislava, Teil Dúbravka. Kirche von St.-Kosmas und Damian, Grundriß. (K. Prášek, S. 96.)

Abb. 61. Iža und Komárno-Veľký Harčáš. Verteilung römischer Feldlager (1-5), quadratischer Grabenbildungen (a-b) und eines Feststellungsschnittes (c). Vermessen nach photogrammetrischen Flugaufnahmen. (J. Rajtár, S. 97.)

Abb. 62. Hurbanovo. Römerzeitliche Funde. (P. Ratimorská - I. Žundálek, S. 99.)

Abb. 63. Hurbanovo. 1-8, 10, 13; Chotín. 9, 11, 12. Funde aus römischer Zeit. Maßstab a: 1-12; b: 13. (P. Ratimorská - I. Žundálek, S. 99.)

Abb. 64. Hurbanovo. 1-5 - Mittelalter (11.-12. Jh.); 6, 7 - Neolithikum. (P. Ratimorská - I. Žundálek, S. 99.)

Abb. 65. Brestov (Intravillan). 1, 2 - Hufeisen. (P. Roth, S. 101.)

Abb. 66. Brestov (Intravillan). 1 - Hufeisen; Hranovnica (Intravillan). 2 - Hufeisen. (P. Roth, S. 101.)

Abb. 67. Veľký Lipník (Virkolačka). Grundriß und Profil des Schnittes III/91. 1 - Schicht brauner Ackererde; 2 - gelbe Erde der Unterlage; 3 - Schicht schräger Steine. (P. Roth, S. 104.)

Abb. 68. Veľký Lipník (Virkolačka). Grundriß des Schnittes IV/91. (P. Roth, S. 104.)

Abb. 69. Stará Ľubovňa (Burg Ľubovňa). Funde von der Fläche P 1/90 und Lesefunde. 1, 2, 5 - Keramik; 3 - Glasscherbe; 4 - Silexabschlag; 6 - Eisennagel. (P. Roth, S. 105.)

Abb. 70. Plaveč, Teil Podzámok (Burg Plaveč). 1 - Kachelbruchstück; 2 - Scherbe. (P. Roth, S. 106.)

Abb. 71. Šarišské Dravce (Intravillan). 1 - Pfeifenbruchstück; 2 - Scherbe; (Goduša). 3a, 3b - Abschlag. Torysa (Lieskovec). 4a, 4b - Steinkern. (P. Roth - P. Mišenko, S. 108.)

Abb. 72. Šurany, Teil Úťany nad Žitavou. Fundauswahl aus Objekt 1. 1 - Knochenwerkzeug (Maßstab b); 2-5 - Keramik (Maßstab a). (M. Ruttkay, S. 108.)

Abb. 73. Šurany, Teil Úťany nad Žitavou. Keramikauswahl aus Objekt 1. Maßstab a: 1, 3; b: 2, 4, 5. (M. Ruttkay, S. 108.)

Abb. 74. Oberes Žitavatal. Karte mit eingetragenen neuentdeckten Fundstellen. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, S. 110.)

Abb. 75. Čeladice. 1-15 (Lage 5) - Materialauswahl. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, S. 110.)

Abb. 76. Dolné Obdokovce. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 12 (Lage 8); 3, 6, 9, 11, 13 (Lage 9) - Keramikauswahl. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, S. 110.)

Abb. 77. Čeladice. 1-7, 10, 11 (Lage 6); Veľké Chrašťany (Lage 4) - Keramikauswahl. (M. Ruttkay - J. Ruttkayová - J. Hunka, S. 110.)

Abb. 78. Veľké Zálužie (Gasse Na pažiti, Haus Nr. 973). Fundauswahl aus der zweiten Hälfte des 13.-Anfang des 16. Jh. Maßstab a: 2; b: 1, 3-13. (J. Ruttkayová - J. Hunka, S. 112.)

Abb. 79. Letanovce (Kláštorisko). Nischenkachel mit dargestellter Figur von St. Barbara vom Ende des 15. Jh. (M. Slivka, S. 113.)

Abb. 80. Jasenov (Burg). Materialauswahl. (I. Strakošová, S. 115.)

Abb. 81. Jasenov (Burg). Keramik und Blaspfeifchen. (I. Strakošová, S. 115.)

Abb. 82. Jasenov (Friedhof). Bronzezeitliche Keramik. (I. Strakošová, S. 116.)

Abb. 83. Bodza. Fundauswahl. (A. Trugly, S. 119.)

Abb. 84. Veľký Meder (Vámostelek). Germanische Hütte 94. (V. Varsík, S. 120.)

Abb. 85. Veľký Meder (Vámostelek). 1, 4, 5 - Inventar des Grabes 80; 2 - emailierte Bronzefibel aus Objekt 128 - 2. Jh.; 3 - byzantinische Bronzeschnalle aus Grab 78; 6 - Objekt 117, Ofen aus römischer Zeit. (V. Varsík, S. 120.)

Abb. 86. Lúčky (Na pláňach). Fundauswahl aus Lesefunden. 1-3 - Bükker Kultur; 4, 6 - Kultur mit kannelierter Keramik; 5, 7 - slawische Keramik aus dem 8.-9. Jh. (M. Vizdal, S. 125.)

Abb. 87. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). 1 - Situationsskizze der Fundstelle, mit Kreis bezeichnet; 2 - Objekt 1/91, Grab im Mittelteil einer Grube, a - Scherben, b - Obsidiane, c - Mahlstein; 3a - Objekt 1/91, Stufe mit Protolinearkeramik (Szatmár-Gruppe). Unerforschte Fläche, mit Punkten bezeichnet; 3b - Objekt 5/91, Stufe mit alter Linearkeramik (Kopčany-Gruppe). (M. Vizdal, S. 126.)

Abb. 88. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Fundauswahl. 1-3, 5, 8 - Objekt 1/91 (Szatmár-Gruppe); 4, 6 - Objekt 2/91 (Szatmár-Gruppe); 7 - Objekt 4/91. Maßstab a: 1-5, 7, 8; b: 6. (M. Vizdal, S. 126.)

Abb. 89. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Auswahl von Keramikfunden. 1, 4, 6 - Objekt 1/91; 2, 3, 7 - Objekt 2/91; 5 - Objekt 4/91. Szatmár-Gruppe. Maßstab a: 6; b: 1-5, 7. (M. Vizdal, S. 126.)

Abb. 90. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Fundauswahl. 1, 2 - Lesefunde (Kultur mit kannelierter Keramik); 3 - Lesefunde (Paläolithikum); 4 - Objekt 1/91 (Szatmár-Gruppe). Maßstab a: 2; b: 4; c: 1, 3. (M. Vizdal, S. 126.)

Abb. 91. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). 1 - Objekt 5/91, Kopčany-Gruppe. (M. Vizdal, S. 126.)

Abb. 92. Topoľčany (Burg). 1, 2 - Bronzeohrringe aus einem Grab. Maßstab a: 1b, 2b; b: 1a, 2a. (E. Wiedermann, S. 128.)

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 1991

Redaktor publikácie PhDr. Ondrej Oždáni, CSc.

Nemecký preklad Berta Nieburová

Francúzsky preklad Hviezdoslava Zábojníková

Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre

Rok vydania 1992

Náklad 450 výtlačkov

205 strán, 92 obr., 1 mapa

**Vytlačilo Reprografické stredisko Archeologického ústavu Slovenskej akadémie
vied v Nitre ako svoju 77. publikáciu**

ISBN 80-88709-00-8

ISBN 80-88709-00-8